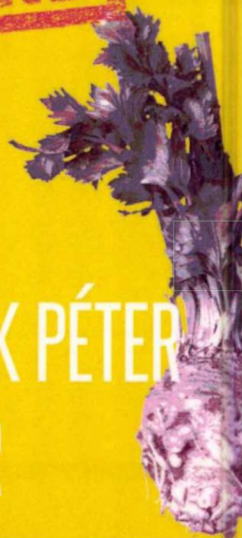

TOP 10-ES TÖRTÉNELMI SLÁGER LISTÁK

CSUNDERLIK PÉTER
PETŐ PÉTER

Csunderlik Péter (1985), történész.

Az ELTE BTK Gazdaság- és Társadalomtörténeti Tanszékének oktatója, a Politikatörténeti Intézet tudományos munkatársa. 2009-ben végzett a Mathias Corvinus Collegium (MCC) modern kori történelem – Közép-Európa tanulmányok szakirányán, 2010-ben pedig az ELTE BTK történelem–levéltár szakán. 2011–2014 között ugyanott a Történelem-tudományok Doktori Iskola Társadalom- és Gazdaságtörténeti Programjának ösztöndíjas hallgatója volt, 2016-ban megvédett disszertációját a Galilei Kör történetéről és recepciótörténetéről írta, a munka a Napvilág Kiadó gondozásában jelent meg 2017-ben *Radikálisok, szabadgondolkodók, ateisták – A Galilei Kör (1908–1919) története* címmel. Történész hivatása mellett főleg tévékritikákat jegyez „írói munkássága” részeként.

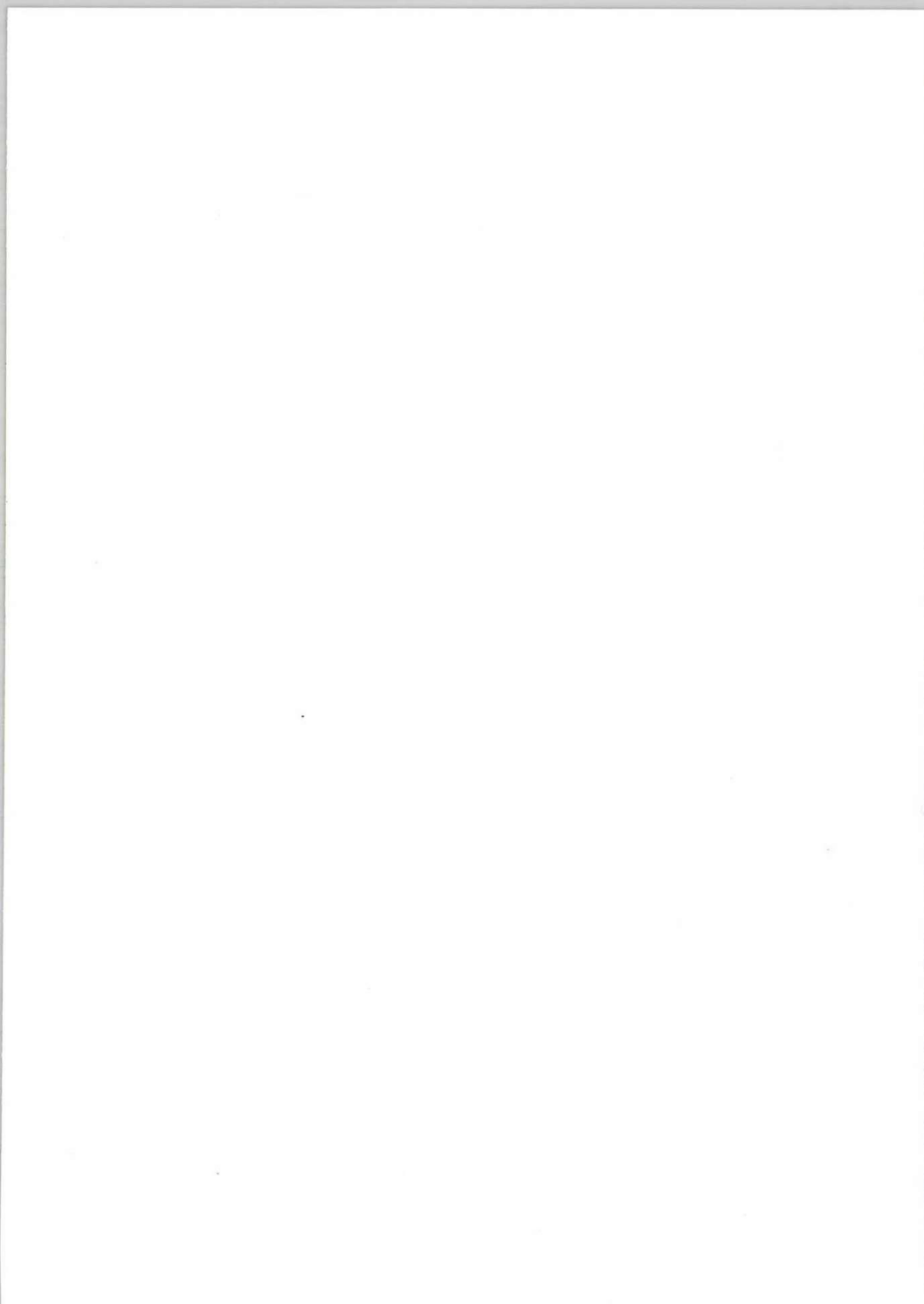
Pető Péter (1984), újságíró.

A Pázmány Péter Katolikus Egyetemen végzett francia–kommunikáció szakon. Karrierjét gyakornokként kezdte a *Népszabadságnál*, ahol főszerkesztő-helyettesként dolgozott a lap bezárásakor. Jelenleg a *24.hu* felelős szerkesztője. Junior Prima-, Minőségi Újságírási-, Németh Gyula-, Dr. Szegő Tamás-díjas újságíró. Első regénye *Leshatár* címmel jelent meg 2017-ben.

373

Csunderlik Péter – Pető Péter

TOP 10-ES TÖRTÉNELMI SLÁGERLISTÁK

Csunderlik Péter – Pető Péter

TOP 10-ES TÖRTÉNELMI SLÁGERLISTÁK

Budapest, 2017

A kötet megjelenését a
Politikatörténeti Alapítvány támogatta.

© CSUNDERLIK PÉTER, 2017

© PETŐ PÉTER, 2017

KIADJA a Napvilág Kiadó, Budapest
www.napvilagkiado.hu

ISBN 978 963 338 4169

Jelen könyvet vagy annak részleteit tilos reprodukálni,
adatrendszerben tárolni, bármely formában vagy eszközzel
– elektronikus, fényképeszeti vagy más módon – a kiadó
engedélye nélkül közölni.

Minden jog fenntartva
Printed in Hungary

A KIADÁSÉRT FELEL a Napvilág Kiadó ügyvezető igazgatója
FELELŐS SZERKESZTŐ Németh Zsófia
TIPOGRÁFIA, TÖRDELÉS ÉS FEDÉL Dányádi Sára

NYOMDAI MUNKÁK Séd Nyomda Kft., Szekszárd
ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ Katona Szilvia
Megjelent 15 ív terjedelemben

9
8
7
6
5
4
3
2
1

TARTALOM

SZABADESÉS A TÖRTÉNELEMBE

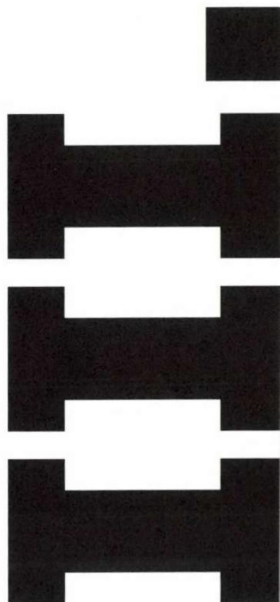
Bűnbakok a magyar történelemben	12
A magyar történelem legnagyobb beszólásai	24
A világtörténelem legnagyobb beszólásai	35
A magyar történelem legnagyobb tévedései	47
A világtörténelem legnagyobb tévedései	58
A magyar irodalomtörténet legnagyobb botrányai	71
A világirodalom-történet legnagyobb botrányai	86
A 20. század legszebb pillanatai	100

HANYATLÁSUNK TÖRTÉNETE: A HOLDRA SZÁLLÁSTÓL A HEREVASALÁSIG

A '60-as évek emblemikus pillanatai	112
A '70-es évek emblemikus pillanatai	124
A '80-as évek emblemikus pillanatai	136
A '90-es évek emblemikus pillanatai	148
A 2000-es évek emblemikus pillanatai	159
A 2010-es évek emblemikus pillanatai	171

SPORTKULTÚRSOKK

A sporttörténelem legnagyobb szemétségei	184
A vb-történelem legnagyobb szemétségei	193
Az Eb-történelem legnagyobb szemétségei	204
A futballtörténelem legnagyobb botrányai	216
Az olimpiák legemlékezetesebb pillanatai	229

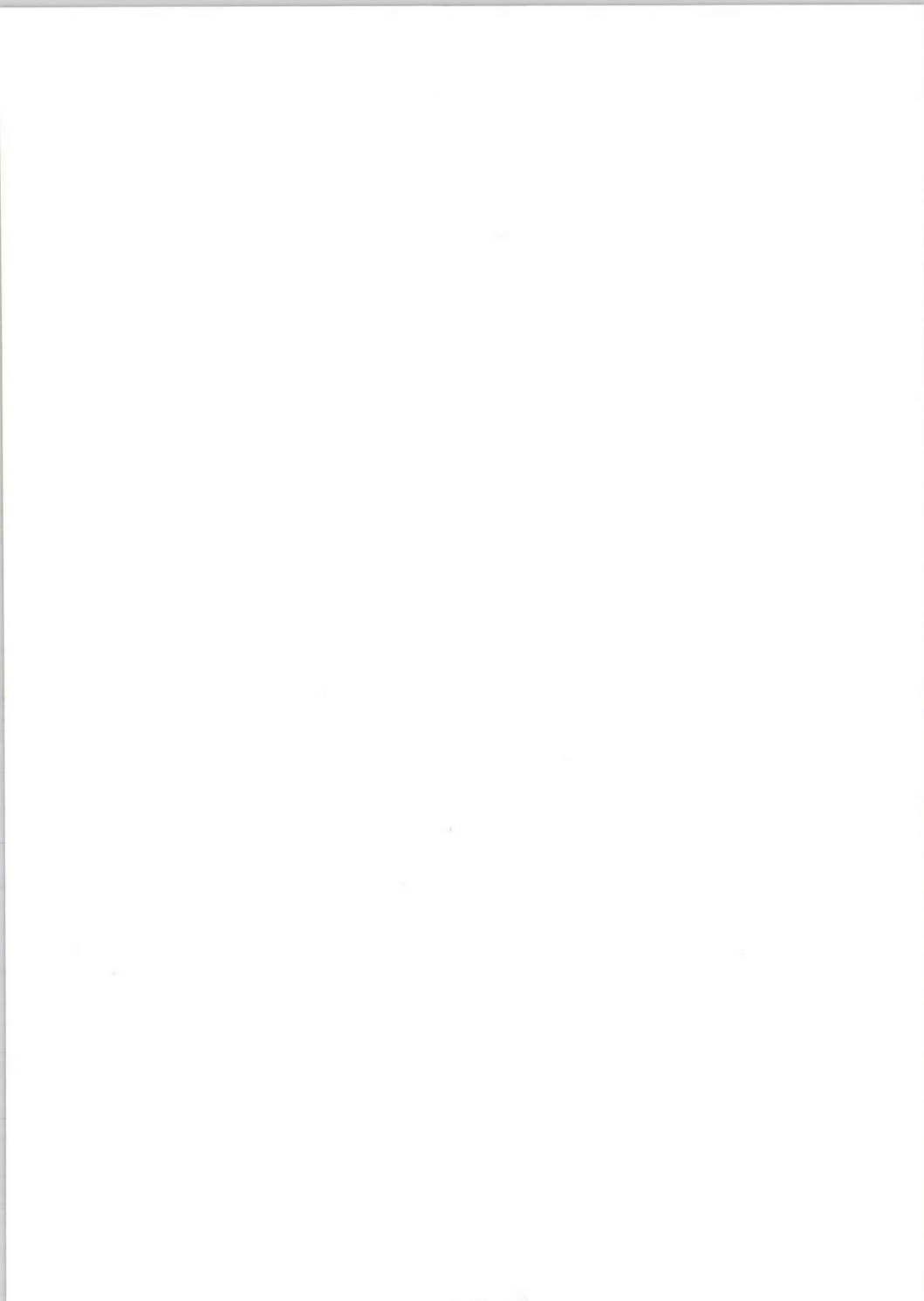

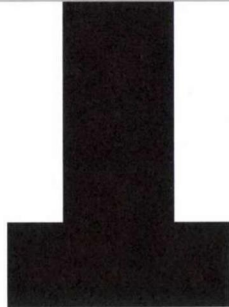
ELŐSZÓ

Olyan világban akarunk élni, ahol többen tartják emblemikus történelmi eseménynek a holdra szállást, mint perccel herevasalását. Meglehet, olyanban is élünk, ám a kortárs nyilvánosságtól azt tanultuk, az elején erőt kell mondani, aztán tenni rá, milyen a közlés viszonya az igazsággal. Amivel, ugye, mindenkinek egyre zaklatottabb. Ezért is időszerű Esterházy Pétert parafrázlnunk, így egyúttal rögzíteni: kutya nehéz úgy igazat mondani, ha az ember nem ösmeri a hazugságot. Hát mi fel akartuk ismerni a hazugságot. Tán írni is ezért kezdtünk együtt. Jó, meg talán azért, mert Gergely Márton, a *Népszabadság* akkori lapszerkesztője 2009-ben felvetette, hogy ha már barátok vagyunk, ha már elég hülyék vagyunk, és annyira íráskényszerünk van, amennyire első fordulóban kizuhant valóságshowhősök tapadnak a képernyőre, miért nem írunk közösen szövegeket. Feltűrtük az ingujjunkat, és megpróbáltuk. Született írás sokféle műfajban és témában, mind csak abban hasonlított, hogy mindkettőnk kezén átment, szabad rablás zajlott a másik asszociációs mezején, így lehetséges, hogy a szövegekben összefut Szapolyai János és Gyurcsány Ferenc, Görgy Artúr és Terence Hill, *Az ifjú Werther szenvedései* és az antidepresszáns-hirdetések, a *Nyugat* és a *Blikk*, a Kennedy-gyilkosság és a *Halálos fegyver* című film és persze a holdra szállás és a herevasalás. Itt minden előfordulhat, miközben utazunk időben és térben, keressük hazánk erkölcsét és galádságait, kutatjuk a történelem legszebb pillanatait, emblemikus eseményeit, mocskos momentumait, és az egészet azért csináljuk, hogy megértsük, miként, milyen árulásoknak, hazugságoknak, gyalóságoknak, tévedéseknek köszönhetően jutottunk a holdra szállástól Berki Krisztián zavarbaejtő kezeléséig. Miközben ma már nincs jobb reményünk, mint az, hogy az elhíresült esztétikai beavatkozást nem emlegetjük majd életünk alkonyán a korszak nagy pillanatai között, mert aztán következett a... Nem tudjuk, mi következik, de azt tudjuk, mire és hogyan akarunk emlékezni abból, ami mögöttünk van. Ezért válogattuk össze ezeket a – többségükben korábban a *Page Not Found* című történelmi stúdióblogon már publikált – historikus toplistáinkat,

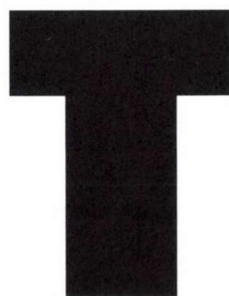
amelyek ugyan a történelmi hitelesség igényével készültek, de sose adjuk majd be ezeket akadémiai doktori értekezésként. Inkább a szórakoztatóíparba csekkoltunk be, ha már táncdalénekesként nem sikerült az áttörés. Hogy az antrénk elkészüljön, ahhoz sokan kellettek. Főként azok, akik elviseltek minket a mindennapokban a családjainktól a barátainkig, és azok, akik olvassák a szövegeinket. Mindannyiukat szeretettel fogadjuk majd a házavató bulinkon, ha a gázsinkból megvesszük a Fenyő-villát. Külön hálásak vagyunk tanácsadó testületünk áldozatos munkájáért. A szöveg részét vagy egészét ugyanis átnézte, aztán javítását javaslatok sorával segítette Héger Barbara, Filippov Gábor, Laska Pál, Takács Márton. Amit jobbá tehettek, jobbá tették, minden hiba, örület, idegesítő hasonlat, rossz poén, tárgyi tévedés, prózai túlzás, elmebetegségre utaló jel, ami maradt, a szerzők felelőssége. Miként a kötet elkészülte is. Amiből azért sok mindent megmagyaráz, hogy laktunk együtt egy évet. Hogy hol? Hát a Dohány utcában. Most már legalább tudják, kiknek áll érdekében ez az egész könyv.

CSUNDERLIK PÉTER – PETŐ PÉTER

SZABADESÉS
A TÖRTÉNELEMBE

BŰNBAKOK

Ők azok, akik miatt itt tartunk: áruló Görgey Artúr

A MAGYAR

*és a családon belüli erő-
szakért felelős látássé-
rült komondor, Csokonai*

TÖRTÉNE-

*Lillája és Latisev bíró. Bűnbakok, akik nélkül nem
létezhet a magyar, mert aktuá-
lisan úgy tetszik, a nemzettudat
mérceje a felejtés és a felelősség
ellökése, hiszen mi nem hibázunk. Szóval azért,*

LEMBEN

*hogy majd meglássuk tükrös tolyyást
esszünk-e holnap reggelre, főként
a nyelvtan a hibás, de hogy nem Csun-
derlik és Pető, az faktum.*

SZENT ISTVÁN

Az ősbűn elkövetője. Ha Szent István nem lett volna, az egész magyar történelem másképp alakul, ahogyan az iWiW históriája is, ha nincs a Facebook. Most az is kétséges, hogy még magyarok vagyunk-e egyáltalán, rágódik a bennünk

lévő Németh László. Szent István nemzetvesztő tevékenysége minden más bűn előfeltétele. Ő térítette le a magyarságot dicső, kalandozó pályájáról, hiába kelt ki magából Laborc frakcióvezető, hogy „szabad magyaroknak nem kell ilyen úr”, mikor megtudta, hogy a magyarul nem tudó Istennel együtt behozzák az anyós intézményét is. Válaszul nem ráhúzták a Portik-ügyet, hanem kettétörték a gerincét, akár az egész magyarságét, amelyet Szent István elárult egy atomerőmű-bővítésért és az IMF-gigahitelért. Hiába a Koppány-lázadás, a Vatikáni Szerződés leverte az ezredfordulós ötvenhatot, a multikulti előfutáraként sokszor citált „egynyelvű ország gyenge” István-intelem pedig valójában azt jelentette, hogy hívd be az audis német lovagokat, akik tükörré lépnek az ellenzéknek. Szent István nem egyszerűen lecserélte a rovásírásos utcanévtáblákat érthetetlen latin betűsökre, de az egész rostabajuszú magyarságot kiforgatta apái és ősapái kultúrájából. És akinek nem tetszett, hogy minden tíz falu építsen templomot és stadiont, négyrét vágták. Van olyan eszmétörténeti elképzelés, amely szerint az egész magyar történelem öncsonkítások sorozata. Szent István kapásból levágta a magyarság orrát, és azóta minden történelmi sorsfordulónál elvesztettünk valamit, hogy végül Trianonnál már csak egy véres törzsként guruljunk be a sírba. Pedig mi lett volna, ha népünket nem forgatja ki magyarságából Szent István? „Mohácsnál győzni fogunk, Dózsa lesz György királyunk, nagy hatalom századokon át!” – jósolta Torda táltos. Helyette megkaptuk Semjén Zsoltot. Köszönjük az apostoli királynak.

SZAPOLYAI JÁNOS

A Törökellenes Összefogas Gyurcsánya, a közös lista harmadik helyezettje. Nevezték a „haza ragályának” is. Komolyabb közéleti szerepvállalását Szapolyai azzal

kezdte, hogy miután Mátyás birodalmának privatizálásakor megszédte magát, 1514-ben azonosító nélküli katonáival és szemmagasságban szálló gumilövedékekkel verte le Dózsa György paraszthadát, és kegyelmi ígéretét megszegve tüzes trónon

süttette meg a parasztkirályt. A magyar uralkodók Schmitt Páljának, II. Ulászlónak két Strabagra/Közégre/Mészáros és Mészáros Kft.-re kiírt közbeszerzés lepecsételése között minderre csak annyi szava volt, hogy „dobze”, ám Szapolyainak még annyi sem, ugyanis ha hihetünk a krónikáknak, a süttetés pillanatában férfias hangja elszállt. Minő átok, ettől kezdve csak kappanhangon nyivákolt, ezért lett későbbi gúnyneve a „Katalin király”. Férfias tartását elvesztette, de arról már nincs gesta, hogy Louis Vuitton táskával érkezett volna legközelebb a Rákos mezejére. Az azonban biztos, hogy az ország leggazdagabb főuraként, erdélyi vajdaként 1526. augusztus 29-én, a középkori magyar történelem fekete napján nem jelent meg „nemzeti nagylétünk nagy temetőjén”, a mohácsi csatatéren, úgymond lekéste seregével a sorsdöntő összecsapást, amellyel matematikai esélyünket is elbuktuk, hiába hirdették már előtte három héttel címlapon a lovagi tornás sportújságok, hogy „Most vagy soha!”, meg hogy „Tegyetek boldoggá!”. Már egyes kortársak, elsőként Szaniszló Ferenc kanonok fejében felmerült, hogy Szapolyai direkt késte le a csatát, mivel tudta, hogy a magyar lovagi sereg kardélre hányása után övé marad az egyetlen ütőképes erő. Ennek megfelelően 1526 novemberében magyar királlyá is koronázták, minek örömeire nyitott egy bankszámlát Bécsben Simon Gábor névre. A befektetők azonban nem bíztak benne, a forint zuhanni kezdett, így egy hónappal később Habsburg-ellenkirályt választottak, Ferdinándot. Ezzel kezdődött a Habsburgok négyszáz éves magyarországi uralma, Szapolyai pedig hatalmát megtartandó a Déli Áramlat híve lett, bárati segítségnyújtási megállapodást kötött a törökkel. Utóbb azt is ráfogták, hogy ő segítette elő Buda 1541-es török kézre kerülését is, noha akkor már egy éve halott volt. Ezt elsőként egykori udvari krónikása, Szerémi György írta meg volt uráról, aki még *Magyarország jobban teljesít* címmel kezdett hozzá művéhez, de Szapolyai halála után a *Magyarország romlásáról* címmel fejezte be krónikáját.

CSOKONAI LILLÁJA

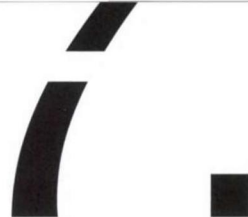
„Óh! csak Lillát hagytad volna, / Csak magát nekem: / Most panaszra nem hajolna / Gyászos énekem.” Lilla, a vágy titokzatos, bűnös tárgya. Mindenki megérti a helyzetet, aki hajnalban, magányosan, de legalább ótvar részegen hazatérve, a *Féktelen éj* dalolása helyett kezdett végeláthatatlan ribancozásba, s úgy próbálta a hűtőből elővarázsolt szalonnát a szájába tuszkolni. Lilla volt Csokonai gonosz múzsa, a dunamelléki Esztella, aki férfikönnyekkel hidraltálta magát évről évre mind pufókabb karjaival. Önmagán túlmutató jelen-ség ő, egy archetípus Delilától Kate Mossig, és hogy a „legbujdosóbb magyart” – ahogy Ady nevezte Csokonait – fosztotta meg reményeitől, csak súlyosbítja a tényállást, hiszen Csokonai annyira jámbor volt, hogy hozzá képest *A farm, ahol élünk* vak kacsái szintetikus drogokkal tüzelt agresszorok. Csokonai Vitéz Mihály volt az, aki elsőként próbált csak az írásból megélni Magyarországon, de a bevételből csökkentett rezsire se futotta, nemhogy tisztas életre. Miután kicsapták a Debreceni Református Kollégiumból, élete szívások sorozata volt, tíz év alatt összesen ha két hetet élt jól, mikor Lilla szívét kérte, „s azt megadá az ég”. Aztán Lilla részéről ennyi is volt, mivel a Szavak ügyifogyi Főbusza egy Esztergomban gyártott Suzuki Swiftet se tudott felmutatni, ezért Lilla inkább a helyi Berki Krisztiánokkal hívatta meg magát italokra, miközben Csokonai a Lilla-verseiben monomániásan menekült viszsza szerelmi reményeibe. Ám a költő hiába írt összesen hatvan költeményt élete értelméhez, a jégszívű múzsa inkább férjhez ment egy vállalkozóhoz a Hajógyári-szigeten, aztán majd nyolcvanéves koráig etette az igen drága díszmadarait. Ez nem adatott meg generációja legtehetségesebbjének: Csokonai ugyanis nem sokkal később meghalt. 1805 januárjában, alig harmincegy éves korában hunyt el, de addig is minden versére jutott egy csapás és egy vállrándítás: „Vállat rándít, aki sorsom hallja” – írta a tihanyi visszhanghoz. Mikor végre lakáshoz jutott, az a nagy debreceni tűzvészben leégett, és még biztosítása se volt. Miután végre megkapta élete első és utolsó jól fizető köl-tőmelőjét, egy rekviemszerű halotti verset kellett írni és elszavalni Rhédey Lajosné nagyváradi temetésén, a temetésen megfázott, tüdőgyulladást kapott, és ez is vitte el. De hogy öniróniáját és jókedvét még a legmélyebb lillás időkben se veszíthette el egészen, mutatja, hogy csikóhbőrös kulacsához is írt szerelemdalt, legsikerültebb darabjának pedig ez a címe: *A méla Tempefői – avagy*

8

az is bolond, aki poétává lesz Magyarországon. Szóval humorát nem veszítette soha a magányos, árva szív. A magányos, árva szív. És ezt a szívet törte cikkcakkba Lilla. És ki maradt Csokonai eltávoztával? Kazinczy Ferenc, a „hibbantó”, aki az ízes „rovátkolt baromból” „rovart” csinált, és először írta le azt, hogy lol meg wtf. Oda lett a magyar irodalom.

GÖRGEY ARTÚR

A „magyar Júdás”, aki letette a fegyvert Világosnál. A magyar sajtótörténelem egyik legcoolabb válasza az idősödő Görgey Artúr, az „epés Miltiádész” nyomta be egy életút-interjúban, a riporterből ítélve egy amolyan dualizmus kori *Frizbiben*. Azt kérdezték tőle: „Miért nem lett Napóleonná?”. Erre ő azt felelte: „Mert nem Franciaország állt mögöttem, hanem egy kicsiny és műveletlen Magyarország”. Nem csoda, hogy Görgey eléggé frusztrált volt: hetente dobták be visegrádi házának ablakát, fiának pedig álnéven kellett internátusban tanulnia és a Facebookon regisztrálnia, hogy apja miatt ne kapjon minden éjjel vizes lepedős pocózást és számonkérő chatüzeneteket. Görgeyre tényleg a „magyar Júdás”-ként tekintettek, miután a „magyar Mózes”, Kossuth árulónak nevezte ki vidini levelében. A hadvezérnek ezért szinte remeteként kellett élnie 1849 után, legfeljebb kisiskolásokat vittek osztálykirándulásként Visegrádra szörnyülködni, hogy ott lakik és kertészkedik az a köpedelmes alak. Aki nem mellesleg a magyar történelem egyik legnagyobb katonai zsenije volt – noha morózus emberként mindvégig tagadta a saját zseniségét –, tudós és stratégia, aki fiatalon vegyészetet tanult, fontos kísérleteket is végzett, utána nyargalt át katonatisztnek. 1848 tavaszán, harmincévesen sietett Pestre, hogy felajánlja szolgálatait a forradalmi kormánynak. A forradalom és szabadságharc, és persze maga Kossuth emelte magasra Görgeyt, aki a kollégák kudarcai és Szekeres Imre más irányú elfoglaltságai miatt végül fővezére lett a honvédségnek. A Görgey vezette 1849-es tavaszi hadjárat a magyar hadtörténelem legdicsősebb fejezetei közé tartozik. Csak aztán jött a korabeli konzervatív-reakciós NATO, a Szent Szövetség beavatkozása. 1849. augusztus 11-én Görgey diktatóri hatalmat kért és kapott Kossuthtól, két nappal később, augusztus 13-án

pedig letette a fegyvert a világsi mezőn az oroszok előtt, pedig csak addig kellett volna kitartania, míg Széles Gábor időgéppel visszaküldi a Gripeneket. Kosuth szeptember 12-én, már emigránként, a Török Birodalomból írta meg vidini levelét, amelyben a szabadságharc áruelőjének tette meg Görgeyt, és rákente az egész balhét. Egy Soros-ösztöndíjas zavarkeltő, a fiatal Kosáry Domokos 1936-os disszertációjában, *A Görgey-kérdés történetében* úgymond tisztázta, hogy Görgey nem volt áruló, de erre csak kuncog Gajdics Ottó, hogy „jól ismerjük mi ezeket a kutatásokat”. Több kortárs írta, hogy Görgey egy „bukott angyal” hatását keltette. Volt, aki egyenesen Milton Sátánjához hasonlította az *Elveszett paradicsomból*. Állítólag acélhideg tekintete volt. Bizonyára azért, mert olyan kék szemekkel büszkélkedhetett, mint Terence Hill, csak Görgey sose mosolygott. Ez az egyetlen közös nevezője Harrach Péterrel és az *Egy rém rendes család Budapesten* nézőivel.

DEÁK FERENC

Deák Ferenc „Zala bölcséből” lett a „haza bölcsé”, a „nemzet prókátora”, és Szabó Dezső, Németh László, Bibó István és Pörzse Sándor rémálma. Az első magyar igazságügy-miniszterként Deák az 1848-as Batthyány-kormány Dungája volt: védekező középpályás, tekintetes úr, akire a „szürke eminenciás” szintagmát kitalálták. Az 1839/1840-es országgyűlés után még hintóban ült, mikor nekiállt iPaden pötyögni és összerakni a büntető törvénykönyvet. Elvi ellensége volt a halálbüntetésnek és a születésnap bulijára a Mágnaskertből hozatott mandulával töltött angolnának és pácolt fogasfilének, de ettől még nem szavazott a csirkefarhátra. Ellenben fél évszázaddal a megvalósulás előtt már szorgalmazta a vegyes házasság engedélyezését és húsvéti cikkében méltatta az EU-csatlakozást. Az egyszerűséget, közérthetőséget és a szókimondást szerette, az 1867-es kiegyezést is úgy indokolta: „a rosszul gombolt mellényt újra kell gombolni”. Stílusát és bajuszát Kövér László próbálta továbbvinni, ahogyan Kozsó próbálta újrapozicionálni a szamurájkultúrát a magyar popiparban. Deák helye úgyis megkérdőjelezhetetlen a húszeszesen, hogy soha nem románozott. Kossuthnak azonban más véleménye volt Torinóból, keményebb, mint

bálta továbbvinni, ahogyan Kozsó próbálta újrapozicionálni a szamurájkultúrát a magyar popiparban. Deák helye úgyis megkérdőjelezhetetlen a húszeszesen, hogy soha nem románozott. Kossuthnak azonban más véleménye volt Torinóból, keményebb, mint

5.

bármelyik Puhl-szakértés a sporttévében. „Ne vidd azon pontra a nemzetet, melyről többé a jövőnek nem lehet mestere!” – óvta

Cassandra-levelében a kiegyezéstől Deákot, mikor még nem a Török Zsolt-Rogán Antal szóvivői revolvérbajok tematizálták a közéletet. Azzal érvelt, hogy annyira veszélyes hozzákötni Magyarországot a hanyatló ágon lévő Habsburg Birodalomhoz, mint kadarkát kérni egy zuglói pinceborozóban. Mi leszünk a máglya, amelyen „az osztrák sas megégettetik, égve magunk is” – figyelmeztet felemelt mutatóujjal Kossuth, akinek értékelését utóbb átvette az egész gazdasági növekedéssel nem törődő magyar népi-függetlenségi vonal, pedig feltűnhetett volna, hogy a Monarchiában hamarabb felhúzták a Parlamentet, mint korunkban egy EU-pénzből épült alföldi kilátót. Szabó Dezső azt írta, 1867 volt az „igazi Trianon”, melynek a valóságos Trianon már csak logikus következménye volt. Bibó szerint pedig a kiegyezés egyszer és mindenkorra eltorzította a magyar alkatot, azzal a skizofrén helyzettel, hogy a magyarok otthon Kossuthot dicsőítik, de nyilvánosan Ferenc József egészségére koccintanak, aki „véres kezű hóhérból” lett Ferenc Jóska és a nosztalgia-szalámik örök reklámarca, mint Szanyi Tibor az *Elmúlt nyolc év* párizsin. Vagyis hiába írta le Jókai már 1861-ben „a nemzet első bölcsének” Deákot, ő is bűnbak lett, bizonyára azért, mert nekrológja szerint „az észhez szólt, nem a képzelethez”. Nem, nem Habony Árpád írta a vonatkozó búcsúztatást.

KÁROLYI MIHÁLY

Tudjuk, hogy a baloldal genetikailag ráront a nemzetére, ezen túl a Károlyiaknál ez még családi örökség is, mint a fóti kastély. „Megbotránkoztatás – ez az én kedvtelése” – szokta mondogatni híveinek Károlyi Mihály, úgyhogy talán nem is lett volna ellenére, hogy a rendszerváltás óta úgy öntötték le vörös festékkel minden évben

a Kossuth térről már eltávolított sétatálcás szobrát, miként tél jön az őszre. Hiszen Károlyi a „vörös gróf” gúnynevet is büszkén vállalta, a szoborgyalázásokkal pedig halála után hatvan-hatvanöt évvel is mindig fix helye volt a híradóban, akár az 1910-es évek parlamentjében, amíg a házelnök Tisza ki nem vezettette, mint utódja, Kövér László a molinózó „idiótákat” és a 444 új-

5.

ságíróit. Eltelt száz év, és ugyanott vagyunk. „Van benne valami Dosztojevszkij *Idiótájából*” – írta Jászi utóbb Károlyiról, minthogy a „vörös gróf” idealista volt, aki még politikusként is komolyan vett magasztos elveket, amin persze ma már csak nevetni lehet, akár az MLSZ-elnökök optimista nyilatkozatain. Most nyilván az ezért kapott sékelek és rubelek csörögnek belőlünk, de talán nem meglepetés, hogy szerintünk Károlyi nem „hazaáruló”, hanem egy olyan, nem kiemelkedő képességű politikus volt, aki békés körülmények között elvezette volna az országot, de az 1918–1919-es, nehéz helyzet kezelése meghaladta az erejét, és ehhez semmi köze a gyerekkorában megműtött farkastorkának. 1918 őszén nem kellett bomlasztani a magyar hadsereget, mert a magyar katonák jó része már dühösen, grófokra vadászva jött haza a frontról, Tiszával is ők végeztek. És Károlyi még ellenzékben puffogott, mikor Magyarország nagy részét 1915-től titkos egyezményekben már odaígérték az utódállamoknak. Ettől eltekintve tény, hogy a Károlyi fejében lévő romantikus ideák és az antant politikája köszönőviszonyban sem voltak egymással. De legalább Károlyinak még voltak ideái: az ország egyik leggazdagabb birtokosaként saját, kápolnai birtokán kezdte a földosztást 1919 februárjában, nem másén. Mintha Simicska Lajos nekiállna csavaronként szétosztani a Közgépet vagy Mészáros Lőrinc hátrányos helyzetű gyerekeknek ajánlaná fel a frissen megszerzett Balatonját. Talán az egyetlen magyar politikus, aki kevesebb vagyonnal távozott, mint amennyivel a politikába érkezett. Politikusi antitalentumát leginkább az mutatja, ahogy 1919. március 21-én saját, legbenső emberei verték át, hamisították aláírását és játszották át a hatalmat a kommunistáknak. De így legalább a Tanácsköztársaság a szén árának maximálásával végrehajthatta a magyar történelem addigi legjelentősebb rezsicsökkentését. Fájdalom, még ezt sem a Századvég találta ki.

CLEMENCEAU MAGYAR MENYE

A mi Nesquik-nyuszink. Michnay Ida, az egyetlen magyar nő, akinek népszerűsége tuti alulmúlja Vajna Tímeáét. Ő az, akinek emlékeit se botoxinjekció, sem Ablonczy Balázs Trianon-legendákat cáfoló könyve nem tudja megszépíteni. A szupertehetségeinkre pikkelő külföldi edzők megláténél is jobban tartja magát a nézet, hogy hiába a vesztes világháború – meg persze Károlyi balfékezése, Kun Béla kommünje, hogy a Magyar Bálintot is behálózó

román kémnőkről ezúttal ne essék szó –, a „magyarfaló” Georges Clemenceau magyar menyé iránt érzett gyűlölete miatt kaptuk a nyakunkba Trianont. Merthogy az 1917 végétől kormányzó francia miniszterelnök, a „Tigris” – a 20. század elején ezt a jelzőt még nyugati politikusok is megkaphatták, nemcsak lengyel bokszolók és szerb paramilitáris parancsnokok – úgy utálta menyét, mint Jutka horthysta anyja a *Szomszédokban* a szocdem nyomdász Vágási Ferit. Clemenceau fia, Michel Clemenceau ugyanis a századfordulón Magyarországra került, Diószegen dolgozott, itt ismerte meg Idát, akivel 1901-ben házasságot kötött. Két gyermekük is született, de Michel amolyan korabeli Guillaume Depardieu volt, apjával is összevesző nehéz természetű botrányhős, így Ida más férfi karjaiban keresett menedéket, minek válás és gyermekelhelyezési affér lett a vége. Clemenceau contre Clemenceau. Mindez persze Clemenceau-t a geopolitikai alapon történő határmeghúzáskor annyira érdekelte, mint Apponyi Albert három nyelven elmondott védőbeszéde a VIVA TV műsorvezetőt kereső vezetőségét. Úgyhogy Michnay Idától függetlenül jöttek francia támogatással a Felvidékre a csehszlovákok.

LATISEV JÁTÉKVEZETŐ

3

Miatta fejelet öngólt Devecseri hátvéd Amszterdamban, mikor 8-1-re kikapott a magyar futballválogatott. Hiszen ha valamiben világbajnok a magyar futball, az a rapid bünbaktalálás. A mai napig tartja magát a hit, hogy azért buktunk el 1986-ban, amikor a vb-ciklusban még a világranglistát is vezettük, mert az illetékesek túladagolták a tésztát. Nyilván az olasz csapatnál is állandóan Pietro szakács tevékenységét elemzik a vonatkozó cikkek, mert a gyanú szerint elsózta a carbonarát.

Aztán volt még bűnös a műfü, hiszen az 1978-as vb előtt azon szakadt el a szenzációs Várady Béla combizma. És persze a bíró, aki csal. Ez nem meglepő, mert eleve azért érkezik egy eseményre, hogy megállítsa a magyarokat. Nincs egyéb célja, mint rontani. E kollégák szimbóluma Latisev. Az akkori és mostani baráti Szovjetunió képviselője, aki az 1962-es chilei vb negyedöntőjében nem adta meg Tichy Lajos gólját a csehszlovákok elleni negyedöntőben. Latisev nyilván látta, hogy gól volt, de direkt nem adta meg. Mert olyan

nincs, hogy csak úgy hibázik. Ha szovjet, akkor direkt csinálta. Kivéve akkor, ha éppen atomerőművet szór rá a Magyar Csapatra. És amúgy rohadtt fájó a zakó, mert az a garnitúra, amelyik felvonultatja Sipost, Mátrait, Mészölyt, Sándort, Albertet, Tichyt, nyerhet világbajnokságot. De nem nyert. Latisev miatt. Nem szólva arról, ha a vakkígyó ruszki akkor megadja, nincs Marseille, nincs 0-6 a szovjetek ellen, nincs 1-7 a jugók ellen meg nincs 1-8 Amszterdamban. Akkor a magyar futball nem lesz belterjes, petákok lehúzására kondicionált közeg, hanem ma szakmailag messze a glóbusz legjobbjai előtt jár, megy a paksi tiki-taka, az edzőinkre meg a siker biztos tudatában horgászik a nemzetközi elit, ahogyan az eladó a tükörpontyira a Tesco túlszűfolt nagy akváriumában. Szóval az, hogy még Pintér Attilának, a magyar labdarúgás megújulását garantáló szakvezetőnek sem sikerült, ne legyen ok az önvizsgálatra, hiszen elég, ha elordítjuk magunkat: Latisev.

A VAK KOMONDOR

Nincs az a községi erkölcsbajnokság, amelyen ne esne ki a selejtezőben, ám ettől még évekig országgyűlési képviselő maradhatott. Sőt, ha ilyen ütemben haladunk, akkor néhány cikluson belül a mandátum megszerzésének szükséges feltétele lesz a műveletlenség, az ostobaság, az agresszió és a büntetett előélet. Balogh József kalandját Terikével alighanem már mindenki ismeri, ahogyan a nőverés, egyáltalán a családon belüli erőszak szimbólumává vált vak komondort is. Balogh József képviselő Terikéje elbotlott a „vak komondorban”, s megütötte magát. Így szólt az első magyarázat. Aztán azért kiderült, hogy a derék honatya csöppet megpüfölhette a kedvesét. Az akció egyes részletei tán örökre tisztázatlanok maradnak, de a tanyák Ike Tournere azután is ott üldögélhetett a törvényhozásban, amelynek ennyire volt fontos a tekintélye Kövér László szerint. De ne ragadjunk le az alföldi Jackie Chan mutatványánál, mert most a bűnbak van a fókuszban. Márpedig annak megválasztása többet mond el az országról, mint egy szociológiai konferenciasorozat és a *Való Világ* napi összefoglalója. Merthogy Balogh kiszemelt egy állatot, amelyik nem tud beszélni, de a biztonság kedvéért még látássérült is, azaz megfelelően gyenge. Hiszen rend is akkor lesz, ha a szerencsétlen hajléktalanokat előre

megfontolt szabadtéren lakás miatt börtönbe vágja a TEK kételtűekkel felszerelt elit alakulata. Körülbelül olyan ez az egész, mintha a *Batman*-filmekben állandóan egy szíven szúrt szalmazsák lenne a szuperhős főszereplő ellensége. Mindenesetre ez a módszer láthatóan tetszik a társadalom egy részének, azaz nem kell sokat várni, hogy az államadósság növekedése miatt rituálisan kivégezzenek egy számoló szoftvert a Szabadság téren. Ennek már úgyis ideje lenne, mert a végén még elterjed, hogy az elkövetőnek is lehet felelőssége. Az meg, ugye, szörnyű lenne, mint egy Daniel Cohn-Benditbe oltott Uhrin Benedek Kárpátia-zenére előadott sztriptíz táncos fellépése a városligeti majálison.

A KÜLFÖLD

Soros, Szulejmán szultán, természet, UFO, IMF, Európai Unió, Ibrahimovic, Versaille, Don-kanyar, Hitler, Cohn-Bendit, energiaszolgáltató, multicég. E felsorolás nem üzen mást, mint azt: a rontást máshol kell keresni. A felelősök sora olyan hosszan folytatható, mint Orbán Viktor hibátlan testcseleinek földézése a *Magyar Krónika* szerkesztőségi értekezletén. Itt ugyanis egy biztos: nem mi.

Történjék bármi, fogadjunk el közfelkiáltással egy zsidótörvényt vagy indítson ellenünk kötelezettségzegési eljárást az Európai Bizottság, nyilazzunk hátrafelé a körúton, miközben kocogunk a pacinkkal: nekünk az egészséghoz nincs közünk. Mármint abban az esetben, ha a parti végül rosszul végződik. Ha a házibulinkban lehányják anya új kanapéját, s belehugyoznak a kisöcsénk reggelre félretett turmixába. Elvégre ha Hitler kirakja a „pözlit”, akkor nyertünk volna, s fölállhattunk volna a dobogóra, hiszen az eszme, a szabadság meg minden más csak játék betűkkel, azaz a győzelem legitimál mindent. Hogy közben Szerb Antalt agyonverjük és Radnóti Miklóst megöljük, az benne van a pakliban. Úgysem mi voltunk. Hanem a világ. Felelősségvállalási kedvünkre jellemző, hogy amikor egyszer egy házibuli végén el akartuk készíteni Magyarországot ellenségtérképét, úgy összeszakadtunk a feladat súlya alatt, ahogyan Guzmics Richárd a gulyásfocit odaégető emlékezetes bukaresti vb-selejtező második másodpercében. Úgyhogy nekünk ne is magyarázza senki, hogy könnyű egy térképre fölrajzolni a New York–Tel Aviv–Dohány utca-tengelyt, a balliberális körök összeesküvését, az IMF-et, E.T.-t és Overdose merényletjét. Nem mintha különösebb

jelentősége lenne annak, hogy eddig ki került rá a lajstromra, mert a lista nyitott. Itt ugyanis uralkodhat még akárhány Berényi Miki, Ulászló és Erős Pista, mindenről a határainkon túli sötét erők tehetnek. Mindenről, ami

rossz. Ami jó, arról mi. Köszönet ezért meg az elmúlt tízezer évben nekünk nyújtott védelemért, ami emberfeletti erőfeszítéseket igényelt, hiszen mindenkinek a magyarra fájt a foga Mark Zuckerbergtól Usain Boltig. Nekik üzenjük: hiába erőlködtek, mi még akkor is itt leszünk, amikor ti már messze. Itt leszünk, s ezért titeket hibáztatunk majd.

A MAGYAR TÖRTÉNELEM LEGNAGYOBBSZÓLÁSAI

„Hullarablók leszünk! a legpocsékabb

nemzet” – búcsúzott Teleki Pál, miután

a náci Németország oldalára sodródott

az ország a második világháborúban, s nem telt el három évtized, amikor a mészölykálmani „mi időnk lejárt”-tal kontrázott a magyar história. De volt itt még elkúrás és boszorkánytagadás egyaránt: történelmünk legnagyobb mondásait listáztuk úgy, hogy az UFO zenekar feledhetetlen „A szerelem is napolaj” metaforája mindenképpen kicsússzon a Top 10-ből.

KÖNYVES KÁLMÁN: „BOSZORKÁNYOK PEDIG NINCSENEK”

Könyves Kálmán volt az, aki ahelyett, hogy nemzeti konzultációt kezdett volna a boszorkányproblémáról, dekrétumba foglalta: nem léteznek. Az Árpád-ház történetének egyik legműveltebb uralkodója felvilágosítani akart, nem hergelni a népet a nem létező banyák vagy a besenyők ellen, akiknek csak annyira lehetett színét látni, mint a *Mónika show* ufójelenéseinek: „A boszor-

kányokról pedig, mivel ilyenek nincsenek, semmiféle vizsgálat ne tartassék.” Hiszen egy istenítéleteket hozó bíróság még Polt Péter ügyészségénél is nyomasztóbb gondolat, ellenben ettől kezdve retteghettek az összeírástól az EZO TV jósai és pénzmágusai. Könyves Kálmán persze könnyebb helyzetben volt, neki még nem kellett négyévente újraválasztatnia magát Habony Árpád segedelmével, ezért nem érdekelte, hogy népszerűbb lenne-e, ha előtúrná a szekrényből I. Béla könyökfoltos za-

kóját és az irigységre meg az aluliskolázottságra építene közpolitikát. Könyves Kálmán még a halálbüntetés alkalmazását is visszafogta, továbbá elítélte a szotyihéjköpködést. Nem mondható, hogy ezzel mindenkit megnyert volna: egyes források előszeretettel emelik ki, hogy púpos, sánta és beszédhibás volt, igaz, az erről szóló gestát a család másik ágának kutatóintézete jegyezte. Okkal haragudhattak rá, mivel a későbbi II. Bélát megvakíttatta, vagyis azért Könyves Kálmánt se tekinthetjük nyugat-európai értelemben vett EU-kompatibilis uralkodónak. A latin dekrétumban egyébként pontosabban „strigákról” van szó, de erről tessék megnézni a vonatkozó *X-akták*-epizódot vagy a *Madonnával az ágyban* című dokumentumfilmet.

10.

KIS JÁNOSÉK: „KÁDÁRNAK MENNIE KELL”

9

Ennek a mondatnak csöppet nagyobb súlya volt, mint Pepó Pálnak az első Orbán-kormányban. Ma a többség Kis Jánoshoz köti a mondat, pedig a *Beszélő*-ben 1987-ben megjelent *Társadalmi szerződést* együtt szövegezte Kőszeg Ferencsel és Solt Ottiliával. Amolyan ingerlékeny urbánusok voltak, akiket nemcsak a szűnyoghálók zavartak, de az emberi jogok hiánya is, amúgy pedig a *Van benne valamiben két kérdés után kitalálták volna* a „termékszerkezet-átalakítás”-t. Ráadásul a helyzetet bonyolítja, hogy a folyóirat egyik írásában leszögezték: a híres mondat Haraszti Miklós ötletére került az írásba. Ám a sors olykor igazságtalan, ezért nálunk a liberális csúcsgondolkodó Kisé marad a kérlelhetetlen klasszikus, amelyre azért is érdemes emlékezni, mert kár lenne feledni, hogy Demszky Gábor munkássága sem korlátozódik „Traktoroknak behajtani tilos!” táblák budapesti kihelyeztetésére. Ezek a többségükben később SZDSZ-es értelmiségiek akkor szabad idejükben rendszert bontottak víkendházépítés helyett, miközben ma élénken kommunistázó konjunkturalovardások még rendszert építettek kalákában. Vagy ahogy mondják, „be-lülről bomlasztottak”, ami hozzávetőleg akkora eufemizmus, mint Van Gogh-nak nevezni a kocsmából beugró leragasztott fülű mázoló, aki lekeni a konyhát diszperzittel. Ezt már csak azért sem árt olykor felidézni, mert Rákay Philip történelmi műsorából táplálkozva már azt sem tartjuk kizártnak: az történt, hogy Orbán Viktor csehszlovák stoplisban berúgta az ajtót, bal kezében Chuck Norris, a jobban az újrateremtésre szánt beszéd, s csak annyi időre tette le a kellékeket, amíg egyesével áthajigálta a ruszki tankokat a határon, mint Hulk tette a nyolcvanas években, a még csak Jánossomorján fogható Pro7-en. Kisék amúgy azt írták: „A pártfőtitkár népszerűsége gyorsabban devalválódik, mint a forint. Egyetlen dolog van, amiben ma munkástól pártkáderig mindenki egyetért: Kádárnak mennie kell.” Ment. A diktatúrájával együtt. Ennél jobb nem történhetett Magyarországgal, miután visszafordíthatatlanná vált a cserearányromlás. Az más kérdés, hogy mi történt az után. Most legyen elég annyi: nincs kereskedelmi híradó háromfejű lovak nélkül. Ha meg az egészről megírnánk a véleményünk, előremenőleges hatállyal zárának ki az Írószövetségből.

MÉSZÖLY KÁLMÁN: „A MI IDŐNK LEJÁRT”

Mészöly Kálmán, a föl-földobott kőszikla az egyetlen sportszakmai észrevételekkel hírnevet szerző ikon, aki versenyben volt a Top 10-ért. Ami a legszebb az egészben, hogy több hírhedt egysoros is méltó helyén lett volna a legnagyobbak között a bűdösúristenezés Dózsájának. Ezúttal nem ama kiszólásra gondolunk, amelyben a megélhetési bevándorlást érintő, evolúciós eredményeket is integráló tézisét rögzítette, hogy néhány futballista épphogy lejön a fáról Afrikában, máris idehozzák játszani, hanem például legendás kapitányi kitörésére. Mészöly a válogatott szakvezetője volt, amikor úgy örült a vezető gólnak a norvégok ellen megnyert 1981-es meccsen, hogy ujjongásképpen édesanyát prostituáltként azonosító indulatmondatot küldött a világba az Adidas-melegítőcs kispad ölelkezése közepette. Ez akkor nagyobb felháborodást keltett az országban, mintha a *The Jerry Springer Show*-ban bevallotta volna, hogy szcientológus. Mintha az élet Nyugaton egy végtelenített Nutella-reklám lenne, és a játékosokat rendre „Szép volt, kérlek, klasszis megoldást alkalmaztál kiélezett helyzetben, amikor az ellenfél tolódasos védekezésének alkalmi csődjét kihasználva kiugrattad társadat a védők között” gyorsértékeléssel köszöntnék a trénernek a jó megoldás láttán, a rossz bírói ítéletet meg Seneca-citátumokkal kommentálnák. De hagyjuk is, mert el akarunk érni a legnagyobb aforizmájához, amit azután nyomott be, hogy a magyar válogatott a sportágtörténet Mohácsán 4-1-re kikapott Marseille-ben a csehszlovákoktól („Jönnek a csehszlovákok! – rikoltozta a mikrofonba a legendás Szepesi György), és a társulat nem jutott ki a világbajnokságra. Albert Flórián, Farkas János, Bene Ferenc, Göröcs János nemzedékének felfoghatatlan sokk volt az, ami generációnknak már oly megszokott, mint Ördög Nóra „csapat, aki”-vel díszített nyelvhelyességi merényletnek beillő kiáltozása az esti showműsorokban. Akkor viszont még tragédia volt az elhasalás. Mészöly, a világ legnagyobb középhátvédjeinek egyike, kora Thiago Silvája volt, aki felkötött karral játszott a végig a 66-os brazilverést, ezért mondhatta be huszonnyolc évesen, hogy világklasszisokat felvonultató csodálatos nemzedéke története véget ért, miközben a mi időnkben meg összeállt a Devecseri–Guzmics-gát. Üzenetét – vesztünkre – akkoriban komolyan vették, a harminc éven felülieket nyugdíjasnak nyilvánították. Mintha Esterházy, Nádas, aztán majd mindjárt Péterfy Gergely nem írhatott volna már ötven felett. Azt nem tudjuk meg soha, mit vesztettünk akkor. Azt tudjuk, mit veszítettünk azóta: mindent.

MAGYAR RENDEK: „ÉLETÜNKET ÉS VÉRÜNKET!”

7

Mint Leia hercegnő Obi-Wan Kenobihoz, úgy fordult a Mária Terézia a magyar rendekhez azután, hogy már uralkodása kezdetén hatalmas pácba került. Hiába garantálta a nőági trónöröklést a Pragmatica Sanctio, Vadai Ágnes és Szél Bernadett sem öveznék akkora ellenérzések a Professzorok Batthyány Körében, amekkorával a trónra lépő fiatal Mária Terézia került szembe, a női uralkodóknak ugyanis kisebb presztízsük volt a korban, mint ma a Retkes Attila névnek.

A porosz király után a bajor választófejedelem is megtámadta a Habsburg Birodalmat, ezért a királynő a magyarok „ősi vitézségéhez” folyamodott és 1741. szeptember 11-én szívfacsaró beszédben kért segítséget nemeseinktől. A magyar rendek azonban a szexmániás rendezőkkel ellentétben nem éltek vissza a helyzettel, és a „vitam et sanguinem”, „életünket és vérünket” felkiáltással válaszoltak. Felajánlották segítségüket, bizonyos koncesszióért cserébe persze, mint a nemesi birtok adómentességének megerősítése meg személyenként négy trafik. Ettől kezdve sosem lehetett kérdés, hogy a magyar férfiak mennyire lovagiasak: úgy lett ez integráns része a nemzettudatnak, mint hogy itt élünk Európa szívében, és nálunk élnek a világ legszebb női. Zabot meg csak azért nem adunk, mert éppen otthon hagytuk a pénztárcánkat.

ANTALL JÓZSEF: „TETSZETTEK VOLNA FORRADALMAT CSINÁLNI!”

De tényleg. Most nem azért igyekszünk itt izomból bólogatni, mert vonzódunk a forradalmi, akárha nyálas sztorikhoz, mint a kilencedikes gimis a végzős osztály csúcscsajához, hanem mert valami tényleg nem stimmel. Antall József, a rendszerváltást követő első miniszterelnök pártbeli, MDF-es ellenfeleinek mondta be a tutit, miután sokáig vegzálták az amerikai

6

nyakkendős Rumcájszok, amiért nem elég radikális az átmenet, és amúgy is komenisták és pártállam, de sehol az igazságtétel. Erre vágott vissza a hírheld „borzalmas tagságnak”, hogy a békés, tárgyalásos átmenet is egy választás volt. Pedig nem sorba kapcsolt Fidelitas-mikrobik mentek neki, hanem komoly riválisok. Például olyan nagyhal, mint Csurka István, akinek a harmadik utas tevékenységére kicsit megengedőbben tekintünk, mióta Novák Előd, a Magyar Hajnal bakancsosai és az Identitesz izompólós hungaristái is színre léptek, de a kora kilencvenes évek magyar politikusai közül valószínűleg Antall József megítélése javult legtöbbit az idő múlásával. Ezért tán senki nem tett többet, mint Orbán Viktor. Antallt támadták jobbról és balról, demokrataságát is megkérdőjelezték, farmerkabátos népfik vágták a képébe, hogy hazudott, de azóta kiderült: munkássága lényegében antitézise a mindenkori aktuális kormányfőjének, arról nem szólva, hogy többet olvasott, mint a komplett Fidesz-elit. Bocs, ha tévedünk, s kiderül, Habony Árpád a legnagyobb platonisták egyike, Lázár János pedig úgy rágta át magát a Krúdy-összesen, ahogy kokainnal turbózott háziegér az ömlesztett Karaván sajt csomagolásán, de nem tudjuk nem megemlíteni, hogy Sziijjártó Péter külügyminiszterhez képest Jeszenszky Géza egy Andrássy Gyula volt. Még ha máig se tudjuk definiálni az „antalli örökséget”, azért abban egyre biztosabban vagyunk: Antall sok lényegeset mondott, amikor tetszettekvolnakozott. Mert valami biztosan hiányzik ebből a társadalomból és az úgynevezett demokráciából. És biztosan nem a KISZ farsangi bulija, amelyen a győztes Grósz Károlynak, a második helyezett téesznek, a harmadik meg Wartburgnak öltözött. Az, mondjuk, szerencse, hogy úgylis mindenért a „világ-SZDSZ” a felelős.

GYURCSÁNY FERENC: „ELKÚRTUK. NEM KICSIT, NAGYON”

Az utóbbi tizenöt évről sokat elmond, hogy két legjelentősebb szódemokratizálási kísérlete melyik két emblematisz mondat eredménye. E bevezető nyomán tán nem meglepés: az időszak ideáljai közül Gyurcsány Ferenc és Simicska Lajos rivalizált a listára kerülésért. A korábbi miniszterelnök azért győzött, mert tétele már kanonizálódott, ellenében például Júdás méltatlanul elfeledett evangéliumával.

Így nyerhetett Simicska „mindenki geci” konklúziója ellen, pedig az a mértékadó véleményhercegek és pár millió magyar szerint a legteljesebb, legkiérleltebb, legárnyaltabb és legpontosabb politikai elemzése az utóbbi másfél dekádnak, hovatovább az *Új versek* erejével robbant. Csakhogy Gyurcsány nevezetes teljesítményértékelése, az úgynevezett őszödi beszéd azon ritka retorikai produkciók egyike, amelyekből lényegében minden magyar tud idézni. Ez ezen kívül talán csak korunk Asbóth Oszkárjának, VV Auréliónak kevésbé szofisztikált aerodinamikai fejtegetéseire, valamint Paulo Coelho ásványpalackokon közölt, kiérlelt bölcsességeire igaz, noha utóbbiak hozzávetőleg annyira eredetiek, mint egy kínai piacon kapható Nuke edzőcipő. Gyurcsány attrakciójából a hazudozásról szóló szakasz vagy az „elkúrtuk” összegzés oly természetesen lett része a magyar politikatörténetnek, és úgy integrálta az „elkúrás” szót a hazai köznyelvbe, ahogyan a rendszerváltás óta egyetlen közéleti tematikájú megszólalás sem. Az pedig csak a hab a tortán, hogy még ma is élénk értelmiségi diskurzus zajlik arról, hogy arisztotelészi analízisre méltó mutatóvagy, a politikai beszédek Messije, vagy épp a mocsokhistória csúcspontja-e. Mi izgatottan várjuk az eredményt.

TISZA ISTVÁN: „EZT A HÁBORÚT ELVESZTETTÜK”

Tisza Istvánt a Monarchia magyar Darth Vadereként, amolyan erős embereként tartja számon az utókor. Abban hitt, hogy a félelem tartja össze a birodalmat, a dolgozószobájában rendre megjelent neki hologramon Ferenc József és egyszer egy ülésen ötven méterről szorongatta meg egy aggályoskodó képviselő nyakát. Valóban félték és tisztelték az 1903 és 1905, valamint 1913 és 1917 közti miniszterelnököket, aki egy időben házelnök is volt: leverte az ellenzéki obstrukciót, sokkoló használata nélkül vezettette ki a parlamentből az ellenzéki Károlyi Mihályt, majd győztes párbajt is vívott vele, keresztülvitt megszavazhatatlannak hitt törvényeket, szétveretett munkástüntetések, és még az „útélágazás” kifejezés sem jelentett neki leküzdhetetlen akadályt. Tisza az általános és titkos választójogban látta a Monarchia Magyarországára és a magyar vezetésre leselkedő legnagyobb veszélyt, de mindezt végül a vesztes világháború

söpörte el. 1918 őszére a nemzetközi helyzet elviselhetetlenné fokozódott, mondhatni egyre gyorsabban hullottak lefelé a Tetris-téglák: a szövetségesek közül Bulgária kiugrott, Törökország összeomlott, ekkor már nem segített a mindenható Erő sem. Egyedül maradtunk Németországgal, mint Horn Gyula Szanyi Tiborral. Immár nem miniszterelnökként, de még mindig az ország első embereként 1918. október 17-én igazat adott nagy ellenfelének: „Én nem akarok semmiféle szemfényvesztő játékot űzni a szavakkal. Én elismerem azt, amit gróf Károlyi Mihály tisztelt képviselő úr tegnap mondott, hogy ezt a háborút elvesztettük.” Olyan értelemben, hogy azt már megnyerni nem lehet. Tisza először és utoljára mutatott gyengeséget, és ez a kijelentés annyira demoralizálta a még harcoló katonákat, mint a német nemzettudat maradékát a Captain Jack.

NAGY IMRE: „CSAPATAINK HARCBA ÁLLNAK, A KORMÁNY A HELYÉN VAN”

Dörmögjön Beethoven *Egmont*-nyitánya, a forradalom hangja, hiszen Nagy Imre recsegő rádiószózatá kihagyhatatlan: azóta is előszeretettel vetik oda magyar miniszterelnökök, ha éppen a cinizmus Sztoicskovjaiként akarják illusztrálni brüsszeli tárgyalásaik erőfeszítéseit. Ha nincs az ötvenhatos forradalom, talán BEK-et nyer a Honvéd és Pus-kás még életében dandártábornok lesz. A magyaroknak azonban elégük lett a Rákosi-rendszerből, avagy Marosán Györgyöt idézve: nagyobb lett po-fájuk és már nem lehetett betömni a régi zsömlé-

vel. A magyar história kisszámú világtörténelmi jelentőségű eseményei egyikeként a főszereplője Nagy Imre lett. Ő tűnt az „emberarcú kommunistának” a drótkeretes szemüvegű grafománok és a csipegető gyomorhajosok mellett. Páratlan népszerűsége szorosan összefüggött azzal, amiért Kuncze Gábort választották az SZDSZ elnökének: a legkönnyebben lehetett eladni a magyar néplélekbe beágyazott, szalonnázó-adomázó gazdaként. Nem mondjuk, hogy ezzel minden érdemét felsoroltuk, de nem hallgathatjuk el, hogy 1956 októ-

berében-novemberében nem mindig állt a helyzet magaslatán. Persze pár fokkal nehezebb volt a feladata, mint óbégató angol piaturisták meg minimálbérre bejelentett vállalkozók közt italhoz jutni egy Sziget-pultnál. A szabadságharc napjai az Orbán-kormány IMF-harcainál is keményebb idők voltak, amikor egy Dominó-napnál is több alkalom volt végtetes hibák elkövetésére. Amit azonban legtöbbször Nagy Imre szemére szoktak vetni, tudniillik, hogy a Varsói Szerződésből kilépéssel nem kellett volna odamutatni a Szovjetuniónak, igaztalan vád, mert addigra már megkezdődött a szovjet csapatok beavatkozása. És hiába a barikádok, utcakövek, Molotov-koktél: a világ legerősebb hadseregébe szükségszerűen beletörtünk, mint Rákosi nyelve az „imperializmusba”. Egy órával azután, hogy Nagy Imre a Magyar Népköztársaság minisztertanácsának elnökeként 1956. november 4-i hajnali rádiószózatában tudatta, hogy „csapataink harcban állnak, a kormány a helyén van”, már a jugoszláv nagykövetségen keresett menedéket, vagyis az aztán még többször leadott szótat felelőtlen hitegetés volt. Manapság a Híradóban naponta mondanak be efféle hazugságokat, de legalább csak a nézettségi adatokkal meg idegrendszerrel játszanak, nem életekkel. Az ötvenhatos forradalom és szabadságharc leveréséért egy hónappal később az olimpián törleszthettünk az azóta is csak „melbourne-i vízfürdőként” emlegetett magyar-szovjet vízipóló-mérkőzésen. Mert vízilabdában mi vagyunk a császárok.

KOSSUTH LAJOS: „LEBORULOK E NEMZET NAGYSÁGA ELŐTT”

„Magyarország nem volt, hanem lesz” – írta valahogy így Széchenyi István a reformkort elindító *Hitel* végén, amely a közhiedelemmel ellentétben nem egy Provident-kampányanyag, és lám, a magyar nemzet 1848-ban megmutatta magát, mondhatni, berobbantunk a világ köztudatába, mint Kaczor Feri a „Polgármester úr, csak azt kérem, / Hogy egy kis segítyt adjon nékem” nótasorokkal. A forradalom és szabadságharc első számú közszereplője azonban már Kossuth Lajos volt, a „nemzet

atyja”, a „magyar Mózes”, „Isten második fia”, és e címkék nem Kerényi Imre fejéből pattantak ki. Pedig papíron csak pénzügyminiszter volt Kossuth, de mivel pénz mindenhez kellett, mindennel foglalkozott, nem igazán jutott ideje halpedikűrre. 1848–1849-ben olyan teljesítményt nyújtott, mint a magát felszívó Maradona az 1986-os vb-n. Úgy játszott a magyar lélek húrjain, ahogy még Sean Connery sem a Bond-lányok testén, naná, hogy a NATO-„kompatinkibilis” honvédség – hogy Szekeres Imre nehezen érthető, de annál emlékezetesebb beszédére utaljunk, amelyet elfűjt a Gripen-sugárszél – létrehozásához is ő kalapozott pénzt. 1848. július 11-én hatalmas beszédet mondott a képviselőházban, és még csak el sem kellett sütnie a betárazott dakotaközmondást és ingyen iPhone-t se ígért mindenkinek, a honatyák már felugrálva szavazták meg a kétszázezer katona felszereléséhez szükséges negyvenkétfélmillió forintot. Ezzel a honvédség lett a kor legdivatosabb startupja, eleinte többen támogatták, mint a Prezit. Kossuth ekkor mondta: „Ezt akartam kérni, de önök felállottak; s én leborulok e nemzet nagysága előtt, s csak azt mondom: annyi energiát a kivitelben, mint amennyi hazafiúságot tapasztaltam a megajánlásban, s Magyarországot a poklok kapui sem fogják megdönteni!” Hogy a vége képzavar, ne érdekeljen senkit, az efféle beszédek érezni kell, nem érteni.

TELEKI PÁL: „HULLARABLÓK LESZÜNK! A LEGPOCSÉKABB NEMZET”

„Adj magyarságot a magyarnak, hogy mi ne legyünk német gyarmat” – írta a Horthy-korszakban meghurcolt költőzné, József Attila a maga nemzeti konzultációs válaszában, a *Hazám* című versében, élete utolsó évében, 1937-ben, jól érezve bőre felszínére kivarrt idegzetével, hogy egyre biztosabban manőverezzük magunkat a pusztulásba. Noha a trianoni békeszerződés után annyi választási lehetőségünk se volt, mint egy versenyzőnek Rózsa György *Zsákbamacská-*jában: csak 1920 után nem az ibiziai nyereség, hanem az elfogadhatatlan határok revíziója volt a mindent felülíró cél, hiszen a „Csonka Magyarország nem ország, egész Magyar-

ország mennyország”-ot fújta minden kisiskolás, szülő és nagyszülő. A baj, hogy a magyar revíziós törekvésekben szükségszerűen az a sorstárs Németország lett a legfőbb szövetséges, ahol 1933 után már Hitler dirigált. A két bécsi döntés – a Felvidék és Erdély egy részének „Hitler ajándékaként” történő visszacsatolása – után Magyarország végérvényesen a Harmadik Birodalom vonónyalábjainak vonzásába került. Miután körülöttünk már látványosan kezdtek eltűnedezni országok, az amúgy ezer okból bírálható Teleki Pál azon politikusok közé tartozott, akik felismerték a veszélyt, ezért kitörési lehetőséget keresett: 1940. december 12-én „örök barátsági szerződést” kötöttünk Jugoszláviával, amely azonban nem sokkal tartott tovább, mint Britney Spears első házassága. Egy németellenes belgrádi puccsot követően Hitler Magyarország asszisztálását követelte a jugoszláv probléma végső megoldásához, és ezzel „mint nagy darab kő,” esett ránk a valóság. A cserkész Teleki Pál, aki addigra már több idegösszeomlason túl volt, ekkor gondolta úgy, hogy immáron „szart se ér az élet”. 1941. április 3-án megírta búcsúlevelét Horthy Miklóshoz, majd a Sándor-palotában főbe lőtte magát: „Szószegők lettünk – gyávaságból – a mohácsi beszéden alapuló örökbéke szerződéssel szemben. A nemzet érzi, és mi odadobtuk becsületét. A gazemberek oldalára álltunk – mert a mondvacsinált atrocitásokból egy szó sem igaz! Sem a magyarok ellen, de még a németek ellen sem! Hullarablók leszünk! a legpocsékabb nemzet. Nem tartottalak vissza. Bűnös vagyok” – írta a magyar történelem legsúlyosabb soraiban. Máig tartja magát a hiedelem, jellemzően a Magyar–Japán Revizionista Társaság regionális rendezvényein és termékbemutatóin, hogy Telekit valójában meggyilkolták. A Gestapo vagy a tudjukkik. Nem csoda. Tényleg egészen hihetetlen, hogy volt egy magyar politikus, akivel végül a lelkiismerete végzett.

A VILÁG- TÖRTÉNELEM LEGNAGYOBB BESZÓLÁSAI

Könyvünk megjelenése kis lépés a magyar

könyvkultúrának, nagy lépés az egyete-

mes popkultúrának – ezzel a John Lennon-

*hoz mérhető szerénységgel készült mon-
dattal vezetjük fel összeállításunkat,
amely az egyetemes história legnagyobb
odaszólásait rangsorolja a pénznek nincs
szagától a mégis mozog a földön át az ich
bin ein Berlinerig. Egyetlen élő ember ke-
rült a Top 10-be, akiről sokat elárul, hogy
éppúgy bekerült volna a tíz leghíresebb
orális szexről szóló válogatásba, mint
a tíz legnagyobb 20. századi politikust fel-
vonultató lajstromba.*

VESPASIANUS: „A PÉNZNEK NINCS SZAGA”

Nero azzal búcsúzott, mikor kardjába dőlt, hogy sivár lesz a világ élete, ha elmegy egy akkora művész, mint ő, mivel Kerényi Imre *Szerintem* című műsorát nem látta előre. De gyorsan kiderült, hogy a véres költő halálát követő polgárháborús év még a Ben-Hur Oscar-esős kocsiversenyénél is izgalmasabb lett. „Mi csak egy popcornt kérünk” – írták a Pártus Birodalom *Index*-én, mikor a megüresedett császári trónért menten egymásnak esett a Római Birodalom négy sarka. Kr. u. 69-ben gyorsan egymás után négy császár is trónra lépett: Galba, Otho és a Schmuck Andor-termetű Vitellius ugyan csak annyi ideig regnáltak, mint az SZDSZ utolsó elnökei, de Vespasianusnak végül sikerült megtartani a hatalmat még a Hajdú János TEK-vezérnél és az Aramis futalsapatnál keményebb testőrgárdával szemben is. Pedig a császárok köztudottan úgy függtek a praetoriánusoktól, mint levitézlett popsztárok a fesztiválszezontól. Vespasianus két hét alatt rendet tett, ha nem is pofozta haza a gárdát, de felemelte a fizetésüket. A pénzt azonban elő kellett teremteni: a Flavius-dinasztia egyszemélyes Veritas Intézete, Suetonius szerint nem elég, hogy Vespasianus megszűntetett adónemeket vezetett be ismételten, hanem „új és még súlyosabb adókat honosított meg”, miközben a sokat gyalogló katonáknak sokadik követelésére sem vezette be a lábbelikoptatási pótlékot. Az újonnan bevezetett unortodox adónemek között azonban akadt egy, amelyhez képest a csipszadó is a sörálátét alá bújhat. A hírhedtté vált vizelési illeték ellen ugyanis maga a fia tiltakozott, miszerint ez mégiscsak túlzás, mire a császár az orra alá dugta az első vizeletadóból befolyó sestertiusokat és „a pénznek nincs szaga” szentenciával vágott vissza. Ez biztosan nem mondható el a Népszínház utcáról júliusban.

10

BILL CLINTON: „NEM TÜDŐZTEM LE”

Szexuális ragadozó, a politikaipar Rocco Siffredije, fekete örömlányokkal orgiákat rendező szibarita, akinek jobban kezére esik a kokainszállítmányok fedezése, mint hipszternek a szakállvágó, ráadásként amolyan Gerő Ernő-rajongó kommunista – nagyjából így ábrázolták a konzi támadók ragyogó ellenfelüket, a progresszív politika roksztárját, Bill Clintont. Rocksztár volt, aki éppoly mélyen volt komolytalan és lecsúszott büfészínészszinten bohém, amennyire mélyen, olyan amerikásan egalitarista az utóbbi évtizedek legnagyobb rétorainak és politikusainak egyikeként. Leginkább csak azért sajnáljuk, hogy felesége, Hillary nem lett amcsi elnök, mert Bill visszatérésével pillanatok alatt megduplázódott volna a vetkőzős pókerjátszmák és asztalon táncolós házibulik száma a Fehér Házban. Mert, ugye, nyolc évig már ott volt. Annak ellenére nyerte meg az 1992-es elnökválasztást, hogy izomból rongyoltak neki, nőügyeit az asztalra tették, s bemondta a kampányban minden idők legerősebb beszólásainak egyikét: „Nem tudóztam le.” Ezzel lepte meg a közönséget, amikor arról érdeklődtek nála, szívott-e valaha marihuánás cigarettát. A Kendermag Egyesület azonnal tiszteletbeli elnökké választotta, mások meg pusztultak a röhögéstől, mert ezt a hetedik bések szokták benyomni, ha aláznai akarják az első slukkját toló csávót a csaja előtt. Bill persze azért is volt nagy, mert úgy küldte ezeket a szentenciákat, ahogy kortárs dzsentrí a rozéfröccsöket ezerötért a Gozsdu udvarban. Aztán miután sokadszorra csalta meg feleségét, Hillaryt, amolyan bűnbánóan azzal kínálta meg Dick Morrist, tanácsadói és barátai egyikét: „Megpróbáltam magam visszafogni. Úgy értem, szexuálisan. De néha elbuktam, ezzel a lánnyal éppen elbuktam”. Nem meséljük el pluszban a Monica Lewinsky-ügyből kirobbant orális válságot, de ide toljuk, hogy Bill elsírta magát tizenhét évesen, amikor Martin Luther King beszédét hallgatta. Ez éppúgy illeszkedik megfelfejtetlenül sokrétű karakterébe, ahogyan alkalmi jellemgyengesége. Mindenesetre nem tudjuk elégszer idézni a legendás mondást, amelyet állítólag munkatársai emlegettek: „Ha Clinton lett volna a Titanic, akkor a jéghegy süllyed el”. De ő nem Titanic. Ő Bill Clinton.

JULIUS CAESAR: „A KOCKA EL VAN VETVE”

8

Julius Caesar volt az, aki precedenst teremtett a Kossuth téri kordonbontásra, amikor Kr. e. 49. január 10-én kockáztatott: seregével átlépte az Itália határát jelző Rubicon folyót. Ezzel megszegte a törvényt, amely szerint proconsul nem léphet Itália földjére a légióival. Azt mondta, azért tette, hogy megmentse a béke ügyét, ám azt egyedül ő veszélyeztette. Valójában a fogalomvá váló Caesarnak nem volt más választása, mint menni, amennyiben el akarta kerülni az elszámoltatást. A Crassus lefejezése után megfogyatkozott első triumvirátus legtehetségesebb tagjának ugyanis lejárában volt a mandátuma Galliában, és maradjunk annyiban, hogy úgy kellett neki a további mentelmi jog, mint albumkiadó valóságshow-hősnek az Auto-Tune. Hivatali ideje alatt ugyanis mindent kifosztott, amit lehetett, ezt nevezte ő pacifikációnak, de mentségére legyen szólva, legalább nem verte el a pénzt az Il Bacióban meg Michelin-csillagos hongkongi büfékben. Sajnos a szabályok szerint méltóságot csak Rómában lehetett újraválasztani, tudta azonban, hogyha fegyvertelenül érkezik meg a választásra, amint azt előírták, menten letartóztatják. Ez volt az a gordiuszi csomó, amit Caesar az átköphető határfolyón való átkeléssel vágott át: „A kocka el van vetve” – mondta Plutarkhosz szerint, aki az ókor legforróbb, de nem a legmegbízhatóbb sztártitkait közölte a *Párhuzamos életrajzokban*, úgyhogy vélhetően sose tudjuk meg, hogy görögül vagy latinul, felszólító vagy kijelentő módban esett-e meg a híres mondás, vagy hogy elhangzott-e egyáltalán. Egy biztos, Caesar már régen döntött a polgárháború kirobantásáról, mire a Rubiconhoz érkezett, és a továbbiakban se bízta magát a Sorsra, hanem a pharszalo-szi csatában szétverte Pompeiust, a birodalom Simicskáját. Ha már keleten járt, kiosztott még pár pofont, hogy a „jöttem, láttam, győztem” beszólással hazatérve végleg leépitse a köztársaságot. A harmadik neki tulajdonított nagy mondással, a „Te is fiam, Brutus”-szal is okkal nevezhetné bármelyik szentenciaversenyre Vénusz unokája, az isteni Caesarnak ugyanis végül csak felfüggesztette diplomáciai védettséget a Brutus vezette demokratikus ellenzék. Mindez Kr. e. 44. március idusán történt, hiába figyelmeztették előtte egy villámlás, a Sybilla-könyvek, az ostiai Paul polip és Lui Padre, hogy a baljós napon talán nem kéne bemenni a szenátus ülésére. Caesarnak a legnagyobb gyengesége azonban a hiúsága volt. Könyveket írt a háborúiról, amelyekben

■ egyes szám harmadik személyben fényezte magát, továbbá ő volt a hajelőrefésülés Catója, és a babérkoszorú is azért kellett neki, hogy leplezze kopaszodását, hát csak nem futamodhatott meg holmi ómen miatt. Rosszabbul járt, mint aki beragad az „alkoholista lettél, eliszod minden pénzed” mezőben a *Gazdálkodj okosanban*. Eltemették, nem dicsérték, de emléke velünk él, amíg az égről le nem hull az utolsó csillag. És nemcsak a nyár legjobb hónapjának elnevezése miatt.

XIV. LAJOS: „AZ ÁLLAM ÉN VAGYOK”

Nyugi, nem kell rácsörögni az igazi, európai értelemben vett unióra, hogy határolódjon el Orbán Viktortól egy online petíció aláírásával, mert nem a kormányfő mondta be tegnap, hogy „Az állam én vagyok!”. Fájdalom, nem is XIV. Lajos, a Napkirály, aki kábé annyira volt visszafogott, mint Mike Tyson és Luis Suarez a megharapott fülek kiállításán. Az meg már a zsenialitását dicséri, hogy olyan beszólással került fel a listára, amelyet nem mondott. A legenda szerint épp vadászgatott, mint egy Semjén Zsolt-maskarába bújt crô-magnoni ősemlék, amikor arról értesült, hogy a Legfelsőbb Bíróság a tudta nélkül tanácskozik a rendeleteiről. Ez 1655. április 13-án lehetett, amikor Zagyva György Gyula cukiságpárti képviselő tempójában berongyolt az ülésre, aztán az ostorát hortobágyi buggyosgyatyás látványparaszt módjára csattogtatva rikoltozta, hogy „Az állam én vagyok!”. Ám a történészek szerint ilyen nem volt, és fájdalom, de a Uriah Heepben sem ő énekelt. Annyi igaz, hogy lövöldözés közben tudta meg, mit nyomnak a bírák, és berágott szépen, tényleg nem öltözött át, de embereivel, fegyelmezetten vonult be a terembe. Rádadásul nincs olyan mondás a jegyzőkönyvben, amit a világ neki tulajdonít, s a halálos ágyán meg épp azt mondta: „én megyek, az állam marad”. Volt ideje erre rájönni, mert hét évtizeden át volt Franciaország királya. Abszolút monarchiát épített, és rájátszott hírére, amikor például olyan érmét veretett, amelyen négylovas kocsiban vágat a diadal felé a csillagképek között. Hol van ettől az önmaga képét felavató Domokos László Állami Számvevőszék-elnök? Persze ennél csöppet fontosabb, hogy demokratizálta a *raison d'état* kifejezést. Mindenki beleverte ugyanis, amit Mazarin főminisztertől kapott szellemi pogy-

gyászul: az állam az első. És csak második a Videoton. Az állam aztán néha miatta kapott ki, mert szerette magát, a hatalmat és a féktelenséget, mint három éve külföldön élő magyar a Túró Rudolfról elnevezett édességet. Ennek ellenére úgy adta át Franciaországot, hogy az Európa legerősebb birodalmainak egyike volt, sorozatban nyerte a *Játék határok nélkül* vetélkedőket. Amikor meghalt, a bátor bárók csak akkor merték kilőni Twitterre: „Ki a fasz az az állam?”

GALILEO GALILEI: „ÉS MÉGIS MOZOG A FÖLD”

Mindig mondjuk, hogy egy kis blaszfémia sosem árt, mert Friedrich Nietzsche is ezzel futott be. Galileo Galilei sem kaszinótojás-dobálásban utazott, mikor egy egész isteni rendet kérdőjelezett meg, kétségbe vonva, hogy a Föld lenne a világegyetem középpontja. Németh László drámát szentelt az olasz tudósnak, hiszen több mélység van a sztoriban, mint a Facebook lájkpolitikájában, hát még mennyi fordulat. A kora újkori pisai fizikus és csillagász

6.

előbb Arisztotelészt cáfolta a különböző súlyú testek eltérőnek vélt zuhanási sebességével kapcsolatban, majd a maga építette távcsövével felfedezte a Hold hegyeit, a Jupiter holdjait, a Szaturnusz gyűrűit, a Nap foltjait és Tom Jones ráncait. A napfoltok mozgásából kiszámolta, hogy Kopernikusz-nak igaza van, és valóban a Föld kering a Nap körül, és nem fordítva, de itt nagyjából el is érte lehetőségei határát. Arisztotelészt meghazudtolhatta, a Bibliát már nem. Feljelentették az inkvizíciónál, márpedig ott

azokat is elővették, akik csak Mentos-cukrot dobtak egy flakon light kólába. Galilei hiába érvelt, hogy a hit összeegyeztethető a tudomány eredményeivel, felfedezéseit összegző munkáját 1616-ban betiltották. Az 1632-es *Párbeszéd*ek című műve után ismét rászálltak tiltott tanok terjesztése miatt, perbe fogták, és életfogytiglani börtönbüntetéssel fenyegették. Végül mindent visszaszívott, talán mert már maga is elhitte, hogy nemcsak könnyen Szabadi Béla mellett találhatja magát a börtönben, de a túlvilágon is tüzes golyók fogják égetni

6

a beleit. A legenda szerint azonban a Napba néző meggyötört „hiúz” 1642-es halála előtt csak azért is visszavonta a visszavonást az „Eppur si muove” benyögéssel. Váratlan volt, mint amikor költözéskor előkerül az ágy alól Attila sírja. A Vatikán csak 1992-ben követte meg Galileit, több mint 350 év késséssel rehabilitálták. Hiába: a víz szalad, a kő marad, a Föld kering. De nem a pilisi szívcsakra körül, hogy egyúttal üzenjünk az uruguayi Wass Albert Baráti Kör földrajz-szumirológia-tagozatának is.

WINSTON CHURCHILL: „NEM ÍGÉRHETEK MÁST, CSAK VÉRT, ERŐFESZÍTÉST, VERÍTÉKET ÉS KÖNNYEKET!”

5

Ha meghalljuk a Churchill nevet, ez a mondat jut rőla eszünkbe rőla, nem ahogy testmesterrel gyúr. Winston Churchill a brit politikatörténet Medgyessyjének, a „megbékélési politika” Alekoszának, Neville Chamberlainnek a bukását követően vállalta el a miniszterelnökséget, amikor a német páncélos hadtestek éppen olyan könnyedséggel hatoltak át Belgiumon, Hollandián, Luxemburgon, majd a francia vonalakon, mint a mindentvágó csodakés az előmelegített vajtéglán a *Teleshop*ban. Az addigra már párszor megbukott, de válsághelyzetekben mindig előkerülő Churchill azonban

alighanem a Brit Birodalom legcsőkönnyősebb férőija volt, akire kitalálták a fordulatot, hogy „beleállt a helyzetbe”, miközben szüntelenül bőkődött a szivarjával a térképre, hogy támadjunk vissza itt és itt és itt és itt és itt. Benkő Dániel nem próbálkozott annyit a *Feleséget keres* című tévéműsorban, mint Churchill az olykor egészen lehetetlen ötleteivel. Miniszterelnökként 1940. május 13-án mondta el programbeszédét az alsóházban, amelyben nyolc hónapnyi Hitler elleni töketlenkedés után meghirdette, hogy a kormányprogram

innenről „háborút vívni a tengeren, a földön, a levegőben”. Aztán ugye elmondta, hogy nem ígérhet mást, „csak vért, erőfeszítést, verítéket és könynyeket”. Noha 1953-ban irodalmi Nobel-díjat is nyert *A második világháború története* megírásáért, ez maradt legemlékezetesebb mondata, megelőzve a „no sport”-ot. Churchill vállalta a harcot, az angliai légi csatát, noha először olybá tűnt, olyan nagy a Luftwaffe fölénye, hogy ebben a háborúban az elvesztett becsület visszaszerzésén túl nem maradhat más babér. Aztán végül mégis sikerült kitartani addig, amíg az USA és a Szovjetunió megnyerte Nagy-Britanniának is a második világháborút, igaz, a birodalom a világhatalmi státust elvesztette Indiával együtt. És hát tudjuk, nem lehet boldog egy angol India nélkül. Kivéve, ha a One Direction frontembere.

NEIL ARMSTRONG: „KIS LÉPÉS AZ EMBERNEK, NAGY LÉPÉS AZ EMBERISÉGNEK”

Menni oda, ahová nem lehet. Nincs semmi, ami jobban izgató az embert, mint elérni a lehetetlent. Három gólt rúgni a braziloknak a futball-vb döntőjében, műveltebbnek látszani Szerb Antalnál, megneveztetni Áder Jánost. És felmenni a Holdra. Ha valamelyik sikerül, lényegében bármi lehet a reakció, az úgyszólván örökkévalóságnak szól, akár Puskás Öcsi legendás visszahúzó csele és az Unicum receptúrája. Már csak ezért is borítékolható volt, hogy ha valaha ember lép a Holdra, bármit is mond, dumája ezen a listán végzi. Neil Armstrong ennek jegyében benyöghette volna, hogy „utálom a szusit” éppúgy, mint azt, hogy „yolo van, skacok”. Ám a történelemírást komolyabban vette, mint tapasztalt betörő a kutya harapásáról szóló feliratot az epilepsziás bichon bolognese őrizte ház kapuján. Ezért nyomta be a 20. század legszebb pillanatában, a gondolkodó emberiség diadalakor, hogy „kis lépés az embernek, nagy lépés (hatalmas ugrás) az emberiségnek”. Mert az volt. Egy projekt, amelybe az első banánt hámozó retardált csimpánztól Álmos vezéren keresztül a NASA űrüggyé kutatójáig mindenki betett valamit. Akkor értünk el oda, ahol vége a világnak és kezdődik egy másik. Az, amelyikben nem képzelhető el, hogy a hatodik bés Joci a Tinderen keres szexpartnert a nagyszünetre. Armstrong és társa,

4.

Edwin Aldrin 1969. július 20-án gyalogolt a Holdon. Kitűzték az amcsi zászlót, mintegy üzenve a szovjeteknek, hogy sakkban megelőzhetik ugyan őket, de az űrversenyben úgys nyerne, és ezt a teóriát igazolta a Space Jam elkészítése. Most már csak a Marsra kell elmenniük. Még mielőtt Széles Gábor odaér.

JOHN FITZGERALD KENNEDY: „ICH BIN EIN BERLINER”

3.

John Kennedy, aki szexelt Marilyn Monroe-val (vesd össze: elérte a lehetetlent, járt a Holdon, megneveztette Áder Jánost), minden idők legmenőbb amerikai elnökeinek egyike volt. Rajongták, mint lábfejmodellek a papucsreklámokat. Vonzó volt, népszerű, eredeti és kőgazdag családból jött. Beiktatási beszédében már jelentkezett is egy örökbecsűvel, amikor így beszélt: „Ne azt kérdezd meg, mit tud az országod érted tenni, hanem azt, te mit tudsz érte tenni!” Ha mi írjuk a szöveget, akkor segítünk annyival, hogy az országot hazára cseréljük, és akkor ezen a listán még a második helye is meg lehetett volna a jenkeinek. Így nem is ezzel versenyeztetjük Kennedyt, hanem berlini produkciójával: 1963 júniusában repült a német fővárosba, ahol azt mondta: „Minden szabad ember, bárhol is éljen, Berlin polgára, és ezért mint szabad ember, büszkén mondom: Ich bin ein Berliner! Egyes értelmezések szerint azt akarta bejelenteni, hogy végül fáink lett, ám a megengedőbb teóriák szerint szolidaritási üzenetet küldött. De olyat, amely origója a műfajnak, amely naponta csúcsosodik ki hol egy #jesuischarlie-tagben, hol egy „Mind Kis Grófok vagyunk!” felkiáltásban. Hogy ezeket a beszédeket a helyükön kezeljük, megjegyezzük, hogy a szabadság berlini antitézise, a 155 km hosszan kiépített fal csak 1989 novemberében adta meg magát. Huszonhat évvel azután, hogy John Kennedyt, minden idők playboyelnökét meggyilkolták. Huszonhat évvel azelőtt, hogy Magyarország hozzálátott egy 175 km-es határmenti fal megépítésének. Erre mondaná Kennedy: mind falak vagyunk.

JOHN LENNON: „NÉPSZERŰBBEK VAGYUNK, MINT JÉZUS”

2.

Képzeld el egy világot, amelyben nincsen CÖF, és ahol nem gyűjtanak föl muzikát a Krisztus utolsó megkísértése bemutatása ellen tiltakozva. 1966. március 4-én jelentette ki híres interjújában John Lennon, hogy „népszerűbbek vagyunk, mint Jézus”. Erre jobban felhőrrént a világ, mint a ruandai népirtásra. Leveleket írtak a levélíró doktorok, albumaik elégetését irányozták elő, több tiszteletet követeltek a kereszténységnek, drapikkal tüntettek, hogy „Jézus meghalt érted, John Lennon”, továbbá menten békemenetek

indultak a világ minden részéből az Abbey Road stúdió felé. Pedig a Beatles főideológusának éppenséggel igaza volt: több Beatles-albumot adtak el, mint Bibliát. A világ valaha volt legnagyobb hatású bandájának tagjai, a cinikus Lennon, a romantikus McCartney, a meditatív Harrison és a potyautas Ringo a *Please, Please Me*-től a *Help!*-ig mindent elért. 1964-ben a Billboard százas toplistájának első öt helyét ők foglalták el a farzsebből előrántott slágereikkel, de az albumaik töltelékszámái is olyanok voltak, hogy a legtöbb banda eladta volna a lelkét értük az Ördögnek, az első Rolling Stones-slágert, az *I Wanna Be Your Man* is a Lennon–McCartney páros szerezte. Aztán 1965 júniusában a királynő a Brit birodalom lovagjai (MBE) címmel jutalmazta a látványosan beszívott gombafejűeket. A Beatles lett a birodalom új koronagyémántja, hogy aztán a következő évben abba is hagyják a koncertezést, miután az eszüket veszítve sikító rajongóktól már a saját hangjukat sem hallották. Innen életük végéig nyugodtan füvezhettek volna a kastélyaikban úgy, hogy tízfontosokból tekernek cigarettát, miután felvásárolták a Loire völgyét, ám ők ehelyett a marketingesek rémálmaiként hajnövesztéssel gyilkolták le a gombafej-bran-det és visszavonultak a stúdióba kísérletezni. Újabb és újabb hangszereken tanultak meg játszani, fiúbandából művészek lettek, hogy végül elkészítsék a popzene addigi csúcsteljesítményét, a *Bors őrmestert*. 1970-ben úgy oszlottak fel a *Let it Be* után, hogy az együtt éneklős gigabuli is elmaradt. Nem álltak össze még újabb öt búcsúkoncertre. Már ezért is megérdemelnék a tiszteletünket, de hát ők tényleg a világ legnagyobb arcai voltak. 2010-ben még a va-

tikáni *L'Osservatore Romano* könnyűzenei rovata is megbocsátott nekik. A negyvenéves korában lepuffantott Lennon már korábban bocsánatot kért a botrányos kijelentéséért, hozzátéve, ha azt mondta volna, hogy többen néznek tévét, mint amennyien misére járnak, semmi baj se lett volna. Mivel nincs nálunk se az út, se az igazság, se az élet, nem tudjuk, igaza van-e, úgyszólván ebben az ügyben majd kérjük Semjén Zsolt szakértését, amint befejezte a *Szakállas zergék, a Led Zeppelin és a New Age* című opuszát.

JÉZUS: „BOCSÁSS MEG NEKIK, MERT NEM TUDJÁK, MIT CSELEKSZENEK”

A názáreti Jézus a világ legjobban sikerült startupjának, a kereszténységnek az elindítója, aki nélkül minden bizonyosan másképp alakult volna a történelem. Ugyan a gyémánttorkú Nero azt mondja a *Quo vadis*-ban, hogy mire a leégett Rómát újjáépítik, már mindenki elfelejti, hogy léteztek valaha keresztények, csak akkor lesz igaza, ha egyszer a Szent Péter-bazilikát átalakítják mecsetté, ez pedig még a gazdasági bevándorlás mostani üteme mellett is legalább ötszáz év. Jézus volt az, aki ha nem született volna a világra, akkor is ki kellett volna találni, mert kellett, aki kimozdítja az emberiséget a „szemet szemért” elv mezopotámiai paradigmájából, mielőtt mindenki megvakul. Arról meg igazán nem tehet, hogy az ő nevében is annyi embert megölték

a történelem során. Legyen az Isten fia, a Messiás, egy rabbi vagy csak egy skizofrén keresztifaragó, senki sem hirdette a szeretetet úgy, mint ő. Jézus maga az Ige, aki testté lett. Egy kétezer éves kultúra épül Jézus beszólásaira, melyeket az evangélistákként ismert csúcscsajtósainak köszönhetően őrzött meg az emlékezet. Megteremtette és menten ki is pörgette a kibeszélőshow műfaját is azzal, hogy prostituáltakat mentett meg a megkövezéstől: „Az vesse rá az első követ, aki maga sohasem vétkezett” – mondta, és valljuk be, hogy ez pár fokkal erősebb, mint Mónikától a „Józsi, hát szabad ezt?” felvetés. De akár

föltehetnénk ide az egész *Hegyi Beszéd Supra Hitset* is. Meg ugye vizet változtatott borrá. Egy időben ebből élt egész Bács-Kiskun megye, de kétezer éve ez még valóban csodának számított. Emellett leprásokat gyógyított, bénák jártak újra a nyomában és még egy halottat is feltámasztott, anélkül, hogy föl kellett volna hívni emeltdíjas telefonszámon. Fábryval ellentétben azonban nem volt ideje kiégni, mert harminchárom évesen keresztre feszítették, mint az közismert, s jól dokumentált. Ha egyszer elkészítjük a világtörténelem emblematis étkézéseinek toplistáját, akkor az Utolsó vacsorával azt is behúzza. „Vegyétek és egyétek, mert ez az én testem, mely értetek adatik” – mondá a bevégeztetés előtti esten, hogy aztán a kereszttel együtt a nyakába kapja a világtörténelem egyik legkeményebb tizenkét óráját, de ennek ecsetelését meghagyjuk Mel Gibsonnak. Mi mossuk kezeinket.

A MAGYAR TÖRTÉNELEM LEGNAGYOBB TÉVEDÉSEI

Errare humanum est, azaz tévedni emberi dolog –

így hangzik a mondás, amely nagyot tévedőknél nép-

szerűbb, mint a „Megcsinálnám!”-aforizma radiká-

lis tinderezők körében. Nyilván az a pofa találta ki, aki a később aranylabdás Andrij Sevcsenkót elküldte Nyíregyházáról azzal, hogy alkalmatlan a futballra, aztán gyorsan keresett egy mellékállásban benzinnel machináló ukrán latintolmácsot, s lefordíttatta a megállapítást, hogy úgy látszódn, történelmi előzményei is vannak a hatalmas elkúrásoknak. Vannak persze, ennek örömeire állítottuk össze a magyar történelem legnagyobb tévedéseinek kollekcóját II. Ulászló királlyá választásától a törpeharcsák betelepítéséig.

II. ULÁSZLÓ KIRÁLYÁ VÁLASZTÁSA

A középkori uralkodókat a tallérjaik szerint Istentől kaptuk, II. Ulászlót azonban Prágából. De neki nem is volt pénze, „üres volt a feje néki, üresebb a zsebje”, ahogy Petőfi Sándor írta a királyság intézménye elleni lejárató kampánya keretében született alkotásában, a *Dobzse Lászlóban*. Tényleg erős érv a köz-társaságok mellett, hogy míg Schmitt Páltól viszonylag könnyen megszabadíthattuk a politikai rendszert, addig a szintén mindent aláíró középkori kollégát a haláláig el kellett tűnniük és tartaniuk a parasztoknak, a halászoknak és a pákászoknak. Az udvarházba és várba született nemesek persze jól jártak: ők Hunyadi Mátyás kemény uralma után az edzőbuktató magyar focistákra emlékeztető módon határozták el, hogy a lehető leggyengébb uralkodót választják ki maguknak a nemzetközi királykatalógusból. II. Ulászló teljes mértékben beváltotta a hozzá fűzött reményeket, hiszen köztudottan minden követelésre csak annyi válasza volt két közbeszerzési szerződés lepecsételése között, hogy „dobzse”, „dobzse”, vagyis „jól van”, „jól van”. „Parancsolni nem szeretett, nem is értett hozzá”, minek köszönhetően pillanatok alatt szétprivatizálták a később a Wallisnál elhelyezkedő üzletemberek Mátyás király háromévtizedes munkával felépített birodalmát. II. Ulászló amúgy az elődnek nemcsak országát, nejét is megörökölte, és minden pénzünket föltennénk rá, hogyha ma élne, Nápolyi Beatrix lenne Vajna Timi legjobb barátnője. A puha királyról mi azt állítjuk: ideális alagsori hivatalnoka lett volna egy minisztériumnak, olyan, akit már tíz éve kirúgtak, csak azért kapja még a fizetését, mert túl jelentéktelen ahhoz, hogy megérjen egy iktatást, de óriási tévedés volt rábízni az országot. Ellenvetésül föl lehet vetni, hogy azért II. Ulászló mégse lehetett annyira rossz, hiszen uralma alatt csak béke honolt huszonöt évig, de könyörgünk, ez konkrétan a züllés békéje volt. Az ország szétlopását és a végvárrendszer lerohasztását fia, II. Lajos szívta meg: „Zuhanunk, zuhanunk, Szentatyám!” – írta egyik utolsó levelében a pápának, mikor egy nagy volumenű IMF-hitelért könyörgött, de az ország akkori szellemi és erkölcsi

állapotát ismerve a kapott pénz is elszórták volna olimpiarendezésre. Még akkor is díszes lovagi viadalokat rendeztek kasszásoknak és sárkányoknak beöltöztetett páncélosokkal, mikor már nem volt cash a végvári vitézek fizetésére. A röhögőgépért kiáltó történet végül a mohácsi csatátéren ért véget, tíz évvel II. Ulászló jobblétre szenderülése után.

10.

TORGYÁN JÓZSEF CSERESZNYÉT IMPORTÁLNA CHILÉBŐL

„Honfitársaim, magyarok! Álliberális undorító férgek és dögkeselyűk lepték el hazánkat. És amíg a liberális férgek belülről rágják édes hazánk nemes testét, addig a liberális dögkeselyűk kívülről tépik, szaggatják az ezer sebből vérző, Trianonban megcsonkított, Párizsban továbbkurtított szerencsétlen nemzetünket, de mi nem engedjük!” Egyebek mellett ezt üvöltözte doktor Torgyán József, a szegény ember Donald Trumpja 1996-os kormánybuktató beszédében az egybegyűlteknél. A kisgazdák elnöke alighanem csak azért nem Alekosszal versenyzett a *Való Világ 4* döntőjében, mert amikor kitalálta, hogy szerepelni akar, még nem mentek a kereskedelmi tévék. Pedig Torgyán éppúgy alkalmas lett volna *Dragon Ball*-szereplőnek, ahogyan kerítésesztétának a déli határra. Minthogy akkoriban még nem voltak ilyen lehetőségek, elment inkább politikusnak, és hát nyilván Németh Szilárd is úgy lett a Fidesz alelnöke, hogy amikor aktivizálódott, a pártba, és nem a Viasat *Észbontók* című műsorába volt felvételi. Mindenesetre Torgyánt a férges beszéd után Szájer József fegyelmezte a Fideszből, s ebből logikusan következett, hogy néhány évvel később koalíciót kötött a két párt. Ennek a megállapodásnak köszönhetően a magyar agrárium történetének az a szakasza kezdődött el, amely tényleg csak ahhoz hasonlítható, mintha a Vatikán irányítását hirtelen Iggy Pop venné át. Az újpesti Torgyán Japánba küldött volna magyar dinnyét, tán nem hallott még a szállításról mint műfajról, aztán a legenda szerint a thaioknak üzenté meg, hogy beszállnánk a krokodilbőr-feldolgozásba, és amikor már tényleg csak az volt hátra, hogy megegyezik Kheopsszal a „karalábét piramisért” export-import program részleteiről, előállt a nagy ötlettel. Úgy találta ugyanis, hogy a dél-chilei cseresznyefák nem érik el a magyar fajtatársak színvonalát, s a két ország éghajlati adottságai közötti különbséget is felfedezte, minek után cseresznyebehozatalban és -kivitelben kezdett gondolkodni, ami annyira volt reális elképzelés, mint hogy Győzike a Gucci Divatház arca lesz. Az ügy súlyára jellemző, hogy a *Heves Megyei Hírlap* már arról kérdezte Szomolya polgármesterét, elképzelhető-e, hogy a híres „szomolyai rövidsárúból” is jut Dél-Amerikába. Nem a választ idéznénk, hanem Torgyánt, aki egy másik ügy

9.

kapcsán a hírek szerint kijelentette: ügyvédet perrel, szépaszszonyt kemény szerszámmal megijeszteni nem lehet. Minket viszont azzal biztosan meglehet, hogy tudjuk: azóta még nála is rosszabbak jöttek. A részletekről kérdezzék Fazekas Sándor földművelésügyi minisztert.

MEGJELENIK A PIACON A MOJITÓS ARANY ÁSZOK

Vannak a történelemnek szerencsés és szerencsétlen áruói. Luis Figóhoz disznófejet vágtak a Barcelona drukkerai, miután a portugál futballklasszis a Real Madridhoz igazolt, Hegedűs hadnagyból Gárdonyi Géza csinált örökre megvette szereplőt az *Egri csillagokban*, és akkor még sorolhatnánk napestig Brutustól Júdásig a neves hátat fordítókat, akik a szerencsétlenek közé tartoznak, mert úgy emlékszünk rájuk, mint csúcsárulókra. Aztán van a szerencsés, akinek neve örökre homályban marad, mint a hajnal négy körül küldött chatüzenetek motivációja. Például a mai napig nem tudjuk, ki találta ki, hogy a sör vég-

leges elárulásával mojitós Arany Ászokot dobjanak piacra Magyarországon. Persze nincs min csodálkozni ott, ahol négydecis dobozra akarják szoktatni a szomszédokat, igaz, ezzel soha nem látott méretű ellenálló koalíciót létrehozva a mikszáthi dzsentrik legjobbjaitól a rendíthetetlen bányászokig, futballhuligánoktól a szerzetesekig. Jellemző a dekadenciára, hogy idehaza még az is előfordul, hogy „pálinkának” becéznek fehércsokis meg mogyorós likőrlötytyöket, amitől már tényleg csak egy lépés a túrórudis Unicum, mintegy „töményitalos” megfelelőjeként az italok Pozsgay Imréinek, a magukat egyszerre sörként, üdítő-

ként és fröccsként kínáló gyümölcsös söröknek. Amikor a mojitós merényletet megkísérelték, arról szólt az indoklás, hogy a gyümölcsös sörök piacán korábban nem jelent meg koktélizésítés, és erre a hiányra próbáltak választ adni a fehér rumból, lime-ből, mentából, ásványvízből összeálló cucc bekeverésével. Ez aztán az indoklás, hiszen ha a nincs a tűzépen fahéjas-chilis paleotégla, akkor piacra kell dobni azt, elvégre nem azért nincs, mert senki nem eszik téglát, hanem mert senki nem vette észre a tátongó piaci rést. Ezt a logikát mi már meg nem értjük, de a sörért küzdeni fogunk. Az nem lehet, hogy így megalázzák az egymillió alkoholistát. Nem ezért vedeltük végig a históriát.

A MAGYAR TELEVÍZIÓ BEMUTATJA A KÖZJÁTÉKOT

7

Platón kudarcos szirakuzai kalandjai óta elterjedt nézet szerint nincs rosszabb, mint ha filozófusok jutnak hatalomhoz, hogy megvalósítsák ideáikat. Nos, a kilencvenes évek elején, mikor itthon az MDF kormányzott, a Pa-dő-dő *Bye-bye Szászája* volt a sláger és az óceán túlsópartján Steven Seagal csak nemrég esett hétévnnyi kómába az *Ölve vagy halva* című opuszban, valahogy az Antall-Tölgyessy-paktum következményeként felhőkakukkvari garbós esztéták és a Balázs Béla Stúdió keményvonalasai kaptak lehetőséget, hogy megvalósítsák minden vágyukat: „videóesszé”-sorozatot indítottak főműsoridőben, a Magyar Televízióban. A magyar televíziózás történetének legnagyobb tévedése volt, amikor a Szabadság téri MTV-székházban azt gondolták, úgy lehet felemelni Kádár atlétás népét a foltos fotelból, ha kötelezően cicanadrágos mozgásművészeket, Bartók zenéjére készülő homokrajzokat és Thomas Mann-szavalatokat nézetünk velük a „Tiéd a divat: Studioline” műsorsávjában. Igaz, hogy a *Képűjságot* és a nemzetiességi műsorokat jobban untuk, de azoknak legalább volt valami értelmük. A fellelhető felvételek közül a Paul Klee-közjáték a legrosszabb, percekig üres tekintettel bámultunk magunk elé, miután dokumentumok után kutakodva rátaláltunk. Annak a korszaknak a lenyomata, amikor Kis János Rousseau elemzésébe kezdett bele egy lakossági fórumon, és még a populizmus netovábbjának számított, amikor a zongoratanárnak öltöztetett Darvas Iván azzal fegyelmezte a klimpírozó kislányt a szabad demokraták választási reklámjában, hogy „Nem D-F, SZDSZ!” A *Közjáték* az, ami legitimálja még a *Való Világ* 6-ot is, noha tudjuk, hogy annak lakóihoz képest még az első szériában hódító Oki is Lukács György volt.

GYAPOTTAL ÚJÍTJÁK MEG A MAGYAR MEZŐGAZDASÁGOT

6

Ha van a Rákosi-korszaknak twitterező Deutsch Tamása, akkor legalább akadt volna valaki, aki felteszi azt a kérdést: „ezt meg mi a fasznak?” Azt ugyanis reménytelen megérteni, mire gondolt a rendszer sok okosa, amikor a magyar

narancs, gyapot és gumipitypang termesztésében látta a jövőt. Ezt ugyanis aligha olvashatták ki Karl Marx *100 vaddisznópörkölt-recept* című könyvéből, minek tanításain Rákosiék építkeztek. Nyilván az volt a helyzet, hogy az imperialistáknak gyapottermesztésben is meg kellett mutatni a keleti autarchia jegyében, de valakinek feltűnhetett volna, hogy Magyarország Egyenlítőől való távolsága például nem változik attól, ha nagyon akarjuk. Ám a hivatalos ideológia másképp tudta, így elindult a projekt: nekiálltak Csurgótól Paksig, Cegléd-től Szolnokig a termesztésnek, aminek tényleg annyi értelme volt, mint pingvineledel-boltot nyitni a dél-csongrádi tanyavilágban. Igaz, legalább a Gyapottermeltetési Nagypari Vállalatot létrehozták, amelynek élére a hasonló szervezet-szörnyeteg, a KLIK kitűnő ismerete okán valamelyik oktatási exvezért kellett volna kinevezni. Ez nem történt meg, de nélkülük is hatalmas sikereket ért el a cég. A *Szabad Nép* 1951-ben örömmel számolt be a kezdeti gyapotsikerek nyomán arról: Gerő Ernő elvtárs államminiszter javaslatára a gyapot vetésterületét az 1949. évi 600 kat. holdról 1954-re az eredetileg előirányzott 100 000 kat. hold helyett 200 000 kat. holdra kell emelni. De az igazán jó cucc az extra mondas volt, hogy tudniillik „be kell vezetni a hamvas gumipitypang, a textilipari nyersanyagot biztosító kenáf, valamint az olaj és édesipari nyersanyagot jelentő földi mogyoró termelését”. Példás visszafogottság, hogy a külföldi sikerek nyomán nem kezdtek el Adidast meg Coca-Colát vetni, az is hasonló sikerekkel kecsegtetett volna, mint a gumipitypang-termesztés, hiszen mondani se kell, nem ebből lett Turbó Rágónk. Mindenesetre, miközben a gyapottal bohóckodtak, 1952-ben a legbrutálisabb padlássöprések egyikét hajtották végre. Abban egészen biztosan jobbak voltak, mint bármiben, amiben szerepet kapott az emberi értelem.

AZ ÁRPÁDOK HALICSI HADJÁRATAI

A legtutibb tippünk történelemből érettségizőknek: ha bármelyik királyt kihúzd Szent László és II. András között, és fogalmad sincs, mit csinált, nyomd be,

hogy hadjáratot vezetett Halicsba, a középkori Magyar Királyság Eldorádójába. A 11–13. században ugyanis, amikor még gypűnek hívták a határt, és minden udvarban volt egy mozgássérült helyre parkoló Konrád lovag, többször támadtunk rá az antiszemita politikusok parlamenti beszédeinek és a *Magyar Fórum* vezércik-

keinek köszönhetően Galíciaként elhíresült vidékre, mint ahányszor футбол Eb-rendezéssel próbálkoztunk az elmúlt húsz évben. Mondanunk se kell, itt is, ott is számos nagy siker, számos nagy győzelem szegélyezte a magyar küldöttség útját. Talán ha minden magyar bekapott volna előtte egy Mentost, minden másképp alakul, de mit várunk egy olyan dinasztiatól, amelynek már első trónörököse szüzességi fogadalmat tett? Nem tudjuk, mi szédítette meg

Halicsban a magyar uralkodókat, hogy monomániás hódolatási kísérletekre ragadta őket, hiszen nyilvánvalóan akkor sem élhettek a mai Ukrajna területén mások, mint cigarettacsempészek, benzinhamisítók meg zugfogorvosok. Szóval annyira érték meg ezek a kalandok, mint a hűségpontokat szoláriumbérlésre váltani be Afrikában. Leginkább arra gyanakszunk, hogy Szent László Habonya, valami félig szerzetes, félig piócás találhatta ki az első halicsi beavatkozást, hogy elterelje a figyelmet az udvar strukturális reformjairól, mikor a disznóételek helyett bevezették a szárnyasokat. Két dolog biztos: úrinő nem nyalja

a kést, Halics pedig akkora zsákutcának bizonyult, mint amikor egyszer Dombováron kötöttünk ki Budapest helyett vasárnap este, ahol örületbe kergetett minket egy apródfrizurás MÁV-alkalmazott. A halicsi hadjáratok helyett már kétszáz évvel korábban megalapíthatták volna az első magyar egyetemet, ezek a sehova se vezető kalandozások csak azért nem kerültek előrébb rangsorunkban, mert legalább munkát adtak a *Bánk bán* lézengő rittereinek.

NAGY LAJOS ELSŐ NÁPOLYI HADJÁRATA

Mel Gibsonnak kéne filmet rendezni Nagy Lajos életéről, hiszen a király képtelen volt felfogni: a vért nem arra találták ki, hogy a testen kívül folyjon. A *Ridikül*ben ezt azzal magyaráznák, hogy nyilván Oroszlán jegyű, mi meglegszünk azzal, hogy egy pszichopata volt, hiszen köztudottan ezt takarja a „lovagkirály” eufemizmus. Nagy Lajos viselt dolgait Kükküllei János és később a *Kaliber Magazin*

4. szerkesztőjeként elhelyezett Névtelen Minorita örökítette meg, kritika nélkül, hiszen senki se mert neki szólni azután, hogy a király egyszer kettévágott egy törpét a Sir Lancelot étteremben. Negyvenéves uralkodásának szinte nem volt olyan éve, amikor ne indított volna valamerre hadjáratot, ezekhez általában elég volt neki annyi indok, hogy elkiáltotta magát, „ez az ország támadni akar”, aztán lerohanta. A nápolyi kalandnak kivételesen súlyosabb oka volt: öccsét a nápolyi király lányához, Johannához adták férjül, de mikor az após meghalt, a lány egyedül örökölte a trónt, a magyar herceget átejtették az olaszok. Felvilágosíthatták volna előre, hogy Nápolyban már az is nagy eredmény, ha elviszik a szemetet. Nagy Lajos először békés eszközökhöz folyamodott, és ihletet adva a Baumgartner Zsoltot a Forma-1-be bevásároló Medgyessy-kormányinak, a Magyar Királyság teljes nemesfémkészletével sikerült legalább „társuralkodói” címet venni az öcsikének, aki azonban nem sokáig örülhetett: felesége és szeretői megfojtották. Nagy Lajos úgy döntött, fegyverrel szerez elégtételt, de az 1347-es nápolyi akció még a módszeresen elcsesztett középkori hadjáratok közül is kiemelkedett kudarcával. A kötelező zsoldoslázadást a pestisjárvány kitörése is nehezítette, Nagy Lajos ugyan bevette a várost, de ott kifűjt, mint a Guns N’ Roses. Úgyhogy csak addig maradt Dél-Itáliában, amíg kikiáltotta magát Szicília és Jeruzsálem királyának – illet mi is szoktunk hajnal hat felé –, talán még egy vakondot is agyonütött, aztán hazatért megbolhásodott seregével és a középkori Európa lakosságát megharmadoló pestis bacilussal, ami csak azért nem okozott nagyobb pusztítást Magyarországon, mert még nem volt tömegközlekedés. Hát nem az ilyen hadjáratokból szoktak klipet forgatni. Példaképe amúgy Szent László volt, kedvenc szórakozásai a diósgyőri lovagi tornák, a pankráció és a Monster Truck-futamok. De ne legyünk kegyetlenek: Bolgárölő Bazileoszhoz képest Nagy Lajos is csak egy a százát epres Labellóval kenő Vastag Csaba-imitátor volt. Viszont, fájdalom, az is nagy tévedés, hogy uralma alatt „három tenger mosta Magyarország partjait”. Persze, Nógrádi Györgynek meg 800 nője volt.

3. ÁRPÁDÉK MEGÁLLNAK A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

Ha Árpád nem elkötelezett lájkolója Petőfi Sándor official Facebook- és Instagram-oldalának, minden más-

3 ■ ként alakul. De a vezér rajongó volt, így amikor megérkezett a Kárpát-medencébe, azonnal elindult a Vereckei-hágó slammerversenyén, és Lehel kúrtkíséretével elkezdte szavalni: „Lenn az alföld tengersík vidékin / Ott vagyok honn, ott az én világom; / Börtönéből szabadult sas lekem, / Ha a rónák végtelenjét látom”. Amíg mondta a verset, a szoláriumlobbi képviselői már összeölelkeztek, és Mészáros Lőrinc ostorgyárának igazgatója is a levegőbe csapott, mert már mind tudták: maradunk, mire nagyot dobant a Pilisben a Föld Szíve. Pedig elcsattoghattunk volna a Riviéraig, ahol „örült kékjét a tenger ontja”, ahogy Ady írta, és lehet, hogy Petőfi se látta volna a világ legszebb tájának a poros Alföldet, ha egyszer elviszik Nizzába. De nem. Megálltunk itt, egy európai kereszteződésben, amelyet konkrétan csúcsbirodalmak használtak semleges pályának, ha le akarták játszani a meccseket. Itt megfordult mindenki, mint a Wichmann kocsmában rántott húsos szendvicsért a budapesti éjszakában. Persze ha erről az irracionális stopról rendeznénk nemzetközi konferenciát Soros-pénzből, Bruce Willis nyilván benyögné, hogy akkor jó ötletnek tűnt. Akkor viszont elkerekedne a szeme, amikor megtudja, hogy a helyválasztás okozta frusztráció miatt a Balatont sea-nek hívjuk, a Meccseket hillnek, de ami a legdurvább: a *Pappa Piát* filmnek. És akkor még nem is tudná, hogy van, ami végképp menthetetlenné teszi Árpádék fékezését: az, hogy annak nyomán készülhetet el a *Honfoglalás* című film, „nemzeti nagylétünk nagy temetője”. Amikor megnéztük, akkor vágytunk vissza először az Urálba.

A TÖRPEHARCSAK BETELEPÍTÉSE

A hal, amely a KDNP országában érte el, hogy többen utálják a paptetűnél. Szervezett telepítés révén került Magyarországra a 20. század elején. Nyilván már akkor is meg voltunk húzatva rokoni alapon fölvelt idiótákkal, akikkel még akkor járunk a legjobban, ha nem csinálnak semmit a milliós fizetésükért, de ezek lelkesek voltak, és kidolgoztak egy Nemzeti Törpeharcsa Stratégiát. Az ötlet nagyszerűsége a Hungaroton *Super Hits*-vállalkozását idézi, hiszen minek hallgassuk az eredeti előadókat, ha a slágereket elénekelhetik sokkal rosszabbul magyar sztárok is. A diszkózenéhez hasonlóan a törpeharcsa is Észak-Amerikában őshonos, és Németországon át

került hozzánk, véresre szurkált horgász-
kezek kísérték útját. Mindenhol lehetet-
lenné teszik a horgászást, mivel mindenre kapnak: ahol törpeharcsák élnek,
esélyed sincs, hogy kifogj más halat, ráadásul a kedélyesen besörözött baj-
szos horgászok körében csak „törpe zabagépnek” nevezett állat egyszerűen
egy ikra- és ivadékevő szemétláda. Buták, mint a naphalak, mohóságuk pedig
meghaladja egy matekkorepről helyettes államtitkári pozícióba kerülő me-
gyei Fidelitas-elnökét. Mégse híznak meg, a mi éghajlatunkon ugyanis törpék
maradnak, ezt nem közölték a vállalkozóval, aki Európába hozta az első pél-
dányokat. Szóval tényleg az történt, mint amikor a pénztár előtti felhozatal-
ból veszel egy Queen-cédét és csak otthon veszed észre, apró betűkkel rá van
írva, „performed by”, és Mercury helyett a *Csillag születik* hetedik helyezettje
vernyákol rajta. Az egyetlen szerencsénk, hogy létezik egy speciális törpehar-
csa-herpesz – az emberre veszélyes mutációjától óvjon meg a Jóisten! –, csak
ezért nem vették át még minden édesvízünkben az uralmat. Nem feltétlenül
etikus, hogy ebben a migránsellenes hangulatban elszabadítjuk a törpeharcsa
elleni indulatokat, de mi az igazat írjuk, nemcsak a valót: vigyék őket az
Aral-tóba.

MAGYARORSZÁG HADAT ÜZEN AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKNAK

Aki játszott valaha fél órát a *Rizikó* társasjátékkal, az nem
csinálja meg. Bárdossy László miniszterelnök viszont meg-
tette. Azzal nyilván lehetne magyarázni a lépést, ha, mond-
juk, előző este a szalagavatóján konyakot pumpáltak vol-
na a fülébe. Ez az egyetlen észszerű magyarázatunk arra,
hogy a miniszterelnök a parlament előzetes hozzájárulása
nélkül hadat üzent az Egyesült Államoknak. Az, mondjuk,
nem kizárt, hogy konzultált az akció előtt Lányi Zsolt ko-
rábbi kigazda, honvédelmi szakpolitikussal, akinek ha-
dászati alapvetése szerint egyetlen magyar katona többet
ér egy szuronnal, mint egy amerikai ötezer rakétával,
hiszen e magyar felsőbbrendűséget megannyiszor visszaigazolta a törté-
nelem Moháctól az első világháborúig. Akármi vitte rá Bárdossyt tettere,
tény, hogy 1941. december 12-én közölte üzenetét az amerikai nagykövettel,

majd másnap megerősítette: Magyarország hadban áll az Egyesült Államokkal. Roosevelt elnök ettől hozzávetőleg annyira rogyant meg, mint Ferenc pápa Bayer Zsolt bírálatainak súlya alatt. Meglehet,

a Gmail automatikusan spambe tette az üzenetet, mert annyira vette komolyan, mint azoknak a 25-34 éves afrikai nőknek a levelét, akik azzal a felütéssel kezdik: „Hi, guy! I like you!” Tán ezért került csak hónapokkal később a Kongresszus elé az ügy, és még akkor is Playstationt sorsoltak ki a szavazás előtt azok között a képviselők között, akik eltalálták, melyik kontinensen van Magyarország. Jellemző, hogy 1943 októberéig nem volt konkrét harci kapcsolat a két ország között, és az amerikai bombázók akkor is csak ürítettek fölöttünk, hogy a bombázók terhük nélkül térhessenek haza. Eskü olyan ez az egész, mintha a magyar politikai elit története arról szólna, melyik tagja nyeri meg a Borat-hasonmásversenyt. A második világháborúval például sikerült belerohanni a doni katasztrófába, részt venni a holokausztban, hadat üzenni az USA-nak, elképzelhetetlen erkölcsi, anyagi károkat okozni a magyar társadalomnak. Hogy mindezért jutalmul még a trianoni határoknál is kisebb területtel fejezzük be a partit. Jó deal volt, mint Mészáros Lőrincnek privatizálni Magyarországot. Komolyan mondjuk, lehet, hogy még sincs a magyar történelemnek tíz legnagyobb tévedése, mert a magyar történelem egyetlen nagy tévedés. Aki kételkedik, kérdezze meg a gyerekeit, van-e kréta az iskolában. Mert törpeharcsa viszont van a magyar tavakban.

A VILÁG-

Az egyetemes történelem óriási tévedé-

TÖRTÉNELEM

sek nélkül szürke és kiszámítható lenne,

LEGNAGYOBB

mint Svájc bankpolitikája. Most, hogy

TÉVEDÉSEI

*a citatum.hu Csunderlik–Pető fejezetének
majdani kitöltésére alkalmas felüttéssel
túlestünk a lead bevezető mondatának
nehézségein, rögzítjük: Matolcsy-alapít-
ványi támogatás nélkül raktuk össze a
világtörténelem legnagyobb tévedéseinek
listáját, amelyen helyet kap a szovjetek
Aral-tó projektje éppúgy, mint a Face-
book-szerelem vagy a Bundesliga-frizura
térhódítása. Megint tudtuk, megint mer-
tük, megint tettük.*

A SZOVJETEK ARAL-TÓ-PROJEKTJE

A Szovjetunióban sose aprózták el a beruházásokat, hegyeket tettek arrébb, folyók folyását fordították meg, és SS–20-as rakétahordozók készítését értették „nehézipar-gyártás” alatt. Az Aral-tó kiszáraitására viszont biztosan nem kérdeztek volna rá a *Ki tud többet a Szovjetunióról?* Bencsik András elnökölte csepei döntőjén. 1961-ben úgy tűnt, a Szovjetunió huszonöt éven belül le-hagyja az USA-t, Jurij Gagarint (értsd: embert) küldtek a világűrbe, a szótá-rakban megjelent a „fejlett szocializmus” kifejezés, a GUM áruházban pedig feltűntek az első töltőtpaprika-konzervek, miközben olyan objektumokat emeltek Isten háta mögötti pártközpontoknak, hogy azokban nemzetközi UFO-kongresszusokat lehetett volna tartani. De ahelyett, hogy lenyugodtak volna, úgy döntöttek, fokozzák a tempót. Egyszer egy összeesküvés-hívó kleri-kus előadta nekünk, hogy telekspekuláns izraeli üzletemberek csapolják le a Balatont, és lám, a Szovjetunió Kommunista Pártja tényleg megvalósított va-lami efféle baromságot, ami az említetteken kívül tán csak a James Bond-fő-gonoszoknak juthatna eszébe. A megalomán szovjet mérnökök, ha nem is Kánaánt, de gyapotültetvényeket akartak teremteni Kazahsztán és Üzbegisztán sivatagaiból, integető traktorista lányokkal, ám az eredmény azt mutatja, a projekt kezdete előtt igazán felhívhatták volna Bálint gazdát az *Ablakban*. A szovjet mérnökök a termőföldnek kinézett területekre terelték az Aral-tavat tápláló Amu-Darja és Szir-Darja folyókat, hogy elöntözzék azok vízhozamát, és ak-kortól úgy apadt a tó, mint a *Dallas* nézett-sége Bobby halála után. Az 1961-ben még a világ negyedik legnagyobb tavának szá-mító Aral-tó 68 ezer km²-es területe mára 12 ezer km²-re csökkent, miközben az év-ről évre sósabb vízben már csak egy bi-zonyos rákfajta él meg, amelynek túlélési ösztönei csak az autópálya-építő Strabagé-val vethetők össze. Úgy ítélték halálra a he-lyi halászkultúrát, hogy amellet humaniz-musával tüntet Ceaușescu falurombolása, és ezt a fájdalmat csak Vlagyimir Viszockij adhatná vissza egy szál dobozgitáron. Pe-dig pár lépéssel előre azért számolhattak volna, ha már a Szovjetunió adta a legtöbb sakkvilágbajnokot.

10.

SZTÁROK LEGITIMÁLJÁK A BUNDESLIGA-FRIZURÁT

A futball egyetlen területen sem okozott annyi kárt, mint a hajkultúrában. A frizuraesztétika korszakos kutatói máig keresik a választ, miért támadják nagyobb erővel a labdarúgók a kultúra e területét, mint Brüsszel a Fidesz jász-apáti alapszervezetét. Az attak régen kezdődött, de máig tart. Ha a hétvégén kicsattogunk két csúcsakadémia U17-es csapatainak meccsére, minden okunk megvan arra, hogy azt gondoljuk: a Diszperzit gerillamarketing-kampányába

csöppentünk. Elvégre annyi ecsettípusú frizurával fellépő kamasz közlekedik a pályán, hogy csak festékgyárak akciójára gondolhatunk. Ám ennél a kortárs divatnál is magyarázhatatlanabb volt, ami néhány évtizede történt. Méghozzá az NSZK-ban. Nyugat-Németország nemzeti bajnokságát hívták ugyanis „Bundesligának” – Rudi Völler és Toni Schumacher sörszagú szelleme kísért –, melynek játékosai több munkát adtak a fodrászoknak és a prostituáltaknak bármely másik ország ligájánál. A márkavédjeggyé váló hajviselet önmagában magyarázat a berlini falra, mert nincs politikus, aki ne emelne akadályt, ha három dekadencia-jelképként közeledő Bundesliga-frizurást vesz észre. A jelenlegi EU-s emberkereskedelmi megállapodás szerint, ugye, egy szír ér egy egyéb migránst, de a hazai kerekasztal-tárgyalásokon legitim és humanista álláspont

lett volna a „másfél millió észak-irakit is befogadunk egy elvitt bundesligásért” álláspont, amelyet még Toroczkai Jobbik-alelnök, ászothalmi előljáró, wannabe betyár is támogathatott volna. Mert a bundesligások nem vehetik el a frizurába vetett hitünket, ha Magyarországra jönnek. Az is felfoghatatlan, hogy Corvin-láncos hajszobrászok sokasága asszisztált ehhez a merénylethez, melynek keretében, ugye, hátul hosszúra hagyták a haját, ami oldalt sokszor olyan erősen a fejre tapadt, mint Fodor Gábor a közös listára, elől meg rövid volt, mint Demcsák Zsuzsa kormánysszóvivői karrierje. (Oldalt és elől nincsenek merev szabályok, azaz számos kreatív megoldás született még.) Az ügynökakták titkolásához hasonló erkölcsi bűn, hogy a konstrukció kidolgozójának neve azóta sem került nyilvánosságra, nem söpörte el a népharag, mint az internetadót, ellenben sikerült elbújnia, mint a mojitós Arany Ászok megalkotójának. Szerencsére a történelem időben megálljt parancsolt a Bundesliga-frizura terjedésének, így aztán nyugodtan felhúzhattuk a vasfüggönyt.

BILL GATES SZERINT MINDENKINEK ELÉG LESZ 640 KILOBYTE

„640 kilobyte-nak mindenkinek elégnek kell lennie” – mondta Bill Gates. Kövér László jövőkutató, házelnök pedig bőszen bólogatott, elvégre ő még ma is úgy gondolja, hogy nemhogy 640 kilobyte, de egy kovakő is éppen elég lenne mindenkinek. Ám nem a Fidesz élő lelkiismeretlenének bajszhorzsoló mondása az érdekes, hanem hogy az idézet gazdája azért mégis a Microsoft alapítója, az informatika korszakos csúcsagya, a világ leggazdagabb embereinek egyike, kora Mészáros Lőrince, oh wait...! Szóval a Windows operációs rendszer világszprivatizáló hadműveletének vezetője 1981-ben közölte 640-es meglátását. Ennél nagyobbbat zseni nem tévedett, már ha nem vesszük ide Selmeczi Gabriella meglátását, amely szerint meg kell védeni a nyugdíjakat. Az ugyanis annyira sikerült, mint a wasabis Chio Chipsnek meghódítani Észak-Békés lakosságát. Gates később természetesen azt mondta, hogy ilyet nem mondott soha, mert sok hülyeséget összehordott ugyan, de akinek van számítógépe, az sohasem mondja memóriára, hogy elég. Ehhez kommentárként legyen elég annyi, hogy ha majd tőlünk kérdezik húsz év múlva, hogy zseni ifjúkorunkban valóban a Karthágó együttes *Apáink útján* című minieposzát óbégattuk-e radikális házibulik fináléjában, nagypolgári lakások Márait látott nappalijában, miután felöntöttük kólával a lakótárs diplomaosztóra tartogatott 1958-as Château Lafite-jét, akkor határozott nemmel felelünk majd. Annak persze jó oka van, hogy ennek az idézetnek nincs gazdája, hiszen a technológia fejlődése kiviccelte a jóslatot. Ma nincs az a kitarzott fővárosi bichon bolognese kutyus, akinek elég lenne ennyi memória, hogy tableten kiválassza, báránymártásos csirkehúsos vagy répás aszpikos Pedigree-t kér-e uzsonnára. Arról nem is szólva, hogy a kilobyte szó hamarabb ment nyugdíjba, mint rendőr főtörzsőrmester a korkedvezményes lehetőség megszüntetése előtt, és került lomtárba a menedzserkalkulátor mellé. Ma már nincs semmilyen jelentése,

gigákkal, terákkal gurigáznak a „kockafejek” – hogy kiszóljon belőlünk a Bon-Bon szövegírója –, akik olyan ütemben teremnek Indiában meg Amerikában, ahogy az IKEA-ban a hotdogfogyasztók, a Copacabanán a közép-csatárok. Ennek persze kevés köze van már Gates kijelentéséhez, ami viszont ugyanarra figyelmeztet minket, mint az euró magyarországi bevezetését előre vetítő nyilatkozatok:

ne mondj be konkrétumot a jövőről! Hiszen minden jó és Megasztár-zsúritag ezzel futott be Nostradamus-tól Paul polipig, a püthiától a Mamagésáig.

A BEATLES HELYETT A POOLE AND THE TREMELOEST SZERZŐDTETIK

7. Vannak dolgok, amelyekre nehezen találunk magyarázatot. Hogy miként lehetett világ- és Európa-bajnok futballválogatott kapitánya Didier Deschamps, akinek még becúszását se láttuk életében, nemhogy cselét vagy löketét (egy veterán OAS-parancsnok nagybácsi állhatott mögötte Jean-Marie Baptiste keresztnévvel és egy gépfegyverrel), hogy miként lett egy ország szülőinek kedvence a képezhető hülyéknek készült *Bogyó és Babóca*-sorozat (a pálinkafőzés legalizálása lehet az oka), és hogy miként sülyedhettünk odáig, hogy Sziijjártó Péter ülhetett bele Gróf Andrássy Gyula egykori miniszteri székébe (tán egy hamutartó volt a másik jelölt). Ha minden zavarba ejtő kérdéseinket megszorozzuk annyival, ahányszor csuklunk a röhögéstől Jeszenszky Zsolt konzervatív DJ és politikai hobbista posztjain, talán a közelébe kerülünk annak az értetlenségnek, miként működhetett egy akkora barom a popzene történetében, aki egy meghallgatáson kipöckölte a még be nem futott Beatlest, amely nem sokkal később népszerűbb lett Jézusnál is. Egyszer azt mondták rólunk, előbb bízának ránk egy agyműtétet, minthogy zenéről véleményt mondjunk – csak mert még nem láttak minket agyat műteni –, de ahogy Chaplin méltatásához se kell magunk mellé ültetni Szabó Istvánt a *100 éves a moziból*, úgy Ungvári Tamás *Beatles-bibliájának* felcsapása nélkül is bátran kijelenthetjük, hogy Lennon, McCartney, Harrison és Ringo a világ valaha volt legnagyobb hatású bandáját alkották. Bár még Pete Best dobolt a liverpooli Cavern Clubban huszonöt sikítózó lány és ugyanennyi részeg fiú (mínusz a végében hányók) előtt játszó fiúbandában, mikor a menedzserek überpápája, Brian Epstein lecsapott rájuk és elintézte, hogy protezsáltjait meghallgassák a Decca lemezcégnél. 1962. január 1-jére kaptak időpontot, amely az atomerőmű-ügyeletéseket leszámítva senkinek se aktív napja, de ezen segíthet a korhelyleves és egy kis amfetamin, úgyhogy Lennonék is lenyomták a talán túl hangos műsorukat. Annyira komolyan vették

őket, hogy csak két hónap múlva kaptak hírt az elutasításról. A Poole and The Tremeloest szerződötték helyettük – Salierit Mozart helyett –, mivel Dick Rowe, a Decca producere úgy gondolta: „a gitárzene hamarosan kimegy a divatból”. Két évvel később, 1964-ben a Billboard-toplistájának első öt helyét foglalta el a Beatles, úgyhogy ígérjük, kilobbizzuk az említett gentlemannek a posztumusz Magyar Művészeti Akadémia-tagságot. A Poole and The Tremeloesnak egy számát őrizte meg az emlékezet, de arról is mindenki azt hiszi, hogy a Beatles szerzeménye.

MICHAEL JORDAN BASEBALL-KARRIERBE KEZD

És akkor Albert Einstein ketrecharcos lett. És akkor Stephen Hawking elfogadta a *Napi Ász* című bulvárlap főszerkesztői posztját. És akkor Casanova a radikális Vesta-szüzek aktivistájának állt. Ezek közül bármelyik karrier-módosításnak több értelme lett volna, mint amit Michael Jordan nyomott.

6

Minden idők legnagyobb kosárlabdázója mindent megnyert, amit nem lehet, minden rekordot felállított, amit nem lehet felállítani. Chicagói hentesek, buszsofőrök és bankárok egyaránt sírva fakadnak a mai napig, ha arról beszélhetnek, hogy látták játszani a „Levegő urát”. Az embert, aki otthonosabban mozgott a föld felett, mint egy Boeing. Ha hatvan évvel korábban születik, elmarad az avantgárd. Ám nem elégedett meg azzal, hogy többen tudják földönkívülinek, mint E. T.-t, mindenképp

be akarta bizonyítani, hogy halandó. Más magyarázat nincs arra, hogy a hat-szoros NBA-bajnok, tízennégyszeres All Star-válogatott, ötszörös MVP elhatározta, megmutatja, hogy tud úgy szerencsétlenkedni a sportpályán, mint szűz kamasz a kotontasak nyitásakor. Jordan 1994-ben 31 évesen, egészen váratlanul úgy döntött, visszavonul, felfüggeszti kosárlabda-karrierjét, s baseball-ozni kezd. Állítása szerint azért, hogy megvalósíthassa korábban gyilkosság áldozatául esett édesapja álmát. A fater ugyanis arról álmodott, hogy profi baseballjátékos lesz a gyerek. Jordan a Birmingham Baronsban, a Chicago

profi csapatának NB III-as tarcsiegyüttesében kapott helyet. Örület kísérte a fellépéseit. Rajongók ezrei akarták látni a legendát, aki helyett amúgy játszhatott volna Krúdy Gyula, Kim Dzsong Un vagy egy pohár Krusovice is. Egyik sem lett volna sokkal rosszabb, mint Jordan, aki nagyjából úgy mutatott a pályán, ahogy Darth Vader nézett volna ki a Gandhi-émlékkonferencián. Jordan meg is unta a bohóckodást, aztán visszament kosárlabdázni. Pedig előtte még lelkesen nyilatkozta a baseballról: „Próbálom megtanulni ezt a játékot.” Aztán amikor hazatért, akkor csak annyit közölt: „Visszatértem”. Ezzel az erős mondattal jelezte, újra azt csinálja, amihez a legjobban ért. Igaz, ezzel el is veszítette az esélyét arra, hogy nagy karriert fusson be Magyarországon. Itt ugyanis nyilván inkább hokizni küldenék vagy a Nemzeti Közszoigálati Egyetem bürokráciaszakára. Hiszen ez az a hely, ahol senki nem azt csinálja, amihez a legjobban ért. Jordan becsületére legyen mondvá, legalább megpróbált magyarkodni. Elvégre elment baseballozni.

A CÁRI OROSZORSZÁG ELADJA ALASZKÁT

Nincs előttünk a jelenet, ahogyan William H. Seward külügyminiszter beszélt Andrew Johnson elnök irodájába, majd előadja neki, hogy ne foglalkozzon a fekete pólós ápolónókkal, ne dobjon ki pénzt az olimpiai pályázatra, a migránsügyet hagyja Angela Merkelre, vegye meg inkább Alaszkát! Pedig hozzátéve ez történt, ugyanis az amerikai politikus 1867-ben meggyőzte a főnököt, hogy vásárolják meg Oroszországtól az akkor totálisan értéktelennek tartott területet, amiért 7,2 millió dollárt ki is fizettek. Az összeg nagyságát jelzi, hogy azért ma egy tisztességes jobbátvédet sem lehet venni a futballpiacon. Az oroszok addigra gyarmatosították a területet, amennyire lehetett, a helyi Igorok és Szergejek elégedtek prémvadászatból, szörme-, szerv- és atomerőmű-kereskedelemből, ám aztán néha szétlőtték őket egy-egy háborúban, így szabadultak volna a területtől, mielőtt elvesztik azt. Az amerikaiak ideális vevők voltak, hiszen hajlandók voltak fizetni Alaszkáért. Az ellenzék persze nem akart, kukoricával verték az asztalt Iowa bajszos küldöttei, hogy

„miért éppen Alaszka”, és késleltették az adásvételt. Végül egy döntő szavazást megnyert Johnson és nyélbe üthette a bizniszt, amennyinek akkor annyi értelmét látták, mint rotakapa-mintabolt nyitásának a bulinegyed közepén. A bizniszbírálok amúgy nagyot mentek akkoriban: Johnson „jegesmedvekertjének” nevezték a területet, azt nyomták, hogy az elnök rozmárok és medvék behozatalával akarja növelni az amerikai bürokráciát. Plakátkampánnyal támadtak, hogy tudniillik „Üzenjük Washingtonnak, hogy ők is megértsek!” Ezeket a hirdetéseket viszont végül leszedték, mert felháborodott Twitter-üzeneteket kaptak amiatt, hogy a komplett pártban senki nem beszéli a nyelvet annyira, mint a támadott rozmárok bármelyike, hiszen ennek a mondatnak semmi értelme. Ettől függetlenül sokáig úgy tűnt, hogy az ellenzőknek igazuk van, mert legfeljebb jégralit tudtak volna rendezni arrafelé, másra nem lehetett használni a gigantikus hokipályát, a külügyminisztert okkal nézték tökéletesen örültnek. Aztán kiderült: az oroszok minden idők legrosszabb, az amerikaiak minden idők egyik legjobb üzletét kötötték meg, hiszen aranyat találtak ott, később meg olajat. Igaz, a régió később kitermelte Sarah Palint is. Azóta nincs is ember, aki azt állítaná: Alaszka nem volt, hanem lesz.

4.

A MONARCHIA HADAT ÜZEN SZERBIÁNAK

Mint Olaszországhoz a fetrengést és Romániához a fejfájásra felírt ördögűzéseket, úgy kötötték a századelőn Szerbiához az orgyilkosságokat. Leghíresebb merénylőjük mégis egy lelkes amatőr lett, valami énekes-szépségkirálynőt feleségül

vevő, háziállatnak tigrist tartó hivatásos helyett. A vézna Gavrilo Princip szerb diák lövéseivel startolt el a 20. század, mikor 1914. június 28-án lepuffantotta Ferenc Ferdinándot és nejét egy *Csendő*r-filmekbe illő jelenetsor végén. Mondanánk, hogy a szarajevói merénylet bosszúért kiáltott, ha Ferenc Ferdinánd népszerűsége az udvarban bármikor is meghaladta volna a BiFi-kolbásztét, de így inkább csak arról volt szó, hogy az „Európa beteg emberének” tartott Osztrák–Magyar Monarchia katonai vezetése ki akarta használni az alkalmat, hogy egy leverhetőnek tartott ellenfél ellen bizonyítson. Mint amikor a férfiklimaxtól rettegő urak egy fiatal csajjal folytatott kalandba menekülnek előre

– a biztos körberöhögésbe. „Mindent megfontoltam, minden meggondoltam” – mondta Ferenc József az *Egyenes Beszéd*ben, és annyira így volt ez, hogy három birodalmat és tíz-húszmillió életet rántott magával a sötét verembe az egész 19. század mellett. Szóval mindenkinek jobb lett volna, ha inkább Mozart-golyókkal próbálják meg rendezni a balkáni kérdést, ahelyett, hogy hadjáratot vezetnek egy olyan zegzugos országba, ahol úgy eszik a po-harakat, mint mi a paprikát. A Monarchia hadseregében különben is csak annyira lehetett bízni, mint a lengyel piacon vett elemekben, miután az egyetlen komolyabb páncélaút-fejlesztést már 1905-ben leállította az uralkodó, mondván, hogy csak megijednek tőlük a lovak. Nem is értjük, miért nem Ferenc József arca szerepel a Chio Hagyományos burgonyaszirmon, hiszen annyira volt korszerű figura, mint a *Frici, a vállalkozó szellem* írói a Google igazgatótanácsi ülésén. Hogy mást ne mondjunk, a haláláig nem szerelhet-tek telefont a Burgba, ennyire voltunk felkészülve a világháborúra, úgyhogy köszönjék neki utódai, hogy míg V. Károly egy világbirodalmat uralhatott, ők most a Magyar Vöröskereszt elnökei. Mi pedig, hogy valóban Magyarország lett a máglya, amelyen az osztrák sas megégettetett. De ne tagadjuk el a kacagányos magyar politikai elit felelősségét sem, mert ugyan hamar kiderült, hogy mennyit ér a „Kutya Szerbia”-nóta, és hogy mennyire tanítjuk móresre Spigot ezredest, még a háborús vereség küszöbén is legyintettek, hogy „Dezső-kém, csak nem képezed, hogy hozzá mernek nyúlni Szent István Magyarországnak ezeréves határaihoz?” Persze, egy Toni Polster meg nem eshet ki a Bundesligából, ezt is elmondták párszor. De aki csak a Magyar Televízióból tájékozódott, tényleg meglepődhetett, hogy elveszítettük a világháborút.

KOLUMBUSZT ELKÜLDIK A PORTUGÁL UDVARBÓL

A világtörténelem legnagyobb ötletével házaló, nyugat felé keletre hajózní akaró olaszt úgy küldték el a portugál királyi udvarból, mintha csak egy gyémántpötty-fülbevalós genovai Horst Fuchs lett volna. II. János portugál király talán még az udvari levlistán is beállította az admingazdával, hogy a spamszűrő onnantól filterezze a „nyugat” tartalmú levelet. Ugyan azóta Kolumbusz útját bejárta Orbán Viktor is, de ötszáz éve még való-

ban felfoghatatlan volt, hogy a Föld gömbölyű, akár egy narancs. Hiába ígérte és hirdette a monomániás Kolumbusz, hogy nyugat felé átvágva ötször gyorsabban és olcsóbban lehet eljutni a fűszerekkel és arannyal teli mesés Kínába és Indiába, Portugália a keleti szélre esküdött. Köszönték szépen, ők nagyon elégedettek voltak, ha a part mentén körbehajózzák Afrikát, csak semmi kockázat, hiszen a középkorban nem kellett sok ahhoz, hogy egy országot „befektetésre nem ajánlott”-ra minősítsenek vissza a hitelminősítők. Minek az ismeretlenbe indulni, gondolták Lisszabonban, mikor ott a hajókat elnyelheti a Sargasso-hínártenger, a karavellákat bekaphatja a tengeri kígyó, és ha mégse gömbölyű a Föld, akkor az utazók leesnek a világ végén. De ne legyünk igazságtalanok a portugál udvarral szemben. A korszakos ötlet első hallásra tényleg annyira eszelősnek tűnhetett, hogy csak egy Magyar Nemzeti Bank-alapítvány adott volna rá támogatást egy csocsó kutatás és a *Hagyjátok Robinsont!* film remake-je között, bárhol máshol tojjással dobálták volna Kolumbuszt, miközben mutogatja a zsidók számításain alapuló prezis diáit. Az volt a szerencséje, hogy a szomszédban épp akkor ünnepelték az egységes Spanyolország megszületését, és még nyilván mindenki be volt állva Granada visszafoglalása után. Így történhetett, hogy a mindent ígérő Kolumbusznak összedobtak három hajót közmunkásokkal, szerencselovagokkal és a Kovács Kati Vangelis-feldolgozása elől menekülőkkal, és 1492 augusztusában útnak indulhatott a Paradicsom meghódítására: „bár harcolunk, mégis lázadunk, és az életünk szenvedés”. A történet vége jól ismert: Kolumbusz felfedezte az élete végéig Indiának hitt Amerikát, ahol akkor még nem csak tévéztek és söröztek az indiánok. Az öreg kontinensről vittek keresztet és náthát, hoztak aranyat és dohányt, a surranópályán előző Spanyolország száz évre világbirodalom lett, és csak azért nem állt ötszázéves növekedési pályára, mert a befolyó pénzt malomkeréknyi gallérokra és az inkvizíció eszközbeszerzésére költötték. A portugál Vasco Da Gama csak 1498-ra vergődött el Indiáig, aztán országa hamar leszálló ágba került, a luzitánokat nemsokára megszállták a spanyolok, ázsiai gyarmatait lenyúlták a hollandok, és a legnagyobb sikerük azóta is a sehol sem számító 1989-es és az 1991-es ifjúsági világbajnoki cím a fiatal Figóval és Rui Costával. Így lett Portugália a gyarmatbirodalmak TV2-je. És ezen már az Eximbank sem segíthet.

3

A FACEBOOKOT A DEMOKRÁCIA MEGMENTŐJEKÉNT ÜNNEPLIK

Amikor Évi helyett Andit mondasz szex közben, aztán olyan pofon csattan az arcodon, hogy ahhoz képest a Klicsko-horog csak óvatos problémafelvetés, akkor olyan gyors az út végtől végletig, mint amelyet a Facebook bejárat velünk. Merthogy Marketing Zuckerberg, aki eszemaszívét kutyulijával főtóztatja magát, ahogyan fut, várost néz, lájkol, olyan hatalmassá vált, mint a Maggi a magyar leveskockapiacra, miközben nem az történt, amiben hinni akartunk. Nemrég még a demokrácia megmentőjeként, a tökéletes szabadság hírvívőjeként ünnepeltük a lájkvilágot: a Facebook volt a szegény demokrata

népkepviselője. Hiszen ott el lehet mondani, szolidaritást lehet vállalni, profilképet lehet színeztetni, ki lehet állni, meg lehet szervezni. Persze, ha így utólag belegondolunk, sok pluszt nem kínált az óvodai csoportunk nyújtotta lehetőségekhez képest, de ne bagatellizáljuk el a projektet. Elvégre belebolondultunk, mint a fél világ a gondolatba, hogy majd a megosztás leváltja Kim Dzsong Unt, betiltja a cenzúrát, aztán még fel is szabadítja az elnyomottakat, ha már Dózsa Györgynek elég lájk hiányában ez nem sikerült. Erre most ott tartunk, hogy a Facebook sok

országban begyűjtötte a netezők többségét, megszerzett mindent, amit tudni akar róluk, aztán elkezdte árusítani. Merthogy a cégeknek kínálja a fogyasztókat úgy, hogy a hirdetésekkel tökéletesen találja el a célcsoportot, még annyit sem hibázik, mint Tell Vilmos abban a játékban, amikor almát tesznek a másik fejére. Ezt persze még piacnak hívják azok, akik a Balatont és a Hősök terét egyaránt eladónak nyilvánítanak, mert a magántulajdon mindig jobb, mint a közösségi. Azt viszont már nehéz eszmével magyarázni, hogy algoritmusokkal rakják össze az üzenőfalát mindenkinek, hogy azt kapja, amit szeret, nehogy olyasmivel találkozzon, ami felzaklatja. Mintha a Facebook nem a közösségi média hőse, hanem a Xanax kihívója volna. Aztán beszélhetünk arról is, hogy miként gyűjti be az egyes piacokról a médiára fordított online hirdetési költségeket, miközben nem termel semmit, és ezért hogyan jutnak kevesebb forráshoz azok, akik cikkeket készítenek, harcolnak a hatalommal, olvasókat szórakoztatnak, informálnak és így tovább. És hogy ezért cserébe hogyan nem adózik egyes országokban, ahogyan barátja, a Google sem. Persze erről beszélni már lélegeztetőgép, hiszen ez a fejlődés. Mármint, hogy

minden kattintás a Facebookról jön, sokaknak elsődleges hírforrás egy olyan médium, amely mindenkinek személyre szabja a valóságot. De szóval az van, hogy a demokrácia maskarájában eljött hozzánk a multi, amelynek tulajja már a hatalmasok egyike, és úgy beszél olykor színpadokon, ír cikkeket, mintha globális vezetőnk lenne. Át lettünk mi baszva, ahogyan a műveletlen szingapúri mondaná zsírozás után az encsi kisvendéglő teraszán tartott szusitekerés alkalmával. Azért persze tanulunk mi is. Ezért arra kérünk mindenkit, hogy könyvünk nyilvános kárhóztatásával tiltakozzon az ellen, amit a Facebookról írtunk, amennyiben nem ért egyet vele, illetve könyvünk lelkes lobogtatásával álljon ki azért, hogy mások is megtudhassák az igazságot, ha egyetért vele. Aztán a végén majd mind együtt lájkoljuk az új képeket Kossuth Lajos Instagram-profilján. Tinderen nem találtuk meg. :(((

HITLER MEGTÁMADJA A SZOVJETUNIÓT

Egy Zárug Péter Farkasnál is komolyabb politikai elemző, Bismarck szerint Oroszország sohasem olyan erős és sohasem annyira gyenge, mint amilyenek éppen látszik. Ezt a tételt nemcsak az orosz futballválogatott Eb-szereplései igazolják vissza, de Oroszország és jogelődjei világtörténelmi szerepvállalásai is. Már Napóleonnak is óriási tévedése volt, amikor 1812-ben nekirontott az „északi kolosszusnak”, és 600 ezres Grande Armée-ját belevezette abba a kontinensnyi országba, amelynek lakói úgy úzik a „felperzselt föld” taktikáját, mint a szappanoperák rókailelkű szereplői a biztosítási csalást, továbbá az év felében olyan hideg van, hogy szétesnek a kovalens kötések, és már a legkisebb bukkanónál is atomjaira hullik a piros bobszánkóknk. A tajgán az egyetlen esély a túlélésre Bear Grylls szerint, ha belerágjuk magunkat elhullott jakokba, úgyhogy nem csoda, hogy Napóleon nagy hadserege a világtörténelem legnagyobb lemorzsolódását produkálta, egészen Hitler még balabbul sikerült második világháborús feldolgozásáig. Pedig roppant magabiztosak voltak az Európát a Pireneusoktól a Spitzbergákig uraló nácik, mikor 1941. június 22-én megtá-

1.

madták a Szovjetuniót legkevesebb 3 millió katonával, 3000 harckocsival és 2500 repülőgéppel. Azt várták, hogy a kapuberűgás után magától összeesik Sztálin embertelen diktatúrája, és bár kezdetben úgy haladtak előre a német páncélosok az orosz pusztában, mint Fidelitas-vezetők a Sziget Fesztivál VIP-sorában, a keleti területek gyarmatosítását, negyvenmillió alsóbbrendűnek tekintett szláv kiirtását és a maradék lakosság rabszolgasorba taszítását célzó Barbarossa-hadművelet utóbb a világtörténelem legnagyobb félreértésének bizonyult. A 9000 szovjet falut és tanyát felgyújtó támadók ugyanis a fajirtó háború meghirdetésével nem adták meg azt a lehetőséget ellenségeknek, hogy megadják magukat, márpedig egy tervbe képtelenség belekalkulálni, milyen erőket szabadíthat fel, ha valakiknek már nincs vesztenivalójuk. Miután a magát fokozatosan összeszedő Vörös Hadsereg 1943-tól ellentámadásba lendült, várható volt, hogy „a totális háború nem Walt Disney”-mottó jegyében nem fognak kegyelmezni, úgyhogy innen már csak akkor lehetett volna súlyosabb Hitler helyzete, ha hangszórók üvöltik a Farkasodúban a Rapidophen-reklámdalt, hogy „szétmegy a fejem és a buszt is lekéstem”. De se

gyógyszer, se csodafegyver nem segíthetett: a szovjetek végül nem álltak meg, amíg ki nem tűzték a Reichstagra a sarló-kalapácsos zászlót a világtörténelem legnagyobb eposza, a „Nagy Honvédő Háború” szimbolikus lezárásaként. A Wehrmacht végül az összevesztesége több mint 90 százalékát szenvedte el a keleti fronton, úgyhogy ha bármit elkúrunk, azóta hivatkozhatunk arra, hogy a Barbarossa-terv nagyobb bukás volt, pedig azon kilenc hónapot dolgoztak a legkvalifikáltabb német koponyák.

Magyarország az a hely, ahol a legnagyobbakat megpróbálják tönkretenni, kiátkozni. Legalábbis erre utal, hogy volt itt nemzet,

A MAGYAR

vallás- és magyargyalázó Ady Endre, József

IRODALOM-

Attila, Szerb Antal, Kertész Imre és Ester-

TÖRTÉNET

házy Péter egyaránt. Komplet autópályá-

LEGNAGYOBB

kat ugyanis el lehet lopni, Rogán Antalként

BOTRÁNYAI

*lehet helikopterezni a közéletben, mert attól Magyarország erősödik, de nem lehet következmények nélkül a legjobbat adni, magyart és európaiat adni, mindig költészetet adni: íme a magyar irodalomtörténet legnagyobb botrányai Radnóti vezgálásától a Carpe Diem Álomhajó-ügyéig. Előre is elnézést kérünk a feljelentőktől, hogy megint munkát csinálunk nekik, alighanem vétke-
sek vagyunk országkáromlásban.*

A REVICZKY UTCAI MARILYN MANSON: BABITS MIHÁLY FORTISSIMO-PERE

1

Szabó Lőrinc szerint az emberiségnek néhány évezred során csak 20-30 Babits Mihályhoz fogható költőszemije született. És hogy mi is hozzá tegyük a magunkét, és a színésznőt szerető mesterrel alliteráljunk: tudás, tehetség, tartás, tekintet jellemezte Babitsot. Ennyi pedig a múlt század jelentős részében jórészt elég is volt ahhoz, hogy egy értelmiségit meghurcoljanak hazánkban. Az oly sokszor megénekelte, és annyira utált 20. század az első világháborúval kezdődött, amelyről Babits utóbb azt írta: a „legnagyobb fordulópon” volt az életében. Babits már az ógörög nyelvnél a gimnáziumi törzsanyagból történő kivételénél is azt hitte, hogy vége Európának, de a Nagy Háború még ennél is jobban megviselte. A világháború kilépni kényszerítette addigi „játsszuk azt, hogy” jellegű költészeti szerepfelfogásából, elhagyta a barna balkonon bíbor alkonyon merengő bús donnákat, leszállt az „elefántcsonttornyából”, és békeverseivel a frontra lépett. Alkotásai miatt háromszor is meghurcolták. Előbb a király és a magyar zászló megsértése miatt vették elő a költőként akkor már országosan ismert középiskolai tanárt, és nevezték nemzetellenes „nem szobatiszta dadogónak”, mivel megírta az 1915-ös *Játszottam a kezével* végén, hogy inkább ontana vért a szerelme kisujjáért, „mint száz királyért, lobogóért”. Ezt követte a *Húsvét előtt* ügye, mivel a „Legyen béke már!” kifakadásért 1916-ban sem osztottak lovagkeresztet, majd végül jött a *Fortissimo* 1917-es botránya, amikor a „rím és metrum legnagyobb mestere” megírta mintegy verslábát vesztett üvöltésként artikulálatlan istenkáromlását. Babits ugyanis nem értette, hogyan engedheti a világháborút az Isten: „Mért van, ha nincs? Mért nincs, ha van? / Tagadjuk őt, talán fölébred! / Cibáljuk őt, verjük a szókkal! / mint aki gazda horkol égő / házban – a süket Istenét!” Bár a *Fortissimo* mégse a bűdösúrístenező Mészöly Kálmán tempója volt, lefoglalták minden idők legszínvonalasabb magyar folyóirata, a *Nyugat* 1917. március 1-jei számát, amelyben megjelent, és istenkáromlást perit indítottak a költő ellen. „Éppen a hívó az, akinek szeme és keze önkénytelen az ég felé emelkedik: Hát nincs Isten? vagy süket? vagy alszik? Az Istenhez szól a léleknek e felkiáltása; és ha a lélek nem hinne Istenben, nem fordulna így hozzá, nem kiáltana így” – védekezett a Reviczky utcai Marilyn Mansonnak beállított Babits a „szabadkőműves ateizmus” vádjá ellen, és nem győzzük hangsúlyozni, hogy az *Isteni*

O ■

színjáték fordítójáról beszélünk, nem az *Ádám keresi Évét* egyik szereplőjéről. Végül az ügyész jóindulatának köszönhetően a *Fortissimo*-ügyet elmarasztalás nélkül lezárták, a vers betiltva maradt, de az őszi-rózsás forradalmat követően, 1918 novemberében már megjelenhetett nyomtatásban. Persze, a történet mégse happy enddel zárul, ha arra gondolunk, hogy egykor Babitsot jelentették föl istenkáromlásért, mára meg Dopeman maradt.

imrekertészKÉNT EMLEGETIK A NOBEL-DÍJAS KERTÉSZ IMRÉT

„Elvégre az embernek tudnia kell, miért gyűlölök” – írta Kertész Imre a *Sors-talanságban*, még jóval azelőtt, hogy egy FTC-drukker az Üllői úton magasba tartotta volna minden idők legőszintébb molinóját, amelyen az állt: „Gyűlölünk mindenkit”. Ez a lenyűgöző egyetemesség, ugye, lehetetlenné teszi a differenciálást, minekután akár úgy is tűnhetne, hogy Kertész Imre épp csak véletlenül esett bele a mindenkibe, a magyar szélsőjobboldal nem is célzottan átkozta ki a nemzetből olyan természetességgel, mint az újlipótvárosi Boko Haram-szimpatizáns nigériait, akinek kedvenc olvasmánya a trianoni békeszerződés. Amikor az író megkapta a legnagyobb irodalmi elismerést, olyan ütemben indult be az „imrekertészezés”, hogy nemecsekernő máris a magyar irodalomtörténet Caps Lock-jának tűnt fel az író mellett. És a kicsi betűk még nem mondtak el semmit abból, ami miatt a vezetéknév került előre, mármint abból az üzenetből: az egyik legnagyobb magyar író nem magyar. (Neokádárlista kritikai olvasatban: a krumpliceves nem krumpliceves.) És miközben teljesen természetes, hogy soha senki meg nem kérdezi a tévéstudióban szakértő Sebők Vilitől, hogy a spanyol válogatottban is szereplő, a Real Madridban csillogó Puskás Ferenc vajon ferencpuskásként is a magyar futballkultúra része-e, az Echo TV-s riporter önfeledten érdeklő-

9. ■

dött Takaró Mihály irodalomtörténészről arról, hogy Kertész Imre a magyar kultúra része-e. Annyiban persze nem oktan e felvetés, hogy az eritreai kultúrkör bizonyos részein nagyobb hatásúbbnak és egyetemesebbnek és magyarabbnak tartják Kertészt, mint a magyar széljokban. Ahol amúgy simán a magyarságon túlra helyezik Esterházy Pétert is, akinél korunkban senki nem tudott többet a magyar nyelvről, azaz a magyarság alapjáról, és Kertész Imrét, akinél nincs, aki mélyebben beszélné el magyar nyelven az elbeszélhetetlent. Az utálat azonban végtelen volt, olyan emlékezetes epizódokkal, mint például amikor a MIÉP képviselői, ki ne emlékezne rájuk, 2002-ben Kertész Imre budapesti díszpolgársága ellen szavaztak, a jobbikos Németh Zsolt országgyűlési képviselő meg egyenesen azt követelte, hogy vegyék ki a tantervből Kertész meg Spiró György műveit, mert a szerzők „magyargyűlölők”. Szegény Németh alighanem radikális turanista volt, azért hagyta volna a törököket a törökönnyekben annak ellenére, hogy nyilván nem magyarimádatból mészároltak itt egy keveset 150 éven át. Az is remek eset volt, amikor az *Index* megszavaztatta az olvasókat a legutáltabb könyvekről, és sikerült a negyedik helyen végzenie a Nobel-díjas szerző főművének, aminek magyarázata lehet, hogy nem éri el Frei Tamás kulcsregényeinek szintjét, piáresztétikai értelemben véve nem konkurál Paulo Coelhoval, szövege meg nehezebb, mint a *Hogyan főzünk be három óra alatt 75 üveg rozmaringlekvárt?* című bestselleré, de akár az is, hogy az antiszemiták még egy nagy magyar győzelmet akartak aratni egy internetes szavazáson, ha már Mohácsnál nem jött össze a hazai. Így sikerült a legutáltabbak közé küldeni a *Sorstalanságot*, amiben az áll: „folytatni fogom folytathatatlan életemet”. Kertész folytatta is, mondott sok keménységet, perlekedett magával, otthonával, identitásával, *sorstalanságával*. Hogy aztán a történetet az a sztori mutassa be a legjobban, hogy a Dávid Ibolya vezette MDF-et betámadták, mert az elnök rokona hasznát húzta a *Sorstalanság* című filmből, ezzel mintegy bizonyítva, hogy az MDF elhagyta a nemzeti oldalt. Mert, ugye, egy nemzeti oldalon nem lehet helye semminek, ami Kertész Imrével kapcsolatos. Lehet, hogy ez így van, csak akkor az biztos, hogy az nem a magyar nemzet oldala. Hanem valami olyan minőségű oldal, mint Vajna Timi fáncozójának bejárata. Azt megnéztük, és nem az a kertészi fordulat szerepelt ott jelmondatként: „Minden elkészült, és én még itt vagyok.”

AZ ÍRÁSTUDATLANOK ÁRULÁSA: KOSZTOLÁNYI NEKIMEGY A HALOTT ADYNAK

„Fáj, annyira igaz” – írta Thomas Mann Kosztolányi Dezsőnek, miután elolvasta a legjobb magyar művészregényt, a *Nero, a véres költőt*, amelyben a magyar író a császár, az udvari slepp és a rekkenő melegben egymást felnyomó írók-költők történetében valójában a korabeli magyar irodalmi élet alakjait írta meg. Azóta már „szegény Kosztolányit” is eltemettük, mégis bármikor újraolvasható könyv ez, mert a művészvilág konstansan ennyire kicsinyes és gennyes lehet. Ez alól néha a legnagyobbak se kivételek, hiszen a nagy művészek nem feltétlenül nagy jellemharcosok, és erre remek példa a „kínai hajlékonyságú” Kosztolányi Dezső, aki a Tanácsköztársaság alatt Marx fordítására ajánlkozott, a proletárdiktatúra bukása után pedig Mussolini hivatalos életrajzánál kötött ki. Kedvenc prózaírónk fiatalon a magyar költészet megújítására készült a még szintén kötet nélküli Babitscsal, leveleztek, elküldték egymásnak verseiket, tökéletesítették technikájukat. És mikor már úgy érezték, hogy majdnem készen állnak, a semmiből robbantott Ady az *Új versekkel*. Nem meglepő, hogy Kosztolányi és Babits úgy hívta össze a válságstábot, mint Eric Claptonék Jimi Hendrix megjelenése után. Kosztolányi megírta, hogy hányingere van Adytól, ettől a „nagyhangú pózörtől”, Babits pedig helyeselt a válaszlevelében, és így tovább. Ráadásul egy évvel később, mikor 1907-ben megjelent Kosztolányi első kötete, a *Négy fal között*, éppen Ady írt róla kíméletlen kritikát, amelyben súlytalan, „irodalmi költőnek” nevezte a fiatal kollégát. Az amúgy mindent könnyedén vevő Didében annyira ott maradt az Ady-fullánk, hogy 1929-ben, Ady halálának 10. évfordulóján, mikor mindenki méltatott, ő megírta és közzétette *Az írástudatlanok árulása, avagy különvélemény Ady Endréről* című tanulmányát. Ebben célzatosan válogatva Ady leggyengébb versei és megoldásai közül ízléstelen, gyenge, félbemaradt, torz költőnek nevezte „Góg és Magóg fiát”. Hatalmas felháborodást okozott ezzel, írók-költők sora támadta vissza Kosztolányit, míg Babits, aki már jó-

val korábban elismerte Ady nagyságát, hallgatott.

Kosztolányi ekkor napvilágra akarta hozni Babits

egykori válaszelevelét, amelyben a bajuszos mester is kért Ady ellen egy Dacdalont, mire Babits megírta Kosztolányinak: ha az inkriminált levelet közzevetesi, öngyilkos lesz. Kemény sztori, de hát ilyen ez a magyar popszakma. Kosztolányi és Ady között végül úgy tett igazságot az utókor, mint Mama a *Kincs*, ami nincsen Terence Hill és Bud Spencer között: „Alan a nagy tudós, és Charlie az ő prófétája”.

„MEGÁLDVA ÉS LEKÖPVE”: FALUDY VILLON-KÖTETE KIBORÍTJA AZ IRODALMI SZALONOKAT

A 20. század legnagyobb magyar költészeti közönségsikere és műfordítási botránya fűződik Faludy György 1937-es *François Villon balladái* című kötetéhez. Egy szerepjátékban mi biztos a Faludy-karaktert választanánk Prohászka Ottokár helyett, mivel a *Pokolbeli víg napjaim* a legjobb életvezetési tanácsadó

könyv, a verseit és az életét egyként kiszínező vagabundus azonban a francia zsvány köpönyegét öltötte magára. Faludy György telibe találta a pesti közönséget a slágeres, argós Villon-átköltéseivel, amelyekhez az Ady-versek megjelenésítője, Reinitz Béla szerzett szanzonos muzsikát. Kiadói bizalom híján saját pénzén jelentette meg a kötetet, de a Faludy-Villont nemsokára színésznők énekeltek a Vigadóban, mulatókban. A fiatal Faludy a középkori banditaköltőben a hatalmasoknak beszélő, a szegények mellett kiálló figurát pillantotta meg, költői alteregójává tette, már csak azért is, mert a „Villon” nicknév alatt sok mindent ki mondhatott a *Mandineren*, amit a saját neve alatt már nem, hiszen Villont nem tartóztatták le, legfeljebb Bayer Zsolt

írhatta utána a *Magyar Időkben*, hogy „Te Villon! Ne találkozzunk az utcán, mert felpofozlak!” Ha tudták volna, hogy a Magyarországon mai napig legismertebb Villon-vers, a *Haláltánc ballada* lényegében Faludy szerzeménye, mindjárt berágtak volna a kakastollas, turulreptető urak. Az irodalmi szalonokban azonban a Villon-kötet nagyobb botrányt váltott ki, mint egy időskori

meztelen fotózás Fanny asszonnyal. Hiába volt kirobbanó közönségsiker, vagy talán éppen ezért, nem maradt el a hamisítás vádja, mivel Faludy olyan szavakkal verselt, mint hogy „zsaru”, „kurva”, „pofa”, no meg a „segg”. Betámadta a *Nyugat*, a programadó recit a halálímádó nőfaló, egyébként az *Állatkerti útmutató* szerzője, a csodagyerek Devecseri Gábor írta, aki méltatta Szabó Lőrinc „irodalmi” Villon-fordításait, és gyalázta Faludy slágeres, „irodalmi félponyváját”. Nem mintha Laczkó Géza megbocsátóbb lett volna a *Magyarországban*: „Az átköltő számára Villon csak ürügy, hogy saját romlott fantáziájában fogant képeit és társadalmi elkeseredéseit öntse versekbe és Villon neve alatt a pesti közönség elé tálalja”. A „megáldott és leköpött” Faludy azonban már nem hegedült sokat a magyar közönségnek: a Villon-kötetet követő náciellenes Heine-átköltései, a Harmadik Birodalom barbarizmusát megéneklő *Német zsoldosdal* és a magyar közélet németbarát politikusait kigúnyoló versei után forró lett a lába alatt a talaj, úgyhogy 1938-ban utat mutatott Gerendás Péternek, és emigrált. Csak Faludy nem állt meg az első autószalonnál.

TÉNYLEG A MÁNAK ÉLTEK: KIDERÜL, HOGY FANNY CSAK TÁTOGJA AZ ÁLOMHAJÓT

Mióta Bob Dylan irodalmi Nobel-díjat kapott dalszövegeiért, világos, hogy csupán a magyar állam művészeti pávatánca miatt fordulhat elő, hogy nem kapott még Kossuth-díjat Bessenyei István és Funnah Fanny, akiket az *Álomhajó* című alkotás szövegírójaként tart számon a *zeneszoveg.hu* című irodalmi lexikon. A Carpe Diem együttes klasszikusának refrénje, az örökkévalóságnak szánt négy sor így szól: „Álmodd, hogy vakít a fény, / Tombol a nyár e földtekén, / Ne érdekeljen, ha esik a hó, / Mert nyaralni visz az álomhajó!”

Ez a kortárs popköltészet csúcsteljesítménye, amit több magyar fiatal szavalt önfeledten, mint a „Talpra magyar, hí a haza!” meg a „Hol zsarnokság van, / ott zsarnokság van” fordulatokat, amiket nyilván csak az irodalmi korrektség jelentette börtön tart a közoktatás homlokterében, ahelyett, hogy végre érettségi tétel lenne a magyar emberek olyan kedvence, mint „Az éjjel soha

nem érhet véget / Varázsolj nekünk valami szépet”. Mindenesetre a Carpe Diem sokat tett azért, hogy irodalomként ismerjék el a dalszövegírást.

Az *Álomhajó* ugyanis forradalom volt, akár a disznósajtfondű a XII. kerületi házibuliban. Ennek fényében érthető, hogy a korszakos alkotás megfelelő vizuális megjelenítése érdekében a zenekar Dél-Afrikába utazott, ott forgatták a klipet, hiszen így munkaként lehetett elszámolni a nyaralást. Ez is igazolja, nagyformátumú művészek voltak, elvégre George Orwell is elment Franciaországba, Angliába, hogy autentikusan írhasse meg a *Csavargóként Párizsban, Londonban* című művét. Hát hiszen álmohajóról sem lehet úgy énekelni, hogy valaki a margitszigeti szökőkútban tutajozik egy 1200 forintos rozmáros csúszódeszán. A tökéletes produkció meghódította Magyarországot, a szöveget mai napig a legnagyszerűbb irodalmi alkotások egyikeként tartjuk számon, ott van valahol József Attila *Nagyon fáj* című kifakadása meg Kosztolányi Dezső *Hajnali részegsége* között. Nem csoda, hogy hatalmas botrány tört ki, amikor kiderült: Funnah Fanny, a Carpe Diem énekesnője csak tátog, valójában nem ő énekel. Azaz nem maga adja át a közönségnek gondolatait. A skandalumot tetézte, hogy a hang Stefanidu Januláé volt, aki a Neoton Família vokalistájaként vált ismertté, meg persze terézvárosi önkormányzati képviselő is volt görög nemzetiségi küldöttként. A magyar irodalmi életet megrengette a botrány, egészében felfoghatatlan volt: tátogás az, amit addig mindennek tudtunk. Mintha az derült volna ki, hogy Szilágyi Áron valójában fénykarddal vív, azért vagdalja össze négyévenként a fél világot. A magyar irodalmi kánonból a botrány nyomán kipörgött a szöveg, igyekezett mindenki hallgatni, felejteni. Sokkal később érkezett csak hír Fannyról: a *Blikk* arról számolt be, hogy az elefántcsontparti komwakcho törzs hercegnővé avathatja, apai ágon kerülhet a trónörökösök közé, miután nagyapja, az egyik helyi törzs vezetője politikai merénylet áldozata lett. Hogy végül Fanny édesapját választották-e uralkodónak, annak már nem találtuk nyomát a magyar interneten (sic!). Fanny sem írt róla verset, esszét, regényt, episztolát. Minek is, hiszen Ady Endre már megírta helyette: „Röpülj, álmohajóm, / Én nem leszek a szürkék hegedőse.”

JÓZSEF ATTILA ÉS AZ ELŐRE- SZEGEZETT BUGYLIBICKA: A LÁZADÓ KRISZTUS BOTRÁNYA

József Attila után szar lehet költőnek lenni, ennél szarabb már csak József Attilának lehetett lenni. Ő olyan mélységeibe jutott a költészetnek, ahol már csak horgot kapó néma halak tárogják, hogy „*nagyon fáj*”, a maga korában mégis leginkább csak kiröhögték vagy társaságban utánózták. Minden idők egyik legerősebb verseskötetéből, az 1936-os *Nagyon fáj*ból egyetlen példányt se tudott eladni az ünnepi könyvnapon. De a *Lázadó Krisztus*-per arról tanúskodik, hogy akkor se járt jobban, amikor figyelmet kapott a magyar líra „mindenki helyett szenvedő” Kurt Cobainje, aki végül „görnyedve terhei alatt” feküdt a tehervonat alá, mert nem akart egy olyan világban élni, ahol David Guetta sikeres lehet, és hát a Horthy-rendszer nemzeti konzultációjára beküldött *Hazám* című kiáltása szerint abban sem, ahol Herczeg Ferenc az írófejedlem. Hiába írta meg József Attila, hogy „csak az olvassa versemet, ki ismer engem és szeret”, már érettségije előtt perbe fogták a *Lázadó Krisztus* című verse miatt. A még bajusztalan, oroszlánsörény-haját gyűjtogató, Makón tanuló tizenhét éves költő ekkorra már túl volt első verseskötetén és első komolyabb öngyilkossági kísérletén is: bevett hatvan aszpirint, és mikor túlélte, büntetésként kicsapták a kollégiumból. Ezek után, 1923 áprilisában írta meg az Istentől igazságot követelő versét, amelyben már előfordulnak olyan versszakok, amelyeknek minden sora egy-egy józsefattilásan marokra fogott, pengével előreszegezett bugylibicka. A *Lázadó Krisztus* csak fél évvel később, 1923 októberében jelent meg nyomtatásban, de menten felfigyelt rá a „Moszkito” álnéven trollkodó pofa, aki istenkáromlást látott benne. Egy feljelentéssel felérő cikket írtak a versről a keresztény-konzervatív, leginkább félázsiai *Kelet Népe*ből, amelynek csak annyi köze van Móricz Zsigmond később indult, hasonló című folyóiratához, mint a herevasaló Berki Krisztiánnak az olimpiai bajnokhoz. „Moszkito” cikke szerint József Attila verse „felkavarja az ember gyomrát”, „stílusa alkalmas a hánytatásra”, és ennyi elég ok volt, hogy előkotorják azt a bizonyos kartotékot: 1924 januárjának végén beidézték

5.

5

a költőt a makói főkapitányságra „sajtó útján elkövetett istengyalázás” gyanújával, majd az áprilisi vádirat a *Lázadó Krisztust* „közbotrányokozásra alkalmasnak” minősítette. Az „alföldi Rimbaud” védelmét a neves, és baloldalisága miatt már szintén meghurcolt ügyvéd, a polgári radikális Petrocelli, az 1945 utáni ame-

rikai nagykövet, Vámbéry Rusztem vállalta el. Az 1924 júliusában kezdődő tárgyaláson Vámbéry annyira bravúrosan próbálta meg kibújtatni védencét a vádból, ahogy a felcsúti futballcsapat menekül akadémiistái pályára küldésétől, de hiába: pénzbüntetéssel és nyolc hónap fogházbüntetéssel sújtotta a bíróság az árvát. Szerencsére nem középiskolás fokon már érzékelték, hogy az ítélet mekkora gyalázat, és a büntetést előbb egy hónapra csökkentették, majd megsemmisítette a Kúria. Még éppen időben, mert a Szegedre kerülő József Attila így belefuthatott Horger Antalba. A *Lázadó Krisztus*-pert lezáró felmentés másnapján, 1925. március 25-én jelent meg József Attila *Tiszta szívvel* című csodája, ami miatt nemsokára tudatták is vele, hogy sosem kap tanári állást Magyarországon. Hiába, „a törvény szövedéke mindig fölfeslik valahol”, és már nagy izgalommal várjuk, mikor jön el az a kereszténydemokrata oktatáspolitikus, aki végre őszintén fel meri vállalni és benyújtja a parlamentnek a Horger Antal Programot.

TORGYÁN NEKIMEGY A KORMÁNYNAK A „MAGYARGYALÁZÓ” ESTERHÁZY ÉS PETRI KITÜNTETÉSEI MIATT

Torgyán József megkerülhetetlen a botránykrónikákban, miként Mészáros Lőrinc a kapitalizmus kultúrtörténetében. A kisgazdák elnöke 1996 áprilisában azzal lepte meg a törvényhozást, hogy azonnali kérdésként és interpellációként ugyanarról érdeklődött: kormányzati szándék megvalósítása-e a millecentenárium évében a Kossuth-díjjal való elismerése a magyar- és nemzetgyalázóknak? Torgyán azért háborodott fel, mert Kossuth-díjat kapott Esterházy Péter és Petri György. Elismételjük: Esterházy Péter és Petri György. Nem Ákos meg Oszvald Marika

4

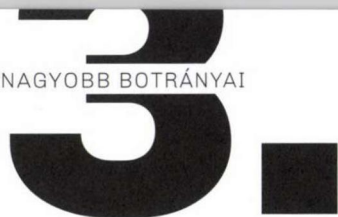

kitüntetése vagy Németh Szilárd közéleti lírája okán, hanem Esterházy miatt tiltakozott a szegény ember Donald Trumpja, akiről halálakor Gulyás Gergely, a Fidesz egyik vezetője úgy emlékezett meg, hogy miatta nézte a parlamenti közvetítéseket, illetve ő volt az MSZP–SZDSZ-koalíció leváltásának reménye. És ő volt az, aki „nemzetgyűlölőként” mutatta be a nevezett művészeket. Meg persze az is, aki miniszter lehetett úgy, hogy tán a Fradi Sas is alkalmasabb tárcavezető lett volna nála. Mivel hirdette, hogy szenvedélyesen szereti a magyarságot, nem csoda, hogy meg akarták állítani: mindannyian emlékezhetünk rá, hogy házánál még bomba is robbant 1998-ban, ettől a terrorcselekménytől már csupán a híres kassai bombázás titokzatosabb a magyar történelemben. A „Monnyon le!” című fölkiáltása ma is meghatározza a politikai életet, és szinte életjáradékként húsz éven át garantált fellépést Éles István humoristának. Ami pedig az irodalmi botrányt illeti, arról azt kell mondanunk, reménykedünk abban, hogy az egész vircsaft nem politika volt, hanem közéleti próza. Torgyán József irodalmi munkásságának része, mert ha fikció, nem valóság, akkor még van esély Magyarország feltámadására. Ami közös célunk, hiszen Torgyán is mindig azt mondta, első a haza. Erről írja Esterházy a *Harmonia Caelestis* végén azt: „A haza szóra felpattan, mintha tényleg megoldást találtunk volna. Mintha azon mennénk haza”.

AZ „ÖSSZESZORÍTOTT COMBOKAT FESZEGETŐ” RADNÓTI MIKLÓS ÉS A SZEMÉREMSÉRTŐ ÚJMÓDI PÁSZTOROK ÉNEKE

„Tajtékos égen ring a hold, csodálkozom, hogy élek. / Szorgos halál kutatja ezt a kort, s akikre rálel, mind olyan fehérek” – írta Radnóti Miklós, a magyar történelem legjobb szövegíróinak egyike, aki iszonyú súlyával máig ránehezedik a hazai költészetre, még ha a NER értéktőzsdéjén legfeljebb egy *Lokál*-ba tekert kiló marhaszegyet kapnánk is érte. Radnóti a harmincas évek végétől állandóan „hánytató idegességben” alkotott, mert nála nem csak póz volt a halálraítéltség: minden leírt szava mögött fedezet van. Mélység és technika,

mint a legnagyobb mestereknél: ezt már harmincéves korára elérte Radnóti. Világháború, két-három zsidótörvény és munkaszolgálatok gyorsították költői érését. Hajlunk arra, hogy inkább kihagyta volna. Már szegedi egyetemistaként meghurcolták, mikor perbe fogták vallásgyalázásért és szemérem sértésért második kötete, az 1931-es *Újmódi pásztorok éneke* miatt, hiszen az „újmódi” mindig gyanús. A „karmoló lányokkal”, „énekes combokkal” és „jótőgyű szűz angyalokkal” teli versek miatt a Budapesti Királyi Ügyészség a fiatal költő kötetének összes példányát elkoboztatta 1931 áprilisában, mert ezek még nem azok az idők voltak, amikor Madonna néger Jézussal csókolózhatott az MTV-n. 1931 júniusában vádat emeltek, és decemberben nyolc nap elsötétítésre ítélték a huszonnégy éves költőt. Szerelmének, Gyarmati Fanninak írt levelében vallotta meg Radnóti, mennyire rettegett, hogy másodfokon is elmarasztalják és fegyelmivel kizárják az egyetemről, mert „nekem kenyérre köll ez a diploma, én el szeretnék venni egy lányt, mert szeretem, és élni szeretnék, nem kínlódni”. A magyar felsőoktatás történetének leghaladóbb figurája, Horger Antal ezúttal is az eljárás mellett kardoskodott. A piarista papköltő, a magyar katolikus egyház legjobb hagyományainak megtestesítője, Sík Sándor azonban megmentette fiatal tanítványát azzal az állásfoglalásával, hogy csak ízléstelennek tartja az *Újmódi pásztorok éneke* inkriminált verseit, de nem vallásgyalázónak. Ennek hatására a Budapesti Királyi Ítéltábla ugyan helyben hagyta a büntetést, de a végrehajtását felfüggesztette, úgyhogy a költőt nem rúgták ki az egyetemről. Radnóti 1936-ban magyar-francia szakos középiskolai tanári oklevelet szerzett, azonban a szemérem sértés és vallásgyalázás billoga rajta maradt, ami már a sárga csillag előtt ellehetetlenítette Horthy kormányzó rendszerében: „sorsom elvégeztetett, fűrészsír fejem felett”. Hiába próbálkozott, 1943 nyarán azzal a hitvallással bocsátotta útnak az *Orpheus nyomában* című műfordításkötetét, hogy: „A legjobbat adni, magyart és európaiat adni, mindig költészetet adni, úgy vélem, ez nem kis ügy”. Tömegsírral honorálták erőfeszítéseit. Mire újratemették, már egy törvény se volt érvényben azok közül, amelyek miatt egész életében szívnia kellett.

„NYAKIG VAGYUNK A KÖZÉPKOR- BAN”: AZ EGYHÁZGYALÁZÓ ADY NAGYVÁRADI SAJTÓPERE

„Ebben az országban csak a mágnás, a pap és a számár egzisztálhat. És aki az ezek kedvében jár” – írta a fülkeforradalom előtt száz évvel Ady Endre, aki az *Új versek* című 1906-os kötetével szétrobbantotta a magyar lírát, hogy aztán a detonáció után a kortársak Ady kötete körül polarizálódjanak újra. A magyar néplélek húrjain hat ujjal játszó zseni azonban előtte már a magyar sajtónyelvet is megújította. Szerb Antal szavaival „Ady előbb volt jó újságíró, mint jó

költő”, mivel a zseni még csak kortársai zsúrversikéit utánozta, mikor nagyváradi újságíróként robbantott. Írásaiban a leg-
hétköznapibb témákból, a helyi Nemzeti Dohánybolt kirablásából jutott el általánosabb érvényű társadalombírálatokig, és mindenből Ügyet csinált: a megcsúfult parlamentarizmusról, a korrupcióról, vagy a kultúra szabadságáról szóló szövegeit egy az egyben le lehetett volna hozni egy 2016-os *Népszabadságban*, hogy aztán másnap be is zárják a lapot. Ady vallotta,

nem elég az íráskészség, a jó publihoz kell egy üveg vörös, de mindenekelőtt a Felháborodás. A katolikus egyház nemegyszer kiborította, pedig akkoriban még nem is volt pedofilbotrány, bencés pornó meg Julius Janus. Országos ismertséget is egy antiklerikális írásával szerzett, 1901 áprilisában megírta az *Egy kis séta* című cikkét, amelyben arra hívta fel a figyelmet, hogy milyen luxusban élnek a lazsaló nagyváradi papok, akik vasárnap délután leeresztett redőny mellett sziesztáznak szociális munka helyett, szóval „haszontalanul vonják el ezer és ezer éhezőtől a kenyeret”. Majd arra kérte az olvasókat: „Sétáljanak el aztán bármely külvárosi részbe. De erősítsék meg a szívüket. Mert nyomort, bűnt és piszkot látnak. Meglátják, hogy mennyi nyomort lehetne enyhíteni s mennyit letörölni a kanonokok pénzével. Ha ezt meglátják és átgondolják: eredményes volt a vasárnapi séta”. Válaszul a nagyváradi káptalan becsületsértési pert indított, mondhatni, eljárást kezdeményezett Ady ellen a korabeli médiahatóság, pedig nem is szerkesztett erotikus magazint, csak megírta véleményét a közszereplőkről, mert nem szerepelnek.

„Nyakig vagyunk a középkorban, terrorizál a sötétség: ez az én esetem igazsága” – nyugtázta a fiatal ember, akit egy közel kétéves procedura végén pénzbírságra és három nap fogházbüntetésre ítélték. De a magyar irodalom jól jött ki az esetből: Adynak nagyon beakadt a sztori, és a fogházból szabadulva megírta az első igazán adyendrés versét, a *Vízio a lápont*.

MÁGLYÁRA KÖVETELIK SZERB ANTAL MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETÉT

Ha Szerb Antal Nyugatra születik, regényei, *A Pendragon legenda* és az *Utas és holdvilág* biztos világsikerek, és a lila garbós Dan Brown vagy Paulo Coelho helyett ma Szerb Antalt nyomtatnák ötszázmillióan, hogy aztán lerohadna tőle a Facebook szervere. De hazánkban keretlegények verték agyon munkaszolgálatosként, nem sokkal azután, hogy *Magyar irodalomtörténetét* 1943-ban betiltották és kivonták minden magyar iskolai könyvtárból, mintegy iskolatej-program helyett. Végül is minden idők legszórakoztatóbb magyar irodalomtörténetéről van szó, csak hát Szerb Antal olyanokat állított, hogy „a nemzetiiséget nem a vér határozza meg, hanem az elszánás”. Szerb Antal olyan írónak tartotta magát, akinek átmeneti témája az irodalomtörténet volt: az *Erdélyi Helikon* folyóirat pályázatára írta meg a *Magyar irodalomtörténetet*, amelyet legjobbnak talált a többi között Babits Mihályból álló zsűri. Szerb nem azt mutatta meg, hogy a magyar irodalom miben különbözik az európaiától, ha-

nem azt, hogy miben hasonlít hozzá, és úgy komponálta meg irodalomtörténeti könyvét, hogy azt úgy olvashassák, mint egy regényt. Az 1934-ben megjelent *Magyar irodalomtörténetért* Baumgarten-díjat kapott, és a „fölsöleges tudományok doktorát” alig harminckét éves korában a Magyar Irodalomtudományi Társaság elnökévé választották, de innen már csak lefelé vezetett az út. Szerb azt írta, hogy „a tudós egyetlen földi jutalma a kartársak irigysége”, és hát egy pöppet kevésbé népszerű és tehetséges tanár, Palló Imre képviselő biztos irigyelte,

mikor úgy gondolta, felnyomja a *Magyar irodalomtörténet* szerzőjét, miként patikához vagy kerthez is úgy lehetett legkönnyebben hozzájutni a 20. században, ha jelentettük, hogy a szomszéd zsidó, kommunista, fasiszta vagy kulák. A Nemzeti Front képviselője képzőművészeti és őstörténeti kiruccanásai után 1942 decemberében interpellálta Szinyei Merse Jenő kultuszminisztert „Szerb Antal értékromboló irodalomtörténete tárgyában”. A képviselő számárvezetője a kiváló Túrmezei Lászlóné *Értékrombolás (Észrevételek Szerb Antal irodalomtörténetéhez)* című tanulmánya volt, amely rámutatott, hogy csak „beteglelkületű és beteg fizikumú emberek” írhatják Petőfi szerelmi költészetéről azt, hogy „biedermeier”, miként azt Szerb tette. A nevezetes interpellációt Baky László későbbi zsidódeportáló belügyi államtitkár „Égessük el a könyvet!” beszólása színesítette, egy másik képviselő pedig azt a poént lőtte el, hogy „szerb is meg zsidó is”, miután azonnal szerződést kínált neki a Nyilas Dumaszház. A kultuszminiszter annyira se állt ellen, mint Bill Clinton Monica Lewinskynak, úgyhogy 1943 januárjában intézkedett a magyarnak, irodalomnak és történetnek csúfolt összefoglalás betiltásáról. Voronyezsnél amúgy éppen megsemmisítették a második magyar hadsereget, csak arról nem számolt be a *Világpanoráma*. Nemsokára nemcsak irodalomtörténetét, hanem Szerb Antalt is kivonták a forgalomból, így végezte Magyarországon a legjobb magyar irodalomtörténet írója.

A VILÁG-

Talán nem meglepő, hogy elrontott jam-

IRODALOM-

buszok, elkürt szonettek kevesek voltak

TÖRTÉNET

ahhoz, hogy a top skandalumok közé ke-

LEGNAGYOBB

rüljenek, itt ahhoz minimum Nobel-díjat

BOTRÁNYAI

kellett visszautasítani. Ezt Jean-Paul Sartre megtette, hogy aztán itt legyen vele a Wilkomirski-holokausztbotrány éppúgy, mint Émile Zola harca a Dreyfus-ügyben, őket zongorán kíséri a Harmonia Cœlestis, a Queen, és persze a viszkis rabló is.

JEAN-PAUL SARTRE VISSZAUTASÍTTJA AZ IRODALMI NOBEL-DÍJAT

Mit is várhattunk az embertől, aki egyik nagy művében azt írta, hogy „egy negyedóra is elég volna – bizonyos vagyok benne, hogy eljussak önmagam teljes undorához”? Hát azt azért talán nem, hogy visszautasítja az irodalmi Nobel-díjat, amivel azért több lájkot lehet gyűjteni egy Alvin és a Mókusok-koncerten, mint az irodalmi elitértelmiség zárt csoportjaiban, amelyekből azonnali kizárást jelent, ha valaki nem idézi fejből Esterházy Péter *Harmonia Caelestis*ének negyedik tételét, hogy tudniillik „rémlík, törte apám hosszan és mindhiába a fejét, hogy a legszentebb dolog mégis az, amire nem emlékezünk”. Jean-Paul Sartre akciója biztosan nem tartozik e szakrális körbe. A nagy francia értelmiségi amúgy igazi sztárpár egyik fele volt, ugyanis így vagy úgy, de élete

10.

végéig kitartott vele és mellette Simone de Beauvoir, a legokosabb francia nők egyike, az ismert baloldali gondolkodó. Intelligenciájára jellemző, hogy Claude Lévi-Strauss fő műveinek elolvasása előtt még azt sem mertük volna tőle megkérdezni az Albert Camus-nél rendezett házibulin, hogy hozhatunk-e neki még egy kis libamájkrémes bagettet. A két csúcsagy végül sosem házasodott össze, de Sartre nem azért nem vette át a Nobeljét, mert inkább Mikola-díjat akart kapni, mintegy rögzítve, hogy szinglinek nem jár elismerés. Ahogy ő mondta: „Egyrészt személyes, másrészt objektív okokból nem veszem át”. Szerinte már az is objektív ok, hogy fellépése állásfoglalás lenne Kelet és Nyugat harcában, ami 1964-ben éppen tombolt, Sartre meg éppen a kommunizmus előnyeiről gondolkodott. A Nobel-bizottságot mindenesetre innen is szeretnénk nyugtatni, hogy Bayer Zsoltnak nyugodtan adhatják a következőt, ő nem habozik állást foglalni a világok harcában. Sartre viszont valóban radikális volt, szocialista, egzisztencialista, akinek klasszikus tanítása szerint a létezés megelőzi az esszenciát, mindig első a létezés. És amikor létezőnk, nem csupán radikálisan szabadok vagyunk, hanem felelősök is. Itt meg is nyugodhat az összes magyar állami cég komplett menedzsmentje, mert e tan szerint nem léteznek, elvégre őket a felelősség úgy kerüli el, mint ortodox zsidó a speedet a szombat kezdete előtti órákban. Sartre viszont e

felelősség ígézetében már akkor jelzett a Nobel-bizottságnak, amikor elkezdtek az esélyesek között emlegetni: „Még csak fontolóra se vegyenek!” – üzenté. Az 1964-es győztes tehát díj nélkül maradt, és csak az ilyen alakok képesek olyan drámákat írni, mint a *Zárt tárgyalás*. A pokolban három embert összezárnak, ám a forgatókönyv csak eddig hajaz a *Való Világra*, itt ugyanis nem következik kiszavazóshow, ellenben olyan mondatok igen, mint az: „A pokol a másik ember”. Ilyet nyilván csak az tud írni, aki képes eléggé viszolyogni az embertől. Írja is *Az undorban*: „Most már nem kell elviselnem, most már nem betegség, nem is múló roham: az Undor én vagyok.” Amivel tán mindannyiunknak megüzente: az undor mi vagyunk.

KIDERÜL, HOGY JAMES MACPHERSON CSAK KITALÁLTA OSSZIÁNT

James Macpherson a skót Felföld Arany Jánosa volt, aki a ködből tört elő, akár Mészáros János Elek, hogy élete végén a Westminster-apátság sírkertjében helyezték örök nyugalomba az egykori falusi tanítót, a legendás kelta bárd, Osszián felfedezőjét, valójában kitalálóját. Ami ma a *Trónok harca*, az a 18–19. század fordulóján az Osszián-legendakör volt. Macpherson úgy ra-

jongott népének a Sárkány Sör receptjéhez hasonlóan „régmúlt idők kódébe vesző” történetéért, ahogy az Attila sírját kutató Szörényi Levente és a Lakitelek Népfőiskolát megalapító Lezsák Sándor tudott csak lelkesedni. Csak nekik nem jutott eszükbe, hogy Csaba királyfi szerzeményének tulajdonítsák az *Isten kardja* című rockoperájuk, mert a tanító valami hasonlót tett. És mivel Skóciában akkora igény volt az elnyomott skótok nagyságát és ősiségét bizonyító forrásokra, mint Romániában a dákoromán-elméletre, felfoghatatlan sikert aratott az Osszián-énekekkel. Macpherson először a saját nevén próbálkozott,

Hegylakó (1758) címmel írt egy hőskölteményt, de nemhogy elfeledték, meg se jegyezték, mert nem a Queen írt hozzá zenét. Ekkor felkerekedett, és ősi dalok után kutatva bejárta a Felföldet, minek végén előállt néhány barlangban talált skót gael nyelvű szövegtöredékekkel, ami jobban lázba hozta a szoknyásokat, mint amikor először pároltak le gabonát. Skócia közösségi finanszírozási kampányt indított, hogy Macpherson menjen vissza a hegyek közé,

háttha újabb szövegekre lel, gyorsan össze is kalapozták a pénzt a felfedezőkörútra. A falusi tanító méltó volt a bizalomra, mert újabb kirándulásán már nemcsak töredékeket talált a barlangban, hanem egy egész eposzt. Ekkora szerencséje persze bárkinek lehet, úgyhogy Skócia nem fogott gyanút. Macpherson szerzőként Fingal fia Ossziánt, a Kr. u. 3. századi vak dalnokot jelölte meg, és az Osszián-énekeket két részben tette közzé. Először a *Fingal, ősi hősköltemény hat énekben* (1762) jelent meg, majd ezt követte a *Temora, ősi hősköltemény nyolc énekben* (1763). Az, hogy a Loch Ness-i szörnyről is több bizonyíték került elő, mint a történelmi Osszián létezéséről, senkit nem zavart. Miként az sem, hogyha az ifjú Werthernek Osszián volt a kedvenc költője Goethe regénye szerint, akkor Ossziánnak Homérosz lehetett, mivel a hősköltemény a lórai csatát örökölte meg, ahol egy feleségrablás miatt estek egymásnak a harcolók, csak Páriszt Aldónak hívták, Helénát Lomrának, Menelaoszt Fergonnak és Priamoszt Fingalnak. Ezek a kelta hangzású nevek aztán gyorsan olyan népszerűek lettek, mint a Dzsoki és a Pamela, amikor csúcson volt a *Dallas*. Macpherson is odajutott: tölgyfalombkoszorút fontak köré, talán még a Celtic stadionavatóján is énekelt, ünnepezték az elnyomottak, akiknek még rendes gyarmatosítók se jutottak. De végre megmutatták, hogy a skót Felföldön már akkor magaskultúra volt, amikor az angolok még épp hogy csak fölkapaszkodtak a kamionokra Calais-ban. A szomszédok nem is akarták elhinni a mesét, és kérték Macphersont, hogy mutassa meg az eredeti, barlangban talált szövegeket, azonban a skót állományvédelmi indokkal megtagadta ezt. Erre maga Samuel Johnson, korának leghíresebb angol filozofa nevezte „szélhámosságnak” Ossziánt. Ám ekkorra már olyan kultusz kerekedett körülötte, hogy a rajongók nem akarták meztelennek látni a kelta királyfit: Kazinczy is bedőlt a csalásnak, és maga fordította le az ossziáni dalokat. De Macpherson halálával már nem bukkantak fel újabb művei a bárdnak: „Morvának fajzatja, bajnoki vér, nincs több idő csigákat töltögetni s verni a lantot” – hogy az Osszián-énekekből idézzünk egy adekvátat. Arany János is hiába hívta Osszián szellemét az *Ősszel* című versében, hogy „jer Osszian, ködös, homályos énekeddel”. Ha tudta volna, hogy milyen produkcióval felel majd erre a magát a kollektív tudatalatti alá formáló Paksi Endre Ossian-frontember a legendás debreceni koncerten, biztos megfontolja a felszólítást a magyar költőtárs.

A WILKOMIRSKI-HOLOKAUSZT-BOTRÁNY

Jobban már csak akkor rökönyödtek volna meg a *Café Babel*-előfizetők, ha nemcsak az irodalmi Nobel-díjas Günter Grassról és a *Derrick*et játszó Horst Tappertről, de a Pumukli kedves Éder mesterről is kiderül, hogy a Waffen-SS tagja volt. Bár ezen skandalumok miatt is garbót tépett és kávé locsolt a fejére az európai értelem-ben vett értelmiség, mindez semmi volt a holokausztirodalom Milli Vanillije, Benjamin Wilkomirski történetéhez képest, amely egy kis piroskabátos kislány az irodalmi hamisítások sztorigyűjteményében. 1995-ben a Suhrkamp Kiadó jelentette meg a svájci állampolgárságú holokauszt túlélő, Benjamin Wilkomirski *Töredékek – Egy háborús gyermekkor emlékei, 1939–1948* című könyvét. Az önéletrajzi paktumba belepacsizó olvasók azt tudhatták meg, hogy a szerző egy rigai zsidó család legkisebb gyermekeként látta meg a világot, a német megszállás után a családjával együtt gettóba zárták, tanúja volt édesapja halálának, végül a majdaneki, majd az auschwitzi megsemmisítő táborba hurcolták. Az ottani poklot túlélve egy krakkói árvaház közbeiktatásával került svájci nevelőszüleihez, hogy négy évtizeddel később, felnőtt fejjel megírja emlékeit a saját kezüket lerágó éhező kisfiúkról és a halott anyukákból magukat előragó patkányokról. A történet tehát hitelesebb lágerirodalomnak tűnt *A csikos pizzamás fiúnál*, amelyben éppen hogy nem tűntek fel delfinek is. A *Töredékek* előszavában azt írta a szerző: „Nem vagyok sem költő, sem író. Csak azt próbálhatom meg, hogy a szavakat használom, hogy a legpontosabban leírjam, ami történt, amit láttam”. A német kiadást, gyorsan követte az angol, majd újabb kilenc nyelvre lefordították. Aki nem Harry Potter kalandjait, az Wilkomirski memoárját olvasta ebben az időben. A szerzővel életútinterjút rögzített a washingtoni Holokauszt-emlékmúzeum, és talán behívták az RTL Klub *Reggelijébe* is. Ekkor azonban olyan megrendítő fordulat következett, mint amikor a német nyelvkönyvben elérkeztünk a múlt időhöz. Az USA-ból előkerültek valódi, Rigából bevándorolt Wilkomirski-leszármazottak hogy fölvegyék a kapcsolatot a rokonnal. Közéjük tartozott Blake Eskin amerikai újságíró, aki 2002-ben könyvet jelentetett meg a botrányról *A Life in Pieces – The Making and Unmaking of Benjamin Wilkomirski* címmel. Kiderült, hogy Wilkomirski csak annyira történelmi személy, mint az azkabani fogoly. A világsiker valódi szerzője ugyanis Bruno Dössekker, aki csak turistaként látott haláltábor, és nem akarjuk a gyermekkori tragédiáját relativizálni, de vélhetően az volt életének legnagyobb traumája, hogy édesapja sosem akarta

3 ■ látni. Mivel Parti Nagy Lajos lényegében egy tökéletes *Romana*-füzetet írt Sárbogárdi Jolán néven, az első felháborodáshullám után akár ünnepelni is lehetett volna az irodalmi hacket. Dössekker azonban súlyosabb eset volt, mint a magukat Facebook-karakterek kitalálásával szórakoztató bölcsészek: tényleg elhitte, hogy ő Wilkomirski. Minden azzal kezdődött, hogy 1983-ban feltűnt neki, mennyire hasonlít egy lengyel hegedűművésznőre, Wanda Wilkomirskire, egy évtizeddel később pedig már beköltözhetett volna Roman Polanski *A lakó* című filmjének skizofrén bérházába, mivel már csak egy álterhesség hiányzott a kórképéből. A bestsellernek többet ártott a leleplezés, mint a Werther's Originalnak, hogy a karamella volt a Führer kedvence. A könyvet kivonták a boltokból, majd egy magyarázó tanulmánnyal újra kiadták. Egy holokauszt túlélővel szegényebb, de egy zseniális fantasztával gazdagabb lett a világ.

ÖNGYILKOSSÁGI HULLÁMOT INDÍT EL GOETHE AZ IFJÚ WERTHER...-REL

Kevesen éltek teljesebb életet Johann Wolfgang Goethénél, még ha *A Dalban* időpont egyeztetési problémák miatt nem is indult el. Ha Lakat T. Károly beszélgetett volna vele a *Nap-keltében*, két Pote-Mix-reklám közt, legalább tízezer évig tartott volna, míg bemutatja a nézőknek az irodalom Albert Flóriánját, hogy elkezdődhessen a trécs. A mindenkinél stílusosabb Szerb Antal az 1943-as *Száz vers* című antológiájában, amelyben minden szerzőt bemutatott, csak annyit írt a fogalom-má vált költőfejedelemről: „Ő volt Goethe”. A „világirodalom” szó kitalálója, a *Faust* szerzője huszonöt évesen tűnt fel a kor ötven szürkéjével, az 1774-ben kiadott *Az ifjú Werther szenvedéseivel*, amellyel egyszerre állította pályára a romantikát és indította el akkora öngyilkossági hullámot Európában, mint szegényebb korunkban Justin Bieber, amikor elmondta, hogy van barátnője. Napóleon saját bevallása szerint hétszer olvasta a kor bestsellerét. A regény főhőse, a reménytelen szerelme miatt magát pisztollyal föbe lövő, sárga mellényes, kék frakkos romantikus emo-idol Werther öltözködési divatot

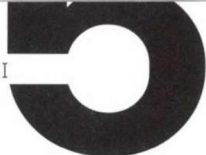
teremtett, és úgy uralta a lányszobákat, amennyire George Michael napszemüveges-borostás poszttere később a nyolcvanas években. Goethe regényalakja még kínai porcelánok díszítésében is feltűnt, ami még Bolgár György szexregényének méltán ismert Andréjáról sem mondható el. Mindenki azt várta az ifjú Goethétől, hogy majd egy újabb Werther-t ír, ehelyett nyughatatlan, fausti lélekként újabb és újabb műfajokat pörgetett ki. Volt miniszter is, rengeteget utazott, és még nyolcvanévesen is csajozott. Csak reméljük, hogy nem tört össze annyi szívet, mint legendássá vált könnyfakasztó regénye. Csak hogy Werther utolsó mondatait idézzük: „Ebben a ruhában akarom, hogy eltemessetek, Lotte, megérintetted, megszentelted; atyádat is kértem rá. Lelkem ott lebeg a koporsó fölött. Zsebeimet ne kutassátok át. Ez a halványpiros szalag, melyet a szíved fölött viseltél, mikor először láttalak a gyerekeid között... Ó, csókold meg őket ezerszer, és meséld el nekik boldogtalan barátjuk sorsát.” Óva intünk mindenkit, hogy neten rendelje meg *Az ifjú Werther szenvedéseit*, mert aztán ellepik levelezőrendszerüket az akciós antidepresszáns-hirdetések.

PAUL VERLAINE RÁLÓ ARTHUR RIMBAUD-RA

6

Ha ma történik, kétszer annyi *Blikket* adnak el, mint a Zámbo Jimmy tragikus halálakor jegyzett csúcnapok idején, az RTL Klub tematikus *Anikó Show*-t indít, a Jobbik meg nemhogy a Pride, de a költészet betiltását is nemzetstratégiai céllá teszi. Nincs az az ellen-Csók és könny-füzet szerző, aki képes

olyan történetet kitalálni, amit a francia elátkozott nemzedék két utolérhetetlen zsenije életével megírt. Egyikük, Arthur Rimbaud alighanem az egyetemmes líra legzsenibb zsenije, de olyan, hogy ha a tizennégy évesen berobbanó Egerszegi Krisztina első olimpiai győzelmekor Vitray Tamás elcsukló hangon Egérkézett, akkor ha a France 24 közvetíti Rimbaud tizenöt-tizenhat évesen írt verseinek befejezését, a következő három évben az összes gyereket Arthur-kának nevezik az országban. A száműzött/bűnös angyal tizenöt és húszéves kora között megírt mindent, amit akart. Az örökkévalóságnak született verseit ennyi idő alatt alkotta. Mintha Messi azt mondaná az első BL-siker után, hogy

rúgtam elég gólt, nincs tovább. A kaland mindenkeftetését valló Rimbaud márpedig saját tehetsége alatt nem összezuhan, hanem fölé emelkedett, egyszerűen megunta. Az életet eleinte nem: fiatalon szökött Párizsba, ahol Paul Verlaine-nél, a nála tíz évvel idősebb költőfejedelemnél lelt menedékre. Az ifjú zseni, akit csak lehetett, elüldözött Verlaine mellől, aki feleségét is elhagyta Arthur miatt. Bűnös viszonyuk követhetetlen kalandokhoz vezetett, éltek együtt Franciaországban, majd mentek Belgiumba, Angliába. Ittak, hasist használtak önfeladten, de úgy, hogy a Hős utcában is veterán dílernek kijáró tisztelettel fogadták volna őket. Aztán Rimbaud egyszer csak megunta Verlaine-t, s Brüsszelben közölte vele, hogy továbbáll, mire a másik költőzseni, aki annyi mindent feladott ifjú szerelméért, az egyetemes irodalomtörténet legkülönlegesebb figurájáért, nem éppen a bokorrím tökéletesítését szolgáló formát választott válaszként, amikor közölte: „Szétlövöm a tököd, ribanc!” És lőtt is, Rimbaud kórházba került, Verlaine meg szodómiáért és súlyos testi sértésért két évre börtönbe. Rimbaud aztán tényleg nem írt többet, végül már fegyverkereskedő lett, üzletelt kávéval és bőrrel is, utazgatott, bejárta Afrikát, Verlaine meg mind nyomorultabbá vált, pénztelenné, így lett egyre gögösebb is. Persze úgysem a tragédia marad belőlük, hanem zseniális verssoraik, például a Rimbaud által papírra vetett szavak: „Mindez elmúlt. Ma már tudom köszönteni a szépséget”.

AZ EGYHÁZ KIKEL MONTESQUIEU ÉS A TÖRVÉNYEK SZELLEMRŐL ELLEN

A politikai filozófia Jean-Michel Jarre-ja, a francia felvilágosodás dauerolt arca 1748-ban publikálta a hatalommegosztás szintipop elméletét *A törvények szelleméről* című csodálatos könyvében. Demokratikus bestsellerének megjelenése után aztán Montesquieu a Dagobert bácsitól örökölt kastélyában pihengetett, olvasgatott, izzadt az infrasaunájában abban a tudatban, hogy kötete hangos siker. Ám természetesen megérkezett az egyház, amely „katolikusellenes kirohanásokat” talált a szövegben, ami annyiban nem meglepő, hogy a *Vukban* éppúgy leltek volna ilyesmit, mint a *Terminator 2* forgatókönyvében, persze utóbbi valóban keményen reflektál a predesztinációra. A római Index-kongregáció a Sorbonne teológusaira bízta a melót: tegyék félre egy időre a kutatást arról, Ádámnak volt-e köldö-

ke, és találják ki, valóban végzetes istenkáromlás-e a hatalmi ágak elválasztása. A *Nouvelle ecclésiastique* című lap kezdte a támadást, a szerzők részről részre dühösebbek lettek, ördögi káromlásról írtak, Istent akarták védeni. Márpedig Istent védeni kell, mintha egy tizenkét éves kislány lenne, akit Roman Polanski üldöz a körúton. Mentek hát neki a nagy gondolkodónak, aki persze nem értette, mi történik: „Könyvem huszonnégy kiadása egész Európában elterjedt, s még a legnagyobb, s legfelvilágosultabb tudósok is jónak ítélték a művet. Nem ösztönzi-e ez a körülmény a bíróságot arra, hogy csakis az ügy alapos ismeretében nyilvánítson véleményt?” Nem értette, hogy a hatalom akkor már üzenni akart Brüsszelnek, így az sem segített, hogy felajánlotta, hozzányúl a szöveghez. Nem mint ha értette volna, hogy a jogi indokláshoz mi köze a teológiának, leginkább úgy vélte, aki beleolvas, nem talál mást, csak „törekvést a jóra, a békére, az emberek boldogságára”. 1750-ben már erős volt a nyomás, hogy indexre tegyék a könyvet, felhánytorgatták például neki az inkvizícióellenes megnyilvánulását, ami azért szintlépés, elvégre ritkán bántanak embert azért, mert nem ért egyet az állatkinzással vagy a kerékbe töréssel. Az egyházi erők végül elérték, hogy Bécsben betiltsák *A törvények szelleméről* árusítását, így már ezzel a precedenssel mehetek Rómába beavatkozást sürgetni. És akkor már Montesquieu erősebb mondatokkal jelentkezett: „Egyébként azt hiszem, nem lehet érdeke a római bíróságnak, hogy megbélyegezzon egy jogi könyvet, amelyet egész Európa elismert. Akkor inkább pusztítsák el, minthogy szimplán megbélyegzik.” Nem hallgattak rá: 1751. november 29-én a kongregáció indexre tette *A törvények szelleméről*t. A Sorbonne végül nyilvánosan nem mutatta be cenzúraterveit, noha az ítélet után összesen ötöt készített. Arra azért jó volt az egész hajcihő, hogy Montesquieu életét megmérgezze. A *Gondolataim* című műve végén azt írja: „Az életben már csak két dolgom maradt: hogy letudjak betegséget és halált”. Azért még annyit hozzátett: „Szeretem látni, miként képesek az emberek bemocskolni és megnyomorítani egyes írásműveket”. Ha ezt valóban szerette nézni, manapság felhőtlenül boldog élete lenne.

A LADY CHATTERLEY-PER ÉS A PENGUIN BOOKS FELMENTÉSE

Nincs felnőttfilm a Beverly Hills-i plasztikai sebész unatkozó feleségéhez becsöngető kábeltévé-szerelő, a dögös milfet

4.

egyedül otthonában találó kamasz pizzafutár vagy a blazírt szépségpöttyös márkinét megdöngető lovászfíú nélkül. A pornográf tartalmak népszerűségét nemcsak a szexjeleneteik magyarázzák, meg hogy a nézőik a *Lakáskultúra* magazin előfizetése nélkül csodálhatnak meg bennük csúcskérőkat, hanem hogy népmesei hőseik áthatolhatatlan osztályhatárokat hágnak át, amire esélye sincs a szerelőműhelyében Pamela Anderson, Samantha Fox és Bíró Ica cicis naptárfotóit kiragasztó melósnak. A műfaj irodalmi klasszikusa David Herbert Lawrence angol író *Lady Chatterley szeretője* című 1928-as regénye, ami a közhiedelemmel ellentétben nem egy túlírt *Romana*-füzet. Bár többször szerepel benne a „fallosz” és a „puna” szó, mint ahányszor Huth Gergely „sorosozik” egy *Sajtóklub*-adásban, és Lawrence *Emmanuelle*-es szexjelenetekben bővelkedő regénye mellett elpirulhat Czégé Zsuzsa emlékezetes *Mámor* című erotikus magazinja is, valójában komoly társadalomkritikus és osztályharcos éle volt a csonkítatlanul évtizedeken át csak Nagy-Britannián kívül megjelenő regénynek. Lawrence bányászcsaládból származó antiintellektuális író volt, akit már 1915-ös *Szívárvány* című regénye után „rosszabbnak” neveztek, mint Zolát. Műveiben előszeretettel csábította el kubikusokkal, cigányokkal, indiánokkal a gazdag, fehér asszonyokat, és nemcsak a nemi vágyak gátlástalan kieléje mellett, de a kisipolások ellen is szót emelt. Meggyőződése volt, hogy a szalonképtelen kifejezéseket elég egyszerű szalonképessé tenni: csak ki kell nyomtatni azokat. Leghírhedtebb művében, a *Lady Chatterley szere-tőjében* a világháborúban megrokkant lord neje csalja meg urát a legkülönbözőbb pózokban a farkát „John Thomasnak” hívó nyers vadőrrel, a birtok Koncz Gáborával. Freudista ösztönregény a *Lady Chatterley szeretője*, amelyet a munkások közül jött Lawrence a puha, de minden hatalmat birtokló uralkodó osztály elleni dühvel írt meg, miközben csak röpködnek benne az altesti kifejezések. Szóval pár fokkal felforgatóbb a sztorija azoknál a metróregényeknél, amelyekben egy kalandvágó újságírónő hancúrozza végig a Karib-szigeteket egy sármos titkosügynökkel, ha nem is volt annyira radikális, mint a *Négy nap egy könyvelő életéből* című opusz. El is zárták az angol néptől évtizedeken át, mígnem az olcsó könyveiről híres Penguin Books 1960-ban csonkítatlan kiadásban jelentette meg, és ezzel elérhetővé tette a munkások, tanítónők és kozmetikusok számára is. Pornográfia terjesztésével vádolták a kiadót, és a legtekintélyesebb irodalmároknak és kritikusoknak kellett nyilatkozniuk, hogy a *Lady Chatterley szeretője* nem egyenlő a *Popó Magazinnal*. Talán egyetlen pernek sem volt olyan felszabadító kultúr-

történeti hatása Nagy-Britanniában, mint Lady Chatterley-pernek, melynek végén felmentették a Penguin Booksot a cenzúrázatlan kiadásért. Innentől kezdve már legalább a szépirodalmi szövegekben leírhattak a szerzők olyan szavakat, amiket akartak, noha a sajtóban még jó darabig csak „tökfeknek” lehetett nevezni a „faszfejeket”, és a BBC stúdióból továbbra is kitiltották azokat, akiknek a száját elhagytá egy „fuck”.

FATVÁBAN ADJÁK KI A KILÖVÉSI ENGEDÉLYT SALMAN RUSHDIE-RA A SÁTÁNI VERSEK UTÁN

Úgy írt, hogy vérdíjat tűztek ki a fejére, mintha posztmodern Billy, a kölyök lenne, aki vadnyugati kalandjai során ölt sokat, lopott marhát és lovat, és emlékirataiban a Viszkist nevezte meg példaképének, elvégre már-már népmesei hőssé tudott emelkedni Magyarországon azzal, hogy bankokat rabolt. Persze

Billy nem tudhatta, hogy ez itt sokkal egyenesebb és korrektebb módja a pénz elvételének, mint amit megyei pártkáderek alkalmaznak. Na de Rushdie csak írt: 1988-ban például a *Sátáni verseket*, ami miatt Khomeini ajatollah kimondta a halálos ítéletet az íróra. Így fogalmazott: „Értesítem a büszke muszlimokat, hogy *A sátáni versek* szerzőjét és mindenkit, aki részt vett a könyv kiadásában, bár ismerte a tartalmát, mivel a könyv az iszlám, a Próféta és a Korán ellen való, halálra ítélem.” A regény címe mindenestre utalás egy hagyományra, amely szerint Mohamed állítólag

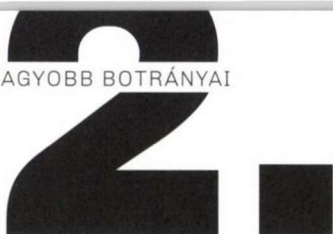
egy-két sorban elismerte pogány istenek létezését, ám ez ellentétes az iszlám monoteizmusával, továbbá az *Alföldben* is lesújtó kritikát közöltek a versről, ezért Mohamed később eltörölte, a Koránban már az egyistenhit mellett érvel, a kimaradt versek meg maradtak sátáni versek. A szabadság döntésének semmiképpen nem nevezhető, hogy halált ígértek azért, mert Rushdie használta e hagyományt az íráskor. Rushdie aztán több évig rejtőzködésre kényszerült, még a fordítók se úszták meg eltorzított hangú telefonos fenyegetésekkel, hogy mást ne mondjunk, egyikük késelés áldozataként halt meg. Emiatt például az első magyar kiadás 2004-ben a fordító nevének feltüntetése

nélkül jelent meg, mintegy hazai irodalmi pendantjaként az FBI tanúvédelmi programjának. Az agyremé tényleg hihetetlen sztorikat hozott. Szaúd-Arábia, amely nagy barátja a nagyhatalmaknak, mivel tisztességesen vásárolja irgalmatlan pénzért a fegyvereiket, még 2016-ban, mondjuk, 2016-ban, ismételjük, 2016-ban is diplomáciai úton akarta elérni, hogy Csehországban ne adhassák ki *A sátáni versek* új fordítását. Így történik a 21. században, hogy egy remek író bujkál, mert remek regényt ír. Talán nem árulunk el nagy titkot: *A sátáni versek* nem istenkáromlás, inkább csak a létezésről mesél. Ahogyan Rushdie maga mondta: „Egy olyan regény, amely angyali és sátáni metamorfózisról szól.” Mi meg azt mondjuk: egy olyan regény, amibe vallási fanatikusok örülete miatt bele lehet halni. Ennél figyelemfelkeltőbbben már csak Ungvári Tamás ajánlhatná ezt a könyvet.

OSCAR WILDE HOMOSZEXUALIZMUS-PERE

„Életem két nagy fordulópontja az volt, amikor apám Oxfordba, illetve amikor a társadalom a börtönbe küldött” – írta az 1890-es évek címszereplője, Oscar Wilde emléktáblás névjegykártyája szerint „színpadi író és szellemes ember”, aki korát megelőzve ismerte fel, hogy „az eredeti öltözködés feltűnőbb, mint az eredeti gondolatok vagy a ragyogó versek”. Ő volt az első, aki összekapcsolta a művészetet és a show-bizniszt, a költőmarketing új útját járta. Előadókörutakat tett Amerikában és szerte Európában, gátlástalanul promózta magát, vállig érő ananászhajával, türkizfogantyús sétapálcájával, divatdiktátori megjelenésével népszerűsítette költeményeit, ha csak rá néznek, súgjanak össze: nézd, mekkora művész, el kéne olvasni a verseit is, biztos azok is nagyszerűek, nemcsak a ruhái. Wilde úgy jutott a csúcsra, hogy nem hentergett menedzserrel, producerrel, hanem magát zenésítette meg. Imádták, kézzől kézre adták, úgy beszéltek példátlan sikerű színdarabjairól, mint napjaink HBO-sorozatairól. Hétköznapi is szonettek voltak, és egy kép öregedett helyette a padláson. Mígnem a *Dorian Gray* szerzője, a negyvenes dandy össze nem találkozott a csak Bosie-nak becézett, tizenöt évvel fiatalabb rózsajú fűszerelmével, Lord

2.

Alfred Douglasszel, aki Wilde mûzsája lett. Inkább együtt jártak pasizni szecessziós swinger-klubokba, mint egymással hemperegtek, de a családban így sem nem nézték jó szemmel a kapcsolatot. Bosie apja, Queensberry márkí ugyanis nemcsak amatőr bokszoó, hanem a kidobóembereknel is keményebb melegfaló volt, és egyre dagadt az a bizonyos ér a homlokán, míg el nem durrant. Miután telebuzizott egy üres söröskorsót, megjelent a költő kedvenc klubjában, és pocskondiázta a „szodomita pózört”. Mivel Wilde kedvenc sportja a dominózás volt, tettlegesség helyett bírósági úton követelt elégtételt, amiért „az elefántcsonttornyt szorongatja a szenny”. Az író elhitte, hogy a leg-sikeresebb színpadi szerzőként minden tekintetben védett, abban is biztos volt, hogy a jövő a dandyké és „a divathősök fogják kormányozni a világot”, úgyhogy rágalmazás miatt feljelentést tett. Alighanem az irodalomtörténet legostobább lépése volt ez, aminél csak az volt butább, hogy ügyvédjének becsületszavát adta: tényleg nem homoszexuális. Ha megmondja az igazat, biztos lebeszélük, mivel valami ószövetségi szövegre hivatkozva a viktoriánus Angliában büntették a homoszexualitást, az 1885-ös szigorítás óta akár két év börtönnel is, noha közben legálisan lehetett gyerekeket szénbányákban dolgoztatni. Az 1895 tavaszán sorra kerülő három perben a felperes Wilde-ból csakhamar vádlott lett, és miután péklegények, hordárok és hímprostituáltak vallottak ellene, 1895. május 25-én két év kényszermunkára ítélték kölcsönös maszturbálásért és az akkor szodómiának hívott anális közösülésért. Oscar Wilde könyveit levették a boltok polcairól, darabjai lekerültek a színházak mûsoráról, ahol kint volt a neve, leragasztották, otthonában végrehajták je-lentek meg. Mire az új századdal beköszöntött a modernizmus, amelynek Wilde előfutára volt, már régen zálogházba került az oxfordi diákként első nagy költészeti versenyén nyert aranymedál. Pumped Gabo melegvideójának felbukkanásig senki nem zuhant ilyen rövid idő alatt ekkorát.

EMILE ZOLA KIÁLL DREYFUS KAPITÁNY MELLETT

„Természetesen Zolát” – felelte Jókai Mór, amikor megkérdezték, kit tart kora legnagyobb írójának, ami miatt Victor Hugo állítólag azonnal a Moulin Rouge-ba sietett, és bánatában ledöntött két

üveg champagne-t. Pedig a magyar író nem volt egyedül ezzel a véleményével, noha ma már legalább annyi embernek ugrik be elsőként a Zola névről a Chelsea egykori klasszis futballistája, mint a francia író. Pedig Émile Zola tényleg a legnagyobbak egyike volt, a naturalizmus felkent papja, olyan östanítója, amilyen Berényi Miki az úgynevezett dörsölt magyar üzletembereknek. Nem is álljuk meg, hogy híres regénye, a *Nana* fináléjából ne idézzünk, hogy megérthessük, mit is jelent nála a naturalizmus: „Nana, arccal fölfelé, egyedül maradt a gyertya világában. Már csak hústömeg volt, egy csomó nedv és vér, egy lapát megromlott hús, egy vánkosra dobva. A gennyes pattanások ellepték az egész arcát, egyik hólyag a másikat érte, s beszáradva, beesve, szürkés sárszínükkel olyanok voltak már, mint egy halom penészes föld ezen az idomaltan roncsos, melyen nem látszott többé emberi vonás.” Nem árnyalta hát a látnivalót. Meg a mondanivalót sem, ezért írt mély bányászregényt, de nem úgy, hogy szolidaritását jelezve flashmobot szervezett egy pedikűrbolt elé, hanem úgy, hogy tényleg együttértzett a munkásokkal, gyűlölte a társadalmi igazságtalanságokat, még szocialistának is mondta magát, igaz, nem a szó Hagyó Miklós-i értelmében. Hirdette, hogy teli gyomorral nem lehet megrázót írni. Amikor anyagot gyűjtött a bányásztörténetekhez, azt mondta az öt kísérő főnöknek: „A poklot akarom látni, mérnök úr!” Az igazságtalanság miatti felháborodása nyomán kerülhetett a Dreyfus-ügyben is a tiltakozók élére. A Dreyfus-per 1894-ben zajlott: Alfred Dreyfus vezérkari kapitányt hazaárulással vádolták meg. A katona szolgálatban volt, amikor eltűnt egy fontos dokumentum, amely aztán a német hadügy kezébe került. Dreyfus zsidó volt, és ez elég bizonyíték is volt bűnösségére. Hiába tagadott, elítélték, ez pedig az antiszemitáknak is jó alkalmat adott, hogy rögzítsék tételüket, amely szerint minden zsidó hazaáruló. Zola harcba szállt, és küzdelme legemlékezetesebb akciója az akkor Clemenceau szerkesztette *L'Aurore* című lapban közzétett levele volt, amely *J'accuse...!*, azaz *Vádolom...!* címmel jelent meg. Ebben a történet sok résztvevőjét vádolta azzal, hogy elhazudja az ügyet, nem törekszik az igazság kiderítésére. Erre persze őt vádolták meg, a perből botrány lett, Zolának kinézett a börtön, Londonba ment, ott várta meg az ügy végét. Kiderült végül, hogy egy Ferdinand Walsin-Esterhazy nevű tiszt emelte el az iratot. Dreyfust hazaengedték, megkezdődött egy procedura, minek végén 1906-ban rehabilitálták, de Zola ezt már nem élte meg: 1902-ben meghalt. Legalább nem úgy tette, hogy alul maradt az igazságtalansággal szemben. Arra meg úgysem számíthatott, hogy még életében végleg győzedelmeskedik az igazság.

A 20. SZÁZAD

LEGSZEBB

PILLANATAI

Naná, hogy „utáljuk az egész 20. századot”, ahogyan Nagy Feró énekli két Csobot Adél-produkció között, de azért most megpróbáltunk a szépre emlékezni. Chaplin életművéért kapott Oscarja, Nixon lemondása, az első szívátültetés vagy éppen Mandela szabadulása. Az nem került a lajstromba, amikor a popvilág emblematisz alakjai megfogták egymás kezét, és összeálltak a „We are the World”-re.

CHARLIE CHAPLIN OSCART KAP ÉLETMŰVÉÉRT, MEGKÖVETIK HÚSZ ÉVVEL A KIUTASÍTÁS UTÁN

10

Nem kellett magunk mellé ültetni Szabó Istvánt a *100 éves a moziból*, hogy aggály nélkül kijelentsük, Charlie Chaplin a film-történelem talán legnagyobb zsenije. Nem csupán sétatálcát forgató, kefebajszos csavargóként kacscázott a nagyvilágban, hanem a játékon túl írt, rendezett, világosított és zenét szerzett. Csak Orson Welles, Woody Allen és – filmes Antikrisztusként – az eszement Ed Wood fogható hozzá az elmúlt évszázadban. A legnagyobbak közül viszont Chaplin az, aki egymaga fémjelez egy egész

korszakot: kipörgette a némafilmet, pár számmal nagyobb cipőjében eső-kelő figurája a filmtörténelem alighanem leghíresebb karaktere, megelőzve Darth Vadert és a távolba révedő Árpád vezért. Aztán Chaplin, bár először nem hitt benne, vagy száz némafilm után sikeresen átállt a hangosfilmre, és abban is nagyot alkotott. A *Modern időkben* (1936) fogaskerekerek közé szorulva elsőként reflektált az ipari tömegtermelés okozta elgépiesedésre, *A kölyökben* (1921) a nyomorra és a munkanélküliségre, *A diktátor* (1940) című szatírájában pedig nemes bosszút állt azért, hogy a bajuszát Hitler egyszer és mindenkorra kompromittálta. Pechére kicsit cigány volt, de még inkább kommunista, úgy-hogy Amerikában a negyvenes évek végétől rászálltak, ahol csak lehetett. Szerette a fiatal nőket, megtalálták az apasági keresetek és talán az adóügyei se voltak rendben. Kommunistaszimpatiával vádolták, az angol művész állampolgársági kérelmét újra és újra visszadobták, és a mccarthyizmus dühöngése idején ki is utasították az Egyesült Államokból: a *Rivaldafény* 1952-es londoni bemutatójáról már nem térhetett vissza kaliforniai otthonába. Svájcban telepedett le, húsz évvel később követték meg. 1972-ben rehabilitálta az Amerikai Filmakadémia, miután eltörölték a kiutasítást, végül Los Angelesben nyolcvanhárom éves korában átadták neki az Oscar-díjat az életművéért. Ő volt az első, aki ilyet kapott. Levetítettek egy „Best of”-ot, majd felállva ünnepeltek, mikor becsoszogott. Beszéde alatt pedig még a székfűszerezett sztárok is csendben könnyeztek. Ha ott lett volna Stohl András, az öklébe harap.

LEOMLIK A BERLINI FAL

A berlini lakók nem arra ébredtek 1961. augusztus 13-án, hogy felhúztak egy Való Villát és már Lilu terelgeti a forgalmat, hanem arra: a kereskedelmi televíziózás szabályainál is kérlelhetetlenebb NDK vezetése éjszaka utcazárákkal és akadályokkal reteszteltette el a keletiektől Berlin nyugati – francia, brit és amerikai – megszállási övezetét, a falatnyi nyugati szeparét az NDK-ban. Mindezt a szovjetek megszálta Kelet-Berlin „védelmében”. Ugyanis addigra már olyan magasra kezdett nőni a Berlin keleti feléből nyugatra átköltözők száma, hogy Kelet-Berlin kiürüléssel fenyegetett, akár a Skála Metró a plázamacskákkal szépen ellátott Westend City Center megnyitása után. A néhány nappal később odaszállított betonelemekből emelték az igazi falat. Lőttek arra, aki engedély nélkül megközelítette. Ettől kezdve, míg a szabados Nyugat-Berlinből Európa egyik kulturális központja és „homoszexuális paradicsoma” lett (a megnevezést az 1988-as magyar *Világútlevél* zsebkönyvből vettük), ahol David Bowie hozta össze Iggy Poppal az *Idiotot* és a *Lust for Life*-ot, a nyolcvanas években pedig Nick Cave tripezett Wim Wenders filmjében, a *Berlin felett az égben*, addig Kelet-Berlinben az élet egyre csak szürkült, noha már mindenhol átálltak a színes filmre. Excentrikus, franciasipkás, harisnyás lányok helyett itt ügynökök fotóztak, nem brit bandákat, hanem a klottgatyás szomszédot. Minden tizedik keletnémet az állambiztonsági szolgálat, a Stasi alkalmazottja volt a világ egyik legnyomasztóbb államában. A berlini fal a szimbólumává vált a világ hidegháborús kettéosztottságának. Ennek egyik pozitív hozadéka az volt, hogy James Bondnak sosem kellett főgonoszért aggódnia, ha mást nem, az Amazonasban birkózott egyet Medgyessy Péterrel, úgyhogy nem meglepő módon a berlini fal leomlása után válságba is került a sorozat. Mert ennek is el kellett következnie. Az NDK-t még az se tudta megtartani, hogy az ipari doppingolásnak köszönhetően minden képzeletet felülmúló, 37 aranyat hoztak haza az 1988-as szöuli olimpiáról, miután behúztak szinte minden számot női úszásban és atlétikában. De azzal, hogy a „Nagy Testvér”, a Szovjetunió bejelentette csapatai kivonását Kelet-Európából, az NDK már nem maradhatott meg. 1989 októberében a rendőrök még brutálisan léptek föl a „40 éves az NDK” jubileumi ünnepségen tüntető kelet-berliniek ellen, egy hónapig később, 1989. november 9-én este hétkor a híradóban az NDK minisztertanácsának határozatát jelentették be, miszerint az NDK állampolgárai mostantól minden előfeltétel nélkül utazhatnak külföldre. A bejelentés hatására

a kelet-berliniek megrohanták a falat, megmázták, a túloldalon nyugat-berliniek fogadták őket, a keletiek orosz, a nyugatiak francia pezsgővel koccintottak, énekelték Haydn és Hoffmann von Fallersleben *Deutschlandlied*jét. Nem sokkal később itt tartotta a világ addigi legnagyobb koncertjét az egykori Pink Floyd-vezér, Roger Waters. Természetesen a *The Wall*-t nyomta el zenészeivel egy gigashow-ban. Nagyobb buli már csak akkor lehetett volna, ha a koncert felénél feltűnik egy gitárral David Gilmour, és a két Németország mellett újraegyesül a Pink Floyd is.

FLEMING TELJESEN VÉLETLENÜL FELFEDEZI A PENICILLINT, NÉPBE-TEGSÉGEK VÁLNAK GYÓGYÍTHATÓVÁ

Ha valaki számon kéri, hogy miért nem mosogattuk el már két hete a beáztatott tányérokat, nyugodtan mondjuk azt, várunk, hátha jön egy ősmoszat, amelyből majd kinyerjük az AIDS ellenszerét. 1928 szeptemberében a skót Alexander Fleming bakteriológus a londoni St. Mary Kórház laboratóriumában nem mosta ki rendesen a petricsészét, melyben *Staphylococcus*-baktériumtörzseket tenyésztett, és mikor reggel ránézett, észrevette, hogy a tenyésztálon elszaporodó penészgomba kinyírta a baktériumokat, mint Schwarzenegger a *Kommandó*ban a Val Verde-i magánhadsereget. (Ennél az elemzésnél előfordulnak árnyaltabb folyamatábrák is a szakirodalomban.) Fleming munkásnapjait innentől a csodálatos penészgomba baktériumgyilkos hatása töltötte ki, a penészből kinyert „penészlére”, „penészsűrletre” vagy „penészfolyadékra” (mi most hánytuk el magunkat) először 1929. március 7-én használta a penicillin nevet. A penicillinnel népbetegségek váltak gyógyíthatóvá, „egy injekció beadásával túl lehetett esni a tripperen”, legalábbis Faludy György az antibiotikum-szupersztárnak ezt a hatását emelte ki a visszaemlékezéseiben.

8

7 II. JÁNOS PÁL PÁPA MEGBOCSÁT A MERÉNYLŐJÉNEK

Amikor a Knight Iparművektől még nem rendeltek golyóálló pápamobilt, II. János Pál pápa egy nyitott terepjárón hajtott körbe 1981. május 13-án, hogy megáldja a Szent Péter téri audienciára összesereglt közel húszezer hívót. Már épp kanyarodott volna vissza a tömeg mellett lépésben haladó fehér pápadzsip, mikor 17 óra 19 perckor egy török férfi, a huszonhárom éves Ali Agca közvetlen közlől többször a szentatyára lőtt. Agcát azonnal letartóztatták, az életveszélyes hasi sérülést szenvedő II. János Pált kórházba szállították, ahol hatórás beavatkozással sikerült megmenteni az életét, újabb bizonyítékeként az orvostudomány csodájának, bár az igaz: kinek legyenek jó égi kapcsolatai, ha nem a pápának. A mai napig kérdés, a merényletben mennyire volt benne a KGB vagy a bolgár titkosszolgálat, de ezt a nyitott mondatot most meghagyjuk Nemere Istvánnak és Mattyasovszky Jenőnek. Az biztos, hogy II. János Pál pápa a gyűlölködéstől hangos 20. század egyik legszebb gesztusát gyakorolta, amikor felépülése után bement a börtönbe Agcához, elbeszélgetett merényletjével, majd megbocsátott neki. Ez az igazán keresztényi gesztus, nem az, amikor Semjén Zsolt kilövi a kócsagokat. Főként, ha tudjuk, hogy Szent Ferenc prédikált a madaraknak.

AZ ÚJSÁGÍRÁS DIADALA: NIXON BELEBUKIK A WATERGATE-ÜGYBE

És akkor most Gyurcsány Ferencsel szólva „mindenki igyon kurva sok bort”, s ünnepeljük az újságírás diadálát. 1972. június 17-én éjjel, szűk fél évvel a választás előtt lefüleltek néhány betörőt a washingtoni Watergate-irodaházban, a Demokrata Párt választási központjában. A Magyar Televízió riporterei egy kedélyes vasárnap reggeli műsorban talán átsiklottak volna afölött, hogy a behatólók öltönyösök voltak, egyiküknél lehallgató kutyüket találtak, másikuknál fehérházi telefonszámot és egy sokezerdolláros csekket a „Válasszuk újra Nixont!” pszeudo-civilszervezettől, amely teleragasztgatta New

6.

Yorkot „Gyurcsány a hibás!” matricákkal. Pedig az talán ennyiből is biztosnak látszott, hogy nem csak egy csapat csövi tévedt el pár pillepalack Cimborá bortól, mint Alföldi Róbert igazgatósága ellen tüntető úrmagyar a Művészetek Palotája és a Nemzeti Színház között. Bezzeg a *Washington Post* újságírói, Bob Woodward és Carl Bernstein módszeresen utánajártak a Watergate-ügynek, és majd egyéves kemény munkával, a század leghíresebb informátorának,

„Mélytoroknak” segítségével 1973 tavaszára fölfejtették a szálakat: a lehallgatásra maga Richard Nixon elnök adhatott utasítást a republikánus Petrétei Jóskának és a fiúknak a laborban. Persze a közben újraválasztott azbesztarcú elnök mindvégig tagadta, hogy ő maga tudott volna a lehallgatóakcióról, ami annyira hihető, mint amikor Michael Jackson a *Smooth Criminal* klipjében szétveri a csehót. Nixon nem húzhatta már olyan soká, miután bebizonyosodott, hogy egy simabőrű bűnöző, végül a média nyomására pártja megvonta tőle a támogatást. 1974. augusztus 8-án egy tizenhat perces

televíziós beszédben felsorolta elnöksége érdemeit, aztán lemondott. Távozása után azonnal leszámolták a Fehér Házban az ezüstkészletet. Két évvel később pedig már leforgatta a politikai krimi amerikai mestere, Alan J. Pakula *Az elnök emberei* című filmet a két újságíró szerepében Robert Redforddal és Dustin Hoffmannal. Azóta úgy szaporodtak el a Dunagate, székházgate, szervergate, Berényi-gate és mindenféle gate-címek a médiában, amihez csak a „Kemény-menet”, „Kemény-fiúk”, „Kemény-siker” címadások náthája volt fogható a magyar sportújságírásban a 2000-es években, a Kemény Dénes vezette vízilabda-válogatott szenzációs olimpiai szériája után.

MUHAMMAD ALI KIÜTI GEORGE FOREMANT KINSHASÁBAN

Bár sokan versenyeznek a megtisztelő címért, a 20. század sportolója nem lehet más, mint Muhammad Ali. Az egyik legszebb pillanat volt, amikor 1974. október 30-án, a zairei Kinshasában – ez volt a „Rumble in the Jungle”, az első műholdas tévémeccs –, Muhammad Ali a nyolcadik menetben vert helyzetből felállva kiütötte a félelmetes George Foremant, és

visszaszerezte a világbajnoki címet, amitől hét évvel korábban megfosztották, mert megtagadta a vietnami bevonulást. A 33 éves Ali akkor már minden szakértő és sportújságíró, az amerikai Knézy Jenőtől, Howard Coselltől egészen a sose rosszkedvű Szujó Zoltánig régen leírta: „Azt hitték, ez lesz az a harc, amiben Muhammad Ali elvérzik. Ez lett volna a mítosz a bukásomról. Az én végzetem. Sajnos rosszul számoltak. Félreértettek. Rosszul mérték föl” – replikázott Muhammad. Bizony, ez a szöveg a mi Koránunk, és fölcsendül a fülünkben Salif Keitától a *Tomorrow*, Michael Mann *Ali*-filmjének világzenei témája, ami a legjobb futáshoz, táncolós árnyékbokszoláshoz, alapfokú tantraszexhez, meg elszánt idegrágózáshoz, ha formai okokra hivatkozva visszadobják a világbajnok pályázatunk. Ali a nép bajnoka volt, Allah keze, úgyhogy Muhammad Ali-szobrot a Szabadság térré!

NELSON MANDELA SZABADULÁSA ÉS ELNÖKKÉ VÁLASZTÁSA

Dél-Afrika a fehéreké volt egészen a kilencvenes évekig, mint azt mindannyian tudjuk a *Halálos fegyver II*-ből. Aztán Martin Riggs elrántotta az oszlopos házat, és a rasszista rendszer megroppant. Az apartheid leghíresebb politikai foglya volt Nelson Mandela, a békepolitikusk Morgan Freemanbe oltott Danny Gloverje, aki huszonhét év, összesen tízezer nap után, hetvenegy évesen szabadult 1990. február 11-én. Ez azért kicsit súlyosabb történet, mint a magyar ellenzéki politikusok kalandjai a Gyorskocsi utcában. Mandela délután háromkor hagyta el a börtönét szolgáló Vorster-villát, ahol sose ismételték a *Walt Disney*-t. Gyalog sétált ki a kapun, kezét fölemelte, ökölbe szorította, a várakozó tömeg pedig üdvívalgásban tört ki. A komplett golyóbison élőben közvetítették a szabadulást, azaz még a budapesti vires vb mindent igazoló toronyugrásainál is többen látták az eseményt. Egy órával később már hivatalos beszédet mondott Dél-Afrika Mózese: mindenkinnek megköszönte, aki harcolt a szabadságáért. A szabadulás azonban nem jelentett azonnali rendszerváltást, még arról is hosszú ideig tárgyaltak a felek, hogy tárgyaljanak-e, így próbáltak párhuzamot mutatni a magyar ellenzék összefogási beszélgetéseivel. Végül 1993. június 3-án kitűzték az első

demokratikus választás időpontját, és 1994. április 27-én végre szabadon voksolhattak az ország lakói. Mandela közben kapott egy Nobel-békedíjat, megosztva Frederik Willem De Klerkkel, a fehér, galléros elnökkel, aki maga függesztette fel a diplomáciai védettséget, a választásokon pedig Mandela szervezete, az Afrikai Nemzeti Kongresszus nyert: ezzel a korábbi rab lett az elnök, ahogy aztán a Los Angeles-i rendőrségben is többségbe kerültek a feketék.

AZ AMERIKAI ÉS A SZOVJET KATONÁK TALÁLKOZNAK TORGAUNÁL

1945. április 25-én 13:30 perckor a szászországi Torgaunál, az Elbán egymáshoz csónakozva találkoztak az amerikai és a szovjet katonák, és egy kézfogással pecsételték meg az egyesülő szövetségesek, hogy a még harcoló Németországot kettévágták egy északi és déli részre. Ez, noha a bunkerben Hitler még tologatta a bábuait a rizikóasztalán, egyet jelentett „a szabadságszerető népek győzelmével Németország felett”, hogy Sztálin parancsából idézzünk – a szovjet diktátor halála szintén majdnem belekerült a top tenbe –, amellyel elrendelte a torgaui találkozás ünneplésére háromszáz moszkvai ágyú huszonnégy sortűzét. Nem akarunk most azon rugózni, hogy milyen Szovjetunió volt, amely szinte egymaga verte meg Németországot. Mert még visszafogott ruszisták szerint is összevesztéségei 90 százalékát a keleti fronton szenvedte el a Wehrmacht. Abban a népirtó, élet-halál harc totális háborúban, amelyhez képest a nyugati csupán operettfront volt genfi egyezményrel meg hasonló emberjogi masnikkal. Mi őszintén örülünk, és most kicsit összekeverjük az idősíkokat, hogy nem egy náci Európába születtünk bele, minek nyomán éppen írogathatunk, amit csak akarunk, és nem a földet túrjuk makk után egy német ostmarktban. Mert arról, hogy mi várt volna szolgarendű magyar népünkre a pax germanicában, amennyiben a náci k nyerek a világháborút, arról Hitler éppen eleget elmond a *Mein Kampf*ban vagy az *Asztali beszélgetésekben*. Hogy utálta és mélyen megvetette a magyarságot a derék, gyomorhajós Führer, az nem kifejezés. Úgyhogy Isten áldja azt a torgaui kézfogást!

CHRISTIAAN BARNARD ELŐSZÖR VÉGEZ SZÍVÁTÜLTETÉST

Sokat gondolkoztunk, hogy Brinkmann professzor és a patkóbélműtét a *Klinikából*, esetleg Papp Lajos és a pilisi szívcsakra háromujjas csodamasszázs, vagy Christiaan Barnard professzor és az első szívátültetés kerüljön-e be a tízbe. Végül utóbbi mellett döntöttünk, mert emblémája az orvostudomány fejlődésének, és mindennek, ami egyáltalán jó lehetett a 20. században: tech-

nikai felkészültség, vízió, merészség, odaadás, professzionizmus. Egy jó célért. Aki Kubrick a filmművészetben, az Barnard a szívsebészetben. A rezzenéstelen kezű, negyvenöt éves professzor, a hazájában és Amerikában tanult dél-afrikai Christiaan Barnard volt az első, aki bevállalta, hogy a kutyákkal végzett sikeres kísérletei után embert műtsön: 1967. december 3-án, egy fokvárosi klinikán ötórás műtéttel ültette át egy autóbalesetben elhunyt lány szívét egy ötvenöt éves fogorvosba, Louis Washkanskyba. A Mandelánál már tárgyalt dél-afrikai viszonyok ismeretében ne csodálkozzunk azon, hogy először nem egy félárva fekete kislányt operált.

Kis túlzással az egész világ Barnardra figyelt, úgyhogy a sikeres műtét után megérdemelte a szíverősítő konyakot, amit az ötórás feszültség után benyalkalhatott, Washkansky pedig ébredés után boldogan integethetett a kamerákba. Ugyan tizenennyolc nappal később a páciens meghalt tüdőgyulladásban, de hát Barnard professzor nem pulmonológus volt, hanem szívsebész, a legnagyobbak egyike.

HOLDRA SZÁLLÁS

Mi lehet szebb az első szívátültetésnél? Csakis a holdra szállás. Az emberiség vágya évezredek óta, a legnagyobbak agyaltak rajta, mindenki képzeletét mozgatta Ptolemaiosztól Pataky Attiláig, ki ne olvasta volna Verne Gyulát, s ki ne merengett volna a holdon nyári éjszakákon, mi lehet ott. Ha már filmmel kezd-

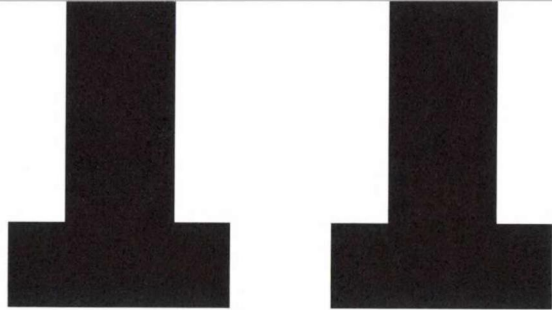
1.

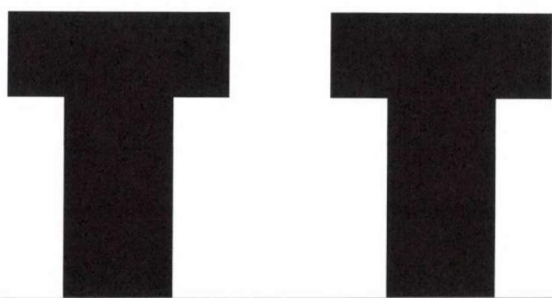
tünk, nem csoda, hogy az első tudományos-fantasztikus némafilm az *Utazás a Holdba* volt 1902-ben. A hidegháború pozitív hozadékában, az űrversenyben Kennedy a hatvanas évek elején megígérte, hogy az évtized végére embert küldünk a Holdra, és az amerikaiak megcsinálták. Bár a rosszmájúak szerint ez nem is amerikai, hanem náci rakéta-program volt, azzal, hogy 1945 után leigazolták a rakétatudósok special one-ját, Wernher von

Braunt és csapatát. Akárhogy is: ez a gondolkodó emberiség közös diadala volt. Az első pattintó majomtól kezdve mindenki beletett valamit. Irigyeljük azt a generációt, amelyet még a Szaturnusz-hordozórakéták újabb és újabb fellövése, a Hold-program tarthatott lázban, és nem az új Apple-kütyü megjelenése volt az esemény. A tévében nézni, ahogy Neil Armstrong, majd Edwin Aldrin a holdra lép 1969. július 20-án, elugrálhatnak, majd kitűzik a zászlót a hold porában, életre szóló emlék lehetett. Különösen az angoloknak, mert amikor a BBC a holdra szállást közvetítette, nem Szujó Zoltán és Gary Lineker kommentált, hanem behívták a Pink Floydot, hogy élő adásban jammeljenek a képek alá űrzenét. Nekünk meg elénekli Zámbo Krisztián a *Bukott diákot*.

HANYATLÁSUNK
TÖRTÉNETE:
A HOLDRA
SZÁLLÁSTÓL
A HEREVASALÁSIG

A '60-AS ÉVEK

Bikini, világűrvizit, felgyújtott gitár, Beatles – cím-

EMBLEMATIKUS

szavakban a hatvanas évek, amelyeknek csúc-

PILLANATAI

pillanatai éppúgy

elhomályosítják te-

kintetünket, aho-

gyan Farkas János kapásgólya a magyar futball minden nyomorát. És talán éppen ez a legszebb a momentumokban, hogy képesek mindent szimbolizálni, feledtetni, elmesélni vagy csak úgy mindenné sűríteni. Miként tette azt Jan Palach az erkölcstelenséggel, amikor felgyújtotta magát Prágában, a Vencel téren. Listánk Ursula Andress fürdőruhás jelenetétől a holdra szállásig, az emberiség győzelméig.

URSULA ANDRESS FÜRDŐRUHÁS ANTRÉJA AZ ELSŐ BOND-FILMBEN

Ursula Andress látomásként való felbukkanása a Karib-tenger habjaiból az első James Bond-filmben a popkultúra válasza Botticellire és a *Vénusz születésére*. A jelenet legalábbis megkétszerezte a bikinieladások volumenét, és egy-szersmind – az antibébi tablettával együtt – elindította a szexuális forradalmat, vagyis akkorát ütött, mint egy Bikini-szigeti kísérleti atombomba-robbantás.

A fehér bikinis, nagy tüdejű kagylógyűjtő-lány, Honey Ryder antréja, ami úgy vonzza a tekintetünk, mint júliusi kánikulában egy HIDEG SÖR BOR ÜDÍTŐ-tábla, a legtöbb-szor idézett jelenete lett a világ legismer-tebb és leghosszabb filmsorozatot elindító, 1962-es *Dr. No*-nak. Ebben Sean Connery elő-szor öltötte magára őfelsége titkosügynöké-nek szmokingját, először kortyolgatott fölrá-zott és nem kevert vodkamartinit, továbbá mustrálgatta annyira szexista mondatok kíséretében az elaléló cicababákat, hogy ma

minden szavára stratégiai ellencsapással válaszolna a CEU gendertanszéke. A *Dr. No* nem túl valószínű konfliktusa szerint egy Jamaica melletti radioaktív szigetre költöző, robotkezü őrült kínai tudós, akiről Várszegi Gábornál is ke-veőbb fotó készült, amerikai rakétákat térít el a triádok megfűjt pénzén, de hogy miért, és hogy ez miért jó neki, arra csak azt tudjuk válaszolni: amiért megéri Soros Györgynek évi egymillió migránst behozni Európába – a *Ripost* szerint. Nyilván lételeme a káosz, de talán ennyi magyarázat sincs, mert a James Bond-filmek olyanok, mint a nemzeti rock: érezni kell, nem érteni. Az legalábbis biztos, hogy Sean Connery Bondja nem túl szenzitív, mert min-den epizódban úgy nyomja fullba a prosztóságot, mint egy talajrészeg vőfély, aztán a végén mindig csónakban hentereg az éppen aktuális Bond-lánnyal. Meg lehet próbálni utána csinálni, csak ahhoz nem elég egy tenispóló, kell hozzá egy Aston Martin is. Hogy ezzel az összegzéssel mi is méltók legyünk Connery Bondjának világképéhez.

10

FARKAS JANCSI KAPÁSGÓLJA

Ha a *Legyen ön is oligarcha!* című televíziós vetélkedőben azt kapja meg az utolsó, százmillió forintos kérdésnek, hogy a Leonardo da Vinci, Farkas János, Wolfgang Amadeus Mozart, Kállay-Saunders András négyesből válassza ki a kakukktójást, jelölje meg bátran a D-t. Merthogy ő a kvartett egyetlen tagja, aki nem alkotta meg a művészet csúcsteljesítményeinek egyikét. A festő és a zeneszerző természetesen igen, miként a magyar futballista is. Ez persze nehezen hihető azok számára, akik már abban a korban nőttek fel, amikor a *Nemzeti Sport* különszámmal jelentkezett, ha a felcsúti importbalhátvéd két-szer egymás után jó helyre passzolt a Paks ellen. Igaz, ez inkább csak a magyar futballhanyatlás történetét árazza be, ám nem sokat mond el Farkas János alkotásáról, ahogyan az Ámokfutók-nagykoncert sem Mozart munkásságáról. Pedig az egészen biztos, hogy Farkas az örökkévalóságnak alkotott olyasmit, ami érdek nélkül tetszik (értsd: szép). Ráadásul teljesítményének értékét növeli, hogy a brazilok ellen, egy labdarúgó-világbajnokságon mutatta meg zsenijét. Ott azért kicsit más a nyomás, mint ha az edzőpályán gyakorolgatva nyomja be a felejtetetlen attrakciót. Amúgy érdekes kísérlet is lenne, mi jönne ki Arthur Rimbaud-ból, ha ötvenezeren ordítanának a fülébe írás közben, és köröznének körülötte húszas-harmincas férfiak, akik le akarják rúgni. Ez a teszt objektív okok miatt persze elmarad, a farkasi produkció felidézése viszont nem: 1966. július 15-én Albert Flórián indította Bene Ferencet a jobb oldalon, aki elfutott, beadott, ahol érkezett Farkas és kapásból a hálóba zúdította a labdát úgy, hogy Gilmar kapus mozdulni sem tudott. A magyar válogatott meg 3-1-re legyőzte Brazíliát. Hegyi Iván vb-könyvében idézi a másnapi lapok tudósításait: a francia *L'ÉQUIPE* azt írta, a jelenlévő ötvenezer ember örökké emlékezni fog a meccsre, a svéd *Expressen* meg egyenesen odáig ment, hogy nyugodtan haza lehet menni, mert ennél jobb játék a vb-n már nem lesz. Hogy milyen erejű magyar csapat állt ki, az jól mutatja, hogy Varga Zoltán és Tichy Lajos, két őstehetség egyetlen percet sem játszott. Ott tényleg olyan mennyiségben közlekedtek a zsenik az öltözőben, mint a *Nyugat* első nemzedékének házibulijain, ahol Ady Endrék, Csáth Gézák, Móricz Zsigmondok, Babits Mihályok üvöltöttek hajnalban, hogy kitört a pesti limbóláz, és még a léc alatt táncolva átbújós játékhöz kötelező felmosófát is Szép Ernő meg Cholnoky Viktorok tartották. Aztán mégis a *Blikk* lett a legolvasottabb magyar újság, a varázslók hada meg a szovjetek ellen kikapott a negyedöntőben, és búcsúzott a vb-től, ami, ugye, szintén annyira szimbolikus, mert hát kik verték volna ki őket, ha nem a szovjetek. Így legalább mesélhetjük örökké

pálinka mellett, hogy nyilván a központi bizottságban döntöttek az eredményről. De ez mindegy is, mert emlékek azért megmaradt Farkas Jancsi kapácsodája. Erre írta Ady Twitter-bejegyzésében: „Mikor a vágyam utolszor megáradt. / Mese-zajlás volt. Meghalt a Mese”.

JIMI HENDRIX FELGYÚJTJA A GITÁRJÁT

Jimi Hendrix, a gitárzseni úgy szaggatta a fogával a húrokat, ahogy az oroszlán tépi a szavannán a zebbrát. Amikor a semmiből feltűnt, úgy tartottak válságértekezletet az amerikai gitárosok, mint a hamburgeresek az első 200 Ft-os pizzaszelet feltűnése után. Ha csak a Monterey-popfilmből vagy a Woodstock DVD-ből ismerjük Hendrixet, abból is lejön, hogy minden fellépése egy vudu-szertartás volt. Mintha arcodba kapnál egy vödör csirkevért. Hendrix nem egy Leslie Mandoki volt, de nem is ambicionált életműestet a Müpában. Jimi Hendrix nem akart örökké élni, beteljesítette az önfelégítő zseni minden sztereotípiáját a hajviselettől kezdve a kezelhetetlenségig. A szupernyolcas pornóvideója helyett három albumával – *Are You Experienced*, *Axis: Bold as Love*, *Electric Ladyland* – halhatatlanná váló Jimi Hendrix úgy fulladt bele a hányásába egy hotelszobában huszonhét évesen, ahogy Attila az orra vérébe a nászéjszakáján. Bár Woodstockban az amerikai himnusz is feldolgozta, méghozzá úgy, hogy attól menten a szívéhez kapott bármelyik tisztességben megőszült republikánus, aki az éjjeliszekrényén tartja az alapító atyák munkáit és a csekkfüzetét, az maradt a zseni leghíresebb performansa, amikor az 1967-ben rendezett Monterey popfesztivál színpadán a *Wild Thing* sámánisztikus előadása után felgyújtotta a gitárját, majd szétverte az égő hangszert, mintegy feláldozta azt a művészet oltárán. A nézőtéren bociszemű hippilányok bámulták meredten az addig sosem látott produkciót, amely mára annyira kommercializálódott, hogy akár az Anti Fitness Club is előadhatja bármikor az RTL Klubon. Valahol szerencséje Jimi Hendrixnek, hogy időben meghalt, úgyhogy neki nem kellett szembeülnie azzal, ami miatt Kurt Cobainnek már nem maradt más, minthogy kinyírja magát: csakhamar már az is a show része lett, hogy az előadó szétveri a show-t, mert kiderült, hogy semmit se tud jobban eladni a rendszer, mint a lázadást.

HRUSCSOV A CIPŐJÉVEL VERI AZ ASZTALT

Széles körben vitatott, hogy az ENSZ megoldott-e valaha is bármilyen problémát, hogy az emberiség történetének egyik legprogresszívebb intézményéről, vagy a valaha létezett legnagyobb presztízsű kifizetőhelyről van-e szó, és bár az ENSZ alapokmányának írói vélhetően sose néztek szembe egy szovjet gyártmányú AK-47-sel, már csak azért megérte létrehozni, hogy Hruscsov a cipőjével verhesse az asztalt, amiért kihagyták a *Szaknévsorból*. A legendás asztalverésnek, ha valóban megtörtént, nagyobb súlya volt, mint Szanyi Tibor este tíz után elküldött Tumblr-üzeneteinek, mivel Nyikita Szergejevics Hruscsov a Szovjetunió Kommunista Pártjának Sztálint követő első titkára volt. A pletykák szerint csak azért élte túl a nagy tisztogatásokat, mert az asztal tetején félmeztelenül kacsatáncot járva kíváloán szórakoztatta a pártvezetés ivászatain a diktátort. Hálából Hruscsov az SZKP 1956. februári XX. kongresszusán leleplezte a sztálinizmus bűneit, de 1959-ben ennek ellenére se engedték be Disneylandbe, mikor szovjet vezető először járt az USA-ban. Mivel Hruscsov Marilyn Monroe-val is találkozott, vélhetően nem hiányolta Daisy kacsalányt, ezért a vidámparki program elmaradásának vélhetően kevés szerepe lehetett abban, hogy az átmeneti enyhülés után újabb fagyos szakaszába lépett a hidegháború. 1960 májusában a szovjet légvédelem leszedte a proletárállam fölött 30 kilométer magasságban fotózkodó amerikai U-2 kémrepülőgépet, amiért lemondták Eisenhower és Hruscsov párizsi csúcstalálkozóját. Ebben a légkörben történt, hogy az ENSZ közgyűlésének posztkoloniális kérdésekről rendezett 1960. október 12-i plenárisán Lorenzo Sumulong Fülöp-szigeteki küldött Kelet-Európa gyarmatosításával vádolta a magát a népek felszabadítójaként pozicionáló Szovjetuniót, mire Hruscsovnak úgy durrant el az agya, mint nekünk, amikor Peter Gabrielt összekeverik Peter Andréval. A kritikát nem tűrő pártfőtítkárr állítólag ekkor kapta le a lábbelijét, hogy kiabálással és csapkodással fojtsa bele a küldöttbe a kritikus mondatokat. A hidegháborús évtizedek legszórakoztatóbb figurája azóta is korlátlan lehetőségeket kínál a viccesnek szánt hangalámondással operáló *Parabola*-humor- és reklámkiskolának, követeljen bár Mr. és Mrs. Hair-hajnövesztőt, Mirabellt, a meghitt ragyogást, vagy még több műsoridőt a *Nap-keltének* és még nagyobb példányszámot a könyvünknek.

II. ERZSÉBET KITÜNTETI A BEATLEST

Mivel a trónon eltöltött évek duplán számítanak, az 1952 óta uralkodó II. Erzsébet angol királynőt nem tudjuk eléggé ünnepelni azért, hogy az „ezek a mai fiatalok”-típusú szörnyülködés helyett 1965. június 12-én a Brit Birodalom lovagjaként (MBE) tüntette ki a Beatles látványosan kába tagjait, és ezzel minden idők legnagyobb együttese a megfogyatkozott birodalom Indiát követő új koronagyémántja lett. Elég nagy változás volt ez a gombafejű srácok életében ahhoz képest, hogy 1962-es első próbajátékuk után még a Poole and The Tremeloest szerződtette helyettük a Decca lemez cég – ahogy azt a világtörténelem legnagyobb tévedései között megírtuk –, mivel Dick Rowe, a Decca producere úgy gondolta: „a gitárzene hamarosan kimegy a divatból”. Három évvel később pedig már nemcsak a szigetország összes tinilánya sikongatott a haját tépve, ha felhangzott a *Love Me Do*, de a királyi család tagjai is a *Twist and Shout*-ra rázták az ékszereiket, ha nem is lett állandó helye Ungvári Tamás *Beatles-bibliájának* a Buckingham-palota toalettjében, mint a mi egykori Damjanich utcai albérletünk vécéjében. A kitüntetésnek amúgy politikai üzenete is volt, mivel a munkáspárti Harold Wilson miniszterelnök terjesztette fel a melóscsaládból érkező liverpooli fiúkat a Brit Birodalom Rendjére, de John, Paul, George és Ringo jutalmazása nem okozott osztatlan örömet, hiszen a fiúk nemhogy nem harcoltak a háborúban, de talán katonák se voltak, és a konzervatív közvélemény abban se volt biztos, hogy nem homokosak. Bayer Zsolt lovagkeresztbotrányának fonákja játszódott le a wimbledoni tenisztorna hazájában: egy idős őrnagy, két világháború veteránja egyszerre tizenkét kitüntetését adta vissza az uralkodónak, és ugyanezt tette tiltakozásul az angol légierő korábbi parancsnoka is a maga plecsnijével. Pedig Sir Francis Drake óta talán senki sem hozott annyi pénzt a birodalomnak, mint a Beatles a maga több mint egymilliárd eladott albumával.

6.

A RENDŐRSÉG KÍSÉRI BE AZ ELSŐ FEKETE DIÁKOT AZ ADDIG SZEGREGÁLT MISSISSIPPI EGYETEMRE

Nem könnyű elképzelni, hogy nemrég még az OTP igazgatótanácsi ülésein részt vevők köre heterogénnek tűnt egy amerikai állami egyetem tanulógdárdájához képest. Pedig a hatvanas években még ird és mondd a Nemzeti Gárda segítségével kísérelhette meg a bejutást a suliba egy színes bőrű diák. A fehér tanulók ugyanis nem kívánták felszámolni a szegregációt, aminek az a komplex világnézeti teória volt az alapja, hogy a fehér jobb és menőbb szín, mint a többi. Ha rajtuk múlik, tán az impresszionizmus is elmarad, de szerencsére Monet, Manet, Degas meg a többiek más lételméleti alapvetéseket fogalmaztak meg maguknak. Az már a mi balszerencsénk, hogy nem látták, ami a Mississippri Egyetemen zajlott a hatvanas évek elején, mert így szegényebbek vagyunk néhány nagy festménnyel. A történetk főszereplője James Meredith volt: a fiatal férfi elhatározta, hogy a fehérek uralta állami egyetemen kívánja folytatni tanulmányait. Radikális gondolat volt, eleve csak bírósági ítéletnek köszönhetően volt erre esélye, hogy aztán olyan háború kezdődjön, amelyben ketten életüket veszítették, százhatvanan pedig megsebesültek. Égtek az autók, katonák korzóztak az egyetemen, kövek repültek a levegőben, tényleg konkrét akcióterveket dolgoztak ki a tábornokok, hogyan tudják letörni az igazságtalanság lázadását. A hatóságoknak már csak azért sem volt könnyű dolguk, mert például Ross Barnett, az állam kormányzója gyorsan közölte, hogy amíg ő irányít, integráció márpedig nem lesz. Nem is neveznénk általánosan elfogadott oktatáspolitikai fordulatk, hogy Meredith védelem alá kényszerült, így a polgárjogi mozgalom emblematikus hőse lett. Hogy aztán az élet hozza a fordulatk, ahogyan akciófilmekben a reklám utáni rész. Meredith többször elment Hajdú Péter *Frizbi* című műsorába hakinizni, bróker lett, vállalkozott ezzel és azzal, hogy aztán kikössön a Republikánus Pártban. Életének ezt a szakaszát nem énekelték meg, a korábbiról viszont még Bob Dylan is nótázott az *Oxford Town* című számában. Ő, ugye, irodalmi Nobel-díjat kapott, Meredithre már kevesebben emlékeznek.

5.

JAN PALACH FELGYÚJTJA MAGÁT

A kérdést, hogy a sör vagy az erkölcsi tartás gyakorolt-e nagyobb hatást az emberiségre, azt nemcsak a Borsodi Világos és Rogán Antal párhuzamos történetéből lehet megválaszolni, hanem abból is, hogy Csehország kapcsán hányan vannak, akik előbb mondják be Jan Palach nevét, mint a Staropramen-Krusovice-Kozel-Budweiser-négyes bármelyik tagját. Tippünk szerint igen kevesen jelentkeznének a Palach névvel, pedig a cseh egyetemista egyike azoknak, akik a legtöbbet adták hazájukért: az életét áldozta, amikor felgyújtotta magát a prágai Vencel téren, ami csöppet radikálisabb ellenzéki akciónak tűnik, mint sajtótájékoztató szervezése a Dunapark kávéházba. A fiatalember a prágai tavasz után érzett továbbgondolhatatlan tehetetlenséget. Akkor, ugye, Alexander Dubček mellett felsorakoztak a cseh reformkommunisták, és demokratizálni kezdték a rendszert, például eltörölték a cenzúrát, ami persze kikészítette a szovjet elvtársakat, akiknek aktuális öt éves tervében előkelőbb helyen szerepelt a pingvin háziasítása Dél-Romániában, mint bármilyen diktatúrabontó intézkedés. Nem is hívtak össze workshopokat meg konferenciákat, amelyeken demokráciaelméleti dilemmákra keresték a megoldást, inkább csak úgy döntöttek, bevonulnak. Megparancsolták a Varsói Szerződés többi tagjának is a részvételt, így indultak 1968 nyarán szovjet, magyar, bolgár, lengyel meg keletnémet csapatok Csehszlovákiába. Palach meg úgy gondolta, valamit tennie kell. A mindig kiegyensúlyozottságra törekvő politikai elemzők talán médiaérzékeny politikai akciónak hívnák a tettét, de leírható natúrban is: kiment a térre és felgyújtotta magát. Nem halt meg azonnal, később, a kórházban vesztette életét. A hatalom sokat tett azért, hogy az önfeláldozó fiatalember ne lehessen része a nemzeti emlékezetnek, amelyben több helyet szántak a kockapanel tervrajzának, mint a szabadság mártírjainak. A rendszerváltás után aztán utcákat neveztek el róla, emlékművek is őrzik tettét az örökkévalóságnak. Így meglehet, tán mégis túléli majd a Kozelt.

4

A KENNEDY-GYILKOSSÁG

Akik látták a 20. század leghíresebb politikai merényletét megörökítő Zapruder-filmet, sose felejthetik el, ahogy a dallasi Elm Streetre bekanyarodó, lelassuló

3.

elnöki autóban az integető John Fitzgerald Kennedy amerikai elnök előbb a nyakához kap, majd

kosztümös felesége karjaiban szétrobban a feje, mindent beterítve agyvelővel. A gyilkossággal bekövetkezett, amit mindenki lehetetlennek tartott: az országjáró körútján lévő, fiatal, sármos elnök nem indulhatott el az 1964-es elnökválasztáson, és Oliver Stone máris izzadni kezd, hogy a vádlottak padjára ültesse a kormányzatot, a hónalja alatt szorongatva Sylvan Foxnak *A Kennedy-gyilkosság rejtelmek* és A. Kahn-nak az *Összeesküvés az amerikai nép ellen* című kiadványát. A tökvakaró texasi olaj- és környezetszennyezés-lobbi megkönnyebbülve sóhajthatott fel ugyan, de a világ maradéka megrendült a dallasi merénylet után. Nem szándékoljuk olyan lírai monológokkal temetni Amerikát, ahogy azt megboldogult Knézy Jenő tette a magyar futballal a vesztes meccsek végén, de 1963. november 22-én valahol nemcsak Kennedy elnököt veszítette el a világ, de az azt követő sumákolásban az amerikai demokráciába vetett hit is akkora pofont kapott, mint a *Gyalogkakukk prérifarkasa*, nem is kellett rá sokat várni, hogy a *Népszabadságban Politikai gengszterizmus!* címmel megjelenjen az első értékelő jegyzet. A Kennedy-gyilkosságról mindenkinek van egy elmélete taxisofőröktől dékánokig, Pumped Gabótól Drábik Jánosig, a lehetséges tettesek között a Fehér Ház földszinti klotyójának vécés nénijének kivételével felbukkant már mindenki, szabadkőművesek, kubai emigránsok és kommunisták, Lajos-parókás homoszexuális ufók, továbbá Alf és az Aranygyapjas Rend is, csak annyi biztos, hogy az elnököt nem egy magányos marxista merénylet lőtte le az állami tankönyvraktár épületéből. Noha a Warren-bizottság Lee Harvey Oswaldot nevezte meg egyedüli tettesnek, ami végkövetkeztetés csak két előfeltételt kíván: Oswald ez esetben olyan biztos kezű mesterlövész volt, hogy a *Halálos fegyver* Martin Riggse csak egy vasárnapi kutyaütő hozzá képest, illetve létezik olyan pisztolygolyó, amely olyan cikkcakkokat tudott leírni a levegőben, mint Orbán Viktor a magyar politikai palettán. Szóval, ha Lee Harvey Oswald valóban magányos merénylet volt, akkor mi a bányásznapis búcsú céllövöldéjében egy tucat korsó után leszakítjuk egyetlen lövéssel a hárompálcás cickós naptárt. Ezután nem meglepő, hogy a 16 ezer oldalas jelentés napvilágra hozása után az USA-ban olyan becsülete van a Warren-bizottság névnek, mint nálunk a Magyar Televízió Szórakoztató Főosztályának. De hát régi trükk, hogy ha valamit el akarunk tussolni, csak létre kell hozni a kinyomozására egy bizottságot, úgyhogy ezúton ajánljuk az illetékeseknek, hogy egyszer már azt is vizsgálják meg a laboratóriumban, milyen vastag azbesztből kell lennie azok arcbőrének, akik halál komoly tekintettel kiállnak és lenyomják a magányos merénylet sztóriáját és a „varázsgolyó”-tézist.

DANIEL COHN-BENDIT HITLER MINISZTERÉHEZ HASONLÍTTA FRAN- CIAORSZÁG IFJÚSÁGI MINISZTERÉT

Ma már csak a fővárosi alberlet galériája alatt, fél liter házi pálesz benyalkalása után, a foltos kanapén hedrázva vizionál olyasmit az idealista fiatal, ami 1968-ban történt. A kalandos karriert befutott egykori diákvezér, Daniel Cohn-Bendit egyetlen mondatban foglalta össze a lényegét: „Az összes olyan társadalom ellen vagyunk, ahol az emberek passzívak.” Talán ezért lehetne az *annus mirabilis* hivatalos himnusza a Neurotic száma, amelyik azt üzeni: „Fütyülj a csőbe, forgasd a tárt, csináljunk egy kis Amerikát!” Volt az évnek intrója is, miután VI. Pál pápa a „béke napjának” nevezte ki 1968. január 1-jét. Hát békéből volt már több is, tüntetésből csak ritkán: abban az esztendőben a tiltakozások gyakoribbak voltak az egyetemi campusokon, mint manapság a New Balance cipők. Ráadásul nemcsak a nagyok, de még a közép- és az általános iskolások is demonstráltak. Manapság legfeljebb elcsalják a szorzótáblát, de leginkább csak a mobiljukon buzergálnak. Bezeg akkoriban: a brooklyni 258-as számú junior High Schoolban nyolcadikosok százai egyenesítették ki körzőiket. Osztálytermekeket foglaltak el, tűzjelzőket izzítottak. Miért? Jobb minőségű étkezést és több táncrendezvényt követeltek, miként egyik ad hoc ideológusuk megfogalmazta: „Legyen tánc!”. Talán ha eltöltöttek volna egy napot valamelyik miskolci suliban, akkor két kanál krumpli-leves, grízes tészta meg nyolcig engedélyezett sulidiszko után újraértékelik lehetőségeiket. Volt lázadás New Yorkban, Rómában, Cambridge-ben meg számtalan további helyen. A legjobb bulit az angolok tarták, amikor Gordon Walker oktatási minisztert be akarták dobni egy halastóba. Milyen furcsa lenne idehaza Balog Zoltán emberminiszter, amint a palotási tóban birkózik néhány chilis pellettől megvadult tükörponttyal. Szemünk azonban Párizson, ahol néhány ezer diák kissé megrajzolta a peckes bajszú ellenállóból élkirállyá bábozódott De Gaulle tábornokot. A tizenegyezer hallgatót befogadó Nanterre-i Egyetemen koedukált kollégiumokat követeltek, megannyi más konbenditizmus mellett. A homogénia megszüntetéséért indított akciót Daniel Cohn-Bendit vezette. Tobzódunk a legendákban, ahogy a kommentek a helyesírási hibákban. Egyébként egyszerűen úgy gondolták, csak akkor változhat meg az egyetem, ha a társadalom is átalakul. Mindenestül, alaptól a felépítményig, és persze nyilván nemcsak

2

a koleszról volt szó, hanem a minőségről, a túlsúlyfóltságról, a diplomához jutás nehézségeiről is. „Vörös Danny” állt élére a megmozdulásnak, amelyben volt minden, mint a pipipropágandában, maoistától az anarchistáig, és ma már meglehetősen röhejesnek tetszik, hogy a párizsi trapéznadrágos fiatalok olykor Ho Si Minh népi Vietnamjával dobálóztak demokratikus alternatívaként a francia rendszerrel szemben. És aztán a diákok alkalmilag legyűrték Franciaországot, a Sorbonne egy időre bezárt, több párizsi egyetemen zavargások törtek ki, és a rendőrök brutális fellépése miatt a szakszervezetek a diákok mellé álltak, volt, hogy 5 millió melós sztrájkolt, persze ők már szociális követelésekkel is jelentkeztek. Aztán De Gaulle végül felébredt, újra megnyerte a választást, a tiltakozások meg kifuldadtak. Cohn-Bendit tevékenysége miatt kiutasították, ám ő köztünk maradt. A Nanterre-i Egyetem tiltakozó diákvezetőjeként folytatott beszélgetése pedig talán híresebb, mint későbbi szenvedélyes, az Európai Parlamentben előadott „Monsieur Orbán!” című kiáltozása. François Mitterrand ifjúsági miniszter kint járt a Nanterre-i Egyetemen, mire a vörös üstökű srác odaszólt neki, hogy olvasta a fehér könyvét, 300 oldal, de nem esik szó benne a fiatalok szexualitásáról. A politikus erre sportprogramokról kezdett beszélni, mire Cohn-Bendit megismételte a kérdést. Mitterrand elvesztette a fejét, és azt vetette oda: „Nem meglepő, hogy ilyen fejjel efféle problémáid vannak. Azt javaslom, mártózz egyet a medencében.” Erre az ifjú diákvezető azzal vágott vissza: „Na tessék, itt a válasz, amit Hitler ifjúsági minisztere is megirigyelhetne.” Aztán Cohn-Bendit is politikus lett. Elvégre minden út a parlamentekbe vezet.

JURIJ GAGARIN ŪRUTAZÁSA

A történelem olyan játék, amelyet a nagyhatalmak játszanak, és a végén a szovjetek nyernek. Gary Lineker korábbi futballista saját sportágáról és a németekről beszélt így, a szólás parafrázisa pedig azért jó ide, mert bizto-

san rossz. Merthogy a történelem valóban olyan játék, amelyet a nagyhatalmak játszanak, de azt már tudjuk, hogy a szovjetek nem nyernek. Azaz néha igen, például egyértelmű. hogy a *Nu, pagagyi!* (No, megállj csak!) című mese olyan simán verte a *Kengyelfutó*

gyalogkakukkot, ahogyan zsiráfok szokták az ékszertereknőöket a magassági versenyeken. Ehhez fogható sikerük volt Jurij Gagarin világűrbe küldése is. Aminek azért mind örültünk. Merthogy az emberiségnek van-

nak nagy közös álmai, mint a világűr meghódítása, a kanti örök béke megteremtése és persze az Eurovíziós Dalfesztivál betöltése. Ezeknek a lehetetleneknek az egyikét érte el a Szovjetunió 1961. április 12-én, amikor Gagarin a Vosztok-1 típusú űrhajóval megkerülte a Földet. A huszonhét éves fiatalember későbbi információk szerint annak köszönhetően is sétálhatott be a történelembe, hogy 157 centiméter magas volt. Ezzel azért abban az időben inkább zokékarrierre volt esélye, mint űrhajózásra, de ma már minden más, hiszen lassan a gazdag embereket olyan természetességgel viszik majd az űrbe kanyarogni, ahogyan lovas kocsikkal furikázzák őket Bécs utcáin. Gagarin másfél órás útja mindenesetre a szocializmus hihetetlen győzelme volt a kapitalizmus felett, feledtetve, hogy a jegyért adott kenyér azért még nem egy Kentucky Fried Chicken-menü korlátlan kólaútántöltési lehetőséggel. De nem számított, hogy miként néz ki a többéves várakozás után kiutalt kocka Zsiguli a Ford Mustang mellett, elvégre embert küldtek az űrbe. És akkor még nem is sejtették, hogy az Egyesült Államok még a Szovjetunió megszűnése után is képes elveszíteni a szovjetek elleni űrháborút, ám amikor abban az országban mozikba engedték a Michael Jordan főszereplésével készült *Zűr az űrben* című produkciót, korszakos kudarcot jelentettek be, úgy tűnt, minden űrháború nyerhetetlen számukra. Ám az amcsik nem foglalkoznak ilyen tételekkel, hiszen végül azért megmutatták: Gagarin űrutazása csak azért tud első lenni a hatvanas évek listáján, mert a holdra szállást elvittük a 20. század legszebb pillanatának. Jó megjegyezni: a történelem olyan játék, amelyet a nagyhatalmak játszanak, és a végén általában az amerikaiak nyernek.

A '70-ES ÉVEK

Mit kell mondanunk arról az évtizedről, amelyik-

EMBLEMATIKUS

ben elkészült az a kép, amelyiken egy kilencéves

PILLANATAI

*vietnami kislány
menekül a felgyújtott falujából, mi-*

*közben azt kiabálja, hogy túl meleg, túl meleg?
Sokat nem lehet, de amit igen, azt elbeszéljük
pillanatokkal a Concorde repülésétől Brezsnyev
Honeckernek kiosztott csókján át Richard Nixon
lemondásáig. És persze feltűnik a Vad vágyak,
az EZO TV, Nádas Péter, Gyurcsány Ferenc meg
a Chemotox is.*

UTASFORGALOMBA ÁLL A CONCORDE

Bár a hetvenes években olyan rockistenek sikongattak, mint Ian Gillan a Deep Purple-ből és Robert Plant a Led Zeppelinből, az évtized hangrobbanása végül a Concorde-é lett, úgyhogy a csúcstechnikájú szuperszonikus utasszállító repülőgép okkal került be utóbb a *Delta* legendás főcímébe a Vezúv kitörése és a hóviharban taposó szánhúzó felfedezők mellé. Bözsöny Ferencnek kellene narrálnia a repülőgép történetét, amelyért kivételesen nem a japán tudósok voltak felelősek. Az USA és a Szovjetunió mögé szorult két fáradt nagyhatalom, Nagy-Britannia és Franciaország egy hangsebességgel repülő utasszállító gép kifejlesztésével igyekezett lépést tartani rohanó világunkkal, de mivel Öveges professzor szertárában nem lehet összerakni egy efféle csodamasinát, az óriásnak ígérkező költségek miatt kénytelenek voltak egyeztetni erőiket. Az Aérospatiale és a BAC 1962-es összefogásának eredménye nem Falus Ferenc főpolgármester-jelöltsége, hanem a Concorde-projekt lett. Persze abból a szempontból magyaros a történet, hogy hamar úgy szabadultak el a költségek, mint egy budapesti világverseny-rendezésnél. Ha nem állt volna a két állam teljes mellszélességgel a gyártók mögött, becsődöltek volna, így azonban Editor-módban játszhattak a tervezők, mert ahogy Szulák Andrea magyarította a *Top Gun* filmslágerét: „Kell a repülés!” Mire 1969-ben fölszállt a prototípus, a közös vállalkozás tulajdonképpen Nagy-Britannia és Franciaország békéjének garanciája lett. Már annyi pénzt öltek bele, hogy nem lehetett kiszállni belőle, pedig az 1973-as olajárrobbanás nyilvánvalóvá tette, hogy mivel a hangsebesség több mint kétszeresével, 2500 km/órával, 18 ezer méter magasságban repülő Concorde úgy itta a kerozint, mint Gérard Depardieu a vörösbort, nemhogy a franciásan kényelmes első, de az angolosan szűkös másodosztályra szóló Concorde-jegy is többbe kerül majd, mint egy korzikai vitorlázó repülőgép-tanfolyam. Bírálták is a projektet a mindig hazaáruló baloldaliak, tudniillik közpénzből gyártottak le egy olyan luxuscikket, amelyet aztán csak üzletemberek, modellek és sportolók élvezhettek, akiknek fontos volt, és megengedhették maguknak, hogy nyolc helyett három óra alatt teremjenek New Yorkban. Ennek ellenére kezdetben épp az USA-ból akarták kitiltani a gépet a hangrobbanás okozta zajszennyezési aggályok miatt, míg mások a repülési magassággal, a kozmikus

10.

sugárással és a bőrrákkockázattal riogatva kezdték meg a Concorde lejárátását. A sok bemutató és promóciós turné ellenére végül csak az Air France és a British Airways vásárolt a gépekből, és 1976. január 21-én az első menetrend szerinti járatokkal forgalomba is állították azokat, pezsgővel és tojáskrémesszendvicsel. Míg a Sóló Airways három hétig bírta a hírekben, a Concorde közel három évtizedig volt a levegőben. 1979-ben el is készült a Concorde-dal aktualizált *Airport*-katasztrófilm Alain Delonnal és az *Emmanuelle*-filmek ledér hősnőjével, Sylvia Kristellel. Abban megmenekültek az elszabadult rakétáktól és a robbanásszerű „kihermetizálódástól”, 2000-ben azonban valódi katasztrófa következett be. Egy Concorde párizsi lezuhanása után nem sokkal a flotta nyugdíjazása mellett döntöttek. Az első bukás után abbahagyták: ez lényeges különbség az Air France és Hajdú Péter között.

A NAGY NEW YORK-I ÁRAMSZÜNET

Minden idők egyik legnagyobb hatású áramszünetéről csak annyit, hogy a New York-i rádiókban húsz évre indexre tették Hofi Géza *Próbálg meg lazítani* című számát, amiben, ugye, kell egy kis áramszünet sorral megya nagyot a humorista. A kívánságműsorokban azonban ilyet nem lehetett kérni, miután a világ legmenőbb városa konkrétan katasztrófafilm helyszínévé változott, de

úgy, hogy a George Orwell Szakkollégium összes diákja a helyszínre sietett, hogy lássa, miféle disztópiák valósulhatnak meg, tényleg olyanok-e, amilyeneket atom beszívva sem mertek elképzelni. A legdurvább tapasztalás persze az volt, ami miatt komplett kulturális antropológia-tan-székek siettek inkább a *Baywatch*-lányok kasztíngjára, felismerve „az ember alapvetően jó” tétel korlátait: kiderült ugyanis, ha nincs törvény, nincs hatóság, nincs tisztesség sem. New York 1977. július 13-án 25 órára elsötétült, apokaliptikus jelenetek játszódtak le, elvégre képzeljünk el egy világot, amelyben leállnak a liftek, 35 fokban nem mennek

a légkondik, kisgyerekek nem tudnak tovább FIFA-zni, mert nem megy a Playstation, de még a turmixgépek is leállnak, miközben daráljuk a halványító zellerünket a reggeli zöld turmixhoz. A tökéletes sötétség birodalma érkezett el hát az álmok városába, amely a rémálmok városa lett, Manhattan pillanat alatt vált gigantikus, utópisztikus Hős utcává, ahol szakadt gatyás zsebtolvajok helyett GANT-inges yuppie-k siettek háztartási kekszet lopni a kisboltba.

A tűzoltók ezernél több bejelentést kaptak a szünet idején, az anyagi kár hozzávetőleg 1 milliárd dollár volt, rendőrök ezrei vonultak az utcára, de mit sem tudtak kezdeni a tömeggel: több mint 1600 üzletet fosztottak ki. Ebből kiderül, hogy pusztán azért, mert sötét van, elképzelhető, hogy nincs többé törvény és morális korlát az emberek előtt, ami nem túl szép jövőt vetít előre azoknak a magyar művelődési házaknak, amelyekben éppen Németh Szilárd fideszes potentát tart lakossági fórumot. Mindenesetre végül kivilágosodott. Abraham Beane polgármester talán akkor már nem tartotta remek poénnak amúgy remek poénját: az áramszünet beszéd közben kapta el, mire azzal reagált, hogy ez van, ha nem fizetik a számlákat. Tán nem gondolta, hogy városa a tréfáját követő egy napban mindenért megfizet. Ő azután biztosan nem énekelte sohasem kedélyesen, hogy kell egy kis áramszünet, időnként mindenkinek.

BREZSNYEV MEGCSÓKOLJA HONECKERT

8

Júdás pusziját és a *Most és mindörökké* tengerparti ölelkezését nyomta le a történelem leghíresebb csókja versenyében Leonyid Iljics Brezsnyev és Erich Honecker nyelvese, amely nem a zwickauai trabanttalálkozó utolsó napján, hanem 1979. október 7-én, az NDK fennállásának 30. évfordulójára rendezett kelet-berlini ünnepségen csattant el a Szovjetunió Kommunista Pártjának főtitkára és a Német Szocialista Egységpárt első embere között, megidézve a füledt Bizánc, a melengetős pártvadászatok és a túl sok Rotkáppchen pezsgő

miatt összehányt dácsák minden romantikáját. Bizunk benne, hogy legalább elrágcsáltak előtte egy színes golyórágót. Akkor még a szocialista szolidaritás szimbóluma volt, ma már a nyálcsorgató, szarkóomás gerontokrácia jelképeként tekintünk az önfeledt csókolódzásra, amelynek egyetlen kihívója csak az lehetett volna, ha a *Szomszédok* nevelőjének Bátya elvtársa kapja le a barnaköpenyes technikatanárt, hiszen annyira szexi, mint NDK-turmixgépben ledarálni egy Trabantot, vagy az *Évgyűrűk* nyugdíjmagazin főcíme. A rendszerváltás idején Fidesz-plakátról is visszaköszönő nyelves esztéti-

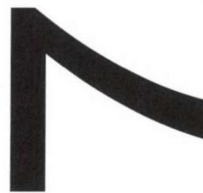
kailag és antigender-politikailag éppen az ellenpontja annak, amikor Denise Richards pancsol a barátnőjével a *Vad vágyak*ban, úgyhogy részünkről nem nehéz a választás (diszkriminatív közbevetés). Nem kell logarléccel méregetni, mert akkora a különbség, mint Katarina Witt és a *Sztárok a jégen*ben seggre eső Nagy Feró között. Bízunk benne, hogy Orbán Viktor és Vlagyimir Putyin barátsága nem mélyül tovább a mostani ütemben, mert nem szeretnénk, ha nemcsak hollywoodi filmek, de Honecker és Brezsnyev romantikus jelenetének remake-jét is Budapesten forgatnák le. Ebből elég volt nekünk a *Good bye, Lenin!* című mozi. Jőllaktunk a Spreewald uborkával.

II. JÁNOS PÁL PÁPA MEGVÁLASZTÁSA

Kevés meglepőbb szereposztás volt annál, amikor Assisi Szent Ferenc szerepét a *Francesco* című filmben Mickey Rourke-kal játszották el, de Karol Wojtyła bíboros pápává választása okkal pályázik erre a címre. A II. János

Pál pápa néven beiktatott szentatyja a mind filmjeivel, mind pedofilbotrányával nagy vihart kavaráó világpolgár horrorzenit, Roman Polanskit taszította le az „évtized lengyele” kitüntető címért vívott versenyben, és ne feledjük, hogy ekkoriban már klipben szappanozta magát Danuta Lato is. Megannyi különös körülmény és véletlen összejátszása kellett ahhoz, hogy 455 év után először ne olasz pápát válasszanak (1523-ban V. Károly német-római császár a német nevelőjét jutalmazta úgy a pápasággal, ahogy Orbán Viktor a lelkészét miniszteri pozícióval), de erre mondják a mindent vivő teológiai Jolly Jokerrel, hogy „Isten útjai ki-

fürkészhetetlenek”. A Sátán nem véletlenül az emeletre költözött *Az ördögűző* című 1973-as katolikus horrorban, a 20. században ugyanis válságról válságra bukácsolt a katolikus egyház, és a hatvanas évekre egyre nyilvánvalóbb lett: ahhoz, hogy minden a régiiben maradjon, mindennek meg kell változnia. Az 1962-ben összehívott II. Vatikáni Zsinat vállalta a megújítás feladatát, és nagyobb változásokat hozott, mint Kisteleki István az MLSZ-ben, többek között eltörölte a kötelezően latin nyelvű misézést. A profanizálástól persze zöldet hánytak a misék rendezői változatához ragaszkodó, a tömjéneken kívül mindenhol ként szagoló kőkonzervatív klerikusok, és ezzel kiéleződtek az el-

lentétek, megkezdődött a századelő szociáldemokráciáját is meg-
szégyenítő frakciózás. Az 1978. augusztus 26-án megválasztott
I. János Pál aztán minden addiginál nagyobb újtónak mutatko-
zott. A „mosolygó pápa” nem koronáztatta meg magát a tiarával,
elhagyta az ágyúdörgést, „mi” helyett azt mondta, hogy „én”, és
többek között elhatározta, hogy átvilágítja a Vatikáni Bankot, kikergeti az egy-
házi állam területéről a Tarsoly Csabákat és az illuminátusokat, valamint fel-
számolja a Vatikán maffiakapcsolatait, mert igen kínosnak tartotta, hogy püs-
pököket hallgat ki az FBI. Ezen szándékai azt sejtetik, talán nem feltétlenül
szívgyengése és a hirtelen rá szakadó teher vitték el mindössze 33 napnyi
pápaság után, a boncolás elmaradt, mivel aznap bebalzsamozták. Az összeülő
konklávé két olasz jelölt köré tömörültek az egyház konzervatívjai és refor-
merei, és annyira nem bírtak egymással, hogy végül a legjobb értelemben vett
kompromisszumként bedobták Karol Wojtyła nevét, így az élen haladó Ferra-
ri és Lamborghini összeütközésével a kispolski nyerte meg az Olasz Nagydíjat.
Miután 1978. október 16-án felszállt a fehér füst a Szent Péter téren, először
senki sem tudott semmit az új pápáról, hiszen nem volt túl sok kész sajtóanya-
ga, de aztán megismerte a világ II. János Pált: az „utazó pápa” több utat tett
külföldre, mint összes többi elődje, és bár a születésszabályozás kérdésében
nem engedett a közönségkedvenc szentatya, folytatta a nyitást, átvezette a ka-
tolikus egyházat a 21. századba, és emlékezetes mellékszereplője lett a Leslie
Nielsen-filmeknek.

MARLON BRANDO EGY INDIÁN- AKTIVISTÁT KÜLD KI A SZÍNPADRA MAGA HELYETT AZ OSCAR-GÁLÁN

Ha valaki korunk képregényfilmjeit jobbnak
tartja *A Keresztapánál*, a *Serpicónál*, a *Taxi-
sofőrnél* és az *Annie Hallnál*, az most hagyja
abba a könyvünk olvasását, mert van, amiből
nem engedünk, elvégre meg lehet különböztet-
ni a jót a rossztól, a nagyszerűt a pocséktól, az
igazat a hamistól. Nem volt nagyszerűbb évti-
zede a hollywoodi filmnek a hetvenes éveknél,

amikor évről évről jobbnál jobb filmek nyertek Oscart, mert a Régi és az Új Hollywood legjobbjai egyszerre voltak a csúcson, Sam Peckinpah még éppen nem ivott annyit, hogy ne tudjon rendezni, Martin Scorsese meg még nem kokozott úgy, hogy kipróbálja magát a musicalműfajban. Olyan fiatal zsenik égették ki alakításaikkal a filmvásznat, mint Dustin Hoffman, Al Pacino, Jack Nicholson,

Robert De Niro, a legtöbbet azonban mégsem róluk beszéltek, hanem egy öreg Donról, a hatvanas évek végén leírt, de aztán *A Keresztapával* visszatérő Marlon Brandóról. A fiatalon bőrcuccos, lázadó, vad szerepekben feltűnt, bulldogmakacsságú Brando nem aggódott túlságosan amiatt, hogy megint kiesik a hollywoodi producerek kegyeiből, kiköpte a tamponokat a szájából, és kifejezte nemtetszését, ha arról volt szó. Az 1973-as Oscar-díjátadáson az évtized filmes balhéját generálta azzal, hogy miközben Nino Rota fülbemászó dallama szólt, egy apacsdíszbe öltözött indiánaktivistát küldött ki maga helyett, hogy *A Keresztapa* főszerepéért kapott szobrocskát eltolva, egy tiltakozó levelet olvasson fel, amelyben a színészfejedelm az őslakosok kiirtása, rezervátumba szorítása és filmes ábrázolása ellen emelt szót. Egyesek tapsoltak, mások fütyültek, és vagy négyen próbálták meg lefogni Amerika rossz szellemét, a pisztolypörgető westernfilmek idős sztárját, John Wayne-t, hogy ne menjen ki a hajánál fogva lerángatni a lányt. Wayne ugyanis úgy ragadt bele a cowboyszerepébe, mint Usztics Mátyás Karády őrmesterébe, és élete végéig az emberi jogok bővítése és az emancipációs küzdelmek ellen küzdő egyszemélyes Alamo maradt. Azon persze meg se lepődünk, hogy éppen az amerikai tökösség emblémája, az 1968-as *A zöldsapkásokkal* antikommunista, háborúpárti Vietnam-filmet legyártó Wayne volt az, aki sok más színésszel ellentétben egyetlen percet se szolgált háborúban.

AZ AMERIKAI BOBBY FISCHER MEGTÖRI A SZOVJET SAKKOZÓK URALMÁT

Ahogy az olaszok ötszáz éven át a pápaválasztásokat, úgy uralták a szovjet játékosok a sakkversenyeket 1945 után, fölényesen nyertek minden sakkolimpiát és csak egymásnak adogatták a világbajnoki koszorút. Ezt a

közhidelemmel ellentétben nem azzal érték el, hogy a Szovjet Sakkszövetség az EZO TV-nél is több parapszichológust, látót és médiumot alkalmazott, akik hipnotizálták a nyugati ellenfeleket, hanem mert a Szovjetunióban a sakkot nevezték ki nemzeti sportnak, hiszen így csak klubházakat kellett építeni a falvakba, nem stadionokat. A Szovjetunióban már évtizedekkel a futballakadémiák népszerűvé választása előtt központi sakkiskolában gyűjtötték össze a legkiválóbb agyú gyerekeket Rigától Vlagyivosztokig, és még akkor sem hagyták őket az út szélén, ha rendszerellenes apától születtek. A keleti sakkvilágbajnokok Mihail Botvinniktől Borisz Szpasszkijig mind a szovjet oktatás kirakattermékei voltak, akik a szocialista ember intellektuális fölényét demonstrálták a rágógumizabáló kapitalisták felett. Aztán jött az amerikai Bobby Fischer, aki egy jó menedzserrel bárhol, bármikor világbajnok lehetett volna, mert csak önmagát kellett legyőznie. A sakkozás Mozartja és Muhammad Alija volt egyszerre, 14 évesen lett először amerikai bajnok, 15 évesen már nagymester és világbajnokjelölt, de annyit pofázott és követelt, hogy saját magát lehetetlenítette el. Hol a pénzdíjat kevesellte, hol a figurák koppantak szerinte túl hangosan a táblán, ha nézők vették körbe, bűdösnek találta a leheletüket, ha kamerák vették, zavarta a kattogásuk. Emiatt előfordult, hogy toronymagas esélyesként adott fel versenyt, miután nem fogadták el a szalvétára firkantott követeléseit, újabb haladékot adva ezzel az általa újra és újra csalással vádolt szovjeteknek. Egy idő után ezt már nem hagyhatta annyiban az amerikai kormány, és 1972-ben maga Henry Kissinger járt közben, hogy a hidegháború egyik proxy-ütközéseként Reykjavíkban megrendezzék az „évszázad sakkmérkőzését” Fischer és Szpasszkij között. Ott aztán Fischer megint úgy kezdett el viselkedni, mint egy tévétúdióba beszabadult Hujber Feri. Az USA-ban kivetítőkön közvetített párosmérkőzés első meccsén olyan hibát követett el, hogy annál Kósa Lajos is jobbat húzott volna, a második mérkőzésen meg se jelent. Innentől azonban már végre leült, és hengerelt. A szovjetek elvesztették a sakkvilágbajnoki címet, ami nagyjából annyira volt hihetetlen akkoriban, mint amikor először hallottuk, hogy Pakisztán atomhatalom, hiszen ezt az országot a *Kémek mint mi* című filmből ismertük meg. Az amerikaiak azonban nem sokáig örülhettek: egy sakkozóznál előny, ha paranoiás a táblán, de Fischer az életben is azzá vált. Noha zsidó volt, mégis a *Cion bölcseinek jegyzőkönyve* lett a kedvenc olvasmánya a *Megnyitások kézikönyve* helyett, 1975-ben pedig nem állt ki megvédeni a címét a szovjet Anatolij Karpov ellen. Élete utolsó évtizedeiben leginkább csak olyan megszólalásaival hívta fel magára a figyelmet, amikhez képeket a chemtrailhívő Facebook-csoportokban összehordott baromságok is megfontolandó felvetések.

ANTONIN PANENKA TIZENEGYESE

Akadnak felülmúlhatatlan emberi alkotások, amelyeknek kitalálóját kevesebben ismerik, mint magát a produktumot. Ilyen például a piramisépítkezések humánerőforrás-menedzsere, az Oreo keksz kitalálója, Pheidippidész görög katona, aki SMS-küldés helyett elfutott Marathónba, hogy elújságolja, az athéni seregek legyőzték a perzsa ellenfelet, meg persze Antonin Panenka. A csehszlovák futballista az egyetemes futballtörténet leggrandiózusabb mutatványainak egyikét mutatta be az 1976-os Európa-bajnokság döntőjében. A mozdulat, ugye, azért is válhatott legendássá, mert nem a nők-szinglik rangadón mutatta be 5-0-nál a Palatinus strandon, hanem konkrétan a finálé utolsó tizenegyesrúgójaként, így azzal a góllal ért Csehszlovákia a csúcsra. A visszafogott értékelések szerint is tuti Top 10-es a mutatvány a popsportkultúra egyetemes slágerlistáján, azaz abban a körben van, amelyben *A Keresztapáról*, Nádas Péter *Párhuzamos történetekjéről*, Gyurcsány Ferenc táncművészetéről meg a Beatles *A Day In The Life*-járól szoktak beszélni. A klasszis nagy lendülettel szaladt a labda felé, hogy aztán tökéletesen váratlanul, továbbgondolhatatlanul finoman bökjön a zsuga alá, amely aztán az elvetődő Sepp Maier mellett fenségesen bukott a hálóba. Amikor a csodálatos újitót arról a büntetőről kérdezték, elmesélte, hogy sajnos sokat hízott miatta. Merthogy edzések után sörben vagy csokiban játszott csapata, a Bohemians kapusával, és miután végre rálelt az új módszerre, állandóan nyerte a tizenegyespárharcokat, így meghízott csöppet, mert ugye, csak jöttek a sörök meg a csokik. Hát mi alig várjuk, hogy végre azért kezdjünk dagadni, mert a történelem végéig kísérő találmánnyal küldtük meg az emberiséget. Addig csak zabáljuk simán a fehér kenyeret zsírszalonnával, és két böfögés között megemlékezünk arról, amikor mi úgy aláböktünk.

4.

WILLY BRANDT TÉRDET HAJT VARSÓBAN

A 20. században éppúgy nem volt könnyű németnek lenni, ahogyan ácsnak sem Noé után. A Hitler-örület, több millió ember könyörtelen, faji alapú elpusztítása lehetetlenül mély erkölcsi

3

válságba sodorta a nemzetet, elvégre bűntársnak érezhette magát még az is, aki ott élt és hallgatott, noha erről nyilván különvéleménye van a Betyársereg történetstagozatának. Akárhogy is, ez a válság tehát csöppet mélyebb volt, mint amit átlagos adóhatósági razzia okoz a kőbányai kínai piacokon, amelyeken a „Blokktól kérek!” felkiáltás mellé illik átnyújtani Bakos Ferenc *Idegen szavak szótárának* hőrkötéses példányát. Az ilyen krízisek jórészt feldolgozhatatlanok, kibeszélhetetlenek, mígnem érkezik valaki, mert általában ilyenkor érkezik valaki, aki csinál valamit, minek köszönhetően leszakadnak a gátak. Ezt a felfoghatatlannul fontos munkát végezte el Willy Brandt, aki 1970 decemberében utazott az NSZK kancellárjaként Varsóba, ahol meglátogatta az egykori gettó helyszínét is. Koszorúval érkezett, majd váratlanul térdre borult, emlékirataiban pedig azt rögzítette: „A német történelem mélypontjával szembesülve és a meggyilkoltak millióinak súlya alatt azt tettem, amit akkor tesz az ember, ha megbénul a nyelve.” Volt miért megbénulni, hiszen a történelem egyik leggonoszabb fejezetét kellett megérteni, amely amúgy megérthetetlen. Hogyan is lehetne felfogni, hogy végül egy országot szédített meg a megtestesült gonosz, aki annyira rossz, hogy egyszeriben leszorítja Darth Vadert a legsötétebb mozikarakterek listáinak éléről. Azzal, hogy Brandt térdet hajtott, új szakasz kezdődött a német emlékezetpolitikában, elvégre a kancellár szimbolikusan is vállalta a felelősséget azért, amit Németország a második világháború idején tett. Ennél fontosabbat aligha tehetett. Bár ha majd egyszer leül kivénhedt magyar pártelnökökkel dumcsizni, megtudja, hogy inkább hatalmas Németország-szobrokat kellett volna építenie Berlin összes terére, elvégre emlékezetpolitizálni annyi, mint faragni. Az igazságon.

LEMOND RICHARD NIXON

A 20. század legszebb pillanatai között már megemlékezünk Richard Nixon lemondásáról, de akkor azért, hogy az újságírást ünnepeljük. Itt meg azért hagytuk, hogy a hetvenes évek emlékezetes pillanatai között az legyen: egy politikusnak vállalnia kellett a felelősséget tetteiért. Az erről szóló dokumentumfilmet ma sci-fiként vetítenék a Fidelitas nyári táborában, ahol alighanem az elnyert trafikok száma alapján csinálják az ülésrendet az ebédlőben. „Mélytorokról” is beszéltünk már egy másik fejezetben, ám ezúttal is beszélünk, mert az

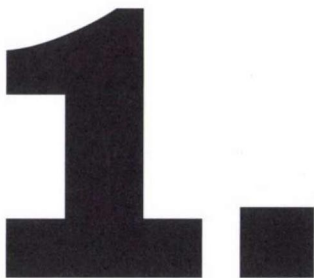
informátor, W. Mark Felt, az FBI igazgatóhelyettesének szerepét nem lehet eléggé értékelni az efféle történetekben, hiszen minden rendszerben kell lennie valakinek, aki nem lopás-

ra meg bűnözésre szerződött, és még bátorsága is több van, mint azoknak a propagandistáknak, akik komplett életük alatt egyetlen cikküket sem írták alá, de elnevezték magukat újságírónak, mintha a drogdílerék holnaptól kedélyjavító-menedzserként határoznák meg magukat. A Watergate-ügyben tehát volt forrás, aki segített, volt újságíró, aki végcsinálta a balhét, és volt következménye annak, hogy valaki visszaélt a hatalmával. Most persze tudjuk, hogy milyen nevetséges sor ez Polt Péter, Pintér Sándor és Orbán Viktor országában, de az igazság az a téma, amelyekben szeretjük, ha rajtunk nevetnek. Mert állítólag pont ebben számít igazán, hogy ki nevet a végén. Nixon például nem nevetett, mert le kellett mondania az elnöki posztról, ráadásul hiába reménykedett abban, hogy szerepet kap a *House of Cards* című sorozatban, végül csak *A vizesnyolcasba* ajánlottak neki egy hetedik alabárdosi mellékszerepet. Állítólag abban elismételhetne volna örök klasszikusát: az embereknek tudniuk kell, az elnökük csaló-e, vagy sem. Tudták, tudják.

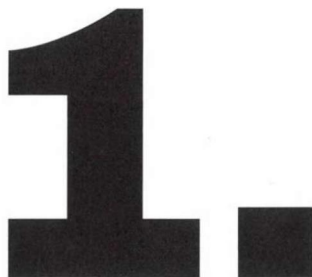
APOKALIPSZIS, MOST: AZ ÉGŐ HÁTÚ VIETNAMEI KISLÁNY

Vegye le és lobogtassa meg a csúcsos kis vietnami szalmakalapját, aki valaha is azt hitte, hogy a Michael Dudikoffot felvonultató *Szakaszvezető* meg-
egyezik Oliver Stone Oscar-díjas *A szakaszával*, óriási várakozásokkal ült le megnézni a Vietnam-filmek Adidas-hamisítvány Adiadsát, és már igencsak

kezdt fészkelődni, mikor még a hetvenedik percben se tűnt föl Charlie Sheen és Tom Berenger. Mert velünk ez történt, ami miatt éjjelenként a Film Pluszon kalandozva máig ránk tör a poszttraumatikus stressz. De öszszességében Elias hadnagyként esünk térdre, emeljük két kezünket a kék ég felé, hálát adva az Úrnak, hogy ennyi a mi legsúlyosabb Vietnam-traumánk, úgyhogy nem kellett éjszakai taxizásba menekülnünk az inszomnia miatt.

Ellentétben számtalan, a társadalmi visszaülleszkedésre képtelen veteránnal abból a két és fél millió amerikai katonából, aki 1964 és 1973 között megfordult a nagy Panamát is legázoló USA első vesztes háborújában. Pár ezer kilométer távolságból lehet romantikája a hőségnek, magas páratartalomnak, tocsogó hónaljnak, ahogy a lemenő nap fényében elberreg egy helikopter a fák fölött, miközben hangszóróból bömböl a Creedence Clearwater Revival *Fortunate Sonja* és hajpántos katonák támasztják a géppuskát, de az a helyzet, hogy közelről nézve Ignotusnak van igaza: „a halál ordenáré, bűdös, minden költészet nélkül való dolog”. Mert ha férgek zabálják föl az átázott bakancsban megrohadt lábad, azért mégse ugyanaz a kategória, mintha gyomorrontást kapsz a vietnami büfében. Hiába nyilatkozták magabiztosan az amerikaiak, hogy visszabombázzák Vietnámot a kőkorszakba, merthogy kommunista összeesküvés meg dominóelv, és küldték rá a kis országra a második világ-háború összes ledobott bombájának négyszeresét. Végül 58 ezer amerikai katonának kellett letépni a nyakából a dögcédulát az összesen 135 milliárd dollárba kerülő kaland végére, amely egyedül a Bell Helicopternek volt jó üzlet. A vietnami veszteségekről nincsenek pontos adatok, az áldozatok számát 800 ezer és 3 millió közé teszik, állítólag ezek a vietnamiak voltak azok, akikben mind benne rejtőzött egy-egy szabadulást váró amerikai. A magyarországnyi területre leszárt, a Chemotoxnál pár fokkal pusztítóbb lombhullató vegyszer mellékhatása nyomán félmillió vietnami gyerek látta meg torzszülöttként a napvilágot, és még mindig sokan születnek testi hibákkal. De a napalm volt az amerikaiak leghírhedtebb fegyvere: a gyújtóbomba 800–1200 Celsius-fokon égő zselét fröcskölt szét, pokollá téve addigi lakhelyeket. A vietnami háború borzalmainak emblémája lett Nick Ut képe, amelyet 1973-ban az év sajtófotójának választottak a World Press Photón. Ezen az összeégett hátú meztelen kislány, a kilencéves Kim Phuc menekül felgyújtott falujából, azt kiabálva, hogy „túl meleg, túl meleg”. Az évtized fotója máig elemi erővel üzeni: nincs olyan háború, ami nem nők és gyerekek ellen folyik.

A '80-AS ÉVEK

Abban az évtizedben születünk. Nem mintha az

EMBLEMATIKUS

egymástól térben mintegy száz kilométerre, időben

PILLANATAI

szűk fél évre elhelyezkedő események az évtized

legfontosabbjai közé tartoznának, csupán jelezni szerettük volna, hogy akkoriban többet törődünk a random hugyozás felszámolását elősegítő szobatisztává válást célzó projekttel, mint a közélettel. Mégis ki ne tudná, hogy férfighajtás, szintipop, VHS-kazetta, konzerv sűrített tej, és sorban az emblemák Madonna néger Jézussal váltott nyelvéstől a csernobili atomkatasztróféig.

VILÁGBOTRÁNY: MADONNA KLIPJÉ- BEN NÉGER JÉZUSSAL CSÓKOLÓZIK

Míg nekünk a népi demokráciában Juhász Előd *Zenebutikja* jutott, az erkölcsileg megrendült transzatlanti világban a nyolcvanas évek az MTV évtizede volt. Hódító útjára indult a videoklip-esztétika, minden háztartásban dübörgött a doboz, a Pepsi gigareklámfilmeket forgattatott Michael Jacksonnal, míg női fronton az MTV egyszerre négy hercegnőt is futtatott. A medencében két számmal kisebb fürdőruhában a melleit kirakó Sabrinával a kamaszfiúkat, Samantha „Taxisnaptár” Foxszal a fehér, protestáns Amerikát, Madonnával a bevándorlókat, az észbontó Paula Abdullal pedig a diaszpórát szólították meg, szóval lefedték a teljes piacot. Nem titkoljuk, hogy amikor a nyolcvanas évek végén elért minket a műholdas sugárzás, Paula Abdul úgy nyűgözött le, hogy felforrt kezünkben a Bedeco kakaó. Listánkat összeállítva közel harmincéves sebeket téptünk fel, de nem az árnyalt elemzéseinkről lennének híresek, ha nem ismernénk el, hogy négyük közül végül Madonna emelkedett popkirálynői státusba az expresszionista, hegyes melltartóival, míg Sabrina és Samantha Fox ma már leginkább Oroszországban lép föl, Paula Abdul pedig vagy zsúritag valahol, vagy kozmetikus, noha Lady Gaga arra sem méltó, hogy a lábkörmeit reszelje. Madonna azzal tűnt föl, hogy büszkén felvállalta, hogy utcasarkok rongya – a világ legrosszabb filmjét, a *Madonnával az ágyban* című rettenetet is ennek szentelte –, mindig amolyan félig szentnek, félig kurvának akarta láttatni magát, de sose volt kérdés, hogy melyik az éhesebbik fele. Hol keresztre feszítette magát a koncertjein, hol banánköztársaságok zászlaját dörzsölte a szeméremajkaihoz, de mind közül a legnagyobb botránya az volt, amikor a *Like a Prayer* 1989-es klipjében néger Jézussal csókolózó művésznőt úgy vették elő szeméremsértésért és vallásgyalázásért, mint a fiatal Radnótit. A videóban a fekete hajú Madonna lenge öltözékben, nyilván bugyi nélkül, valahol a párától és vudutól fülledt délen, égő keresztek tövében tanúja lesz egy szexgyilkosságnak, és annak, hogy a fehér hatalom az ártatlan fekete lovászfíút csukja le. A popkirálynő a helyi kápolnába menekül, és míg a gospelkórusban Whoopi Goldberg szelleme kísért, esőtáncot lejt, hogy

10.

végül megelevenedjen a néger Jézus-szobor, és elcsattanjon a kultúrtörténeti jelentőségű csók. Az egész világ felhördült, pedig akkoriban már világos volt, hogy már mindig színes bőrű lesz a világ leggyorsabb embere. A klipbotrányt követően a Pepsi felbontotta a Madonnával kötött reklámszerződését, viszont Mary Lambert műalkotása az 1989-es MTV Music Awardson elvitte a közönségsdíjat. Azóta sem fakult, ellentétben a *Pogány Madonnával*.

MAGYARORSZÁG-SZOVJETUNIÓ 0-6

Irapuatóban történt a tragédia, amely legalább annyira megviselte a magyar társadalmat, mint később az *Édes Élet* váratlan befejezése. Nem csoda, hogy bepakoltuk a kollekcióba, s egy kedves ismerősünk súlyos fenyegetése ellenére is kihagytuk miatta a lajstromból az első Forma-1-es Magyar Nagydíjat, amely akkora sokk volt a Trabanthoz szokott közönségnek, mint kezdő antirasszistának Fekete Pákó didiszáma. Még a *Teleshop* előtti kor teflonsütőtáljai is megkönnyezték a magyar futballválogatott kiütését. A csapat úgynevezett titkos esélyesként utazott el az 1986-os mexikói világbajnokságra, hogy aztán menten úgy képen töröljék a valósággal, ahogyan az Ötkertben szocializálódott plázapumát szokott a salgótarjáni resti Bánya Libre-ként kínált hubertuszkólája. Történt, hogy a medve bebrummogott a pályára, aztán gurított egy hatost, ami akkor még nemzeti sokkot okozott, ha nem is öngyilkossági hullámot, mert abban a Kádár-rendszer amúgy is világelő volt, de akadt, aki kidobta az évek alatt összpórolt Keravill tévéjét az ablakon. Elvégre nem voltunk hozzászokva, hogy a Budapestre romkocsmatúrára érkező vatikáni hipszterpék együttes is ver egy négyest az állami pénzen tetovált és fodrászhoz küldött spílerekkel felálló kirakatsapatoknak. Jellemző, hogy az utolsó magyar Európa-klasszis, Détári Lajos és kollégái akkor még úgy utaztak el a csúcsvetélkedőre, miután három hónappal korábban 3-0-ra verték a brazilokat, hogy kötelező a továbbjutás a csoportból, amelyben Kanada, a Szovjetunió, valamint a regnáló Európa-bajnok Franciaország szerepelt. Az érdeklődésre jellemző, hogy a *Népsport* napi két kiadással próbálta kiszolgálni a rajongókat, igaz, akkor még nem a „nap lányainak” aktfotói, továbbá állítmány nélküli Tóth Gabi-villáminterjújuk uralták a piacot. Igaz, ennek fő oka az volt, hogy nem volt piac. Meg inter-

9.

9

net. Ezért lehetett bezárni egy komplett országot, és utólag be lehet vallani, hogy a labdarúgással az volt a baj, hogy az eredményt kiírták a nagy táblára. Azaz hiába kommunikálta Habony Árpád, hogy Magyarország jobban teljesít, ha egyszer 0-6. Hogy mi történt, annak kiderítésére kormányközeli

kutatóintézetek sora alakult már. Akadnak, akik esküsznek arra: a térszakúra miatt szédelegtek a játékosok. Na ja, hiszen a rendes magyar betűr, ugye, egy krokodilcsülkös pacalt marhapörkölt körettel fontos meccs előtt, és nem kalóriákat számol, mint egy idetévedt vanabípalvinbarbi. Mások arra esküdtek: a doppingterv mondott csődöt, azért a kisiklás. És azokról még nem beszéltünk, akik a klímát okolták, hogy az úgynevezett háttérhatalmakról ne is essék szó. Kanonizált magyarázat még mindig nincs az összeomlásra, azt ugyanis nem fogadja el senki, hogy az ellenfél aznap jobb volt, és ezért győzött.

CICISOKK A MAGYAR TELEVÍZIÓBAN: BEMUTATJÁK A PIKÁNS SZUPERBOLÁT

Nem maradhat ki a magyar televíziótörténeti mérföldkő. A dolgozó nép addig a túrt Jancsó-filmeken és Pusztai Pál Jucika-karikatúrasorozatán túl csak a kamionsofőrök és pártgyerekek által üléshuzat alatt becsempészett bajuszos, tarkóvédős NSZK-szexfilmekben és osztrák erotikus magazinokban láthatott cicimutogatást, ám a nyolcvanas évek második felében a Magyar Televízió is megvívta a maga glasznosztját és peresztrojkáját. Maga hozta be a szexualitás nyugati ópiumát, valahogy úgy, ahogy a testvéri bolgár titkoszolgálat csempészte Nyugatra a heroint, hogy a bevételből finanszírozza az ügynökképzést. A *Delta*, a *Van benne valami* és a *Reflektor* magazin után paradigmát váltott a főtítkári tévé: 1987-ben Árkus József apokaliptikus *Szuperbolájával* a cicikkel és hangalámondással operáló közéleti humor *Guernicája* került a képernyőre. A műfajt csakis egy olyan esszenciális olasz producer találhatta ki, aki egy háromórás kardozós-szandálos ókori film büdtségéből elsikkasztott pénzből épített villát, volt viszonya Sophia Lorennel, bírta

8

a Cicciolina-filmek jogait és végül érdekeltséget szerzett a Napoliban is. Nyilván ezért is tűnhetett föl a *Szuperboló*ban maga Cicciolina, a Kodály-módszert háttérbe szorító első számú 20. századi kulturális exportcikkünk. És akkor ne is essék szó a télvíz idején is női kerékpárral kacsázó svájcisapkás alkalosnak beöltöztetett Gruber Hugóról. Szégyentelen szórakoztatás. Már a második másodpercben, a dugó oroslánok alá kevert műröhögésnél kirobban belőlünk a kérdés: mit gondolt a Magyar Televízió, milyen szellemi és erkölcsi színvonalon állnak a magyar tévénezők, akiknek ezt legyártotta? Ezen csak az nevet, aki előtte egy hetet töltött a telek végében álló zöld cefrehordóban, vagy kamaszkorától áztatta az agyát Kőbányai Világosban. Hát e végre volt negyven év szocializmus? A Pártfőiskola? A *szőlőmetszés ABC-je*? A takarékbélyeg? De sosem feledjük, amikor kiégték a szemeink a felvillanó ciciktől, melyeket addig sose láthattunk a tévében, innen a következő lépés már az volt, hogy nem sokkal a Himnusz előtt Antal Imre reklámozta egy Pap Rita–Bodnár Attila-szerű párral a *Szex ABC* VHS-t. Míg végül a *Hamis a baba* Bögyös Macájával a televíziós nők piacán is megjelent a vadkapitalizmus.

LEOMLIK A BERLINI FAL

Beletettük a 20. század legszebb pillanatai közé is, de még valamit mondani akarunk róla, no és a kritikusok logikaszekciójának is szeretnénk tálcán kínálni a bíráló lehetőségét, elvégre szembeszökőrontás, hogy ami a nyolcvanas években hetedik, az egész 20. században kilencedik úgy, hogy itt megelőzik olyan események, amelyek ott nem. Mi viszont pontosan tudjuk, hogy aki nagy logikai hiba nélkül képes könyvet írni, az más aljasságokra is képes. Na de mondjuk inkább, hogy lefekszel, alszol, fölkel, kávézás közben elolvasol egy Pilhál György-jegyzetet, s mire kimész az utcára, szögesdrótok vágják ketté a városodat. Ez történt Berlinben, így nem lehetett könnyű postásnak lenni 1961. augusztus 13-án. Az NDK, melynek vezetői hozzávetőleg olyan szakszavakat használtak, mint a jó formában lévő Civil Összefogás Fórum („éberség”, „fellazítás”), elrekeszték, ugye, a keleti részt a nyugati – francia, brit és amerikai – megszállási övezettől. A lépés nem is volt annyira meglepő, mert addigra már annyian költöztek át naponta a nyugati oldalra, hogy a keleti rész hamarosan közhelynagytakarítás utáni Ora-

vecz Nóra-kapcsoskönyvként ürült volna ki. Az izolálás indoklása annyira se volt bonyolult, mint a *Delta Force* cselekménye: meg kell védeni Kelet-Berlint. Hát persze, hogy meg kell, hiszen a túloldal rengeteg kockázatot rejtett. Például azt, hogy ha valaki odalátogat, már kevésbé hiszi el, hogy mennyire erkölcsnemesítő az áruhiány, továbbá a Stasi-ügynökök olyan ütemű sokszorosítása, mint a műfüves pályák felcsúti replikálása. Ez volt a „keleti nyitás, nyugati csukás” fedőnevű politika, amelyet meggajduló miniszterelnökök még a 21. században is alkalmaznak, biztos azért, mert a rántott párizsis klottgatya volt a kedvenc uzsonnájuk. Az meg számukra nyilván csak tévedés, hovatovább Soros-pólóra nyomott norvég minta, hogy Nyugat-Berlin Európa kulturális központjainak egyike lett. Úgy, de annyira hanyatlott a Nyugat, hogy német politikusok ma is csak a fejüket vakarják, ha arról kérdezik őket, mikor lesznek képesek felzárkóztatni az elmaradott keleti régiókat a nyugatiakhoz. Szimbólum volt az építmény: a hidegháború emblémája, amely a világ kettéosztottságát mutatta a golyóbis legmenőbb városainak egyikében. Ott, ahol ma könnyű lenni. Mert felpattintasz egy világos Berlinert, aztán kószálsz a múzeumok között, a zöldben, a kapunál, a holokauszt emlékművénél, a streetart-parádék között. Azért is omlott le a fal, hogy a nyomai ott maradjanak. Mert így még többet mesél. Például azt, hogy 1989 októberében a rendőrök még brutálisan rontottak neki a 40 éves NDK szülinapi buliján tüntető kelet-berlinieknek. Azt, hogy november 9-én már bejelentették: az NDK állampolgárai szabadon utazhatnak. Aztán, hogy ennek nyomán ők felrongyoltak a falra, ahol várták őket a nyugatiak. Miközben ők voltak a nyugatiak és a keletiek egyaránt. Aztán most tudunk emlékezni, hogy mi volt az a Fal. A maradékra fel van festve, ahogyan Brezsnyev csókot vált Honeckerrel. Ha nem vigyázunk, lehetünk még mi is nyelv a szájukban.

ELINDUL A SZOMSZÉDOK

Ha a filmezés egyik végén Steven Spielberg van, aki egy technikai zseni, csak már régen nem állít semmit sem, akkor a másik végén Horváth Ádám, a *Szomszédok* atyja, aki mindent el szeretne mondani a világról, csak semmilyen eszköze nincs hozzá. Pedig Horváth Ádám BBC-ösztöndíjasként maguktól a szakma mestereitől tanult Nagy-Britanniában, és a kamerába fordulás,

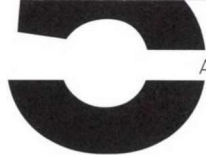

közönséghez kiszólós monológok alapján Bertolt Brechtől is vehetett magánleckéket. Képzeljük el, akkor miként nézett volna ki a *Szomszédok*, ha csak az itthoni képzést kapja a magyar televíziózás pápája, aki úgy hozta be a szappanopera műfaját hazánkba, mint Széchenyi a gőzgépet. Az 1987. május 2-án indult sorozat, Horváth Ádám *Emberi színjátéka* nemzedéki élmény volt, és rajongótábora talán még a rezsicsökkentését is felülmúlja. Menten megkedvelték a nézők a Takács, a Mágenheim és a Vágási család lakótelepi életét bemutató „teleregényt”, bár ebben jelentős szerepet játszott az a versenylőny, hogy nem lehetett mást nézni kéthetente csütörtök este, hiszen a Kádár-rendszerben nem volt verseny. Aztán a „teleregényt” ötven „fejezet” után telibe kapta a rendszerváltás, Horváth Ádám ezt nem sejtette, de nem is vett róla tudomást. A Gazdagréti lakótelep államszocialista zárvány maradt még a kilencvenes években is, ahol a kapitalizmus, a verseny és a piac világa csakis a taxis hiénák és az ügyeskedő konjunkturalovagokat parodizálni hivatott Gábor Gábor alakjában jelentkezett, a külvilágot pedig a múlt nélküli kiflitolvajok és az erdő legváratlanabb pontjain felbukkanó vadorzók reprezentálták, akiket kalákában fogott el Sümeghy és Kutya, Feri és János. A *Szomszédok* hősei harcoltak a változó világ ellen, pedig a végén már túszejtők és a presszóba kézigránátot dobó motorosok is felbukkantak. Utóbbiak feltűnéséhez elég lehetett annyi, hogy Horváth Ádám egy maffialeszámolásról olvasott a *Népszabadságban*, és gyorsan bele is tette a sorozatba, hiszen úgy valóban nem kell kitalálni konfliktusokat, ha a szereplők újsághíreken vitatkoznak, és itt jegyezzük meg, hogy Horváth Ádám nagy valószínűséggel *Karakterfejlődés* címmel se adott be kandidátusi disszertációt. „Aki a szabadságon kívül mást is vár a szabadságtól, az szolgaságra született” – írta Tocqueville a Kádár-nosztalgiaira tökéletesen passzoló gondolatot, márpedig a *Szomszédok* hősei a Gazdagréti falanszterben láthatóan szocializmusra születtek. Mindenki képességei és szükségletei szerint élt ott 1987 és 1999 között, reggel erdész, délben halász, este vadász volt, de a „fejezetek” végén egytől egyig kritikusnak álltak. Ennél többet már csak az *Ablakban* panaszkodtak.

NAGY IMRE ÚJRATEMETÉSE

„Ha nem tévesztjük szem elől '56 eszméit, olyan kormányt választathatunk magunknak, amely azonnali tárgyalásokat kezd az orosz csapatok kivonásának haladéktalan megkezdéséről”

– szavaltta Orbán Viktor 1989. június 16-án a Hősök terén. De nyilván csak azért, mert a szép emlékű André Goodfriend amerikai ügyvivő arra kényszerítette. Ez történt Nagy Imre újratemetésén, amely a rendszerváltás emblematikus eseménye volt. Most arról nem tereferélünk, hogy a 25 éves születési buli után látjuk, a projekt annyira volt sikeres, mint a Vénusz étolaj az amerikai piacon, és amennyire a zselécukor fölvette a versenyt háromévente egyszer ízlelt Haribóval. Nem részletezzük, hogy akkor még úgy tetszett, kezdődik valami továbbgondolhatatlanul frankó, s nem lamentálunk azon, miként lett ebből Berki Krisztián celeb, a 47 ezer forintból vigyorogva megélő Zsiga Marcell és olyan miliő, hogy – Puzsér Róbertet pontatlanul idézve – „a korrupcióval csajozni lehet”. Most az az esemény van a fókuszban, amely egy nemzedék katartikus élménye volt. Annak a generációnak, amelynek kisebb része bucira lopta magát, nagyobbik fele meg alighanem úgy érzi, elbukott. Akkor viszont okkal volt önfeledt, mert fiatal és felháborodott volt, amikor sikerült kitakarítani innen a szennyes diktatúrát. Aztán most jöhetne a *Tiffany*-füzet-hangulat, puszi a pocakokra, könnytörlesztés és orrtúrás, de az van, hogy leáll az agyunk ha az Orbán-beszéddel foglalkozunk, mert ép ésszel megérteni nem lehet, mi történt azóta. Hiszen arról szónokolt, azért tiszteljük a forradalom mártírjait, mert a legnehezebb időkben voltak képesek leszámolni „a szent kommunista tabukkal”, azaz „az orosz birodalom feltétlen szolgálatával”, s nem úgy harcoltak a rezsim ellen, hogy privát üzenetben értesítettek arról, belájkolták a cikket, mi több, a múltkori olaszrizling-kóstolón már egy fideszesnek is megemlégtették, hogy ez gáz. Na de fotelforradalmár lájkkirályok helyett foglalkozzunk Orbán Viktorral, aki legendává nemesedő föllépésén ezt mondta: „A hatodik koporsóban [...] a mi elkövetkező hús, vagy ki tudja hány évünk is ott fekszik.” Ott. Megint ott.

DARTH VADER APASÁGI TESZT COMING OUTJA

Meglepte, amikor megtudta, hogy George Michael homoszexuális? Amikor Kaszparov legyőzte Karpovot? Szorozza meg ezeket a döbbeneteket ezerrel, és még mindig a közelében sem lesz annak, amit Darth Vader coming outjakor érzett az a generáció, amelyet telibe kapott a *Csillagok háborúja*, és ezért rendületlenül próbálta

pusztán a gondolataival szájához emelni a menzás ivólevet. Pedig tenni kellett volna, nem próbálni. Ki ne emlékezne arra a sokkoló fordulatra, mikor Luke Skywalker megtudta, hogy a légzőszervi megbetegedéstől szenvedő sötét nagyúr a halottnak hitt édesapa. Be kellett dobnunk egy Wick Atemfreit, hogy magunkhoz térjünk. A „Luke, én vagyok az apád” a világ egyik legtöbbször citált mondata lett, talán nem túlzás kijelenteni, hogy megelőzte Jahve réges-régi „Vagyok, aki vagyok”-ját és a *Halál-osztó* „Még visszatérek”-jét. A korszakos szállóige a *Star Wars*-szárnyasoltár középső darabjában, az 1980-as *Birodalom visszavág*ban hangzik el, melyben a Galaktikus Birodalom operatív vezetője, amolyan gyulája, Darth Vader, és a szakrális Császár, akiről már csak a forgalmi vizsgabiztosok állandó tartozéka, az elsötétített Jaruzelski-szemüveg hiányzott, hogy még félelmetesebb legyen, mindent megtesznek a lázadók felkutatásáért. Mert ha azok győznek, akkor – Grósz Károly szavaival – „az anarchia, a káosz és a fehérterror fog uralkodni”, és talán nem Mészáros Lőrincet bízzák meg az új Halálcsillag felépítésével. De ebben a részben tűnik föl az alkoholista matektanárokról mintázott Yoda, gurul előtérbe a közveszélyes munkakerülőként fütttyentgető R2D2, és ekkorra szaporodnak el a rozmárcú lények is a lázadók vezérkarában. Fontos megjegyezni, Darth Vader – aki úgy hitt az erőben, mint Tisza István, és fénykarddal csapott szét a civilszervezetek között – a „módosítottam az egyezségünket, és örüljön, hogy csak ennyivel” kijelentésével harminc évvel ezelőtt megelőlegezte a mobilszolgáltatók havonta küldött tájékoztató SMS-eit és az orbáni különadókat. De mi most a katartikus pillanatra emlékezünk, amelynek sokkoló élményét még az sem tudta elrontani, ha a fahangú narrátorral néztük széjelcsíkozott, másolt kazin.

A CHALLENGER FELROBBANÁSA

Hiszünk a felvilágosodásban, a tudományban, az emberekben, ezért is vagyunk oda menthetetlenül az űrutazásért. Amekkora élmény volt a világnak az 1969. július 20-i holdra szállás, akkora trauma volt a Challenger űrrepülőgép felrobbanása 1986. január 28-án, 11 óra 39 perckor, amelyet élőben adott a CNN, hogy utána tévénezők tízmilliói órákon át ne tudjanak fölállni a kárpitfotelből. Mindez akkor történt, amikor már az Amerikát kipörgető Ronald Reagan volt az elnök, akin élcélődhett a Genesis a *Land of Confusion* parádés gumibábos klip-

3. ■
jével, de elvitathatatlan, hogy a *Star Wars* ihlette fantaszta „csillagháborús” program és a zéró kommunizátolerancia meghirdetésével hozzájárult Kelet-Európa felszabadulásához. A kéthetente le- és felszálló, legújabb generációs űrrepülőgépek, a Columbia, a Discovery, a Challenger, az Endeavour, az Enterprise és az Atlantis, a félmilliárd dolláros, tévé közvetítette startok az utolérhetetlen amerikai erőfölényt demonstrálták. Ezt a célt szolgálta a nemzeti „Tanár az űrben” program is, amelyet enyhén szólva nem az *Anettka az űrben* Budapest TV-s igényességével gyártottak le. Ebben Christa McAuliffe tanárnőt 11 ezer jelentkezőből választották be a hétagú legénységbe, hogy az űrhajózás történetének első civiljeként eljuthasson a világűrbe. A Challenger azonban a startot követő 73. másodpercben, még a hipertérugrás előtt felrobbant, egyszerűen eltűnt, mint az Alderaan bolygó. Jó esélyekkel hívná ki a World Trade Centerbe beleszálló repülőgépet a „minden idők legsokkolóbb látványa” címért a katasztrófa, amelyet az egyik tömítőgyűrű, egy nagyjából hetvencentes alkatrész hibája okozott. A Challenger felrobbanása után két évig nem küldtek föl űrhajósokat.

KIVÉGZIK A CEAUȘESCU-HÁZASPÁRT

Ha volt bakancslistája a humanizmusnak, azon nem volt rajta a Ceaușescu-házaspár kivégzése. Klasszikus eset, amikor a vérgőzös indulat elborít mindent, s amikor valóban van ok a megrendülésre, mert nem az van, hogy Kocsis Máté elsírja magát a monitorokkal megdobált pártház három kitört ablaka miatt, miután pártja ATM-automatának nézett évekig egy országot. Hogy nem voltak nyugodtak a diktátor üldözői, az érthető, miután Ceaușescu a legszemetebb totalitárius diktatúrák egyikét építette fel. És mindezt önerőből, hiszen 1958-ban Romániából kivonták a szovjet csapatokat. A keleti szomszédot 1965-től vezető Nicolae Ceaușescu csak a saját feje után ment. Önnönmagát a „Kárpátok génuszának”, az „eszmék Dunájának” tartotta, és szerényen azt állította magáról, hogy „ilyen ember minden ötszáz évben csak egy születik”. Ezek után okkal gondolhatta megérdemelt-

2. ■

nek, hogy államköltségen jegesmedvéket hozasson Romániába, mikor meguntta a helyi mackókra lövöldözést. De nemcsak a medvék, hanem az emberek élete, az igazság és a jövő, vagy tételesen kétezer falu is csak annyit számított neki, mint szavannán vadászó oroszlánnak az alapvető élelmiszerek áfájának csökkentése. Hatalma megingathatatatlannak tűnt, védtek a szekusok fegyverei, a Steaua Bucuresti 1986-ban BEK-et nyert, Románia egyetlen szocialista államként visszafizette minden államadósságát, és miközben a nép nyomorgott, Ceaușescu még a világ legnagyobb parlamentjét is felépítette. A végzet 1989. december 25-én mégis utolérte a kegyetlen zsarnokot. Az egész a beszéde kifújolásával kezdődött, amely után az állami tévé jobbnak látta, ha félbeszakítja a közvetítést. Nem sokkal később a rögtönítélő katonai bíróság bűnösnek mondta ki feleségével együtt, és azonnal lelőtték a kettőst. Nem volt fellebbezés, komolyan vehető tárgyalás, csak bosszú. És hát nem sokat segít egy demokrácián, ha ilyen akcióval nyit. Még akkor sem, ha a felkelés egyértelműen Ceaușescu ellen tört ki. Nem elsősorban a szabad választásokért, hanem a szocializmus megismert formájának eltiprásáért. Merthogy annak annyi köze volt az eszméhez, mint jamaikai bobcsapatnak a globális felmelegedéshez. Erre az eseményre emlékszünk. Pedig mikor 1989. december 22-én a románok Petőfi, Mircea Dinescu bejelentette: a diktátor távozik a hatalomból, amely hír hozzánk is megérkezett a *Panorámán* át, a felvilágosult nyugati értelmiség már arról álmodozott, hogy „kelet Párizsában” nem-sokára még a hajléktalanok is latte macchiátót kérnek presszó helyett, és a stoptáblák is avantgárdok lesznek. Ehelyett a neosztálinista diktatúrát lebontották, és a demokratikus rendszerben a csúcsra jutottak a diktatúrában szocializálódott káderek. A kivégzés után sem jött a fairy tale. Tündérmese csak a 2010-es években jutott – a Matolcsy-rokonságnak.

A CSERNOBILI ATOMKATASZTRÓFA

Az egyetemes pillanatok Top 10-e közé is bekerülne az atomkatasztrófa, ahogyan a 09/11, a hegyi beszéd, valamint a momentum, amikor Németh Szilárd először ragozott sikeresen közéleti szereplései történetében. 1986. április 26-án, hajnali 1 óra 23 perc 58 másodperckor a csernobili atomerőmű 4-es reaktora egy gőzrobbanás miatt kigyulladt, és a robbanások sorozata miatt jött az

ügynevezett nukleáris olvadás, ami azért nem a Calippo csöpögésének kategóriája. A nagy, testvéri szovjet média szépen hallgatott arról, hogy a blokk lényegében szétrobbant. Több mint két nappal a tragédia után, április 28-án hangzott el a rádióban a TASSZ, azaz a szovjet hírügynökség közleménye, amely szerint baleset történt a csernobili erőműben, mivel azt már nem lehetett tagadni, a külföldi mérőállomások ugyanis egy kísérleti atomrobbantásnyi sugárzásdózist mértek be. Egy nappal később a *Vremja*, a televízió hírműsora a hatodik, igen a hatodik, blokkban közölte, hogy két ember meghalt Csernobilban, a reaktor egy része eltűnt, Pripjaty és három közeli település lakóit pedig kitelepítették. Nem nagy ügy, még MTVA-díjat sem érdemel, csoda, hogy sikerült beszorítani két „jajdearanyos víziló született a kijevei állatkertben” mínuszos hír közé. Hogy lehet fokozni az arcátlanságot, azt jelzi, egy 1986. májusi moszkvai sajtókonferencián Petroszjanc atomtudós, a Szovjet-

unió Atomenergia Bizottságának elnöke azt válaszolta a meghívott médiamunkások egyikének, aki a balesetnek a szovjet társadalomra és atomiparra gyakorolt hatását firtatatta: „A tudománynak vannak áldozatai.” Évezredek óta úgy látszik, a baromságnak meg nincsenek határai. Mindenesetre a szovjet potentátok, élen a májfoltos Gorbacsovval, nem akartak pánikot, így halasztották a döntést a pontos menetrendről, még Pripjaty városát sem ürítették ki azonnal, de még május 1-jén is kivezényelték ünnepelni a vörös nyakkendő kijevei kisiskolásokat. És akkor sorolhatnánk sokáig, hogy halot-

tak, rák, háromlábú-oroszlánfejű tevék, tragédia, pusztulás, de újat úgysem tudunk mondani. Csak azt, hogy egy évtized tragédiája volt a reaktorbaleset, amin nem enyhíthet a *We are the World* eléneklése sem. Szomorú volt a vége. Ha elmeséljük újra, megint szomorú lesz.

A '90-ES ÉVEK

Momentumok, amelyek beleégnek a tudatunkba,

EMBLEMATIKUS

mint a pillanat, amikor a menzás néni először

PILLANATAI

*vágott megvetést
tükröző arccal fél
kiló tésztát a tá-
nyérunkra, s hiába néztünk rá tisztán csillogó
őzike szemekkel, nem adott kis extra tejfölt az
adagunkra. Jelenetek, amelyek egy komplett nem-
zedéket rabosítottak, életpályákat küldtek másfe-
lé, világképeket vágtak tönkre, akár egy átlagos
Gréczy Zsolt-Facebook-poszt. Tíz legendás villanás
a Manhattan klippremierjétől a Walt Disney-félbe-
szakadásig, Damon Hill eltűnésétől a Titanic nyál-
tól ragadó hajóorrjelenetéig. Kezdődjék a show!*

ELTŰNIK DAMON HILL

A szélcsatorna turbulenciája miatt a start előtt egy gyors menetnyivel lefűjt 2014. március 15-i kétszázfős ellenzéki gigatüntetés után se lehetett annyira izgalmas a *Csellengők* különkiadása a köztvévén, mint az 1997-es Forma-1-es Magyar Nagydíj után, amikor Palik László kereste örülten Damon Hillt. Történt, hogy a brit pilóta abban az évben az Arrows-Yamánál versenyzett, mert a verhetetlen Williams, amellyel előző évben világbajnoki címet nyert, nem ígért neki elég zsetont. A sofőr nem alku-dott, inkább beült a következő évadra a kamu kocsiba, amelyet az első tíz futam kudarcai alapján egy japán földiteknős és egy Pokémon-figura közreműködése hajtott. A zseniális pilóta aztán megmagyarázhatatlan módon az élre került a Hungaroringen rendezett versenyen. Ez körülbelül olyan teljesítmény volt azzal a géppel, mint a mikróba celofános-tól bedobott, melegített füstlivel döntőbe kerülni a szakács-világbajnokságon, egyéb analógia még a Vác FC Samsung 1994-es bajnoki címe. Ráadásul tényleg úgy nézett ki, hogy Hill megnyeri a futamot, ami egészen valószínűtlen bravúr lett volna. Azt nem mondjuk, hogy lehetetlen, mert Németh Lászlóné már bizonyította a lehetetlen nem létezik tételt, amikor 2011-ben fejlesztési miniszter lett. Amikor viszont az illetékes már tényleg kitekerte a kockás zászlót, hogy leintse a futamot, Hillt akkor hagyta cserben az autója, amelyben hirtelen minden megadta magát az utolsó körben, hiszen az élet nem habos torta. A kocsival annyiért el, hogy Palikot, kinek kokainja az izzó aszfalt és a gázolaj, belökte abba a szűk klubba, amelynek azok a sportriporterek a tagjai, akiknek néhány mondatát sohasem felejtjük el. Úgy mint „Gyere, Egerke, gyere kicsi lány!”, továbbá „Sose hittem volna, hogy tizenhárom fürdőgatyás férfitől még elsirom magam”, valamint az „Amikor a két kezem összeér, a szavazás lezárul”. Abszolút never forget-pillanat tehát a kiáltás, hogy „Hová tűnt Damon Hill?” Nyomatékosan kérjük olvasóinkat, tartózkodjanak a helyes választ rögzítő levelek elküldésétől.

10

A MANHATTAN EGYÜTTES FELVILLANÁSA

„A legjobbat adni, magyart és európaiat adni, mindig költészetet adni, úgy vélem, ez nem kis ügy” – írta 1943-ban Radnóti, és mi is így gondoljuk, ezért is kimagaslóan fontosnak tartjuk a *Rossz vagyok, de használható* feledhetetlen klipjét, a kora kilencvenes évek mindennél expresszívebb sugárzója. A fagyaltzakó, elől praktikus, hátul divatos bundesligafrisur és a Postabank-klipesztétika aranyháromszöge ama nyárból, amelyet már a Schöller vagy Eskimo? kérdése tematizált. A magyar kultúra negyvenöt év államszocializmus és leszakadás után a Manhattannel zárkózott föl rohamléptekben a Nyugathoz; nincs dilemma: ez világszintű produkció volt. A klip a magyar kultúra egyik csúcsteljesítménye Babits *Isteni színjáték*-fordítása és a *Macskafogó* mellett. A magyar kliptörténet legszürreálisabb pillanata, amikor a művészek beénekelnek a szoláriumba; az UV-fényben perzselődő lány nyilvánvaló pendantja a jégben vacogó Lucifernek, a „Járj és sétálj az ajkamon, ha úgy érzed, forró a szád” sor után pedig már a Velvet Underground *Venus in Furs* című mazochista ódája is csak egy gyenge próbálkozásnak tűnik. BRAVO-ösztöndíjas barátunkat, Laska Palit idézve: „a klip erős blue box-technikája rámutatott New York és a Hajógyári-sziget megtévesztő hasonlóságára, amely egy ideig az ébredő kapitalizmus virulens táptalaja volt, aztán jött a keserű kiábrándulás és a Horn-kormány”. Az eredeti tökefelhalmozás megmaradt, de Szabi, Sanyi, Gabi és Csoki együttese feltűnt és eltűnt, mint egy napfolt. Mégis komoly égési sérüléseket hagyott az emlékezetünkben.

9

A NATO BOMBÁZNI KEZDI JUGOSZLÁVIÁT

„Rock and roll!” – Ószabó Attila és Vajda Éva remek riportja szerrint ezzel a felkiáltással indította útjára 1999. március 24-én a NATO légi irányítóközpontja a Magyarország légterében gyülekező vadászbombázókat. Ha hozzáteszük, hogy az ak-

8

ció fedőneve „Irgalmas Angyal” volt, akkor nem tudunk másra gondolni, minthogy a kilencvenes évek elején fénykorát élő pesti underground zenéi szcénának nagy szerepe volt az akció fantáziagazdagságában, mert ezzel a névvel tuti valami Sexepil-klón banda tolt a punkot a rompin-cék egyikében, mikor egy nemzedéket kapott telibe a sör-metadon-kombó. Ez persze keveseknek jutott eszébe akkor, amikor a híradók rendkívüli adással jelentkeztek. Hiszen akkor konkrétan háborúzni kezdtünk. NATO-tagként vettünk részt a megmozdulásban, így amikor Szellő István mélyen a kamerába nézett, hogy tudniillik hatfejű fókával keresztezett légkondicionált szupresszó született Nagykanizsán, azaz bombázni kezdték Jugoszláviát, akkor hirtelen mindenki odafordult apához, hogy: most mi történik? Speciel az, hogy a gépek később összesen 4000 bombát hajítottak le a koszovói rendte-remtés keretében Milosevics országára, miután a jugó elnök úgy gondolta, népirtással oldja meg a térség etnikai problémáit. Az első Orbán-kormányon akkor alighanem tényleg nagy nyomás volt: az Országgyűlés mindössze tizen-öt perccel a start előtt fogadta el határozatát a szövetségeseeknek a magyar légtér korlátlan és a földi egységek korlátozott használatáról. Többek szerint a rendszerváltás utáni korszak legnehezebb politikai döntéseinek egyikét hozták meg a Házban. Nem csak itt lehetett nehéz: a német hadsereg a máso-dik világháború óta először indult éles bevetésre. Amúgy akadtak problémák bőven akkoriban: 1999. május 7-én például sikerült eltalálni Kína belgrádi nagykövetségét, többen meghaltak. Ezt már alighanem elfelejtettük, azt vi-szont nem fogjuk, hogy „A NATO....” Azóta az észak-atlanti katonai szövetség elfújta Milosevics-rendszerét.

DIANA HALÁLA

Meghalt Diana hercegnő. Ez volt a mondás, amelyet lehetetlen feledni. Ott van még a roncsautó képe is, amelyet három másodpercenként mutatott a hír-adó, mintha közszereplő lenne. A hercegnő amúgy Károly brit trónörökös felesége volt, amolyan celeb, csak neki a jótékonysági alapítvány-gyűjteménye volt akkora, mint Kiszél Tündének a bugyikollek-ciója. Tényleg ő volt a Szívek Királynője, nyomornegyedeket és járványok sújtotta vidékeket járt, de persze kapták le monokiniben monacói jachton is. Maradjunk annyiban, hogy volt akkora médianyomás rajta, mint Orbán

Ráhelen, amennyiben még a sikeresen elfogyasztott reggeli ham and eggséről is hírt adtak a bulvárlapok. Hát még a sikertelenről. Épp a hercegnő elképesztő, bizonyos szubkultúrákban a Depeche Mode-éval konkuráló népszerűsége miatt okozott általános megdöbbenést, hogy 1997. augusztus 31-én azt mondták be a híradóban: közlekedési balesetben életét veszítette Diana hercegnő. Szeretőjével, Dodi Al-Fayeddel autózott Párizsban, amikor a végzetes eset történt. A balesetről annyi összeesküvés-elmélet született meg, amennyi egy CÖF-alapszervezetbe oltott Szaniszló Ferencben sem fogan meg: titkosszolgálatok által összehozott politikai gyilkosságtól arab bérölőig tartott a felsorolás, belekevertek mindenkit a Nyugati aluljárós használtmobil-kereskedőtől az Intelligence Service-ig. Ez persze már mindegy, mert ami maradt, az csak a bejelentés: Diana meghalt.

BIMBY A FRIDERIKUSZ SHOW-BAN

„Egy éven át készítettük elő ezt a műsort, hogy az olyan legyen, mint amelyet a kor szelleme igényel” – mutatta be Friderikusz Sándor a show-ját. Ha ez igaz volt, akkor ezt a korszellemet Hegelnél rikító színű zakókban és ingekben ta-

láljuk meg, enyhén dauerolva. Friderikusz Sándor a magyar televíziózás nyugat felé elinduló Kolumbusza volt, de csak a RAI UNO-ig jutott a hazai Wayne Gale, aki legtöbb műsorát magáról nevezi el, hiszen ő valóban egy fogalom. Az 1992 és 1997 között futó *Friderikusz Show* azt a szerepet kívánta betölteni a magyar nyilvánosságban, mint a századelőn a *Nyugat*. A garantáltan politikamentes talkshow nyitottságával és kivételesen tág horizontjával tüntetett, amelyben megért egymás mellett a hűvös Alain Delon, a Párducember, a villanykörteevő német és David Hasselhoff *Baywatch*-promója is, addig soha nem látott sztárok. Ezzel

a felhozattal már meg lehetett volna ölni az idős Babits Mihályt. Friderikusz Sándor vezette át a magyar televíziózást a kilencvenes évekbe, és ne feledjük, hogy műsora nem jöhetett volna létre, ha nincs a Kontrax. De még mondjunk köszönetet az öltöztetőknek is, mert a stíluszeremtő Fridi fellépőcuccai leg-hűbb lenyomatai a kora kilencvenes évek zűrzavarában és ideológiai káoszában tétnfergő stylist-szakmának. Az első évad húsvétján már legalább három-millió magyar férfi ment püspöklila öltönyben locsolni, és ez a szám azután

csak növekedett. A legnézettebb adás hatmillió tévénézővel az volt, amikor Fridi Budapestre hozta Jockey-t, a magyar alkoholizmus fejlett nyugati legitimációját, de nála is jobban beleégett a retinánkba, amikor a *Friderikusz Show* kultúrmissziót vállalt magára és 1993-ban egy sokkterápiával akarta megismertetni az országot az alternatív szexuális magatartásokkal, azt is mondhatnánk, karakteres kísérlet volt ez arra, hogy megkreálják az első magyar médiabuzit. Egyszer a Dunából ízesített cukkal kifogtunk valami halhoz hasonlító galléros állatot, és hárman néztük, hogy mi az isten ez, valami ilyesmit érezhetett egy átlag magyar hálósatlétás tévénéző is, amikor a *Szomszédok* után nem sokkal Bimby berollerezett a képernyőre. Egy Kalap úrral viaskodó Hieronymus Bosch tudatából hasadhatott le ez a salátával, óvszerekkel, Marlboro-dobozzal és egy Első Emelet-nagylemezzel kidekorált fazon, leginkább váltóméses németalföldizsoldos-szerelésben, hogy negyedórát kvaterkázson a show-mannel, és aztán Bimbyvel készült a nagyriport a *Friderikusz PLUSZ* magazin első számába is. „Kérlek benneteket, nézzetek önmagatokba, és ne fojtsátok el valós éneteket” – ez volt Bimbynek a szalontranszvesztiták bűgő hangján előadott üzenete, de tanácsát csak az addig visszafogott Csurka István fogadta meg, aki még azon a nyáron megírta hírhedtté vált dolgozatát. Bimby több nyilvánossághoz nem jutott, de a *Friderikusz Show* nélkül üres az életünk, akár Dorog utcái voltak az 1995-ös kódolatlan HBO-hétfvén.

A FENYŐ-GYILKOSSÁG

Már Csák Máté azt üvöltözte csontrészen, bekamerázott trencsényi várában, hogy „Szarok az FBI-ra!”, és egyes vélekedések szerint Fenyő János hatalma még az övé is túltett azokban a szép olajszőkítős kilencvenes években. Fénykorában tizenhárom lapot birtokolt a B- és C-kategóriás akciófilmek – *Kokainraktár*, *A nindzsa bosszúja*, *Saigon-kommandó* stb. – sárga kazettás forgalmazásán meggazdagodó VICO-vezér a *Buci Macitól* a *Népszaváig*, ami egy internet előtti világban azt jelentette, hogy legkevesebb kétszázezer szavazót tudott volna szállítani egyik vagy másik pártnak. Noha a *Népszava* jobbos hajtűkanyarja nyilván még a *Knight Rider* golyóálló csodaautójának is feladta volna a leckét, arról nem beszélve, mennyire kemény lett volna, ha

a *Buci Maciban* a Tocsik-ügyről kezdenek el témázni, és moralizáló vezércikkek születnek a kifestő előtti oldalra, de hát az egykori Fabulon-reklámfotósból amerikai kitérővel médiacézárrá rakétázó Fenyőnek sosem voltak aggályai. A posztkádári médiastruktúrában Fenyő János minden megmozdulása egy mozgássérült-helyre parkolás volt terepjáróval. A *Gazdálkodj okosan!* után Fenyő hozta be a *Monopoly* világát, hírhedt volt mindenkinél agresszívebb stílusáról, állítólag úgy beszélt az újságírókkal, mint egy déli ültetvényes a rabszolgáival, de ha tetszett neki egy cikk, dagadó bukszájából legombolt ezresekkel jutalmazta a szerzőket. Ez volt a vad Kelet. Magánrepülőgéppel ruccant ki Velencébe vacsorázni, és természetvédelmi körzetben húzatta föl a villáját, politikusokkal barátkozott, alighanem zsebében volt a fél magyar elit, és akármikor előrántott volna az alsónadrágjából egy Schmuck Andort. Nincs kétségünk afelől, hogy kedvenc száma a *Push it to the Limit* volt. Egészen addig, amíg a maffiaháború csúcspontjaként 1998. február 11-én, 17:44-kor a Margit utca és a Margit körút sarkán szítává nem lőtték fekete Mercedesében a milliárdos vállalkozót, aki úgy hozta be a nindzsás filmeket hazánkba, mint Janus Pannonius az időmértékes verselést. Húsz éve tart a nyomozás, amely mostanra egyidős a *Barátok közt*tel: DNS-minta, szlovák bérgyilkosok, satöbbi. Nagyjából minden magyarnak van tippje arra, hogy ki ölette meg Fenyő Jánost, de mi is csak annyi bizonyosat mondhatunk, ha egyszer eladjuk egymilliárd forintért a *Page Not Found*-brandet, beköltözünk a Fenyő-villába, és aztán sosem állunk meg a pirosnál fodrászhoz menet.

LEÉG A BUDAPEST SPORTCSARNOK

Későn jelzett a tűzjelző-rendszer, mert a hő- és füstelvezető nyílást szellőzési céllal kinyitották. Ez az egyik konklúziója a Budapest Sportcsarnok leégése után lenyomott elemzéseknek, és akkor még nem is szóltunk a gömbdíszek, a mézeskalács-üdítők és a kéz- és lábműves pokolból az angyalok szerepéről, pedig karácsonyi vásáron gyúlt lángra a létesítmény 1999. december 15-én. Lényegében nem volt esély megmenteni a házikót, bár sokáig nyomták a du-

mát, hogy ha hamarabb jön a hívás... No lám. Nincs még egy ország, amelyet annyi „ha” sújtott volna históriája során, mint hazánkat, ezért ma már több mint bűnnek, hibának tartjuk, hogy a „hát” nem válogattuk be a bűnbakokat rangsoroló listánkba. Ami

viszont a lényeg, hogy a lángolás után úgy látszott, nem lesz itt többé csarnok, ahol nyolcezen csápolhatnak Demjén Feri koncertjén a *Tűzvarázslóra*. Ám az újjáépítési projekt példás gyorsasággal futott le, ami újra csak azt igazolja: nincs az a csak ballasztoknak alkalmas miniszterek tömegével terhelt Orbán-kormány, amelyik nem húz fel gyorsabban sportlétesítményt, mint akármelyik friderikuszi értelemben vett rendespasasokkal és grécyzsolti csúcsgyurcsányokkal felálló szoci team. Ennek a rapid és hibátlan melónak köszönhetően szorult le a dobogóról az égés, hiszen ha ma is pesti ficsúrok és nyugati romkocs-maturisták számára interaktív disznóvágás-múzeumként lenne működtetve a megpörzsölt lyuk a stadion mellett, megkérdőjelezhetetlen lenne valame-lyik érem, amelyet elektromos vezetékek helyett harapdálhatna a Tűzmanó. Ám így, hogy pillanatok alatt felhúzták az új arénát, már csak emlék, hogy lán- gol az épület, miközben Dr. Love UFO zenekara éppen a *Tarzan* című albumát promotálja. Hogy a nosztalgiazás közben azért minden idők, Petrire és Adyra egyaránt árnyékot vető magyar nyelven előállított, papírt kiegészítő metaforáját se feledjük: a szerelem is napolaj. Gyűlékony.

KURT COBAIN ÖNGYILKOSSÁGA

Nietzsche Zarathustrájához hasonlóan szeretjük azt, aki sa- ját pusztulását akarja, ezért nem maradhat ki, amikor 1994. április 5-én egy vadászpuskával szétduzzasztotta fejét az utolsó rocksztár, Kurt Cobain, aki a Hooligans keményfiúival ellentétben sosem hazudta a rock and rollt. Az vitatott, hogy az évtized akkor kezdődött-e popkulturálisan, amikor Jon Bon Jovi leborotválta a mellkasát, de jó eséllyel a Nirvana frontemberének házában ért véget a világtörténelem egyik legsűrűbb és legintenzívebb dekádja, amit Kurt Cobain ma- gával rántott egy *Rolling Stone* magazinokkal, fecskendőkkel és kitűzőkkel borított asztal alá. Ahogy Urbán Bálint barátunk, a grunge és az ananászfrizurák szakértője megállapította: „Ha Adorno egy New York-i proto- hipszter, mátépéterszeműveges zenekritikus lett volna, biztos megírja, hogy Cobain öngyilkossága után egyszerűen nem lehet több dalt írni.” Ez volt a grunge végső tragédiája, azé a szubkultúráé, amely a Nirvana *Nevermind* című 1991-es világot lehengerlő albumával tört be nemhogy a mainstreambe, de a kisbabás lemez lelökte a Billboard-lista éléről Michael Jackson *Dangerous*ét.

3

3 ■ A feltupírozott hajmetálhősök és a megalomán istenemberek helyett három évre egy Converse tornacipős, szakadt farmeros, kötött kardigános, mosatlan hajú vidéki srác lett az MTV szupersztárja. Kurt Cobain egy Seattle környéki favágóvárosból érkezett, egy olyan kultúraíányos közegeből, amelyhez képest Ózd is Athén. Folyton fújt a szél, mindig esett az eső, és ha ez még nem elég, szülei elváltak és élete jelentékeny részében elviselhetetlen gyomorfájdalmak kínozták a grunge József Attiláját, aki aztán mindenkiért szenvedett. A Nirvana utolsó albumának az *I Hate Myself and I Want to Die* (Gyűlölöm magam és meg akarok halni) címet akarta adni, végül *In Utero* (Anyaméhben) lett belőle. Mint minden Nirvana-albumon, ezen is hallhatóak egy szál gitáron pengethető dalok és zúzás meg artikulálatlan üvöltés egyaránt. De hát Cobain az ellentétek embereként élt: egyszerre volt a sztárságtól undorodó, depressziós zseni, és zaklatta mindeközben a rádiókat, csakhogy álnéven kérje a saját számait, továbbá megállás nélkül arról panaszkodott, hogy az MTV nem játssza eleget a Nirvana klipjeit. A *Come As You Are* vagy a *Heart-Shaped Box* videóit nézve amúgy ma már felfoghatatlan, hogy egykor nem a *Paris Hilton* barátnőt keres és a segrázások mentek az MTV-n, hanem a kortárs művészet csúcsteljesítményei. Nem bántuk volna, ha Fukumaya professzornak legalább az MTV-t tekintve igaza van, és a csúcson ér véget a zenecsatorna története, ahogy az Cobainnel történt. Bár elég nehéz elképzelni úgy Kurt Cobaint, hogy ma kopaszodva és pocakosan haknizik a Nirvana romjaival, de nem is kell: szívet adott szaváért, és megfizetett magáért.

LEONARDO DI CAPRIO ÉS KATE WINSLET HAJÓORRJELENETE A TITANICBAN

Volt olyan időszak az akkori hetedikese és nyolcadikosok életében, amikor óceánjáró nélkül nem mertek elmenni egy randira, mert elképzelésük sem volt, hogyan smárolhatnak le a csajt, ha nem tudnak kiállni a hajó orrába repülőzni a dámával. A film amúgy 1997-ben rob-

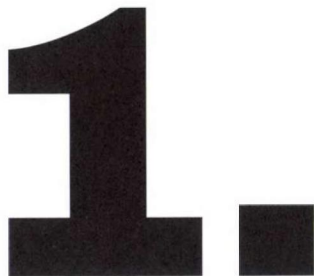
2 ■

bant be, több Oscart kapott, mint amennyi gólt Brazília a 2014-es hazai vb-n egy hét alatt, és megszámlálhatatlan vízibiklik orra borulásához vezetett azon a nyáron. James Cameron azután forgatta le, hogy a *Terminator 2*-vel bejelentette az igényét a világalomra, és aztán ezt a *Titanickal* abszolválta, a közel kétszázperces opusz máig a legtöbb bevételt hozó produkció, köszönhetően annak, hogy a perfekcionista Cameron telibe trafált vagy hárommilliárd női szívet. Kevesen tudják, hogy a *Titanic*-történetnek létezik egy 1943-as náci filmverziója is, amelyben mondanunk se kell, hogy kik hajszolják jéghegynak a luxushajót és kik spóroltak a mentőcsónakokon. Cameroné azonban romantikus darab volt, amennyiben a *Pokoli torony* is romantikus, hiszen valaki csak elnyom benne egy nyelvest a finálé felé közeledve. Az meg már más kérdés, hogy ennek nyomán a *James Bond*-sorozat mehet egyenesen a pornó kategóriába, hiszen valakit úgyis megfektetnek a végén, hogy újra adjunk munkát a radikális feministáknak is. Mármint, ugye, a *Titanic* végül is arról szól, hogy néhány ezren megfulladnak, ám a mozikban nem ezért ültünk nyakig a nyálban, amikor a filmet vetítették. Hanem mert komplett nemzedéknyi fruska törölgette szeméből a könnyet, amikor Leo és Kate egymásra talált. Volt szociális kontextusa is a történetnek, hiszen két különböző társadalmi osztályba tartozó fiatal bolondult egymásba, ah, József Attila szavaival: „Egy jómódú lányt szerettem, / osztálya elragadta tőlem.” Minden idők giccslistáján is dobogós a repülőzés, amely után jött a süllyedés. Viszont kitörölhetetlen emlék, a magyar mozik legfényesebb napjait jelentették a vetítések, és egyszerre szippantotta orrát a sok néző, amikor a páros, ugye. De azért, hogy helyrerakjuk a sztorit: a *Titanic* elsüllyedt.

FÉLBESZAKAD A WALT DISNEY

Kortársunk az, akinek nem kell elmagyarázni, miről van szó. 1993. december 12-én egy komplett generáció ült a tévé előtt, Dagobert bácsi éppen Palik-módra üvöltözött, hogy „Egy tengeri szörny felalta a fagylaltomat!”, mikor jött a nemzedéki sokk, félbeszakadt a mese, s kitétek a képernyőre Antall József fényképét. Mi történt? Mi ez? Megtámadtak a földönkívüliek? A miniszterelnök halálának bejelentése volt az a pillanat, amikor a Walt Disney-nemzedék tagjai először találkoztak a politikával, olyan kacás pulcsis kisfiúk és leragasztott szemüveges

kislányok, akiket addig hidegen hagyott a médiaháború, Csurka kizárása, a Demokratikus Charta és az első demokratikus kurzusfilm, a méltán elfeledett *Julianus barát*. Antall József halál hírekor először törölt képen minket a magyar valóság. Jött a randevú, ami örök nyomot hagyott bennünk, onnan kezdve már mi is értettük az *Uborkát*. Ráadásul ilyen közösségi emléke többé már egy generációnak se lesz, mert internet, kereskedelmi csatornák és a többi. Elképzelhetetlen ma már, hogy egy generáció egésze ugyanazt a műsort nézze vasárnap délután. Ennek nyomán szeretnénk mi elvégezni az esemény romantizálását, történelmi kontextusba helyezését, kommunikálását, illetve a hozzá kapcsolódó konferenciaszervezési feladatokat. Ehhez pályázunk majd az Emberi Erőforrások Minisztériumához negyvenegy millió forintra, hátha összekevernek minket L. Simon László valamelyik haverjával, s automatikusan megdobnak minket pár petákkal. Amíg ez nem történik meg, addig marad a mind közhelyesebbé váló, pedig részleteiben minden posztmodern igényt kielégítő emlék. Ha egyszer pártot alapítunk, akkor nem fedkezünk meg a történetről. Hiszen alig ha lehet választást veszíteni azzal a mondással: „Mind Dagobert bácsik vagyunk.” És Niki és Tiki és Viki. De leginkább egy félbeszakadt nemzedék.

A 2000-ES ÉVEK

Elkúrtuk, nem kicsit, nagyon; amikor a mappa és

EMBLEMATIKUS

a kezem összeér, a szavazás lezárul; a repülőgép,

PILLANATAI

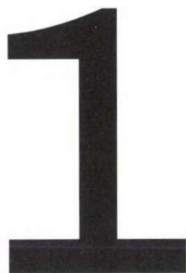
amint becsapódik

a World Trade

Center épületébe:

pillanatok, amelyeket lehetetlen feledni, akár Gyurcsány Ferenc táncát vagy Janet Jackson mellének felvilágosítását. Tíz csúcsesemény az évezred első dekádjából, amely örökre velünk marad, akár a Sziget vesztesége vagy a több mint tíz éve álló Időkerék, és akkor már sikerült elfelejtenünk a Honfoglalót, a WinampDJ-t meg a momentumot, amikor a bakardikólat elkezdtek Cuba Librének becézni.

CSŐDBE MEGY A LEHMAN BROTHERS

A nap, amelyen kivillantotta cápafogait az uzsoracivilizáció. Épp egy háromszáz petáért vásárolt alföldi csúcskuvét locsoltunk föl Pepsi Maxszal az erzsébetvárosi albérlet klasszikus kádárista hokedlikkel ellátott konyhájában, miközben azon vitatkoztunk, hogy a Hip Hop Boyz *A hegyekbe fönn* című nótája vagy az „Akinek nótája nincsen, annak szíve sincs” sor integránsabb része a magyar partikultúrának, amely amúgy azt a David Guettát ünnepli, akinek akkora figyelem járna, mint egyetemes sajtótörténeti kitekintésben a trappistának, amikor... Na, mind hazudik, aki efféle sztorival kínál meg, ha arról érdeklődünk, mit csinált éppen, amikor bedőlt a Lehman Brothers. Drábik Jánoson kívül csak azok emlékeznek arra, mit csináltak 2008. szeptember 15-én, akik éppen apás születésen vettek részt. Azóta már tudjuk: a legsúlyosabb gazdasági válságok egyikének nyitóepizódja volt az egyik legrégebbi és legnagyobb befektetési bank csődje. Sőt, Ben Bernanke, az amerikai jegybank korábbi vezére nemrégiben azt mondta: a pénzügyi krízis a globális história legsúlyosabb válsága, de mivel nem kisérté MSN-hang, mi is csak akkor figyeltünk föl rá azon az ősszel, amikor már Bokros, Békesi és Surányi egymás szavába vágva magyarázott *A szólás szabadságában*. A Lehman Brothers összeomlása olyan felfoghatatlan és értelmezhetetlen pillanat volt, mint Michael Jackson *Invincible*-albuma vagy Falus Ferenc szandálzoknis-vizesvödörös kortárs képzőművészeti installációjának bemutatása. Az amerikai kormány nem mentette meg a céget, a CÖF nem küldte oda a Békemenetet, más esély pedig nem volt a menekülésre: kezdődött a tánc, annak nem gyurcsányferenci értelmében. Hirtelen kiderült, hogy a Half-Life helyett afrikai országok bedöntésével játszó Wall Street-i kollégák akkora lufit fújtak, mint a Hindenburg zeppelin, hogy aztán annak mintájára pukkadjon és gyulladjon ki. Ennél mélyebben nem is elemeznénk gazdaságügyileg, mert hozzávetőleg annyit értünk belőle, mint az eukarióták transzkripciójának molekuláris bázisát érintő kutatásokból. Mindenesetre az biztos, hogy kormányok siettek az összecsukló bankok segítségére, pumpálták a pénzt, mint túlképzett hipszter a lyukas bicikligumit. Idehaza Gyurcsány Ferenc hívta az Akadémiába konzultálni a gazdasági és politikai elitet, de az annyit ért, mint ebolásnak a Plussz pezsgőtabletta. Sokan úgy vélték, a Lehman csődje volt az utolsó reménysugár, mert megmutatta, így nem mehet tovább. Akár igazuk van, akár nem, az biztos, hogy nem láttak még magyar

O futballedzőt, mert akkor tudnák, nincs az az 1-8-as vereség a Tomi mosóport gyártó üzem B csapatától, amely azt mutatná, így nem mehet tovább. Pedig az eseménysor tényleg tökön lőtte a világgazdaságot, mint Steven Seagal a korrupst szenátort. Tömegek veszítették el állásukat, a növekedés leállt, valahol olyan ütemben csökkent a GDP, amekkorát a kilencvenes évek végén estek a Tamagotchi-részvények. És akkor még volt úgynevezett bizakodás, hogy majd néhány harcedzett radikális kakasherepörköltet főz a pénzügyi felügyeletekből, a piac szó kiejtése engedélyezett lesz úgy, hogy nem kell közben szívalakban csücsöríteni a szájjal, szélsőséges esetben a „dereguláció” szó használatát Fásy-mulatóval büntetik, ám mindebből csak Matolcsy György maradt, Uri Geller és hogy „Gazdaság, mukodj!”

MEGHAL MICHAEL JACKSON

Michael Jackson halála ugyan a nyolcvanas évek végét jelentette, de a 2000-es évek sokkoló eseménye, annak ellenére, hogy élete utolsó évtizedében már leginkább csak önmaga paródiája volt. A már a kilencvenes években is a szörnyű és a nagyszerű határán holdsétáló, istenáldotta Jackson. A legenda szerint az első színes bőrű futballszárnak száz éve még liszttel kellett behintenie magát minden futballmeccs előtt, mert egyébként nem fogadta volna el csapatának fehér felső középosztálybeli, úri közönsége. Michael Jacksonnak, hiába volt a táncos-énekes előadóművészet mozarti tehetsége, eképp volt rögeszméje, hogy feketeként nem lehet a pop királya. Így lett végül se fekete, se fehér, meg közben se férfi, se nő, se felnőtt, se gyermek. Michael Jackson egy csillagember volt, aki átlépett minden határt. Az univerzum ura, aki fénykorában bármit megtehetett. Bírta a Beatles-jogokat, ciki nélkül húzhatott fehér zoknit, elvette Elvis lányát, klipben táncoltatta meg Naomi Campbellt és a saját vidámparkjában volt játszópajtása Macaulay Culkin, hogy végül a *Heal the World*dél 1993-as Super Bowl-döntő félidejében előadja minden idők leggyiccsesebb és legnézettebb produkcióját. Innen a pályája már lejtmenet, miközben többször szedték szét és rakták össze az arcát, mint a Várkert Bazárt. A sokadik botrány után éppen a nagy visszatérésnek szánt

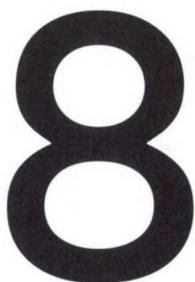

turnéra készült, amikor ötvenéves korában elvitte a szívleállás 2009. június 25-én, hogy aztán a bulvárlapok még csócsálhassák egy ideig az állítólagos rejtett heréjűségét, majd lassan lekopjanak, miképp a fájdalomcsillapítókat aranyáron mérő orvosok és a kapzsi menedzserek. Hogy a pedofilvádakkal összefonódott Neverlandet benője a gaz, és végül csak az maradjon, aki: Michael Jackson a múlt század második felének fogalommá vált sztárja, a *Thriller*, a *Bad*, a *Dangerous* dalszerző-előadója, akinek *Smooth Criminal*-ja összművészeti csúcsteljesítmény, abszolút tízes, univerzális érték, amely az egyik érv lenne a Föld megmaradása mellett, ha egy idegen civilizáció szeretné elpusztítani a bolygónkat. Ez esetben Jackson tényleg megmentené a Földet.

ZINEDINE ZIDANE MEGFEJELI MATERAZZIT

Csak sportjelenetből összeállíthatnánk egy százas listát, hiszen nem csoda, hogy emlékszünk rájuk, elvégre általában győzelmekről és eksztázisról szólnak, vagy legalább nyomott hagynak, mint amikor a pipa Ferguson mester rúgta fejbe egy stoplissal David Beckhamet. Magyar pályán nem kérdés, hogy az évtized emblematikus eseménye, amikor 2002 augusztusában, az életveszélyesen teltházás Puskás Ferenc Stadionban „föltámadt a szél, és vele együtt

a ZTE is”, és a Manchester United ellen a 91. percben Szamosi beadását Koplárovics a kapuba küldte. Több volt ez, mint feltámadás, Hajdú B. István akkorát sikoltott, hogy a Pillangó utcai Tescóban megrepedtek az élőpontytároló akváriumok. „Hát ezt megnyertük” – konkludált Medgyessy Péter is. Persze, idegenben ötöt kapott a Zalaegerszeg, Koplárovics pedig valóságshow-győzteseket megszégyenítő módon roppant össze saját legendájának súlya alatt, de nemcsak ezért előzte meg a ZTE epikus sikerét a Zidane-Materazzi affér. Koplárovicsról dalt írtak, de Zidane bólintását egyenesen bronzba öntötték. A sporton túlmutató világszintű, mémmé váló kulturális esemény volt, amikor a 2006-os világbajnokság döntőjében a pályafutása utolsó meccsét játszó harmincnégy éves izzadék, és ihletett futballzseni mellkason fejelte az őt hergelő olaszt. Kétmilliárd ember találgatta, hogy mit mondott a zselés-fetregős-könyöklös-hisztizős olasz stricifutball

emblemátikus figurája, Marco Materazzi Zinedine Zidane-nak, egymástól független, egymást megnevezni nem kívánó forrásaink szerint a futballideál nejét vehette a szájára. Az biztos, hogy a középkori zsoldosháborúk óta élő katonaszabály, hogy egy olasznak sose fordíts háttát, mert másfél métert nem tehetsz meg, de ennek ellenére a mai napig úgy ájulnak el a pezsgő-Red Bulltól szalonspicces magyar gimislányok bármely zselében abált olasztól a Romkertben, mintha még mindig 1988 tavasza lenne, s nem lehetne cappuccinót kérni a Keleti restijében is. A torna legjobb játékosának választott Zidane-t kiállították a 110. percben, az olaszok pedig tizenegyesekkel világbajnokok lettek, ami akkora igazságtalanság, minthogy manapság Berki Krisztiánról senkinek se az olimpiai bajnok jut eszébe. De Petőfit idézve: „Az idő igaz, / S eldönti, ami nem az”. A Bajnokok Ligája 2002-es döntőjében a Leverkusennek esztétikai értékében James Joyce *Ulysses* című örökkévalóságával konkuráló kapásgólt zúdító Zidane-ra száz év múlva is emlékeznek majd, Materazzinak pedig a BB Renató Baráti Kör csak annyit üzenne: „Pofád befogod, puttána!”

VV MAJKA ÉS VV LORENZO PÁRBAJA

Mi is éveket töltöttünk tévézéssel nagyapáink szekrényaljáról elötúrt melegítőfűzősöiben, a szocializációnknak integráns része volt a kereskedelmi trashkultúra, ezért az erdélyi lelkesekkel ellentétben sose mondanánk, hogy a televízió a Sátán szeme, pedig klinikai tény, hogy napokon át tényleg csak a szenny ömlik belőle, de mégis: azon színvonalzuhanás mellett már nem mehetünk el szó nélkül, hogy a *Való Világ 6* villalakóihoz képest az első szériában még egymás sarkát taposták a Lukács Györgyök meg Devecseri Gáborok. Amennyiben a valóságshow-széria mai széjjelszoláriumozott, kacsaszájú primadonnái és szétgyúrt „Szia, Uram!”-jai egy szociológiai mintavétel eredményeképp kerültek a villába, akkor Magyarország valóban megérett a resetre. Bezzeg a 2002 őszen soha nem látott felhajtással indult *Big Brother* és *Való Világ* játékosai még egyéniségek voltak, vagy legalábbis mindegyikből kinéztük, hogy meg tudna pucolni egy kiló krumplit. Mindamellett, hogy Renato Pavesi, a talján bika BB Évivel tévétörténeti aktusként szexelt egyet, és erre tán még Korda György is felkiáltott, hogy: „ó idők, ó erkölcsök”. De nem akarunk idealizálni, hiszen már az első szériával is meg lehetett volna ölni Németh Lászlót, vagy legalábbis ideo-

7.

7

lógiailag aláástya az illiberális demokrácia szükségességét. „A *Való Világ* sokaknak az álma, de időközben felébredtem én” – hangzott Dopeman villalakókkal előadatott villarapje, és mi is úgy ébredtünk föl, akárha arcon rúgtak volna egy felmosóvödörrel. Valószínűleg a népszuverenitással kapcsolatos illúzióink első végét hozta el a 2002. novemberi 27-i kiszavazóshow. Amolyan utélágazás volt ez a legendás párbaj, amely előtt már napokkal

forrtak az indulatok, hiszen az Újpest-drukker ózdi vagány, Majka, a „senkiházi tróger”, a „borsodi suttyó” hívta ki a Devergo-fétisben tobzódó Lorenzót, Balogh Béla gyógyító meditációs cédéinek lelkes prédikátorát. Mondhatni, tűz és víz, jin és jang, Chuck Norris és David Carradine. Nem csoda, hogy a műsorvezető Stohl András is úgy üvöltözött, mintha Tony Montana társaságában töltötte volna a megelőző három napot. Majka 620 ezer SMS-szavazattal győzte le Lorenzót, és ez a felfoghatatlan szavazatmennyiség azt jelenti, hogy az ózdi hős egymaga úgy 12 százalékkal jutott volna be a parlamentbe: „Villaajtó, nyílj ki!” Ugyan az első és egyetlen igazi Való Világot végül VV Szabi nyerte, de Majka volt az egyetlen, aki meg tudott kapaszkodni a médiában. És még ő énekl, hogy *Belehalok*.

6 MEGJELENIK AZ MSZP BULICÉDÉJE

Mintha fejbe vágta volna egy Schmuck Andorral, földre ejtettük a piros nescafécs bögrét, amikor 2005 szeptemberében bemutatták nekünk *A buli színe: MSZP* cédét, amelyet női magazinokkal egybecsomagolva hoztak forgalomba, mintegy a hazai baloldal megújulásának termékbemutatójaként. Felmérhe-

tetlen a baloldali egyenlősítő gondolat egyetemes művelődéstörténeti hatása Gramsci kultúraelméletétől József Attila *Döntsd a tőkét, ne siránkozz!* című kötetén át az olyan tábortüzes, tűzföldi dalokig, mint hogy *Törd a kerítést, a falakat át*. De nem mondhatni, hogy felnőtt volna ezekhez a törekvésekhez a rendszerváltás utáni magyar baloldal, amely, akkor úgy tűnt, a kilencvenes években elérte kulturális mélypontját, amikor úgynevezett szakpolitikusok csápoltak színpadon a fiatalokat megmozgatandó „Xénia láz”-bulin, de a 2000-es években még ennél is tovább szaladt az MSZP. A *Jócorapet* előadó

C

hajdani Jocó zolg-karakter addigra már nyilván egy kerületi polgármesteri hivatalban szorongatta mások nyakát ingatlanbiznisz közben – „jól vigyázz, hogy mit csinálsz, mert jön a Jocó és helyreráz” –, amikor a megújuló MSZP kijött a bulicédével, mutatva, hogy a Magyar Szocialista Párt már végleg amerikai kampánytanácsadókra cserélte Aczél György szellemét. Miközben a háttérben már készítették elő a „Hiller haver”-kampányt. Nem kérdés, választást legkönnyebben zenével lehet nyerni, ha jó a playlist, akkor még a jó helyre behúzott ikszért járó jutalomgulyást és ízes palacsinta desszertet sem kell szétosztani. Lukács György írt már erről a *Taktika és etikában*, de *A buli színe: MSZP* cédének már az elméleti felvetését is soknak találta. Pedig micsoda matéria került a „bátorság, az igazságosság és a buli” színét viselő korongra: az INXS *Beautiful Girl*-jét és a Soft Cell *Tainted Love*-ját éjjel kettőkor újrahallgatva feltűnik horizontunkon a balos technóra szeletelő Baja Ferenc a havannai világifjúsági találkozón és gondolatban már locsoljuk a Cuba Librét a lemenő Nap vereslő fényében. Az MSZP megnyerte a 2006-os választást, de csak az apokaliptikus cédéről lemaradó klasszikussal mondhatjuk, hogy „ez az út biztos a pokolba megy”. Hogy mi lett azóta az MSZP-vel? A buli véget ért, a villanyt felkapcsolták.

FŐBE LÖVI MAGÁT ZÁMBÓ JIMMY

5

Meghalt a Király. Amikor a hír körbefutott az országban, nem akadt senki, akinek a Közgép-alapító Csák Mátéval is leszámoló, Új Egyensúly Programot meghirdető Károly Róbert, esetleg a kampóorrával minimum zsidógyanús Mátyás vagy a Burger Kingből hamburgeres koronával kieső talajrészeg HÖK-elnök jutott az eszébe. Merthogy 2001 januárjában idehaza Zámbó Jimmy volt a király, hiába ostromolt a numetál hadak élén a Linkin Park, vagy a szegényember Linkin Parkja, a Papa Roach. Zámbó Jimmy, a motorokhoz és bőrmellényekhez vonzó énekes, akin mind nevetett, aki valaha leírta már a #yolo taget, a dalszerző, akit komplett társadalmi osztályok csodáltak, hogy egyúttal Marxnak is állítsunk ide egy szobrot, amiért hamarosan eljöhet Rétvári Bence. Megfejtethetlen jelenség, hogy Jimmy, az ember, akiről az Operaház sztárjai tán azt hitték, hogy mosópormárka, örült tömegek hőse

volt, lövöldözhetett akár Berettával is. A VII. kerületben született, de a proli Csepel hőse lett: az ember, akinek sikerült a nagyság, és akinek több tízezeren zárandokoltak el a temetésére. Énekes volt, de ezzel nem mondunk sokat, hiszen Vastag Csaba is ezen a fedőnéven turnézik az országban, s ezzel oly mértékben dekonstruálta a fogalmat, hogy azóta a galacsinba teker szerelmes levél a 3. b osztálytermében is futhat Skype néven. Mindenesetre a Király nem tudott volna másfél óra alatt hat művelődési házban, egy privát szülinapi vacsin és a Gazdakörök Országos Szövetségének jubileumi májashurka-töltésén is fellépni, mint a haknihősök, mert konkrétan az első helyre beragadt volna. Őt nem menedzserek kreálták és nem fizetett cikkek tették nagygyá. Értelmezhetetlen az imádat, amellyel rajongói követték, a házat befedhette volna platinalemezekkel cserepek helyett. Mi meg csak néztük tágra nyitott szemmel, mert Jimmy amúgy a nyilvánosság, a külsőségek tekintetében fuldoklott a giccsben, de annyira, hogy Paulo Coelho azóta is a Piedra folyó partján ül és sír, miután megtudta, hogy Jimmy lemosta. Ez azért eshetett meg, mert a Király valamit tudott, amit azóta sem sikerült megértenünk. A szövegei pedig itt maradtak, úgyis mint „szeress úgyis, ha rossz vagyok”, „vannak örült pillanatok”, „egy jó asszony mindent megbocsájt”, „gyere sírj a vállamon”, hogy aztán „még nem veszíthetek, még nem”. Még élni akarok. De bárhogy szerette volna, ő sem élhette túl az életet: véletlenül lőtte fejbe magát szilveszterkor. Így halt meg a Király.

JANET JACKSON CICIT VILLANT A SUPER BOWL SZÜNETÉBEN

Médiatörténeti pillanat, amely a videoklip-fogyasztás kopernikuszi fordulatához vezetett, ahhoz, amely egyszer és mindenkorra eltörölte a Romániában bejegyzett SMS-klipkérőcsatornákat. Utána már a Nóta TV is csak úgy tudta megtartani tiszántúli pozícióit, hogy Csocsesz mellé elhozta a négyütemű fekvőtámasz közben playbackelő DJ Bobót, ezüstruhában. Aranypillanat volt, ahogy Janet Jackson melle kiugrott, menten elsöpörte a *Barátok közt* Tildájának felzaklató melltartóvillantását. A 2004-es Super Bowl döntőjében Michael Jackson méltatlan húga, Janet Jackson lépett föl fétis-

4

maskarás táncosok gyűrűjében, hogy a produkciója fináléjában mellé társuló Justin Timberlake egy kis színpadias üzekedés után úgymond egy „véletlen” mozdulattal letépje a dominának öltözött Janet Jackson ruhájának felső részét, akinek emiatt ki-villant a jobb melle, úgy kétmilliárd tévé néző szeme láttára, és már robbantak is a petárdák. Nekünk bezzeg csak Király Linda himnuszénekklése jutott. A botrányos duettnek köszönhető, hogy azóta az élő adásokat is késleltetik néhány másodperccel az USA-ban, csak hogy a közönséget megóvhassák a nem várt sokkuktól, másfelől, mivel a botrány hírére az éhes internetezők úgy kaptak Janet Jackson cickójáért, mint József Attila *Hetedikjében* a „kemény mell után”, a Szilícium-völgy akkor 25 éves zsenije, Jawed Karim agyában megfogant a videómegosztó ötlete. Megcsinálta, összerakta, és pontosan egy évvel az ominózus Super Bowl-döntő után el is startolt a YouTube, amely azóta legyilkolta a klipcsatornákat és a munkahe-lyi videónézegetéseknek köszönhetően évi sok százalékkal veti vissza a nem-zetgazdaságok teljesítményét. Másfelől a YouTube-nak köszönhetően tűnt fel a semmiből és vált világhírűvé a zseniális magyar Minnesánger, „the hunga-rian rapper” Speak, aki világnézetformáló dalában Érpatakról figyelmeztette a Varga Miklós–Takáts Tamás–Bebe szuperkórus gyűrűjében Amerikát, hogy „Stop the war!” Azóta zeneileg ő reprezentálja Magyarországot a nagyvilág-ban, nem Bartók Béla.

MEGKAPOD AZ IWIW-MEGHÍVÓDAT

Már egészen úgy tűnt, hogy annyit várunk rá, mint a tizenöt éve készülő Guns N' Roses-albumra. És akkor végre regeltünk. Idehaza akkor kezdődött igazán a „kicsimmel a kutyahúgyozta kerti robottuja előtt”, a :) :) (: /:" :) és a „Szeretni annyi, mint mézespuszedliilattú gyertya lángja mellett elfogyasz-tott sertéspárizsis zsömle rágcsálása közben spontán belenyalni párod orrlíkába”, hogy randomgeneráljunk egy Paulo Coelho-idézetet, meg jöttek a húsz éve nem látott ex-óvodatársak Nelly és Kelly *Dilemma* című szá-mánál is nagyobb sötétségei, hogy kurdisztáni veterán UFO-t találtak Nagycenken és „Ha megosztod ezt a cikket, nyerhetsz egy ázsiai körutazást Rákoscabára!” Beindult az üzenőfalizmus, amely talán az egyetlen izmus, amely ellen Bayer Zsolt nem harcol két határ-

3

szarozás között. Amikor felmentél az iWiWre, lettél valaki, főként, ha ultramenőn hozzátetted: a myVIPre be nem lépsz, mert gyöngé másolat, értsd: „parasztwiw”. Kipörgetted a választ akkor, amikor odaát már a Facebookot tekinték, de hát nekünk iWiW jutott, ahogyan Las Vegas helyett „itt a piros, hol a piros”, amerikai футбол helyett magyar foci, Guns N’ Roses helyett Hooligans. Lényegében mindenki ott volt a felületen, miközben hozzávetőleg annyit törődtek az adatvédelemmel, mint Dzsingisz kán az Európai Unió alapjogi chartájával. Ment a bejelölés, keresték az ismerősöket, zúgtak az üzenetek. Nem olyan régen volt, hogy egymilliárd forintot adtak a portálért, majd be is zárták, miután utolsó évében már olyan kihalt volt az iWiW üzenőfala, mint a csernobili kísértetváros. Menő lenne azt mondani, hogy a becukással értek véget a 2000-es évek, de az iWiW története már akkor véget ért, amikor valaki először kimondta, hogy lájkolom. Ennek azért nem örülünk, mert van abban valami tragikus, hogy a KDNP túlélte az iWiWet.

AZ ŐSZÖDI BESZÉD

2.

Nincsen sok választás, azért nincs, mert az őszi beszédnek itt a helye. Úgy világít a kulturális emlékezetben, mint Baló György autója a pesti éjszakában. „Elkúr-tuk, nem kicsit, nagyon. Hazudtunk reggel, éjjel meg este.” Az van, hogy az őszi beszédből lényegében mindenki tud idézni

egy-két sort, Sas József szerint ez a legjobb beszéd, amit valaha hallott, pedig tán hasznosabb lenne, ha József Attila Nemzeti Együttműködési Nyilatkozatából mondanánk be annyit, hogy: „Sok urunk nem volt rest, se kába, / birtokát óvni ellenünk / s kitántorgott Amerikába / másfél millió emberünk.” Ez persze csak terelés, mondhatni, lárifári, mert a lényeg most a Balaton-partján rögzített retorikai kaland, amely meghatározza ennek az országnak az utóbbi majd egy évtizedét. Nyugaton a monomániás Oliver Stone forgatott volna belőle filmet, nálunk csak az *Elment az ősöd* című kulturális környezetszennyezést sikerült kihozni belőle. Felsorolni nehéz, mi következett abból, hogy megtudtuk, Petrétei Jóska és a fiúk dolgozgattak, hogy majd megdőglöttünk, hogy úgy csináljunk, mintha kormányoznánk, és aztán így tovább. Nem soroljuk föl, mert úgysem tudjuk mind körbeülni az asztalt. Azt viszont nem vi-

tatjuk, hogy az államháztartási hiány eltitkolása egyike volt a kevés profin kivitelezett kormányzati akciónak a rendszerváltás után, azt meg Orbán Viktor már bement, hogy nem kell itt morálizálgatni, csak számolgatni. Volt Kossuth téri tüntetéssorozat, amelyen olyan figurák hősködtek, hogy ha véletlenül porondra lép Tapsi Hapsi, hirtelen komolynak tűnt volna a rendezvény. Volt az október 23-i rendőráttak, ötven év után tank jött és ment Budapesten, és mind ezért végül kitüntették a vasprefektus Gergényi Pétert, hogy aztán a feltűnő és eltűnő „szlovák terroristákkal” szemben már ő is tehetetlen legyen. De a sztori Gyurcsány Ferencről szól. Ő azóta egy úgynevezett „gombóc” lett, politikai elemzők sokasága mondta már el, hogy ki kell köpni vagy le kell nyelni. (Török Gábor még gondolkodik, de valószínűleg mindkét verzió mellett dönt majd.) Az egész amúgy azzal kezdődött, hogy Gyurcsány körberajongva rongyolt be a közéletbe, mert máshogy beszélt, mint Fáskerti elvtárs a II. kerületből, és nem csak annyit mondott, hogy a szakértelemnek kell kormányoznia, továbbá akkor még nem képzelte magát Durex-reklámnak, hogy azt hirdesse: első a biztonság. Aztán kezdődött a tánc. Jött Őszöd, és addigra már mindennek vége lett. Most persze lehet még sokáig ismételni, hogy Orbánnak mennie kell, Demokrata Pártot mindenkinek, fogjuk meg egymás kezét, sárga rózsza és összefogás, aztán majd megnézzük, a szociális helyzeten túl, milyen mélyebb, föltárható oka van annak, hogy ez így alakult. És minden jel arra mutat, csak rosszabb lesz. Igaz, mindenkinek lesz olyan, magyar politikával kapcsolatos élménye a 2000-es évekből, amelyet nem felejt. Ennek köszönhetően legalább elkúrta mind jók vagyunk.

09/11

Nem csupán a dekád, de, meglehet, az egyetemes történelem Top 10-es slágerlistájára is odakerülne a pillanat, amikor az első repülőgép beleszállt a New York-i World Trade Center épületébe. Minden idők legnagyobb szabású terrorakciója mindent megváltoztatott. Az al-Kaida meglehetősen zaklatott hangulatban mutatta meg: a történelemnek akkor van vége, ha majd ők szólnak. A terror zárójelbe rakta a szabadságot, és megsúgta, hogy nem árt még gondolkodni egy kicsit. Ezrek haltak meg,

ahogyan később halálba vittek ártatlanokat Madridban és Londonban egyaránt. Napjainkban meg az Iszlám Állam fejez le újságírókat és reklámozza magát a közösségi médiában, miközben a felvilágosult és cselekvőképes úgymond nyugati intézmények részéről olyan közlemények követik egymást, amelyekhez képest egy néhai napkeltés Aczél Endre-külpolitikai szakértés egy preventív csapásmérés. Ha a nemzetközi szervezetek nagyon potensnek szeretnének látszani, akkor még egy konferenciát is összehívhatnak, esetleg kifejlesztenek egy okostelefonos-alkalmazást, amelyen látszik, hogy honnan kell menekülni, mert érkeznek az ISIS katonái. Szeptember 11. után persze a nyilvánvaló apakomplexustól gyötört ifjabb Bush, akinek kedvenc színésze Chuck Norris, az életműből pedig nyilván a *Tomboló terrort* értékeli legtöbbször, belekezdett néhány háborúba, de viszonylag kevés problémát oldott meg, akárha egyet sem. Amúgy nincs mit mondani arról a napról, ahogyan nincs mit mondani arról sem, hogy gyerekek kezébe Uzit adnak, vagy arról hogy a szomszédos országban élőlánccal próbálják megakadályozni nők és gyermekek, hogy a lázadók bevonuljanak a városukba, arról, hogy hajléktalankat pénzbüntetésre ítélnék, mert szegények. Az egész csak arról szól, hogy a világ olykor nagyon rossz hely, a felelősség meg nagy ránk, mint gangstaraperre a Fubu-dzseki. Kell még valamit mondanunk, Ildikó?

A 2010-ES ÉVEK

Még nincs vége évtizedünknek, de mi eddig összegzünk,

EMBLEMATIKUS

és kétségeink vannak afelől, hogy ha még húsz évig tar-

PILLANATAI

tana is ez a dekád,

bárki leszoríthat-

ná az első helyről

a herevasaló Berki Krisztiánt, de van még persze rajta kívül lemondó pápa meg Trump elnök, és természetesen feltűnik a szövegben Richard Gere, Sólyom László meg a VIVA Comet-gála is.

LEMOND XVI. BENEDEK PÁPA

10

Vannak azok a konzervatív politikusok, akik már nem ismerik fel az unokáikat, de a halálos ágyukon, 105 évesen, vastüdőre kapcsolva is kommunisztáznak, Bibliát és a csekkfüzetüket szorongatva. És van XVI. Benedek pápa, aki ereje fogytán úgy döntött, nem várja be, hogy úgy végezze, mint a 2000-es Eb-ről győzelem nélkül távozó, egy nagyobb sprint után lihegő német veteránválogatot. A szent-
 atya ugyanis 2013. február 11-én bejelentette nyugalomba vonulását, mire földre hullott minden *Új Ember*, és fölnyerítettek a lovak. A távozás nemcsak azért érte derült égből villámcsapásként a katolicizmust, mert a pápák vagy kétezer éven át „lemondtak a lemondásról”, ahogy Pajor Tamás szövegelte – XVI. Benedeknek mindössze négy elődje távozott idő előtt a szent székből, márpedig a Diósgyőr egy szezon alatt elfogyaszt ennyi edzőt –, hanem mert a német pápának „Isten rotweilere” volt a beceneve, ami még Kapisztráni Szent János nicknevénél, a „zsidók ostoránál” is félelmetesebben hangzott. Nem is ígért túl sok derűt a megválasztása, amikor 2005-ben az idős Joseph Ratzinger bíboros először integetett pápaként rezidenciája erkélyéről, mert tisztán emlékszünk, olyan sötét fellegek gyűltek a Szent Péter tér fölé, hogy a nagy sötétségben leginkább Palpatine kancellárként hatott, és a közvetítést nézve minden bizodalmunk a szellemirtókba vetettük. Pápasága alatt azonban mégse hozták vissza az istenítéleteket, se nem tették kötelezővé a novíciusoknak Fekete György frizuráját, továbbá Lagzi Lajcsi trombitálására se szakadt fel a hetedik pecsét. Pontifikálása alatt minden maradt a régiben, noha egyre többen követelték a generálszervizt. Azt persze a kiugrott Opus Dei-tagoktól a Szentjánosbogár hittantábor felsős tanulócsoportjáig senki se hitte el, hogy a pápa elfáradt: menten keresni kezdték az erről szóló Nostradamus-jóslatot, míg sokan saját elmélet fabrikálásába fogtak. Legutóbb „Cion-diktátúra” címkével találtunk egy Kincsesné jegyezte illuminatív tanulmányt arról, hogy az Árnyékhatalom mondatta le a szentatyát, csak hogy a menekültbarát Ferenc pápával, Soros György bábjával válthassa fel, mert neki nem számít Európa. Ha ez igaz, ördögi terv, úgyhogy talán nem is meteorológiai véletlen, hogy XVI. Benedek távozása után nem sokkal villám csapott a Szent Péter-bazilika kupoláján lévő keresztbe. Ha tényleg komolyan gondolta az Úr, és ez isteni jel volt, akkor Semjén Zsolt elé dobhatna egy villámlatin-kazettát.

VILMOS ÉS KATE ESKÜVŐJE

Bár az „évszázad esküvője”, Vilmos herceg és Kate Middleton polgárlány 2011. április 29-i házasságkötése a Westminster-apátsági templomban, csak annyira volt izgalmas, mint egy angol felsőházi ülés, mert egyetlen szexvideókkal teli okostelefon se tűnt el, és kellemességében vetekedett az endokarditisszel, mégis kétmilliárdan nézték a földgolyón. Vagy azért, amiért Csepelen annyira szeretik a *Szerelmek Saint Tropez*-ban című sorozatot, vagy mert sokan remélhették, hogy Kate mégiscsak földobja a bulit egy „nem”-mel, bár erre annyi esély volt, minthogy egy nyomokban mogyorót tartalmazó szalontüdőkonzerv lenyomja Gordon Ramsay-t a szakács-világ bajnokságon. Mikor megtudtuk, hogy Vilmos és Kate esküvőjét a Magyar Televízió is élőben adja, el is méláztunk, milyen gyilkos vezérpublit írna erről Ady, hiszen ennél gyűlöletesebbet el se tudunk képzelni az Ady-horizonton, mint egy édeskés, hintós, vaníliás királyi esküvő, ami még csak nem is a mienk, noha azt nem bántuk volna, ha a Brit Nemzetközösség számos államához hasonlóan nálunk is munkaszüneti napot rendelnek el. Az öngyarmatosítás illusztrációjaként már hetekkel a királyi esküvő előtt eltűntek nemcsak a *The Sun*-ról, de a magyar bulvárlapok címlapjairól az ittas sztárok szondafújós konfliktusai, és csak olyanokat lehetett olvasni, minthogy Vilmosnál jobb parti már csak Richard Gere lehetne, hisz ez az ifjú tökéletes, pedigrés harapásnyoma van, egy lovag, egy gentleman, meg hogy micsoda kényeztető csomaggal lepi majd meg a nászéjszakán a nejét, bár a régóta a trónon lévő uralkodócsaládoknál már brit tudósok kutatásai szerint a testőr kapja az efféle kedvességeket. Nem tudjuk elfelejteni a Magyar Televízió esküvői különkiadását, mert volt ott minden, viktoriánus díszletek, rózsaszín ernyő és műanyag bazsarózsa gyűrűjében bejelentkező Betlen János, Habsburg György mint szakkomentátor, már csak Dávid Sándor és egy törtmágyarul beszélő terrorszakértő hiányzott a stúdióból, aki beavat abba is, hogy a menyasszonyi ruhát úgy őrizték, mint a nácik a Barbarossa-tervet. Magának az esküvőnek amúgy csak egyetlen tanulsága volt, hogy tévedett John Keats, mert a szépség nem feltétlenül az igazság, és hát milyen gyorsan múlik a dicsőség, mert hiába került 250 ezer fontba a menyasszonyi ruha, másnap a tanú, Pippa Middleton fehér fenekéről beszélt a világ.

9.

ÉS AKKOR: BREXIT!

Lennon Lewis és Floyd Mayweather csak arcsimiket osztogatott ahhoz a po-fonhoz képest, amelyet a magabiztos brit elit kapott Nagy-Britanniától 2016 júniusában. Aznap, amikor David Cameron, a konzervatívok addig regnáló kormányfője belépett a politikai bohóctréfák Torgyán Józsefekkel és kerületei párttitkárokkal jól ellátott táborába. A politikus a tuti választási győzelem érdekében korábban kitalálta, hogy ha pártja nyer, népszavazást tartanak a brit EU-tagságról, amelyen a lehetséges zakót annyira tartotta lehetségesnek, amennyire Orbán Viktor a tizennegyedik havi nyugdíj bevezetését, amikor be-

lengette azt. Ám annyit elfelejtett, hogy választópolgárok is vannak játékban, ami persze nem is olyan nagy tévedés, ha figyelembe vesszük, hogy Pintér Attila olykor szövetségi kapitányként feledkezett meg az ellenfélről a taktika kidolgozásakor. Persze így sem feltétlenül kellett volna győzniük a kilépéspártiaknak, csak hát ott volt a sok vidéki tahó. De tényleg, képzeljük el, ahogy ott ül a közép-angliai poros kisvárosban a pali, előtte korszó Guinness, ami mellett egy fél viszki, a lábánál az odakészített műfüvön legelnek a birkái, konkrétan nem tudja, hogy India már nem

brit gyarmat, a WhatsApp-ról azt hiszi, hogy kártyajáték házibulira, és anynyi esze sincs, hogy ha már gyári melósból lett birkatenyésztő kényszervállalkozó, legalább a balos, melós West Ham Unitednek szurkoljon, ne pedig a zsidó identitású, nagypolgári Tottenham Hotspurnek, arról nem szólva, hogy a körszakállán átszűrve érkezik a steakszagú lehelete közénk, miközben masszívan kurvaanyázik a bevándorlók miatt, pedig az egyetlen lengyel, akit valaha látott, II. János Pál volt, aki feltűnt a tévében, amikor a Manchesteri helyszínelőket kereste az AXN-en. Tehát ha el tudunk képzelni egy ilyen aszszonyverő barmot, aki a barátait is mozgósította, hogy Nagy-Britannia lépjen ki az EU-ból, akkor jó eséllyel az angol birodalmi elit remek tagjai lennénk, és körülbelül annyit érthetünk a szigetországból, amennyit Mikszáth Kálmán a fény elektromágneses hullámelméletéből. Merthogy miközben a londoni Citynek, a pénzügyi központnak már külön repülőtere van, hogy az egyenöltönyös bizniszuhancoknak ne kelljen betaxizniuk a repülőtérrel középre, olyan apróságok még akadnak az országban, mint területi egyenlőtlenségek, hozzáférés a minőségi oktatáshoz meg szorongás amiatt, hogy minden bonyolultabb, nehezebb, átláthatatlanabb, érthetlenebb, gyorsabb, mint régen. Az elit viszont úgy döntött, hogy annyira nem izgatja, hogy rajta kívül is van

8

3 ■ élet, már ha értesült arról, hogy rajta kívül is van élet, mert meglehet a Prada új tavaszi kollekciója elterelte erről a figyelmét: cserébe kapott is egy Brexitet. Azt, amelyik megrengette Európát, és minek nyomán sokáig nem tudja majd még senki, hogy pontosan hogyan és merre tovább. Amíg ez kiderül, mi engedelmesen legeljük tovább a műfűvet a kocsmában. A Brexit óta ugyanis tudjuk, úgyis van élet, hogy birkának néznek minket.

7 SIMICSKA G-NAPJA

2015. február 6. óta tudjuk, milyen lehetett a hangulat a Sándor-palotában Románia kiugrásakor. Február első péntekjén telibe kapott minket a történelem, amikor Simicska Lajos robbantotta a gecigránátot, miután médiabirodalmának egész vezetősége dezertált, és állt Orbánhoz. Bárhova néztünk, csak Simicska-nyilatkozatokat találtunk, hogy „Orbán egy geci”, „az is egy geci”, „mindenki geci”, „bemegyek és kibaszok mindenkit”, szóval az addigi első számú és elérhetetlen nemzeti nagytőkés a talajt vesztő Tony Montana tempójában tolta végig a napot. Hogyha felhívjuk és feldobjuk neki, tán elküldte volna a picsába Habsburg Györgyöt, a csángókat, a Kaláka együttest, az *Így szól az Úr* református műsort, Szőr Kenót és a tengeriteheneket is, meg hogy öt kinyírják, lelövik, elütik, és szinte már halljuk alatta a *Gimme Shelter*-t. A forradalom beleharapott legnagyobb gyermekébe, mire ő megüzente, hogy a harc hoz csak békét, nem tűr több árulást. Egészen hihetetlen volt az a nap, mint amikor először hallottuk a torinói felvételen a nyolcvannyolc éves Kossuth Lajos hangját. A G-nap megrengette az országot, egy hétre még a budai polgári szalonokba bábozódott miépes értelmiség is erőre kapott, a *Magyar Fórum* címlapja a legendás „Surányi-veszély” óta nem volt annyira ihletett, mint ezekben a napokban. Azóta azonban a háború konszolidálódott, Simicska nem végezte mezítláb egy háztetőn, sem magyar Hodorkovszkijként egy uránbányában, de ő sem hozta nyilvánosságra a dokumentumokat és a svájci bankszámlakivonatokat, hiába ígért neki amnesztiát a fél ország. Mindössze egyetlen próbálkozásra futotta, hogy egy ügynökváddal dr. Kende Péter örökébe lépjen, de ennél még a Juncker-pofon is nagyobb csattant. Hát Nagy Imre helyett ő jutott a mi korunknak.

MEGVERIK AZ ELSŐ UBER-SOFŐRT

Az megvan, amikor a ludditák első alkalommal vertek szét kötőgépet, mert a masina elvette a munkájukat? Ha nincs, nem baj, mert annak semmi köze a kortárs technológiával szembeni szkepticizmushoz, így az ismeretlen Uber-sofőr elveréséhez, noha a gyorsan haladók úgy szeretnék beállítani, mintha

a gépek szétverésének természetes folytatása lenne például az Uber elleni harc, ám ez annyiban igaz, amennyiben a véres kezű Haynau 1848-as forradalom utáni megszárlásából automatikusan következett Ausztria beolvasása Hitler Harmadik Birodalmába. Ennél viszont alighanem bonyolultabb a helyzet, csak hogy a technológia ügye vallásháború lett, éppúgy hit kérdése, mint annak eldöntése, egy-egy Maradona-szóló, Rimbaud-vers és Hendrix-gítárbravúr a végső érv-e Isten létezésére. Az SZDSZ nagyképű tagozata például hajlandó újraalakulni minden pillanatban, hogy maradás-párti, bigott, közéleti vakként emlékezzen meg mindenkiről, aki nem hisz a korlátlan haladásban, pedig a téma csöppet

komplexebb értelmezésre érdemes. Vegyük például az Ubert, amely autókkal lett állatorvosi ló, hogy egy abszintot reggeliző kortárs francia szimbolista költőnek is mutassunk egy menő képet. Az Uber, ugye, megérkezett például Magyarországra, és alapjaiban változtatta meg azt a szolgáltatást, amelyet személyszállításként ismertünk. Olcsóbban vitték az utasokat, az applikációjuk modernebb volt, mint a taxisok szolgáltatása, a haladók örültek, eljött a piac legszebb napja: olcsóbban kapunk jobbat. Az az apróság kimarad, hogy hány termék lehetne olcsóbb, ha a gyártó nem tartaná be a hatályos szabályokat, például végre dolgoztathatna hatéves cigánygyerekeket Borsodban játékpénzért öt műszakban Vangelis zenéjére. Merthogy az Uber úgy érkezett, hogy a helyi jogszabályokat kicselezte, adózási problémái látványosak voltak, a munkavállalói jogok kezeléséről szó sem esett és így tovább. Márpedig ha az állam képtelen szabályozni egy területén szolgáltató vállalatot, akkor nem működik, ha pedig nem működik, akkor nem lehet tőle elvárni, hogy olyan oktatási vagy egészségügyi rendszert működtessen, ami segíti az esélyteremtést. Az Uber közben persze elrabolta a megosztás meg a közösség szót, amely körülbelül annyira illik hozzá, mint a Civil Összefogás Fórumhoz a civil szervezet, az Origóhoz meg az újság. Az Uber egy piaci cég, amelyik megmutatta, ilyen sebességű változások kontrollálhatatlanok az állam számára, a jogszabályalkotás, a társadalom változása nem tudja követni az applikáció-fejlesztők sebességét, ezért kell lassítani, mint kezdő Forma-1-es pilótának, amikor

rászólnak a fülére, hogy engedje el a nagy öreget. Hogy a haladás ne technológiai, hanem demokratikus legyen. Az ugyanis a cél. És ehhez nyilván nem vezet el az ismeretlen Uber-sofőr megverése, csupán jelzi, a technológia főhőseinek meg kell érteniük, velük szemben nemcsak kockázati befektetők, alkalmazásértékelők, életforma-hipszterek, Instagram-profilok és startupcégek állnak, hanem emberek is. Bármilyen idejétmúlt értelmezés is az, amelyik végül róluk beszél.

MEGÖLIK OSZAMA BIN LADENT

A kétezres évek alighanem 2011-ben értek véget. Méghozzá akkor, amikor amerikai kommandósok rátörtek Oszama Bin Ladenre valahol Pakisztánban, és kivégezték. Ez volt az a nap, amikor még a halálbüntetés-ellenes lobbi sem emelte magasra a zászlaját, sőt még a személyesen és közvetlenül és szigorúan Soros György igazgatta TASZ sem adott ki közleményt, amely emberi

jogi kérdésekre mutatott volna rá. Az Egyesült Államokban meg egyenesen utcára vonultak ünnepelni az emberek, mintha világbajnokságot nyert volna a futballválogatott. Bin Laden, a mára szinte elfeledett al-Kaida vezére (a szervezetet úgy váltotta fel az Iszlám Állam a nemzetközi porondon, ahogyan idehaza az Anti Fitness Clubot feledtette végleg a Halott Pénz a tinilányok szívében) volt a legkeresettebb terrorista 2001. szeptember 11. óta. Az volt a történelem legsúlyosabb, -hihetetlenebb és -perverzebb terrorakciója. Bin Ladenék innovációja tényleg felfoghatatlan volt, olyasféle

kreativitással működtek, amiért dollármilliárdokat fizetnek ma úgynevezett kockázati befektetők startupvállalkozóknak. Ki ne emlékezne a pillanatra, amikor a drabális utasszállítók belerepültek a World Trade Center ikertornyaiba? Az után az akció után Bin Laden az amerikaiak célkeresztjébe került, odaát alighanem mindent, de tényleg mindent megadtak volna érte, konkrétan 50 millió dollár vérdíjat tűztek ki a fejére, még olyan westernhősök is elindultak a skalpjáért, mint Jesse James, Billy, a kölyök, katonák ezrei álmodtak arról, hogy bosszút állhatnak a hazájuk elleni bestiális merénylet miatt. Végül megtalálták a szaúdi milliomost, megölték, de a terrorizmus tovább élt. Sőt az aszimmetrikus háborúk különleges szakasza kezdődött: a védekezés is

szinte lehetetlen, hiába is állítanak minden rendőr mellé egy Carlo Ancelottit, vagy mást az olasz futball legendás catenaccio nevű védelmi rendszerének mesterei közül. Ami megtörtént az Egyesült Államokban, az megtörtént utána Madridban, Párizsban, Berlinben, Londonban. A fegyver változik, most éppen az autós gázolás a divat, és már Oszama Bin Laden sincs szimbólumként, hogy azt hihessük, majd akkor vége lesz, ha őt elkapják. Elkapták, de azzal csak a kétezres évek értek véget, a terrorizmus nem. Jöttek a 2010-es évek és újabb terroristák.

MÉSZÁRLÁS A CHARLIE HEBDO SZERKESZTŐSÉGÉBEN

A gonosz dzsihádisták merénylők tényleg úgy utaznak jelképekben, mintha mindegyikük szimbólumkutatónak készülne az ELTE-re. Az egyik leginkább jelképes támadásuk Párizsban, a *Charlie Hebdo* szerkesztőségében történt. Két terrorista a szerdai szerkesztőségi értekezlet időpontját választotta arra, hogy vérfürdőt rendezzen a redakcióban. A szatirikus lap amúgy is erősen vallásellenes szerzőinek bűne az volt, hogy többször gúnyolták az iszlámot. Hogy egészen egyszerűen fogalmazunk: meg kellett halniuk a véleményük miatt. Voltak sötét korok, amelyekben nem volt ez másként, ám Európa utóbbi évtizedei éppen arról szóltak, hogy ez többé itt már nem fordulhat elő. Ezt gondolják másként az eszüket vesztett fanatikusok, akik – miközben halomra gyilkolták a nemzedékük legjobbjai közé tartozó rajzolókat – olyanokat ordítottak, hogy „Megfizettek, amiért sértegették a prófétát!” Összesen tizenkét halottat hagytak maguk mögött, meg a tudást arról, hogy a vélemény szabadsága sohasincs biztonságban. Ezekre az akciókra meg sohasincs jobb reakció, mint az erő felmutatása: a *Charlie Hebdo* következő száma természetesen megjelent, elment belőle 7 millió példány, a lapnak meg lett 200 ezer előfizetője. Mert életformákat nem lehet megölni. Legalábbis eddig nem sikerült. De a gyilkosok nem adják fel. Ebben nagyban hasonlítanak a biztosítási ügynökökre.

ELNÖKKÉ VÁLASZTJÁK DONALD TRUMPOT

És akkor az történt Magyarországon, hogy Rogán Antal egymás után két mondatban igazat állított, Gáspár Győző Kossuth-díjat kapott, Sólyom László lett az *X-faktor* műsorvezetője, több vegánbolt működött egy időben Borsod megyében, mint hentesüzlet, továbbá Krasznahorkai László *Sátántangó* című könyvét választották a legjobb művészeti produkciónak a VIVA Comet-gálán. Mármost, ha ez mind egyszerre valóban megtörténik, akkor az közelít ahhoz a csodához, amit az Egyesült Államok látott a 2016-os elnökválasztáson. Donald Trump nyerte ugyanis a versenyt, akinek annyi esélyt adtak a fogadóirodák arra, hogy jelölt, ismételjük, jelölt legyen, amennyit szuronyos katonának szoktak az atomháború megnyerésére. Hogy újra úgynevezett elemzéseket idézzünk, egyszerűen elképzelhetetlen, hogy egy ilyen tahó, buta, műveletlen, ostoba figura vezesse a világ vezető hatalmát. Hát akik ezt mondták, sajnos nem hallották Orbán Viktor nagyobb figyelemre érdemes mélyelemzését, hogy tudniillik bármi megtörténhet. És ebben mélyen igaza van, mert ahogy már a Brexitnél is leszögeztük, ez a bármi amúgy nem kellene, hogy meglepés legyen, ha az elit figyelmet fordítana arra, mi történik az országában, mi foglalkoztatja az embereket, mi miatt szoronganak, honnan a fokozhatatlan bizonytalanságuk, félelmük. Hillary Clinton ehelyett azóta is azzal foglalkozik, hogy beazonosítsa, ki miatt veszített, és abban következetes, hogy magát sohasem említi a lehetséges hibások között. Pedig nem ártana megértenie a washingtoni elitnek, miként maradt alul, és nem ártana megérteni, miként lehetett elitellenes retorikával elnök a legmélyebben elitista Trump, aki egyébként persze valóban úgy néz ki az elnöki mezőnyben, ahogyan az oda tévedt Rogán Antal miniszter az első szabadon választott magyar kormány, a galaktikusok Instagram-képén (készült Amaro-szűrővel) Kossuth Lajos, Deák Ferenc meg Eötvös József között. Annyival viszont beljebb vagyunk Trumpnak köszönhetően, hogy tudjuk: nem lett vége a világnak azzal, hogy ő lett az elnök. Inkább azt tudjuk: a kevesek világának lett vége egy kicsit. Még akkor is, ha a kevesek közül való lett az elnök. Ennek köszönhetően él a remény, hogy a Sólyom Lászlók is vezetnek majd még *X-faktorokat*.

3.

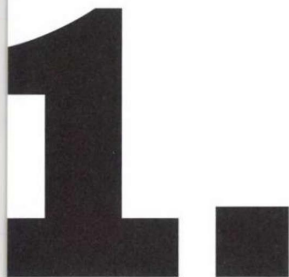
LEFOTÓZZÁK A HALOTT, HÁROM- ÉVES SZÍR MENEKÜLT KISFIÚT

Minden évtizednek megvan az a fotója, amely többet mutat annak a tíz évnek minden geopolitikai kihívásából, küzdelméből, valóságából, szenvedéséből, könyörtelenségéből, mint komplett politikatudományi leporcellók. A 2010-es évek emblematikus képe az lesz, amelyiken ott fekszik az a hároméves szír kisgyerek kiterítve, holtan, a tengerparton. Abban a fotóban ott van a szíriai polgárháború minden reménytelensége, a nagyhatalmak impotenciája, a

menekültválság kezelhetetlen humanitárius kihívása, értelmezési nehézsége. Mert hát racionálisan miként mondható, hogy mindenki jöjjön ide, siessen Európába? Mert hát ezzel egyidőben miként lehet mást mondani, mint azt, hogy nem akarjuk, hogy még egy hároméves kisgyerek feküdjön ott holtan, kiterítve? A migrációs krízis összetettsége is ott van a képen, hiszen a szírek nemzeti tragédiája alapvetően különbözik az Afrika egyes országaiból a jobb élet reményében útra kelők amúgy szintén nyomorúságos mindennapjaitól, másként

vannak az életükért menekülők, mint a munkáért útnak indulók. De a kép leginkább a nyilvánosságról szól. Arról, hogy miként határozza meg a látvány a politikai döntéshozatalt. A kép a közösségi médiának, az internetnek köszönhetően egy pillanat alatt járja be a világot, képes értelmezést adni politikai folyamatoknak, befolyásolni politikai döntéseket, elmagyarázni történeteket. A közvélemény megváltoztatható a képek felmutatásával, miközben annyi mindent kellene mérlegelni, ám a megítélés a képek nyilvánosságában, lájk- és mémipari területen zajlik majd, nem pedig a látványmentes területen, ahol a lehetséges következmények, a nemzeti és európai érdekek mérlegelésének eredménye különbözhet az érzelmek játékaának kitett képek valóságától. És mindezért erről az évtizedről mégis csak az mond a legtöbbet, hogy azt a képet mind láttuk. És azt a képet mindannyian értettük. Most mondjuk, mindannyian. Mi, mindannyian.

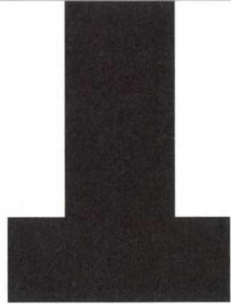
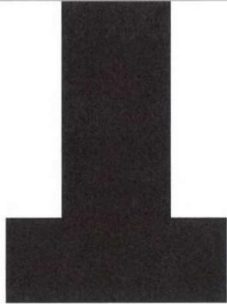
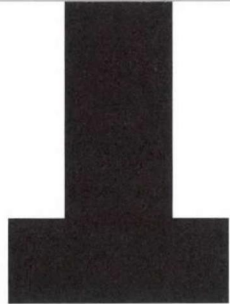
KIVASALJÁK BERKI KRISZTIÁN HERÉJÉT

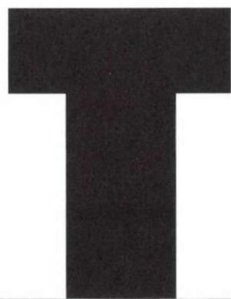
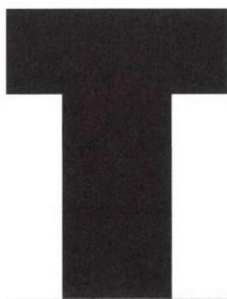
Száz éve még Ady Endre volt a kereskedelmi celebritás, manapság Berki Krisztián. Mármint az, aki nem az acetonos tesitermekben, bűdös öltözőkben és hűgyszagú tusolókban készülő olimpiai bajnok, hanem a vállalkozó, testépítő, egykori cserekapus és Fradi-vezér: A Berki, akinek még a pórusaiból is a diszkókanszaggal kevert tökéletes üresség árad. Berki olyan, mint az Axe Excited a dezodorok, a Malibu az italok és a havi fizetésből félórára kibérelt fehér luxuslimó az autók között. Minden nyilatkozata egy rokihelyre parkolt Bentley. De tagadhatatlanul összejött neki az élet. Nyilván mi is szeretnénk az *Éden Hotel*ben csapadni és egy-egy

csapatutaztatással százezreket zsebretenni. Irigyeljük a halásznadrág-atléta kombó Armaniját, a Biotech fehérjeporok ideális reklámarcát. Berki Krisztián már korábban is számos nagy sikerrel büszkélkedhetett, de azzal végleg az érdeklődés homlokterébe került, hogy a *Bors* címlapja ordította világgá: *Döbbenet: Berki Krisztián kivasalhatta a heréit*. Galériával! A herevasalást hallva először nem tudtuk eldönteni, hogy ez kínzás vagy kényeztetés, Caligula- vagy Szent Ignác-filmben van-e helye, de mint kiderült: esztétikai beavatkozás, amely a zsírsejtek szétrobbantásával úgy eltünteti a zacskó ráncait, hogy aztán ki lehetne vele bélelni a legkorszerűbb vitrint is. A maximalista Berki homlokfeltöltésre érkezett Doktor Tizedeshez, aki grátiszként kivasalta az Ez-redest. A vállalkozás egészen a választásokig tematizálta a magyar közéletet a nagyjából ugyanennyit érő Összefogás rovására, úgyhogy ideje lenne már kivasalni az egész országot is. Már az elemes kapucsinóhabosító legitimitását sem ismerjük el, de ha valamit, akkor a herevasalást tényleg megkülönböztetünk egy ezerszázalékos különadóval.

SPORTKULTÚRSOKK

A SPORT-

Vb-selejtező a stadionban, amelyben kon-

TÖRTÉNELEM

centrációs tábor rendeztek be, az 1980-as

LEGNAGYOBB

és az 1984-es olimpia hidegháborús boj-

SZEMÉTSÉGEI

kottja, Lance Armstrong, aki csalóként lett legenda – a sporttörténelem legnagyobb szemétségei közül szemezgettünk. A lista nem teljes, s aki szerint vita nélkül lehet készíteni efféle lajstromot, az próbálja meg lenyomni a Top 10-et a rendszerváltás utáni Magyarország legnagyobb lopásaiból. Na, ugye, megmondtuk.

VB-SELEJTEZŐ A KORÁBBI KONCENTRÁCIÓS TÁBORBAN

A FIFA nélkül annyit érne a felsorolás, mint a *Szomszédok* Etus nélkül. A Nemzetközi Labdarúgó-szövetség történetének egyik legocsmányabb döntését 1973-ban hozta. Úgy határozott, lehet vb-selejtezőt rendezni Santiagó-

ban. Nem azért volt ez kérdés, mert nincs olyan stadion, mint Akasztón vagy magas a páratartalom, hanem mert a Pinochet-művek konkrétan koncentrációs tábor rendezett be az arénában, csakhogy segítsünk azoknak is, akik a fehérterrort nem tudják megkülönböztetni Kubatov Gábertől. A Chile-Szovjetunió párharc első mérkőzése 0-0 lett Moszkvában. És akkor jött a FIFA. Nem meglepő, hogy a szovjetek köszönték a lehetőséget, de nem utaztak

el Dél-Amerikába. A november 21-i randevú így elmaradt, de a tragikomédia nem. Az illetékesek kitakarították a létesítményt, mintha először jönne át hozzájuk a csajuk anyja, letörölték a vért mindenhol, lekaparták a salétromvirágokat, megtöltötték a stadiont, s rendeztek egy kabarét. Felállt a hazai csapat, a játékosok passzolgattak, lőttek egy gólt, s nyertek 1-0-ra. Bár ma már Chile történetének legszomorúbb goljaként emlegetik azt a gólt, akkor biztos zúgott a „Szép volt, fiúk!”

ATLANTÁBAN RENDEZIK A CENTENÁRIUMI OLIMPIÁT

Mintha a Fidesz századik születésnapját a korábbi Köztársaság téren tartanánk. Az úgynevezett Nemzetközi Olimpiai Bizottság úgy döntött: az újkori olimpiák centenáriumi ünnepségeként számító 1996-os olimpiát nem Athén, hanem a Coca-Cola központja, Atlanta rendezheti meg. Merthogy az olimpiai eszme nyilván marketingalapokon jött létre, s csupán tévedésből felejtették le a NOB alapító nyilatkozatának

sarkából valamelyik menő fegyvergyár logóját, már ha eleve nem lézerpisztollyal írták alá a doksit. Ennél még a fegyverkereskedők is rendesebbek, mert azért plutóniumot ők se adnak el akármelyik terroristaállamnak, de a sportpolitikusoknak mindegy, ki viszi az olimpiát, ha eleget fizet. Szóval az újkori olimpiai eszme atyja, az a Coubertin nevű is csak valami eszdeemes zavarkeltő lehetett, s igazából nem értette a lényegét. Aki meg még most sem érti, az hívja meg Simicska Lajost egy kisfröccsre: egy Szolnok–Debrecen vasútvonalért cserébe majd elmagyarázza.

LANCE ARMSTRONG SOSEVOLT CSODÁJA

Csalt. Na és? Ne is lájkolja ezt az egészet senki, aki soha sem puskázott, életében egyszer sem ment át a piros lámpán, sohasem hazudott, füllentett, de mindig kibontotta az igazság minden részletét, s soha nem mondta a barátnőjének, hogy most indul, miközben éppen Kozel duplát rendelt a pultnál. Armstrong nem azzal írta meg a legmocskosabb fejezetek egyikét, hogy doppingolt. A sportot együtt tettük azzá az iparaggá, amely sokakat kerget a tiltott szerek felé, különösen az országúti bringát, ahol már tényleg az lenne a legkorrektebb, ha egy Tour de France-on a Bayer gyógyszergyár indítana versenyzőket a Chinoin ellen, ahogyan a Ferrari és a McLaren pilótákat a Forma-1-ben. Armstrong még azzal sem unikum, hogy korábbi csapattársai szerint nem nyert kerületi jellembajnokságot. De. Felépült a hererákból, létrehozott egy alapítványt, amely a betegség ellen küzd. Milliók viselték szerte a világon a karkötőt, amelyen a „Livestrong” felirat díszelgett. Hét Tour de France-ot nyert zsinórban. És hajlamosak voltunk azt hinni, a lehetetlen létezik. Most meg kiderül: minden hazugság volt. Szóval, ha Charlize Theron berepül az ablakon, kérjük el a személyijét, mielőtt lesmároljuk, nehogy töke legyen a menyasszonynak.

8

NDK-S ÚSZÓNŐK SIKEREI

7.

Aki látta az Egerszegi Krisztina 1988-as olimpiai győzelme után készült fotókat, annak aligha jelentett újdonságot, hogy a keletnémet úszók nem eperhabon és zacskós Maggi-levesen éltek. A szoci ország úgy döntött: a keleti blokk nevében megmutatja, ezért tenyészteni kezdte a világklasszis sportolókat. Az NDK-ban a doppingügyinél nagyobb büdzséből már csak az Államvédelmi Minisztérium gazdálkodott. Ez a terv sikeres volt, amennyiben pár aranyért cserébe sikerült tönkretenni megannyi nőt, életet, versenyt. De például Kristin Otto, a csodaúszó, az embléma hat elsőséget szerzett Szöulban. Megfizetett érte ő is, országa is. Egyedül a doppingszakemberek nem, akik az NDK bukásával simán áttették a telepelyüket egy másik progresszív országba, a Kínai Népköztársaságba. A bíróság már több száz versenyzőnek ítelt meg kártérítést, amiért szteroidokkal szétbombázták a testét. Volt, akinek a hangja mélyült, volt, aki azt nyilatkozta, a lelki sebeket nem lehet begyógyítani. A legsúlyosabb eset az Európa-bajnok súlylökő Heidi Kriegeré, akit annyira teletömtek férfihormonnal, hogy rajta már csak a férfivá operálás segített. Államilag szervezeten mérgezték őket. De legalább a keleti blokk megmutatta. Utoljára 1988-ban. Magyarországon egyébként a nyolcvanas évek végén volt a legnagyobb az öngyilkosok száma, újabb bizonyítékeként annak, hogy a sportsikerek és a nemzet közérzete között szoros korreláció van. Innen is gratulálunk az NDK sportsikereihez.

MEXIKÓBAN MAGASBA EMELKEDNEK A FEKETE KESZTYŰK

6.

A történet néhány bátor, igazságszerető sportolónak köszönhetően kerülhetett volna az olimpiák legemlékezetesebb pillanatai közé is, ám a hatalmasok szemétsége miatt inkább idetettük, hogy ne felejtjük őket. Tehát már az 1968-as olimpia előtt összefogtak a színes bőrű amerikai sportolók, s követelték, hogy a rasszista rezsimmel tündető Dél-Afrikát tartsák távol az olimpiától. Nem titok, ultraradikális szervezet állt az akció

mögött. Amúgy meglehet, mi is ultraradikalizálódnánk, ha farba lőnének, mert nem szedjük megfelelő ütemben a gyapotot. A versenyzők nem unták meg a tiltakozást és nem mentek haza, hanem Mexikóban is kiálltak a faji megkülönböztetés ellen. John Carlos és Tommie Smith például a 200 méteres síkfutás eredményhirdetésén üzent egyenlőséget az örökkévalóságnak. Fekete kesztyűt húztak, így emelték kezüket a magasba, ez jelképezte a fekete Amerikát, a dobogón fekete zokniban, cipő nélkül álltak. Ez a „mezítlábas” fellépés pedig a fekete közösség szegénységére hívta fel a figyelmet. Példás bátorságukat a Rogán Antal-i értelemben véve nem korrupt NOB azzal jutalmazta, hogy kizárta őket az olimpiai játékokról. Ez következett abból, ahogyan az ötkarikás szervezet működik, ami amúgy korszerű, hiszen most már a drogbárók is jótékonyági szervezeteket elnökölnek, mert úgy jobbak az adózási feltételek, mint kábítószer-kereskedőként. Szóval, ha a gyáva NOB-bohócok nem is, az idő igazságot szolgáltatott a bátor párosnak. Ma már hősként ünneplik őket, 2005-ben a San Jose Egyetem ötméteres szobrát emelt a tiszteletükre. És ma már a világ nagy részén nem menő azt írni, hogy ha elütsz egy négert, hajts tovább az autóddal. Arra úgyis ott vannak a magyar lovagkeresztesek. Minden más mocskos ügyre meg itt maradt a NOB.

AZ FC HATVAN REAC ELLENI SORSDÖNTŐ MECCSE

5

Alighanem a felsorolás legismertebb epizódja a kisvárosi együttes 1994-es oldalba rúgása, a hatvani álom elveszejtése. Egy generáció igazságba vetett hite veszett el a REAC elleni találkozón. Történt, hogy a hatvani csapat az első helyen állt a másodosztályban két fordulóval a bajnokság vége előtt, s már csak két kieső csapat elleni randevúja volt hátra. Először a REAC érkezett a Népkertbe, s általános meglepetésre vezetést szerzett. De a vendéglátók nem hagyták annyiban, szinte benyomták a kapujukba a rákospalotaiakat. A falat sokáig nem tudták áttörni. Aztán valakinek végre sikerült. A labda a hálóba tartott, amikor a vendégek középhátvédje látványosan kiütötte azt. Piros lap, tizenegyes – könyvelte el mindenki, síp azonban nem jött. A vérmesebb szurkolók, harmincasok, apukák, apósok, tanárok és melósok sírásra görbült szájjal várták a lefűjást, hogy üldözőbe vehessék a játékvezetőt. Több sansz ugyanis nem kínálkozott, nyert a REAC. A bírót utolérték, a klubot megbüntet-

ték, az osztályozót sem játszhatta otthon, nem sikerült kiharcolni az NB I-be jutást. Tóth Dénes szakvezető minden erejét összeszedve árnyalta odáig a nyilatkozatát, hogy a bíró mélyen tudása alatt vezetett. Ja, így a Kiskőrös jutott fel. Az, amelynek tulajdonosa a később börtönben is ülő Stadler József volt. A Hatvannak többé nem volt esélye. Még ma is évente legalább kétmilliárd „Justice for FC Hatvan!” feliratú sípcsontvédőt adnak el világszerte.

AZ INDIÁN JIM THORPE-TÓL ELVESZIK AZ ARANYAIT, MERT MEG- SÉRTETTE AZ AMATŐRSZABÁLYT

4.

Az eddigiek után már igazán nem lehet nagy meglepetés, hogy a szobánkat Erika Eleniak-posztterekkel tapétáztuk ki, nem NOB-vezetők egész alakos képeivel. A fehérgalléros sportdiplomatakkorruptságánál már csak a képmutatásuk lehet nagyobb, ahogyan pátosztól remegő hangon kiállnak a láng alá, hogy „citius, altius, fortius”, és miközben maguk dollárszázezreket vettek föl, a 20. század utolsó harmadáig tartották magukat az amatőrszabályhoz, amely értelmében profik nem indulhattak az

olimpián. Az amatőrszabály leghíresebb áldozata a sportolás hőskorának egyik legjobb versenyzője, az indián csodaatléta, Jim Thorpe volt, indián néven Wa-Tho-Huk, vagyis „Fényes Ösvény”, aki az 1912-es stockholmi olimpián behúzza az ötpróbát és a tízpróbát is. Az ötpróbában ötből négy számban nyert, gerelyhajításban csak harmadik lett, de hát 1912 előtt még sohasem volt a kezében gerely. Tízpróbában mind a tíz számban az első négyben végzett, a távolugrástól a súlylökésig. Szekeres Imre nem mutatkozott meg annyi oldaláról a szocialisták sorozatos kormányátalakításai során, és tegyük hozzá, hogy Thorpe az olimpiázáson kívül még futballozott, kosarazott és baseballozott is. Az aranyérmeket V. Gusztáv Adolf svéd király és II. Miklós cár adta át neki, Thorpe csak annyit mondott: „Kösz, király!” Nem integrálszámításban indult, no. Annyira sokoldalú azért még ő se volt. De amit utána kapott, nem köszönte meg. Egy évvel később, 1913-ban egy amerikai újság megírta, hogy Thorpe korábban, még az 1909-1910-es szezonban lenyomott egy idényt fizetett baseballjátékosként, márpedig az amatőrszabály szerint az, aki egyszer már pénzt kapott sportolásért, beleértve a haknikat és a *Szuperbajnok*

telesportos tévéműsort is, többé már nem indulhatott olimpián. Az indián csodaatlétától mindkét aranyát elvették, míg a sportpolitikusok vígan ették a szarvashúsos pizzát. Thorpe csak hetven évvel később, posztumusz kapta vissza az olimpiai győzelmeit.

MUHAMMAD ALI ALÁZÁSA

Muhammad Ali korának legnagyobb ökölvívója volt, 1967-ben nem is a ringben veszítette el a világbajnoki címét, hanem megfosztották attól, mert megtagadta a vietnami bevonulást. Bizony. Taccsra tették, mert nem akart löni.

Ali volt az ember, aki a Beatlestől megkérdezte, hogy „Ez a vége, vagy igazán feltörtök?”, és arról is híres még: az olimpia után állítólag az Ohio folyóba dobta dühében az aranyérmét, amiért nem szolgálták ki egy louisville-i étteremben, szóval nemhogy nem kapott Pro Urbe-díjat, de különösebben tudomást se vett róla a fehér hatalom. Aztán profinak állva példátlanul gyorsan jutott el a világbajnoki címig a bokszban, amely amúgy szerint „az, amikor sok fehér nézi, ahogyan két fekete összeveri egymást”. Óriási figyelmet kapott, így össznépmzeti felhörrenés követte a nevezetes konfessziót, miszerint: „A nevem nem

Cassius Clay. Az egy rabszolgánév, és én szabad ember vagyok. Az én nevem Muhammad Ali.” Persze a behívót Cassius Clay névre postázták. Ali hosszas huzavona után, 1967. április 28-án megjelent a houstoni sorozáson, de ott elpattant benne valami, mivel mindháromszor Cassius Clay néven szólították, de egyszer sem lépett elő. Ezután előbb figyelmeztették, majd a negyedik előhívásra és állva maradásra ott helyben letartóztatták a bevonulás megtagadásaért. „A háború ellentétes a szent Korán tanításaival. Egyetlen háborúban sincs kötelességünk részt venni, hacsak nem Allah, vagy annak Hírnöke kér meg rá. Nem veszünk részt olyan háborúban, amely a keresztényeké, vagy más hitetleneké.” Szálem alejkum. Béke veletek. Ali tudta, hogy Vietnam Délkelet-Ázsiában van, nem a televízióban, és noha őt nem harcolni vitték volna, a legtöbb feketét igen, ismerjük a „bújj a csokik mögé” – hadműveletet. Ezért személyes ügyéből összűgyet csinált: élére állt a helyzetnek, és így mondott nemet a háborúra, amely az egész Vietnam-ellenes mozgalom leghíresebb kiállása lett. El is nyomta a tutit: „Nekem semmi bajom nincs a vietkongokkal. Egy vietkong sem nevezett még niggernek”. És akkor a bokszenvedélyét be-

vonták, a képmutató WBA – akkoriban még nem tizenhat ökölvívó-szervezet bohóckodott – megfosztotta világbajnoki címétől, mintha bármi köze lenne a nehézsúlyú bokszzilágbajnokságnak Vietnamhoz meg a honvédelmi törvényhez. Riszpekt ezért is.

A MÜNCHENI MÉSZÁRLÁS

2.

A Fekete Szeptember nevű terrorszervezet úgy járult hozzá a béke ünnepének keresztelt olimpia sikeréhez, hogy az 1972-es müncheni olimpián izraeli sportolókat mészárolt le. A példásan viselkedő NOB meg úgy döntött, a show-nak folytatódnia kell: az esztelen vérontástól még lehet kajakozni, meg VIP-fogadásokon tapizni a tizenéves nyugatnémet hoszteszeket. Pedig amikor néhány évezreddel ezelőtt a görögök elkezdtek birkózni, aligha számítottak arra, hogy egyszer kalasnyikovos kollégák lövöldöznek majd az olimpiai faluban. Akkor is volt, aki el tudta magyarázni, mi a baj, például a *New York Times*: „Elmerülve saját álmaik világába, semmit sem tudva a valódi élet eseményeiről, a halál szörnyűségéről, a játszótér korosodó igazgatói elvakultan ragaszkodtak játékaikhoz, és úgy döntöttek, hogy egy kis vérontás miatt ugyan nem vetnek véget a mulatságnak”. Nem baj, a görék nyomhatták a lazacpálinkát a night clubban.

BOJKOTTÁLJÁK AZ 1980-AS ÉS 1984-ES OLIMPIÁT

Egyszer leülnénk azzal az amerikai külpolitikai stratégiával, aki kitalálta, hogy a Szovjetunió afganisztáni beavatkozására az lesz a megfelelő reakció, hogy a magasugrójukat meg a kisöbű sportpuskásaikat nem engedik a moszkvai olimpiára. Kíváncsiak vagyunk, hogy az illető előző este elvesztette-e a fogadást, ami arról szólt, hogy engedélyt kap-e a pultos csajtól hárommondatos udvarlás után, hogy nyomjon egy orrberregtetést a dekoltázsában, a tét meg az volt, hogy ha veszít, elintézi a bojkottot. A kísérlet meg persze két barom nagy pofonnal zárulhatott, az ember meg kijárta, hogy az amcsik válaszolanak olimpiai

résztvétlenséggel a katonai akcióra. Most komolyan, ez olyan, mintha a diszkóban azzal állnánk bosszút a DJ-n, aki egész este csak a *Despacitót* nyomja, hogy felteszünk egy fejhallgatót a legjobb barátunkra, elvégre ez aztán fáj a pulton magát majmoló, csipegető lemezlovasnak. Mindenesetre a történelem legbutább diplomáciai manővere megtörtént, az USA, miként Kanada, Japán, az NSZK meg több tucat ország, így például Haiti meg Belize küldöttsége nem utazott, így nélkülük rendeztek olimpiát. Ahol amúgy a kapitalisták még igyekeztek bizonyítani, hogy a szocializmussal szembeni intellektuális hátrányuk legalább akkora, mint amekkora a versenyhátránya a magyar keszeges szusinak a japán társételekkel szemben. Merthogy más célja aligha lehetett annak, hogy például a franciák bosszúból nem saját nemzeti himnuszukat, hanem az olimpiai dalt játszották le győzelmeikkor tiltakozásképpen. Mindenre esküszünk, hogy mindegyik az egyetlen lehetséges magyarázat, hogy az egész cirkuszt a szovjet bevonulástól kezdve Kerényi Imre rendezte. Az az egy biztos, hogy az értelem úgy hiányzik az előadás minden eleméből, ahogy a radikalizmus a karfiollevés receptjéből. A történelem dicsőségére négy évvel később sikerült megismételni a műsort, hogy akkor a szocializmus bizonyíthassa, hogy a kapitalizmussal szembeni intellektuális hátránya legalább akkora, mint amekkora a versenyhátránya a csak rovásírást ismerő szerzőknek a világirodalomban. A szovjetek vágták be a durcit, majd szépen megkérték a csatlósokat, hogy ne utazzanak Los Angelesbe. A magyaroktól is távolmaradást vártak el. Kádár János döntött is: nem megyünk. Közben döntött Ceaușescu is: a románok mennek. Hogy hány sportoló karrierjét törték ketté, az nem számított, tettek rá, hogy közülük sokan hatéves koruk óta mindent erre tettek fel, már tizenhárom évesen sem mentek el az iskolai teadélutánra, ahol ha szerencsések, összejöttek volna egy lassúzás szandálban Demjén Ferenc *Hogyan tudnék élni nélkülöd?* című számára, amelyikben van az, hogy „hisz rólad szól az élet”, és az, „ami nélkülöd nem lehet, nem kell sosem”. Aztán minden reggel keltek hajnal négykor, edzettek napi kettőt és várták a napot, amikor sikerülhet, amikor a rengeteg áldozatért elégtételt nyerhetnek, az esélyt, hogy egyszer. Aztán elvették tőlük a tökéletes sötétség bajnokai. Azt tudjuk, hogy nekik sem volt egyszerű bajnoki címet szerezni, ott erősebb a mezőny, mint bármelyik olimpiai sportágban. Tán csak a korrupciós meg az adócsaló vb előzi erősségben.

Ahhoz elég Paulo Coelho-t olvasni, ha valaki szemet gyönyörködtető, bámulatos, könnyfakasztó, nyálban hosszan áztatott jelzőkkel ellátott gólokról, cselekről, hovatovább fairplay-díjat érdemlő futball-epizódokról szeretne értesülni. Ha viszont az olvasó nem csupán „a futballért

A VB- TÖRTÉNELEM

rajongani annyi, mint kígyótakonyban

LEGNAGYOBB

érlelt marinált szilvalekvárt nyalogatni

SZEMÉTSÉGEI

herendi porcelántálból” típusú kommentárokkal szeretne vakrandizni, ránk van szüksége. Most hogy a Tomi mosóportól igazolt reklámszövegírónk bemutatkozó munkáján túl vagyunk, jelezzük: ezúttal gyilkosság, orrtörés, fájdalom, korrupció, gyávaság van a fókuszban, minden, amit majdnem történelmi szövegeink elbírnak. Lajstromunk a futballtörténelem legkegyetlenebb fejezeteiről. Ha nem tesszik, mellkason lehet fejelni minket.

DÉL-KOREA MENETELÉSE A 2002-ES VILÁGBAJNOKSÁGON

Tényleg már csak egy kiegészítő szabály kellett volna, hogy a társházigazda góljainak számához akkor is hozzászámolnak egyet, ha az ellenfél küldi a labdát a kapuba. Ezen kívül volt minden, amitől lehet undorodni, s lehetetlenné teszi a jobb győzelmét. A dél-koreai válogatott története legfényesebb futballdiadalát aratta, amikor bejutott a torna elődöntőjébe. Már ha sikernek lehet nevezni az iskolai agyaggalamblovő versenyen elért első helyet, ha mi puskával, riválisaink pedig mustáros hot doggal célozhatnak. Kevés annál gusztustalanabb munkát láttunk, mint ahogyan az ázsiai együttest a bírók átsegítették az olaszok és a spanyolok jelentette akadályon, miután a portugálok elleni csoportmeccsen előrevetítették, mire lehet majd számítani. Megannyi világklasszis – Figótól Maldiniig, Hierrótól Buffonig – az örület határán vízum nélkül lépett át, miután a játékvezetők elképesztő ítéletek sorozatával támogatták a dél-koreaiakat. Meg nem adott gólok, elfelejtett kiállítások, nyilvánvaló tizenegyesek elmaradása. Az embernek olyan érzése volt, hogy kár kimenni a játéktérre, mert nincs olyan elasztikus gránitból készült narancssárga alaptörvény, amely gyorsabban alakulna át, mint a szabálykönyv, ha Dél-Korea van a pályán. A *Titanic* első győri vetítésén nem sírt annyi hetedik bés lány a moziban, ahány milliárdos labdarúgó a pályán, ha Dél-Koreával találkozott. Igaz, ezzel legalább azt sikerült elérni, hogy az elődöntőben a komplett világ Németországnak drukolt, ezzel rehabilitálva végleg a korábban két világháború kirobantása miatt kollektív bűnősként kezelt nemzetet. Azon a meccsen már nem is merték meghúzni a „Korea jut tovább”-direktíva alkalmazását. Ettől függetlenül a FIFA keleti nyitása sikeres volt. Életünkben egyszer azt éreztük, mégis Észak-Koreának van igaza a tesóval folytatott vitában.

10

TONI SCHUMACHER KIÜTI PATRICK BATTISTONT

9.

Nem maradhat ki a sorból az a különleges esemény, melynek alkalmával az 1982-es vb NSZK-Franciaország elődöntőjében a pornósztar kinézetű, botrányhős német kapus, Harald „Toni” Schumacher egy letarolással úgy kiütötte a kapura törő Patrick Battistont, mint Bruce Willis *Az utolsó cserkészen* a korrumpált szenátort.

A totálkárossá lett francia otthagytta két fogát, s menten kórházba kellett szállítani. Csoda, hogy nem szenvedett agykárosodást, mert ez esetben kénytelen lett volna idehaza szakkomentátorként elhelyezkedni. Schumacher tipikusan az a tahó, aki karrierje végén kiad egy *Én, Toni*-típusú önéletrajzi könyvet, amelyben elbüszkélkedik minden szemétséggel. Magyarul ez az opusz *Fütyülők rátok* címmel jelent meg, úgyhogy a legkevésbé sem meglepő, hogy Schumacher állapottudakolás vagy bocsánatkérés helyett akkor is flegmán rágózott és a kirúgáshoz készülődött, amikor az ájultan heverő, repedt csigolyájú Battistonon dolgozott a komplett *Vészhelyzet*. A kapus utólag sem kért bocsánatot, csak annyit vetett oda, hogy ha Battiston ragaszkodik hozzá, kifizeti a fogorvosi költségeket. Mindennek tetejébe Toni Schumacher a pályán maradhatott, hogy aztán győztes büntetőpárbaj után ünnepelhesen. Az ég kék, a fű zöld, a víz nedves és a végén mindig a németek nyernek. Több olyan rajongói csoport alakult annak idején a Le Facebookon, amely abbéli reményét fejezte ki: Schumacher a vb idején legalább egy gyors lefolyású trippert összeszedett.

LATISEV JÁTÉKVEZETŐ NEM ADJA MEG...

8.

Ahogy azt a magyarok bűnbakjairól szóló írásunkban már leszögeztük: miatta fejtelt öngólt Devecseri Szilárd Amszterdamban. Latisev tett rá minket a lejtőre. Ha megadja, nincs a bunda, nincs 0-6, nincs 1-7, nincs 1-8, nincs „Indul a vonat, Auschwitzba indul a vonat!” – rigmus, de talán még Orbán Viktor középpályás karrierje

sem török meg. A Szovjetunióból, de Kovács Béla szuperkém segítségével és időkapszulája nélkül érkező bíró volt az, aki az 1962-es chilei világbajnokságon nem adta meg Tichy Lajos gólját a csehszlovákok elleni negyeddöntőben. De Latisev nemcsak Latisev, hanem az összes rigó, félvak bohóc, és ő lesz majd a videóbíró is. Ha ugyanis van általános szemétsége a vb-történelemnek, egyáltalán a futballnak, az a játékvezető. Nincs nemzet, amelynek ne lenne meg a maga Latisevje, az ember, aki igazságtalanságot szolgáltatott, cigányútra küldte a történelmet. Igaz, ami igaz, szinte felfoghatatlan mekkora terhet raknak a vb-n bírászkodó játékvezetőkre. Tegyük fel, hogy 0-0-nál a vb-döntő kilencvenedik percében csúszik be a hátvéd a tizenhatoson belül, és eléri a labdát vagy nem, eléri a babát, vagy nem. Két szem, egy pillanat, és döntés: több milliárd néző a képernyők előtt, tízezrek a stadionban, a sportág klaszszisai a pályán, eurószázmilliók, karrierrek jelentik a tétet, meg komplett országok jelene, jövője, elvégre ha tizenegyes az ítélet, az egyik nemzet máris a mindenségben, a másik a semmiségben érezheti magát, itt örömkönnye, ott fokozhatatlan bánat. És most majd jön a videóbíró, amely éppúgy Latisev lesz majd, mert a futballban sohasem lesz abszolút igazság, objektív elérhető, így mindig marad szemétség. Fájdalom, itt a futballbírók, tegyenek bármit is, szemétségre születtek. Így tanulja meg a technológia, mit jelentenek az érzelmek. Úgy, hogy a történelemben először tízezrek skandálják majd: „Mocskos videó, sálálálál! Mocskos videó, sálálálálál!”

MARADONA „ISTEN KEZE”-GÓLJA

Maradona Isten ajándéka volt az argentin népnek, ez nem kérdés. Argentínában egyháza van, latino-komcsi-anarcho-cigány-punk balladák hőse, a népbajnoka, aki csinálhat bármit, miután szinte egymaga hozta az 1986-os világbajnoki címet Argentínának, hazájában úgy forgatják majd élete végéig Lucullus gyorspácba, mint az inkák aranyporba az istenembert. Az angol és műangol drukkerék épp ellentétes érzelmekkel viseltetnek az évszázad játékosával szemben: felőlük Maradona dekázhat a *Három kívánságban*, megoldhatja egyetlen jótékonyági mérközésen a harmadik világ összes problémáját, vagy gyógyíthat bal kezének rátételével nyitott hátgerincet, akkor is csak legyintenek, hogy

az isteni Diego egy szemét. És mindez az 1986. június 22-i Argentína-Anglia mérkőzés miatt, amelyet a Falkland-szigeteki háború visszavágójaként rendeztek meg a mexikói vb negyeddöntőjében, azon a világbajnokságon, amelyen a játékosoknak nem volt árnyékuk a déli napsütésben játszott negyvenöt fokok meccseken, és amelyre Dundiego olyan elszántan érkezett, mintha csak kihegyezett makk lett volna saját susogós melegítőjéhez húzott lakkcipőjén. Az akkor már a világ legjobbjaként tündöklő Maradona egymaga küldte haza a gyárakat bezáró Thatcher Angliáját, köszönhetően annak is, hogy a játékvezető elnézte a vb-történelem legszemetebb gólját. Az 51. percben ugyanis az isteni Diego hajkoronája takarásában a kimozduló Shiltont megelőzve kézzel ütötte hálóbá a labdát. Maga a gól igencsak finesz volt, cáfolatául annak, hogy Maradonának már karrierje csúcán is lyukacsos lett volna az agya a sok kokaintól. Négy perccel később, az 55. percben pedig a legenda hat védőt kicselezve és a kapust elfektetve belőtte az „évszázad gólját”, menten feledtetve a kezezt. De attól még ez irtó nagy aljasság volt, noha a mozdulatsort a Maradona-egyház istentiszteletein azóta is büszkén idézik meg úrfelmutatásként.

AZ ARGENTIN SZÖVETSÉGI KAPITÁNY, PASSARELLA NEM VÁLOGAT BE HOSSZÚ HAJÚ JÁTÉKOSOKAT

Szeretjük, ha egy edzőnek van eszmerendszere és filozófiája, nem csak annyi, hogy „tegyétek ki a szíveteket”, meg hogy „rúgd le a köcsögöt”, de mióta a futballt nézzük, az argentin szövetségi kapitányok rendre annyira rápörögnek a rögeszméjükre, hogy beleőrülnek, és úgy rántanak mindent magukkal a szakadékba, mint a csillagháború és a peresztrojka a történelem sülyesztőjébe a Szovjetuniót, vagy a rendezetlen adóügyek a Stadler FC-t. Pedig Argentínának az utóbbi húsz évben pár vb-t meg kellett volna nyernie. Minden argentin szövetségi kapitányok alighanem legkonokabbja az 1994 és 1998 között regnáló diktátor, Daniel Passarella volt, aki már csak azért sem vitt ki magával hosszú hajú játékost. Köztudott, hogy Argentínában minden rendes futballista hosszú hajú, a hajviselet ott az identitás

elsődleges terepe, de ő csak azért sem, mert ő parancsol. A hivatalos indok amúgy az volt, hogy a hosszúhajúak futball helyett a fürtjeiket bazirgálják; ez nagyjából Hoffer Józsi-szintű érvelésnek felel meg. Passarellához képest még Kádár János is egy korát megelőző Lakatos Márk volt azzal a felismeréssel, hogy hagyják békén a trapéznadrággal meg a lompos, loncsos és bozontos külsőben tetéző ifjúsági problémával, mert a párt nem divattervező cég és nem is fodrászipari szövetkezet. Passarella azonban dacolt a Revalid-, hajráf- és hajpántlobbival, minek hatására a Passarella-éra alatt világklasszisok vonultak inkább önkéntes száműzetésbe, mintsem hogy elhagyják argentin típusú hajpántjukat. A kilencvenes évek egyik legjobb csatára, Gabriel Batistuta vállalta a visszafogott nyíratkozást, pedig mindenki tudja, mekkora hiba volt ez, aki az elsős hittanon eljutott a Sámson-sztoriig. A leghíresebb haját simogató meg nem alkuvó a Real Madrid középpályájának hercege, az élete formájában játszó Redondo volt, aki nem sokkal később az évtized cselét bemutatva úgy verte át a később Székesfehérvárig is eljutó Henning Berget egy BL-meccsen, hogy a norvég azóta is úgy keresi a labdát, mint radikális kisgazda a pártját a szavazócestin. Redondo nélkül 1998-ban fájdalmasan korán búcsúzott az argentin csapat, Passarella távozott, de jött helyette a paranoiás és nem különben monomániás Bielsa, akinél a téboly uralkodó létforma volt, mert már a szemgödrekből viperaként harapott az örület. Megállás nélkül tikelt, és annyira szent meggyőződése volt, hogy meg akarják ölni, minthogy legfőbb elvként nem játszatta együtt Batistutát és Crespót, és ebbe bele is bukkolt Argentína. De hát azért csak Passarella volt a nagyobb barom.

A SANTIAGÓI CSATA

A futballtörténelem legmocskosabb, leggusztustalanabb, legkegyetlenebb mérkőzését Chile és Olaszország játszotta az 1962-es világbajnokságon. A santiagoói csata néven elhíresült ütközetet nyugodtan leadhatta volna az Eurosport a ketrecharc közvetítésére szóló jogaival, elvégre a veseszakítás fontosabb volt a résztvevőknek, mint a gólszerzés. A találkozóra régen hergelték magukat a felek. Kezdődött azzal, hogy Chilét 1960-ban hatalmas földrengés rázta meg, azután a semmiből, emberfeletti erőfeszítéssel kellett megteremteniük az infrastruktúrát, amely lehetővé teszi a torna megrendezését. Természetesen a munka nem volt hiba nélküli. Két olasz új-

■ ságíró panaszkodott is szépen a tudósításokban, mire a helyiek úgy bedühödtek, hogy hajtóvadászatot rendeztek utánuk, egy argentin kollégát föl is pofoztak szépen, mert összekeverték az itáliaiakkal, mint alulképzett gasztrorajongó a csevapcsicsát a csontlevesvel. Persze ez még kevés lett volna a hangulatteremtéshez, csakhogy a győzelem létkérdés volt mindenki számára. A meccset az angol Ken Astonra bízta, aki tizenkét másodpercig lehetett nyugodt: ennyi idő telt el az első szabálytalanságig. Aztán hamarosan kiállította az olasz Giorgio Ferrinit, aki viszont nem ment le a pályáról, mert nem értett egyet a döntéssel. Megsértődött, akár *Játék határok nélkül* legendás Szabó Lacija. Tíz percig állt a játék, mire a két-éltűkkel a helyszínre érkező TEK illetékesei lekísérték a játéktérrel. Igaz, jobb lett volna, ha soha nem indul újra. Merthogy következtek azok a jelenetek, amelyek miatt hadtörténészek sora foglalkozik a mérkőzéssel, és magára valamit is adó legújabbkor-történeti tanszék évente konferenciát rendez az eseményről. Leonel Sanchez például egy szép ütéssel eltörte Humberto Maschio orrát. Ki nem állították, mert a három bíró közül egyik sem látta az esetet. Láttak viszont még párat, amelyek közül többet is lábgyilkossági kísérletként lehet azonosítani, de már csak a szintén olasz Mario Davidot küldték le. Ment még némi boks, zajlott csöpp embervadászat, aztán végre véget ért a kaland. Mármint a játéktéren. Mert a meccs után az olaszokat kitiltották megannyi chilei bárból és szupermarketből, szálláshelyükön megerősítették a rendőri védelmet. A helyi szövetség egyik vezetője szerint az európaiak drog hatása alatt voltak, nyilván M. Giorgio-féle cukorka lehetett, másként nem fordulhatott volna elő, hogy rúgnak, mint a szomjas ló. Ezzel szemben az itáliaiak úgy vélték, hogy kannibálokkal kellett futballozniuk. A biztonság kedvéért Rómában fegyveres erők vonultak fel a chilei követség védelmére. A háború után nem voltak béketárgyalások, de a FIFA bevezette a sárga és a piros lapokat. Ahhoz képest, hogy mások atommal feleltek háborús helyzetben, ez visszafogott reakciónak mutatkozott.

A DIKTATÚRA VB-JE: ARGENTÍNA 1978-AS BUNDIALJA

Egy ellenzékét végleg el lehet temetni autópálya-alapozásokban, de hosszabb távon negyvenmillió ember pofáját csak egy vb-győzelemmel lehet befogni. Jól tudta ezt a hatalmat 1976-ban

megkaparintó és Argentínát 1981-ig diktátorként uraló Videla tábornok, Latin-Amerika véreskező Spigot ezredese, aki parancsba adta, hogy az egyébként kiváló erőkből álló és a láncdohányos edzőszeni, Menotti irányította Albicelstének mindenképp meg kell nyernie a hazai rendezésű 1978-as világbajnokságot. A junta semmit nem bízott a véletlenre, és semmit sem adott a formaságokra, tulajdonképpen azt is példás önmérsékletként értékelhetjük, hogy a nyitóünnepségen nem körözött kisrepülőgép egy „Argentína a világbajnok!”-drapival. Kezdődött minden az Argentína-Magyarország nyitómérkőzéssel, amelyet leginkább Vitray Tamás rezignált szavaival összegezhetünk: „Még egy cédula. Piros. Jól megy ma nekünk, jól megy ma nekünk. Nyilasit is kiszórta.” Egy komplett magyar férfigeneráció tört derékba a hetvenes évek végén, látva, ahogy a 2-1-re elveszített mérkőzésen bírói támogatással rúgják szét Törőcsiket, aki végül nem bírta és törlesztésért még öt állították ki, nemkülönben Nyilasit. A világbajnokság a mélypontját a középdöntőben érte el. Az argentin csapat később játszott meccsét és legalább négy góllal kellett nyernie Peru ellen. Argentína végül emberrablás nélkül is 6-0-ra hozta a meccset. Mondanánk, hogy a perui kapus gyakorlatilag egy géppisztoly csövével a tarkóján védett, de az a helyzet, hogy bizonyára kényszerítés nélkül is lelkesen asszisztált, ugyanis a perui kaput őrző Ramón Quiróga argentin volt, a perui állampolgárságot csak Limába igazolásakor vette fel. A fáma még Perunak szállított több száz vagonnyi élelmiszerrel is szól, de ezt sem megerősíteni, sem cáfolni nem tudjuk. Mindenesetre Brazília rosszabb gólkülönbsége miatt veretlen csapatként kiesett. Argentína a döntőben az előző világbajnokság ezüstérmesével, a legnagyobb sztárját ezúttal nélkülöző Hollandiával találkozott, a háromszoros aranylabdás Johann Cruyff ugyanis politikai okokból lemondta a szereplést és el sem utazott a diktatúra vb-jére. A hollandok a hosszabbításos döntőn 3-1-re kaptak, a díjátadón már részt sem vettek, ahol az immár világbajnok Passarella csapatkapitány – igen, a hajvágató szövetségi kapitány – lelkesen pacsizott Videla tábornokkal. Mindennek tetejébe az argentinok a torna Fair Play-díját is megkapták a szervezőktől. Olyan rosszul vagyunk, hogy most hányunk ki egészben egy marhát és kétszázkilenc *Pampák királya* videokazettát.

A GIJÓNI MEGNEMTÁMADÁSI SZERZŐDÉS: NSZK-AUSZTRIA 1-0

A futball Anschlussa, a germán foci Giebelhofja, íze semmilyen, utóíze savanykás. A valaha játszott legsötétebb mérkőzés. Ha valamelyik szőke cimborájuk kényszeresen emlegeti, hogy ez a latinos tiki-taka, amit évek óta játszik a festett körmű Nationalelf, nem árja foci, bezzeg régen, amikor még Dieter Eiltsok zakatoltak a középpályán, meg nem alkuvóan, akkor nézesse meg vele az ominózus NSZK–Ausztria csoportmeccset az 1982-es spanyolországi világbajnokságról. Ha összefoglalót kéne írunk róla, tudósításunk úgyis ráférne egy söralátétre, hogy üldözési mániás sportújságírók módjára minden mondatot külön bekezdésbe írunk. Az 1982-es vb volt az utolsó világvb, amelyen a záró csoportkör meccseit még nem egy időben rendezték, így állt elő az a helyzet, hogy a nyugatnémet és az osztrák válogatott annak tudatában lépett pályára egymás ellen Gijónban, hogy minimális, egy- vagy kétgólos nyugatnémet győzelem esetén mind az NSZK, mind Ausztria továbbjut, a németeket korábban meglepetésre legyőző Algéria pedig kiesik. Ennek megfelelően a 12. percben Rummenigge beívelését Horst Hrubesch három snapszerozó osztrák védő között a kapuba fejelte, és eztán más nem is történt az úgymond sorsdöntő mérkőzésen. Hogy a *Scootert* idézzük: „A többi néma csend.” Azaz nem, Algéria óvott, de hát nekik nincs olajuk.

3.

KATARNAK ÍTÉLIK A 2022-ES VILÁGBAJNOKSÁG RENDEZÉSI JOGÁT

Ha majd könyvünk folytatásában elkészítjük hiánypótló, a világ tíz legviszatasztóbb szervezetét rangsoroló listánkat is, akkor a FIFA helye éppúgy megkérdőjelezhetetlen lesz az elitben, mint a Cívil Összefogás Fórumának és a Wass Albert Színterő-hagyományőrző Egyesület TAO-pénzből

fenntartott rózsadombi részlegének. Az a lajstrom még nem állt össze, ám a szövetségtől nem szabadulhatunk itt sem, mert minden idők leglátványosabb korrupciós projektje keretében

értékesítette a 2022-es vb rendezési jogát: Katar örülhetett. Ez kábé olyan volt, mintha Mészáros Lőrinc úgy vásárolná meg a Balatont kerti medencének, hogy az Echo TV élőben közvetíti, ahogyan megveszi C. Ronaldót a Felsőút balszárnyára, beírja a cévéjébe, hogy a Puskás Akadémián végzett, szól az Orbánnak, hogy cserébe nem lesz pályázat a tavacszkaprizatizációról. Jellemző, hogy Jérôme Valcke, a FIFA főtitkára is úgy fogalmazott egy levélben: a katariaiak megvették a vb-t. Éppúgy, ahogyan mi bedobunk a kosárba egy másfél literes Kobra energiatalt vagy macedón Enyvergetiket. A tranzakció után eltelt vagy egy év, mire nagy nyomásra a FIFA szakértői megállapították: a sivatagban nyáron meleg van. A hihetetlen tudományos eredményt nyilván úgy érték el, hogy egyikük egy kazettaösszecserélés miatt véletlenül megnézte a *Sivatagi Show*-t, amiből kiderülhetett, az Arab-félszigeten eddig nem viccből nem rendeztek bob-világbajnokságot. Persze a hőmérő csak az egyik dolog, csöppet elkeserítőbb az, ami a *The Guardian* részletgazdag riportjából kiderül: a vb-vel kapcsolatos építkezéseken megalázzák, kizsákmányolják a vendégmunkásokat, akik lényegében rabszolgaként robotolnak. A melósokat kínozzák, a FIFA szerint viszont a törvényeket betartják. Fő a törvényesség, nyilván, nem mintha az akkori jogszabályok szerint a munkaszolgálat a késő Horthy-korszakban ne lett volna törvényes. Mindenesetre Joseph Blatter FIFA-elnöki bukása előtt még bemondta, hogy hiba volt az ázsiai országnak adni a rendezés jogát. Pedig nem az volt a fő baki. Hanem az, hogy még nem oszlatták fel a Nemzetközi Labdarúgó-szövetségnek nevezett korrupciós gitteget, amelyben az ismeretlen adócsaló a belépése napján „Vesta-szűz tisztasági érdemrend”-et kap, ha moralitását a régi tagokéval vetik össze.

ANDRÉS ESCOBAR MEGGYILKOLÁSA

Andrés Escobar megölése biztosan a vb-történelem legtragikusabb históriája. A kolumbiai hátvéd éppen ötvenedszer lépett pályára a válogatottban a csapat Egyesült Államok elleni, 1994-es snickeres vb-csoportmérkőzésén. Kolumbia, ahol a nemzeti össztermék kilencven százalékát a kokainke-

reskedelem, a maradékot pedig a prostitúció és a nyakkendők forgalmazása adja, akkoriban kiváló játékosokból állott: Asprilla, Valderrama, Valencia. Az együttes mégsem jutott a nyolcaddöntőbe, mert alulmaradt a házigazdákkal szemben. Méghozzá Escobar öngóljának is köszönhetően. A játékos a torna után hazatért Medellinbe, betért egy mulatóba. A partiból kirángatták a bár parkolójába, ahol egy férfi gólt üvöltött, majd tizenkét golyót eresztett belé. A már az 1990-es vb-n is szereplő labdarúgó mindössze huszonhét éves volt. Az esetről sokféle verzió keringett. De tán egy sem volt olyan, amely a kivégzést ne hozta volna összefüggésbe a szervezett bűnözéssel. Azaz a helyi drogbárókkal, akik nem olyan elbűvölő macsók, hogy megfogják egy-két kitarított dáma fenekét, aztán Safranek macska fején elnyomják a szivarjukat, miként azt néhány film sugallja, hanem kegyetlen gyilkosok. Mindenesetre ezúttal az lehetett az ok, hogy néhányan túl sok pénzt veszítettek azzal, hogy

Kolumbia nem jutott tovább. Ugyanakkor még dokumentumfilm is készült az ESPN *30 for 30* sorozatában arról a párhuzamos történetről, amely egy másik Escobarról szólt. A legnagyobb drogbárót, a futballörült, a játékra eszetlen mennyiségű pénzt elszóró Pablót levették a tábláról, pedig sokan gondolják úgy, ha a kokainkirály él még azon a nyáron, és nem mezítláb, kiterítve, egy háztetőn végzi be, nem kell meghalnia a hátvédnek, mert a vezér nem ad zöld utat a lövöldözésnek. Amúgy a tettes eredetileg negyvenhárom évet kapott, ám 2005 óta már szabadlábon van. Escobar temetésén 120 ezer ember vonult föl, s futballmeccsek sokaságán feszítették ki a békét követelő feliratot. Édesapja az utcagyerekek sportolását támogató

alapítványt hozott létre. Nem csoda, hogy a bűn elől a remény felé terelte volna a fiatalokat, hiszen a fia életébe került egy öngól. Legkésőbb akkor mindeki megértette: a futball nem csak egy játék.

AZ EB-

Nem lennénk a Szöllősi György

TÖRTÉNELEM

által legtöbbet támadott törté-

LEGNAGYOBB

nelmi gonzó-szerzőpáros az

SZEMÉTSÉGEI

*északi féltekén, ha nem emlé-
keztetnénk az Eb-történelem
legnagyobb szemétségeire is.
Mert a futball nemcsak játék
és mese, hanem bunda, pénz-
feldobás, Mészöly Kálmán
büdösúristene meg magyarok
elleni világösszeesküvés. Fel
a lila telesportzakót és kez-
dődjön a meccs!*

KIÁLLÍTJÁK GERA ZOLTÁNT A TÖRÖKÖK ELLENI EB-SELEJTEZŐN

Azután három napig csak lencselevest meg joghurtos padlizsánsalátát merünk kérni a körúti gíroszosoknál, mert meggyőződésünk volt, hogy újrakezdődött a százötven év hódoltság, így random Ali úgy felnyársal gíroszhúsvágó kardjával, ha nem tetszik neki az arcunk, mint kollégái tették a mohácsi csatánál, amit jogdíjviták miatt nem vetítettek óriási kivetítőkön budapesti romkocsmákban. Az biztos, hogy a török uralom visszatértén kívül nem volt más észszerű magyarázat arra, ami Isztambulban, 2007 őszén történt. 0-0-ra álltunk a törökök otthonában, Várhidi Péter szövetségi kapitány már tán elhitte, hogy nem kell visszamennie mágneseket tologatni a Sport TV stúdiójába, hiszen az Arikan nevű kapus úgy felrúgta Gera Zoltánt a tizenhatoson belül, hogy a TASZ és a Magyar Helsinki Bizottság azonnal közleményt adott ki és tiltakozott az eljárás ellen. Ám a Dougal nevű skót játékevezető, aki glasgow-i kamaraszínházakban azóta is Hegedüs hadnagyot játssza az *Egri csillagokban*, nem büntetőt ítélt, és fordult azonnal a hágai nemzetközi bírósághoz, hogy vizsgálja meg, háborús bűnnek számít-e a török janicsár beavatkozása, hanem szimulálásért sárgát adott Gerának, akinek abból már volt egy, így kiállította a magyar csapat egyik legjobbját. Mintha vagyonosodási vizsgálatot indítanának egy ferences rendi szerzetes ellen. Fülöp kommentátor, szegény, úgy ismételtette, hogy „nem hiszem el”, mintha beszpídezett II. Erzsébet királynő lejtett volna hastáncot a keresztlécen egyensúlyozva Pap Rita *Kuckó Mackó* című nótájára, és mi is úgy voltunk összezavarodva, mint amikor Vitár Róbert először látott egyszerre huszonnégy csokifiút az Afrikakupán. Volt is ok a hitetlenkedésre: a reménytelen skót beavatkozása után kaptunk három gólt, sima zakó a vége. Ők meg nyertek. Mint minden alkalommal, amikor megkérdezik kezükben pitával, mehet-e bele minden. Mert a lila káposzta, a paradicsom, a karddal szelt húscsapat mellett ott van már a százötven év, Mohács meg Gera piros lapja. Ez a török áfium, nincs ellene orvosság. Csak egyet tehetsz: nem bízol olyan nőben, aki hagymát és csípőst is kér a gíroszba, és olyan skótban, aki Walesben kezdte a nemzetközi karrierjét.

10.

SPANYOLORSZÁG ÚGY JUT KI AZ EB-RE, HOGY 12-1-RE VERI MÁLTÁT

Ha hollandok vagyunk, tuti bojkottot hirdettünk volna a máltai termékek ellen, aminek globális gazdaságra gyakorolt hatása kábé akkora lett volna, mint Marika néni Hunyadi téri piacon elkövetett 70 dkg csirkefarhát-vásárlásának. Pedig valahogy tiltakozni kellett volna, már csak azért is, mert a szigetország

két emlékezetes attrakciót hajtott végre a sporttörténelemben: 1. focballcsapata 12-1-re kikapott Spanyolországtól, így kiejtette az addigi csoportéllovas Hollandiát, 2. otthont adott a törvényen kívüli sportfogadási cégeknek, amelyek adóoptimalizálási meg szabályozási okokból a szigetre menekültek. Erős produkció, morálisan körülbelül abban a ligában lehet ezzel játszani, amelyikben Rogán Antalok szoktak MVP-k lenni, miután több szavazatot kapnak a közönségtől a proteinreklámarcnál, aki azért ugrott le a villamosról, hogy szájba verjen egy hetvenéves öregasszonyt. Ami az Eb-ügyi szemétséget illeti,

arra 1983-ban kerítették sort. A hollandok vezették a csoportot, a spanyoloknak sose látott különbséggel kellett volna legyőzni Máltát, hogy kijussanak az 1984-es Eb-re. A tizenegy gólos differencia ételszerűtlennek tűnt, ám a sevillai meccsen éppen ennyivel nyert a Santillana-féle alakulat. Kár, hogy a máltai csapatnak nem magyar szakvezetője volt, mert akkor a 12-1 után lenyilatkozhatta volna, hogy sokáig tartottuk magunkat, csak az első nyolc gól megzavarta a fejeket. Meg persze foghatták volna arra, hogy rákhalászok, buszsofőrök és atomfizikusok játszottak a csapatban, hogyan is tarthattak volna lépést a spanyol profikkal, csak hogy 11 góllal a rákhalászok sem szoktak kikapni. Ennek ellenére lehet, hogy nem bunda volt, ahogyan az sem, amikor a liechtensteini FC Vaduz 4-0-ra gyalulta le az Újpestet a Szusza stadionban. Akkor, mondjuk, nem lett volna elég a bojkott. Úgy kellett volna betiltani a magyar focballt, ahogyan van.

9.

PÉNZFELDOBÁSSAL DÖNTIK EL AZ OLASZ-SZOVJET ELŐDÖNTŐT 1968-BAN

A legtöbb magyar már akkor a karikás ostorához kap, ha meghallja azt a szót, hogy „UEFA-koefficiens”, de azon végképp egy egész ország háborodott fel, amikor Soma mamagését már a lúdbőrzése is cserbenhagyta a *Megasztár* zsűriszékében és pénzfeldobással döntött a versenyzők közti továbbjutásról. Hiszen ezzel sikeresen rántott vissza egy tehetségkutatót egy olyan ősi állapotba, amelyben még a varázsló feláldozása volt az adekvát válasz a napfogyatkozásra. Ám az ország összes ezoanyukája meg a piros és sárga drót közül csukott szemmel nyisszantó tűzsereszek is a felelős döntés emblémái az 1968-as Európa-bajnokságon megesett szemétséghez képest. A házigazda olaszok nyerték ezt a tornát a Cagliari császára, Gigi Riva vezetésével, de

csak mert annyira jóban voltak Fortunával, mint hazánk nyugdíjas gyepmesterei az istenasszonyról elkeresztelt bányászvárosi sörözőben felkínált pikolókkal. Történt ugyanis, hogy 0-0-s döntetlennel ért véget Nápolyban az Olaszország-Szovjetunió elődöntő, és a torna szabálya szerint nem volt hosszabbítás, még csak nem is tizenegyesek döntötték el a továbbjutást, hanem pénzfeldobás. Mintha csak a Batman-filmek Kétarca lett volna az UEFA elnöke, bár morálisan akkor se tartana hátrébb a szervezet. Hogy lássuk a rendelkezés haladó voltát, csak annyit rögzítsünk a jegyzőkönyvben, hogy az egyház már az 1215-ös late-

ráni zsinattal megtiltotta tagjainak, hogy istenítéletekhez asszisztáljanak és vízpróbával döntsenek sorsokról. Az első nemzetközi karriert befutó magyar játékeztetőnek, Zsolt Istvánnak mégis az öltözőbe kellett vonulnia az UEFA-ellenőrrel és az olasz és a szovjet kapitányokkal, hogy feldobja a továbbjutásról döntő érmét, pedig ehelyett azt is lemérhette volna, hogy Facchetti vagy Seszternyev nyom-e kevesebbet, mint egy kacsa. Ráadásul a dobást meg kellett ismételni, mert az első érme a zuhanyzó farácsa alá gurult, csak a második pénzfeldobás juttatta döntőbe a fejet választó olaszokat. Miután kiürült az öltöző, Zsolt István állítólag kíváncsiságból fölfeszítette a rácsot, és ekkor derült ki, hogy a szovjeteknek kellett volna továbbjutniuk. Fogadjunk, hogy akik meghozták ezt a hülye szabályt, nem pénzfeldobással döntötték el, hogy a hónap végén fölvegyék-e a fizetésüket.

A LENGYEL-UKRÁN PÁROS KAPJA A 2012-ES EB RENDEZÉSI JOGÁT

„Át lettünk verve! Át lettünk verve!” – ismételte a mikrofonba Mészöly Kálmán, a bűdösúristenezés Dózsája, miután a magyar pályázat nulla, azaz nulla szavazatot kapott a 2012-es Eb helyszínéről döntő szavazáson. Pedig a nemzet kösziklájának megígérte a ciprusi meg a török pofa is, hogy a magyar–horvát kandidaturát támogatja. Csak hát megbízni egy UEFA-, FIFA- avagy NOB-küldöttben körülbelül annyi értelme van, mint mogyorós pálinkalikört inni műanyag flaskából negyven fokban a Balaton partján. Ezeket a szervezeteket, amelyek méltók arra, hogy a CÖF békemeneteljen értük, legfeljebb azért helyezik magasabb morális emeletre, mint a szervkereskedő maffiát, mert jobb a marketingigazgatójuk. Merthogy feltételezések szerint a Csillagbörtönben épp csak nagyobb az egy négyzetméterre jutó bűnözők aránya, mint az UEFA és tettestársainak székházában. Az összes helyszínválasztásos *sit-down comedy* fináléja, hogy a vesztesek azt kiabálják, hogy a győztesek megvették a rendezést, amiben rendre igazuk is van, apró szépséghiba, hogy ha ők győznek, akkor is joggal kiabálhatná ezt a többi vesztes. Mészöly rétoriként amúgy sem Agrigentumi Empedoklész iskolájának képviselője volt, de a nullaszavazatos leégés után a repülőtéren tartott tájékoztatón minden korábbi mesterművét elhomályosította. Már Lamperth Mónika biztatta nyugalomra, miután annyiszor ordította el a „bűdösúristenit” káromkodást, hogy az már őszi beszédeken edződő belügyminiszternek is sok volt. Ott állt még Gyárfás Tamás és Kisteleki István, így ők is hallhatták, hogy Mészöly közli: nem meri elmondani, miért győztek a lengyelek és az ukránok, mert még bíróság elé állítják. Mi sem merjük kimondani, mit tippeünk, de annyit azért közlünk, hogy 1,05-ös oddsért kínáljuk illegális fogadóirodánkban, hogy minden egyes helyszínről szóló döntést elcsálnak, legyen az olimpia, Eb vagy vb. Ennek ellenére a legnagyobb szemétségek közé soroljuk a magyar buktát, mivel szükségünk van néhány nemzeti kreditre, mióta már az első top tenünk miatt kitagadtak minket az egész magyar szellemi kultúrközösségből. Ám mostani nemzeti fordulatunk után lehet, hogy közbeszerzéseken is indulunk, úgyhogy szeretnénk leszögezni: át lettünk verve! Át lettünk verve!

7.

DÁNIA ÉS SVÉDORSZÁG BUNDA- MECCSEL EJTI KI OLASZORSZÁGOT A 2004-ES EB-N

Bár az egész 2004-es Eb-t tönkretették a falanxba tömörülve védekező görögök, élvezhetetlen meccsek sorával kínozza minket, de a Lamborghinijét szalagkorlátra tekerő Mario Balotelli lennénk, ha addig se látnánk a baseballsapka sildjétől, hogy tagadjuk: a góljaik annyira maradtak meg ugyan bennünk, mint az Eb-kabalák, de a hellének a perzsa háborúk óta először összekapták magukat, megdolgoztak a tizennegyedik havi fizetésért, és hősie védekezéssel hozták el a trófeát az arcába Barca-sálat kapó Figo csapata elől. De nemcsak csúcs-, hanem mélypontja is volt a portugáliai tornának, amelyen

6.

Dánia és Svédország a második világháborús szerepvállalásának emlékét idézte föl azzal a gyalázatos kollaborálással, melynek eredményeképp hazánk műolasz drukkeri úgy vágták a tévéhez Dömötör Tekla *Germán, kelta regék és mondák* című gyűjteményét, ahogy a *Miami Vice* selyemágyon fetrengő stricijei vezetik le a feszültséget a rendőrségi hírekbe lövéssel. Egyes radikális újságírók egyenesen azt követelték, hogy ezt a meccset kétszer szerepeltessük a listán. Megértjük őket. A Dánia-Svédország 2-2-es mérkőzést inkább élő hajóban kellett volna az Északi-tengerbe

lökni, ahelyett, hogy leadja a *Telesport*. A végeredmény ugyanis annyira volt kétséges, minthogy a FIFA Közép-Afrikából érkezett szupervázjőrei keresztbe fekszenek-e egy megvesztegetési kísérletnek, vagy hogy mi össze tudunk-e rakni három ábra alapján egy REGISSÖR-dohányzóasztalt. Történt, hogy az utolsó csoportmeccsen a svédeknek és a dánoknak egy, két- vagy többgólos döntetlent kellett összehozniuk, hogy az olasz-bolgár meccs eredményétől függetlenül tutira továbbjussanak és kiejtsék a korábban Ibrahimovic emlékeztetés karatés góljával sújtott taljánokat. Bár a tornán a svédek Aczél Zoltánjává avanzsáló Lars Lagerbäck szövetségi kapitány nagyon fogadkozott a meccs előtt, hogy férfias küzdelem lesz, meg hogy elmarad a gázáremelés, ez annyira volt meggyőző, mint Olaszország gyarmatosítási kísérletei. Nagyjából a William Hill fogadóirodától a párkányi Tippmixkirályig mindenki 1-es

szorzóval adta a 2-2-es döntetlent. És mit ad Isten: 2-1-es dán vezetésnél hogy, hogy nem Sörensen kapus Jonson elé ütötte a labdát a 89. percben, aki bevágta, míg ugyanebben a pillanatban kivágtak minden széket a Football Pizza Clubokból. A máig is tagadott, de nyilvánvaló bundázással a sápatag, garbós skandinávok a bajnokságokat adó-vevő olasz totócsászárokat küldték haza. Erre mondta Hofi, hogy lassan már a szar húzza le a vécét.

OLIVER BIERHOFF ARANYGÓLLAL DÖNTI EL AZ 1996-OS EB-T

5 Azt tisztázzuk az elején: az aranygól intézménye moralitásban azon a szinten van, mint a gyümölcsös sörök legalizálása meg a trafiktörvény megszavazása. Már a beceneve is árulkodó, mint a Lószopó Csin-gacsguk nevű indiáné, mert úgy hívják: hirtelen halál. Ebből már sejteni lehet, milyen vitalitást kölcsönöz a játéknak, tán nem ártott volna elgondolkozni azon, hogy a játékgár Barbie és Ken életét sem azzal dobta fel, hogy beköltöztette melléjük Magda Marinkót. A mindent eldöntő gólt, ugye, hosszabbításokra ta-

lálták ki: aki talál, nyer. Az izzó trónra ültetés radikális humanisták petíció-alapú tiltakozása ahhoz képest, amilyen kegyetlen Eb-döntőt bukni ezzel a faszkalap-szabállyal, amit biztosan ugyanaz talált ki, aki először iskolásoknak adott cukros kenyeret tízóráira. Tuti nem látott egy meccset sem, amelyiken a hosszabbításból csupán néhány perc van hátra, a gólt kapó csapat mozgósít minden energiát, erejükkel tökéletesen elkészült emberek kaparnak elő még valahonnan sosevolt energiát, söprögetőkből lesznek középcsatárok, tízezrek üvöltenek a hátukba, tolják a hangjukkal őket az ellenfél kapuja felé, nemzetek sóhajtanak egyszerre, a nyáltengerben mentőcsónakban, a *Baywatch*-maskarás David Hasselhoff szexpázsitján is fuldokló Gajdics Ottó-epigon mormolja maga elé, hogy szeretem a hazámat, mindent elért multimilliárdos klasszisok mennek előre... Na ez nem történt meg akkor, amikor a futballtörténelem legfájdalmasabb góljainak egyikét szerezte Oliver Bierhoff. A német center az 1996-os Eb-döntőt zárta le aranygóllal. Hiába a V4-ek támogatása, Csehország alulmaradt. Pedig ott volt a csodálatos Nedved, aztán Berger,

5.

Bejbl, Kuka, Poborsky... Még időben kinyírták a szabályt, amelyik, ugye, a németeket vitte el az aranyig. Nincs min csodálkozni, hiszen ezt a játékot 22-en játsszák, aztán a végén a németek nyernek. Kész szerencse, hogy a második világháborút végül más szabályok szerint nyomták le.

FRANCO MEGTILTJA A SPANYOLOK- NAK, HOGY JÁTSSZANAK A SZOVJETEK ELLEN

A 20. század elejére az elhagyott csepei szabadkikötő szintjére jutott Spanyolország története jól mutatja, hová tud süllyedni egy világbirodalom, ha háromszáz éven át a salamancai egyetem érsebeszeket elégettető teológiai kara, a Szent Inkvizíció és a Spanyol Művészeti Akadémia hozzá a stratégiai döntéseket, és csak a templomokra és focira költenek. Nem véletlen, hogy ez a jobb sorsra érdemes ország adta nekünk a nyitottság és a felvilágosodottság hiányának fekete emblémáit, Torquemada fő inkvizitort, az izzadásgátlót is az ördög cselének tartó José Antonio Camachót és persze Franco tábornokot, aki 1939 és 1975 között vezette teljhatalmú caudillóként hazáját, de a baloldaliaknak, ateistáknak, a kisebbségeknek és a homoszexuálisoknak jobb lett volna, ha ezzel a címmel rákot szolgál fel. A spanyol Horthy még a futballmeccseken is úgy diktált, ahogy ma még a szponzorok se: ha kellett, kicsináltatta a Barcelona elnökét, miközben minden támogatást megadott kedvencének, az elnyomó rendszer kirakatcsapának, a Real Madridnak, amelynek fehér mezéhez így Federico García Lorca vére és Guernica hamuja tapadt. A diktátor azonban nemcsak hat BEK-győzelemhez segítette hozzá Gentókat, de az is neki köszönhető, hogy úgy folyt szét előttük az első Európa-bajnokság megnyerésének reménye, mint Dalí képein az Idő. A fanatikusan antibolsevik Franco ugyanis megtiltotta a spanyol játékosoknak, hogy az akkor még az Európai Nemzetek Kupája névre hallgató 1960-as torna negyeddöntőjében kiálljanak a Szovjetunió legjobbjai ellen.

4

Bezzeg a második világháborúban meg nem félt a keleti frontra küldeni a Kék Hadosztályt. A szovjetek így játék nélkül jutottak tovább, Jasinék haza is viték a serleget, míg a spanyolok csak szopogathatták a Chupa-Chups nyalókát.

JUGOSZLÁVIÁT KIZÁRJÁK AZ 1992-ES EB-RŐL

Amikor az „öntörvényű zseni” még nem csak Hujber Ferit és a döntő meccsek gólhelyzeteiben a kapus kezébe emelő faszkalapokat jelentette, akkor volt az aranykora minden idők legszórakoztatóbb bomlástermékének, a balkáni focinak. Bár a lelkirománok nyilván Hagit imádják, a hétprobás alkeszek pedig a bolgárookra esküsznek, tiszta fejjel nem kérdés, hogy a román, bolgár és jugoszláv ászok közül az utóbbiak voltak a legnagyobb zsugások. Felnőtt-tornán is győzelemre volt hivatott az 1987-es ifjúsági világbajnok jugoszláv válogatott a Mijatovics–Suker-csatárpárossal. Ezek a srácok még lakótelepek placcain tanultak focizni, nem akadémián, a középpályás csillagok pedig még csak nem is tanultak, hanem csak születtek. Hogy pusztán a mesterhármast idéz-

zük föl: Proszinecki olyan könnyedséggel tologatott, hogy csak egy sörrel teli műanyagpohár és egy cigi hiányzott a kezéből, Dejan Szavicevics sem egy *Blikk*-interjúban akasztotta magára a „Zseni” nevet, Dragan Sztoikovics, a csapat Tito marsallja pedig úgy lett legenda, hogy már 29 évesen elhúzott Japánba pénzt keresni. Jobban húzogattak, mint az albán pirosozók a szkopjei bazárban, különösebben nem érdekelte őket, hogy milyen szélcsatornában kísérletezte ki az aktuális tornalabdát az Adidas. És még ott volt Boban, Jugovics, Jarni, egy kisebb szabadcsapat. Félelmetes erejüket jelzi, hogy a csapat fele később 12-1-es összesítéssel gázolt át a védekezéséről híres Csank-csapaton, nem teniszben. És a szlovénokról, bosnyákokról vagy éppen BEK-döntőt eldöntő macedónokról még csak szó sem esett. Az 1992-es Európa-bajnokság lehetett volna a nagy kiugrásuk, egy évtizedes uralom kezdete, de hiába nyerték meg selejtezőcsoportjukat a plávik, fekvő, guggoló és álló soros csapatképüket szétépte a történelem. Kitört a jugoszláv polgárháború, egymásnak estek a csetnikek és az usztasák unokái – az első akna épp egy Dinamo Zagreb-Crvena Zvezda bajnokin robbant –, és 1992 májusában az ENSZ-embargóhoz csatlakozó UEFA kizárta a válogatottat az egy hónappal később kezdődő

Eb-ről. Úgy érkezett a hír, mint egy Van Basten-kapáslövés, hiszen az akkor már szintén szétesett Szovjetunió válogatottját engedték elindulni a Középföldrehez hasonlóan csak papíron létező Független Államok Községe csapataként. Még nagyobb fájdalom, hogy a tornát a jugók által megelőzött, helyettük a „strandról” behívott dánok nyerték meg. Ráadásul a jogutód szerbeket egészen az 1998-as vb kvalifikációs sorozatáig eltiltották a nemzetközi tornáktól. Példát statuáltak a fehérgalléros sportdiplomáták, akiknek addig évtizedeken át nem jelentett problémát Argentínától Zairéig az ellenzék bebetonozása vagy kisebbségek kiirtása. Persze ha egy országnak van olaja, az úgy mos le minden vétket, mint a Jordán folyó. És most valaki nehogy olvasói levélben tiltakozzon, hogy Izrael mit keres az Eb-n.

KOVÁCS KÁLMÁN SZAKKOMMENTÁTORI SZEREPELTETÉSE

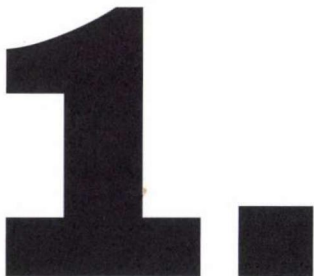
A Kádár-rendszerben egy presszót kaptak az egykori válogatottak, manapság tévéstúdiókba ültetik be őket a piros lötyik mellé az alkalmatlanság, a képernyőkép-telenség, a fordított kiválasztás és a teljes foglalkoztatottság tankönyvbe illő illusztrációiként – akármelyik szurkolói blogot író kamasz helyett. Persze nem teljesen nézőellenesek a szakkomentátoraink, mert legalább röhöghetünk a „Horváth Gumi” feliratú gallérokra vagy éppen *A sebhelyesarcú* statisztáitól vételezett ingeken, amelyek csak egy kolumbiai nyakkendővel mutatnának valahogy, no és néha egy-egy „négerezéssel” is színesítik a közvetítéseket. De ha a munkaköri leírások szerinti feladatukba vágják csorba fejszéküket, akkor az úgynevezett „szakértéseikkel” úgy lopják el az időt, ahogy az Oregon állambeli ufonauták se egy tóparti kempingezésen. Ez nem is meglepő, hiszen például a heherésző Bánfi Jani annyi energiát tesz bele a felkészülésbe, mint egy vonat kerekeit ütogető krampácsoló, csakhogy egy másik egész embert kívánó szakmával példálózunk. Kovács Kálmán unortodox szakkomentátor azonban még közülük is kilóg. A mindig mindenkitől többet váró bajszos fenomen egyszerűen egyszemélyes ligában játszik. Az MTV vezérelőjében a *Fortress* című film börtönigazgatója sziszeghetett, hogy „Fájdalmat!

Fájdalmat mindenkinek!”, amikor előre megfontolt szándékkal szakértői szerepet adtak a Honvéd és az Auxerre néhai Bundesliga-frizurás ászának, akinek éleslátó megjegyzései miatt úgy karmoltuk le az arcunkat, mintha végső stádiumú metamfetamin-függők lennénk. És ha igen, akkor a bőrünk alatt érzett mászkáló bogarak is nyilván jobban megoldották volna Kovács Kálmán feladatát. Minden mondata egy Pepe-taposás az értelembe. Emlékezhetünk rá, amikor még a másik nagy tudású futballeteoretikust, a játékosként egészen az amerikai kispályás San José Clashig jutó Urbányi Istvánt is kioktatta az „orosz Dumáról”, mivel szerinte az oroszok nemcsak dumálnak. Vagyis a biztonsági játékra berendezkedő kollégák közül legalább kitűnik intellektuális bátorságával Kovács. A 2012-es Európa-bajnokság előtt például egyenesen a tornára ki sem jutott Svájcot nevezte meg „titkos esélyesnek”. Talán a dánokéhoz hasonló beugrásban reménykedett.

NEM RENDEZTÉK MEG AZ EB-T, AMÍG A MAGYAROK NYERHETTEK VOLNA

Nemhogy az Eb-történelem, hanem az egyetemes história legnagyobb szemétségei között is ott a helye annak, amit Brüsszel velünk tett. Európa 1960-ig bekkelt, addig nem rendeztek Eb-t, megvárták, amíg jön a forradalom, kitántorog pár csúcsklasszisunk innen, Puskás Öcsi már tapaszbarokban falatozik sült paprikát tengeri sóval meg bikafarkat kacsamáj mártással, ahelyett, hogy kisfröccsöt volna a Kapufa presszóban. Ez mindent elmond erről az egész

sztoriról, amit világtörténelemnek hívnak. Arról, amelyikben szusit több helyen lehet kapni, mint kürtőskalácsot. Arról, amelyikben Lionel Messi a futballista, nem Böde Dani. Arról, amelyikben Simon Cowell a tévés producer, nem Hajdú Péter. Arról, amelyikben emlékezünk Verdunre, Isonzóra, Marathónra, Waterloora, de nem Iaszegre, Muhira, Pákozdra. Arról, amelyikben Paulo Coelho az író, nem Oravecz Nóra. Arról, amelyikben

a görögökhöz kapcsolják a demokráciát, nem pedig Csák Mátéékhoz. Arról, amelyikben a rodoszi kolosszus a világ hét csodájából az egyik tud lenni, de nem fér be közéjük a Várkert Bazár. Arról, amelyik emlékszik Nelson Mandelára, de elfeledkezik Hóman Bálintról. Arról, amelyikben Panenkáról elneveznek tizenegyet, de Kovács Kálmánról nem neveznek el szakértelmet. Arról, amelyik Paul Krugmant tartja gazdasági szakértőnek, nem az MTV Béláját. Arról, amelyiknek tánc az angol keringő, de nem ismeri a nézésétmegajárását-koreográfiát. Arról, amelyikben menő vállalkozó Mark Zuckerberg, de nem az Mészáros Lőrinc. Ez a sztori nem a mi történetünk, úgyhogy jobb is, hogy nem lettünk, nem lehettünk Európa-bajnokok, nem engedték, hogy nyerjünk. Üzenjük: Európa sem lehet magyar bajnok. Mert azok mi voltunk. Mi vagyunk. Mi leszünk.

1.

A FUTBALL-

Ne csodálkozzon senki, hogy a sosevolt,

TÖRTÉNELEM

múlt, szurkoló és identitás nélküli fel-

LEGNAGYOBB

csúti konstrukció nem szerepel a világ

BOTRÁNYAI

legnagyobb futballbotrányait érintő listánkon. Ezen ugyanis olyan esetek tűnnek fel, amelyeknek így vagy úgy, de közüik van a sportághoz. Ha Mészáros Lőrinc és Orbán Viktor csörgőjátéka nincs is itt, felvillan a Marseille vesztegetési botránya, a Bosman-szabály meg Maradona is, meg persze a trójai faló, Vikidál Gyula, továbbá a Szerbhórvát nyelvkönyv. Indul az utazás, csak erre vártál, de óvatosan a Kalifa tökmaggal, nehogy lecsapjon a TEK.

GIGI LENTINI ÉS AZ ELFECSÉRELT IFJÚSÁG: ÁTIGAZOLÁSI REKORD, KIÁTKOZÁS ÉS AUTÓBALESET

Pápák már tiltakoztak védőoltás ellen, fogadták „égő aggodalommal” a nácizmust, és végül a Vatikán felemelte a szavát amiatt, hogy a futballklubok miként fizethetnek fontmilliókat és líramilliárdokat egy-egy focistáért, miközben egész megyék nyomorognak. 1992 nyarán a Torino FC villámléptű aranyifjújáért, a huszonhárom éves, de már válogatott balszélsőért, Gianluigi Lentiniért 18,5 milliárd lírát – 13,5 millió fontot – fizetett a feddhetetlen Silvio Berlusconi AC Milanja, és ezzel Lentini a világ legdrágább játékosa lett. Bár a vatikáni *L'Osservatore Romanó*nak csak annyira volt sportrovata, mint meztelen címlaplánya, a szentatya szócsöve a kétkezi melósok megalázásaként, a „munka világának” meggyalázásaként ítélte el „Gigi” Lentini átigazolását, amelyet torinói tüntetések, ha nem is zavargások kísértek, még jó, hogy Gaskó István nem szervezett sztrájkot a Torino–Milánó-vonalon. Lentininek akkor még kisebb arca volt, mint egy átlagmagyar utánpótlás-válogatott hajszakértő spílernek, mivel maga is helytelennek tartotta, hogy egy meccsért többet kap, mint amennyit apja egész évben összegürcöl, nemsokára azonban elszállt a sportautójával. A brillírozó szépfiú strasszkövekkel rakatta ki a stoplisát, és a popsztár-kompatibilis hajával és a kis pöttyel a fülében rajongott csillaga lett az olasz bajnokságnak, a Serie A-nak, amelynek hangulatát és esztétikáját azóta megölte a nyaklánc, a gyűrű, a karkötő és a fülbevaló betiltása. Góljaival és gólpasszaival Lentini bajnoki címhez segítette a szezonban BL-döntőig is menetelő Milant, innentől azonban egy antik tragédiába fordult a történet. Egy évvel a transzferrekordot jelentő átigazolás után, 1993 nyarán autóbalesetben törte össze magát a világ legdrágább játékosa. Nem az történt, hogy csak elmerengett az autóúton a savonai mimózaillatban, hanem válogatottbeli csapattársa, Salvatore Schillaci nejétől rohant vissza az edzőtáborba, mikor is kicsúszott, és árokba hajtott a sárga Porschéjával. Az autó kigyulladt, Lentini koponyasérülést szenvedett, és kómába esett. Az isteni kegyelemnek köszönhetően felépült, a pályára is vissza-

10.

tért, de már tropa lett a testcselek korábbi koronahercege, nem is értjük, hogy az olasz-montenegrói kettős állampolgár ügynökök hogyhogy nem akarták sose eladni a magyar ligába.

NULLAFORINTOS JÁTEKOSOK, AVAGY ITT A BOSMAN-SZABÁLY

Ha Habony Árpád véletlenül egy menő futballklubnál dolgozik 1995-ben, akkor az unió összes országában „Állítsuk meg Brüsszelt!” plakátokon hirdetik a futballklubok, hogy a brüsszeli bürokratáknál egyszerűbb és butuskább politikusok még nem közlekedtek Európában. Történt, hogy az Európai Bíróság a vonatkozó uniós szerződéseknek megfelelően Jean-Marc Bosman javára

ítélt a futballtörténelem egyik legfontosabb perében.

A szabály úgy szólt, hogy a klubok akkor is pénzt kérhetnek a játékosokért, ha lejárt a szerződésük. Ez valóban különleges elképzelés volt az unióban, legalábbis feltűnést keltene, ha egy matektanár egyéves szerződése lejártá után a Fazekas gimi három milktát kérne az Eötvöستől, hogy a pofa átmehessen. Nem mintha ne lenne indokoltabb ott ennyi pénzt adni egy tanárért, ahol szerb fókavadászok, horvát delfinsebészek és nigériai antilopbőrszabók havonta kapnak ennyit NB I-es klubjuktól, miközben teljesítményük és a játékukkal termelt profit alapján nem

vinniük kéne a lóvét, hanem eredeti mesterségükből felkészítő órákat tartani a vonatkozó EU-s pénzből finanszírozott magyarországi OKJ-s képzéseken. Az igazságszolgáltatás mindenestre igazságot szolgáltatott, kimondatott, hogy a szabályozás szemben áll a munkaerő szabad áramlásának elvével, így nem kérhető átigazolási díj olyan futballistákért, akiknek lejárt a kontraktusuk, mehet mindenki az unió területén oda, ahová csak akar. Mindenki megijedt, hogy most aztán ingyen jönnek és mennek majd a legnagyobbak, Gheorghe Hagi is felszáll a 23 millió román munkavállalót szállító Szófia-Bukarest–Budapest Traianus InterCityre, hogy aztán kiderüljön: a futballtörténeti botrány futballtörténeti áttörést hozott a játékosok és ügynökök zsarolási potenciáljában. Merthogy így a játékosok már évekkel megállapodásuk lejártá előtt nagyobb fizetést reklamálnak, a klubok meg mindent megtesz-

nek, nehogy ingyen menjen az ember, akire annyit költöttek, így örökké tartó, brutális fizetést garantáló szerződések uralják ma a futballt, ahogyan Majka *Tündi Bündi* című száma áll a globális feminista slágerlisták utolsó helyén. Hogy Bosman milyen játékos volt, arra nem emlékszik senki, arra talán többen, hogy börtönben végezte, családon belüli erőszakban mondták ki bűnösnek. A börtönválogatottba talán befért, hiszen középpályás volt, azok a csapatok meg latin-amerikai kapusokban erősek.

A LIECHTENSTEINI VADUZ MEGALÁZZA AZ ÚJPESTET

A magyar futball úgy bővelkedik a Mohácsokban, ahogyan nyársalásra szerződött zsírszalonna a koleszterinben. Ez annyiban nem meglepő, hogy nincs olyan területe a magyar kulturális szcénának, amely olyan színvonalcsökkenést produkált volna, mint a labdarúgás. Az irodalomban azért Nádas meg Spiró van, és egyikük sem képes holnaptól ly-nal írni a tojást. A színházban sem fordulhat elő, hogy Stohl András véletlenül Mr. Busta-szövegeket nyom majd a Hamlet-monológ helyett.

A pályán viszont ezeknél ezerszer súlyosabb produkciók követik egymást, hogy mindjárt el is andorrázzuk magunkat izomból, bár Gajdics Ottó nyilván ellenveti, hogy ugyan már, ki adott pénzt labdára ezeknek a pásztornépeknek. Mindenesetre nem különösebben illik meglepődni azon, ha magyar csapatot megver egy amatőr alakulat, hiszen itt tényleg előfordul már minden és előfordulhat még minden. Nyerhet itt a gaboni golfválogatott interkontinentális futballselejtezőn éppúgy, mint a vatikáni strandon rendezett – a helyi szabályok adottságai miatt igen egyoldalúra sikerülő – nőtlenek-nősek rangadó győztese. Ezt legkésőbb akkor tanultuk meg, amikor a liechtensteini Vaduz négyet gurított az Újpestnek, ami tényleg nem különbözik érdemben attól, ha az 1876-os Little Bighorn-i csatában nagyot menő Űlő Bikáké menetből nekirontanak a 2017-es amcsi seregnek, aztán ijakkal meg lándzsákkal lenyomják azt a kevés tankot meg csúcsfegyvert. Tényleg úgy tűnt el kilencven perc alatt a magyar futball megmaradt méltósága, ahogyan tizenkét éves fruskáé vész a semmibe, miután betol húzóra három deci Hubertust. A legenda persze arról szól, hogy nem volt jobb a brazil zöldségekkel és afrikai válogatottak

8

névrokonaival megerősített liechtensteini együttes, csak épp edzőt akart buktatni a lila társaság. Ha így van, a helyzet még rosszabb, mint gondoltuk. Mert képzeljük el azt a kultúrát, ahol mindent, múltat, méltóságot, közösséget feldobnak azért, hogy jöjjön egy másik tréner Bicskei Bertalan helyett. Ezt a verziót amúgy is rendre hitelteleníti a magyar futball, mert azóta is rendre diadalmasan mennek haza az erős és büszke Magyarországról a sosenyerő műkedvelők. Ennek köszönhetően legalább annyit tudunk, hogy a magyar futballnál nincs nagyobb túlélő, ideértve a vérben fürdő Rambót és Baja Ferencet is. Magyarország ugyanis Mohács után azért összeszakadt, ez a közeg meg ezer Mohács után egyre gazdagabb lesz. Hálásak is lesznek ezért örökké az idegazoló szerb fókavadászok.

AZ OLYMPIQUE MARSEILLE VESZTEGETÉSI BOTRÁNYA: SZÁMÚZIK A BL-GYŐZTEST

Nem is értjük, miért nem lett még a NER díszpolgára Bernard Tapie, Marseille egykori köztisztjeletben álló polgára, hiszen a politikus-üzletember élt-halt a futballért, és az Olympique Marseille elnökeként mindent megtett a kikötőváros csapatának sikeréért. Ha nem is lövette le a rivális csapat vezetőjét, mint Franco tábornok, amikor a Real Madrid

7 ■

sikere volt a tét, de Tapie sem patyolattisztza eszközökkel dolgozott. Elnöksége alatt világsztárok sora költözött Marseille-be, a csapat edzőjének elhozták az 1990-es világbajnok NSZK-válogatott szövetségi kapitányát, Franz Beckenbauert, és olyan francia válogatottak játszottak a fehér-kék csapatban, mint Fabien Barthez, Jean-Pierre Papin, Eric Cantona, Basile Boli, Marcel Desailly és a feladatokat mindig tökéletesen kiosztó Didier Deschamps. Bár Maradonát végül nem sikerült leigazolni a nápolyi maffiától, az erősítéseket nézve így is felvetődik, hogy 1988 és 1993 között nem feltehetően a gyermekétkeztetésre mentek Marseille-ben a szociális kiadásokra szánt pénzek. De ez nyilván nem túlságosan érdekelte a helyi taxisofőröket, hiszen 1993-ban sorozatban ötödszörre is bajnok lett a Marseille, Basile Boli

fejesgóljával pedig a BL-trófeát is elhódította. Addig egy francia csapat se nyert európai kupát, úgy tűnt, hogy Tapie nemcsak Marseille örökös ura lesz, de akár köztársasági elnöknek is megválaszthatják, ám kirobbant a vesztegetési botrány. Mint kiderült, a Marseille-től megkeresték az FC Valenciennes három játékosát, intézzék el, hogy a BL-döntő előtti fordulóban a kiscsapat küzdelem nélkül leadja a pontokat, csak hogy Tapie csapata pihenten utazzon az AC Milan elleni fináléra. Hosszas vizsgálat kezdődött, melynek végén elvették a Marseille bajnoki címét, a másodosztályba száműzték a csapatot, Bernard Tapie-t pedig börtönbe csukták, talán még ment vele a sofőrje is. Ez ma már felfoghatatlannak tűnik számunkra, és azt hihetnénk, hogy ilyen nincs, pedig van erre egy egyszerű szavunk: ügyészség. Csak ez a következményekkel teli Franciaországban működik, de hát ott a nemzeti ünnepeken is Jean-Michel Jarre szintetizátorozik az utcán, és nem Vikidál Gyulát léptetik föl, hogy elénekelje Javert felügyelő dalát.

A FUTBALL OSCAR WILDE-JA: JUSTIN FASHANU COMING OUTJA ÉS ÖNGYILKOSSÁGA

Ha van közeg, ahol botrány a coming out és az íze-
sített sör létezése, az a football. Ha van ügy, amely-
ben élesen szemben áll a művészvilág és footballmi-
liő, akkor a különböző nemi orientációk elfogadása
az. A labdarúgás közege férfiközpontú, a háború
hangulatát hordozó világ, ahol nincs helye az érze-
kenykedésnek, a hagyományos modellekkel szem-
ben álló jelenségeknek, az aloe verával illatosított
papírsepinek. Ezt Marcus Urban igazolja: ő az
egyetlen német exprofi, aki bevallotta, hogy meleg.

A másodosztályban futballozó játékos arról beszélt,

a pályán vadállat volt. Beleőrült minden labdavesztésbe, durváskodott, min-
den módon extrán férfiasnak akart tűnni a játéktéren. Szerinte ez jellemző
a homoszexualitásukat rejtegető játékosokra, mert valódiak csak a pályától
távol lehetnek, szexmozikban, külföldi kiruccanásokon. Közben a hagyomá-

nyos közegben álszerelmekkel felelnek meg az elvárásoknak, és a dubaji holtszezon idején jót keresnek rajtuk a fényüket vesztett glammodellek. Justin Fashanu nem próbálkozott ezzel. Ő volt az egyetemes futballtörténelem első olyan labdarúgója, aki coming outolt. Ő volt amúgy az első színes bőrű játékos is, akiért egymillió fontot fizettek, miután 1980-ban a szezon gólját lőtte. A játékos a *The Sun*-ban beszélt magáról, orientációjáról, még arról is, hogy konzervatív parlamenti képviselővel is volt viszonya. Végigcsinálta a karrierjét, de az élete szétcsúszott. 1998-ban az Egyesült Államokban egy tizenhét éves fiú vallotta, hogy Fashanu zaklatta, ő pedig elmenekült az országból, és Londonban lett öngyilkos. Attól tartott, hogy nem kapna tisztességes tárgyalást, mert az élet nem a *Philadelphia* című mozi. Amúgy játékoskorában Svédországban volt közlekedési balhéja, sosem élt kiegyensúlyozott életet. Halála után ismerték el erejét, hogy egyedül megtette a futballközegben a vallomást, ahol már a versolvasásért is könnyen lebuzizzák az embert. Volt, hogy beválasztották az 500 meleg és lesbikus hős közé, olyanok közé, akik sokat tettek az egyenlőségért. Zenekar is jelentkezett róla szóló nótával, egy antihomofób kampány keretében fellépő all-star csapatot pedig róla neveztek el. Ezt sem élte meg, meg azt sem, hogy követői lettek volna. Pedig Ellis Cashmore és Damie Cleland tanulmányában arról írt, hogy a profi labdarúgók huszonhárom százaléka ismer meleg játékost. Ha így van, ők ma úgy gondolják, jobb rejtőzködniük. Miközben a korrupság emblémájáról, Sepp Blatterről dicsfilmet forgattak.

A KLUBHÚSÉG VÉGE: FIGO ELHAGYJA A BARCELONÁT A REAL MADRID KEDVÉÉRT

Az biztos, hogy Luis Figo jó esélyekkel indulna a Farkas Flórián-hazugságverseny portugáliai selejtezőjén. Történt, hogy 2000-ben elnököt választott a Real Madrid, és a kampányban bizonyos Florentino Pérez bement: van egy papírja, rajta az aláírásokkal. Ez a garancia, hogy ha elnök lesz, Luis Figo a királyiakhoz szerződik. Ez nagyjából annyira tűnt reálisnak, mint hogy a legolcsóbb sertéspárizsi hústartalma egyszer meghaladja

a paradicsom hústartalmát, úgyhogy akár azt is mondhatta volna, hogy látta Orbán Viktor svájci bankszámlakivonatát. Elvégre a portugál a Barcelona ikonja volt. 1995-ben került a katalánokhoz, a közönség imádta, hűségesküvet tett, a csapatkapitányi szalagot is megkapta. A portugál aranygeneráció tagja volt, amelyik Rui Costával, Joao Pintóval csöppet messzebb jutott, mint a Németh Krisztián és Vladimir Koman fémjelezte magyar marcipángyémánt-nemzedék. Aztán a Real BL-győztes lett, a tagok ennek ellenére némi meglepetésre első emberé emelték a mindent megígérő Pérezt. Addigra Figo mindenkinek elmondta, hogy természetesen Barcelonában kezdi meg a felkészülést, nem is érti, miről beszél az üzletember. Hogy aztán hamarosan bejelentsék: a portugál klasszis a Real Madrid játékosa lett. Barcelona történelme nem ismer ennél nagyobb áruháza, és akkor sem ismerne, ha valamelyik helyi kormányzati erős ember privatizálta volna a stadiont, hogy aztán már csak Omega-koncerteket tartanak ott. Mert Luis Figót rajongták. Ahogy az egyik transzparensen állt viszatéréskor: „Nagyon gyűlölünk, mert nagyon szeretünk”. És hogy mekkora ez a gyűlölet, mutatja, hogy második Nou Camp-beli fellépésén, 2002-ben az egyik szurkoló disznófejet dobott a pályára. Aki próbált már levágott sertés-kobakkal bejutni egy arénába, tudja, hogy némi segítség nélkül kicsi az esélye. Láttunk már ugyan figyelmetlen biztonsági ellenőrzést, elég csak a trójai faló esetére gondolni, de azért a katalán akcióhoz kellett pár beépített asszisztens. Fígónak a helyiek szerint ez járt, mert elárulta a közösséget.

AZ ÍTÉLET ÉVEI: MORENO FUTBALL-BÍRÓI KARRIERJE

Ha a napfényes Itália helyi Nézőpont Intézete hasonlóan fontos és izgalmas eredményeket hozó, de legalább közpénzből fizetett közvélemény-kutatásokkal töltene idejét, mint a magyar tesó, akkor föltehetné azt a kevésbé gyakori kérdést: ki a leggyűlöltebb ecuadori ember Olaszországban? Elsőre tán nem tartjuk valószínűnek, hogy két margherita pizza harapdálása között sokaknak van kialakult véleményük a kérdésben, ám nem is vagyunk olaszok, és nem néztük kék mezben és sálban a válogatott

4.

vb-nyolcaddöntőjét Dél-Korea ellen 2002-ben, amelyet a kalandos életű ecuadori Byron Moreno vezetett. Éspedig az ő népszerűségi indexe valahol a vakoktól fehér botokat lopó tolvaj és Voldemort között lehet, szóval a neve hallatán nem csápolnak annyian, mint az *Ecuador* című slágerre a hatvani Sixty Clubban. A játékvezető különleges tevékenységet mutatott be a vb-meccsen, mondhatjuk, hogy kitágította a játékvezetés kereteit, mint Verdi az operáét, amennyi-

ben sok vitatható ítélete közül kiemelkedett, hogy második sárgával kiállította Francesco Tottit, az egyetemes labdarúgás ikonjainak egyikét, miközben a zsenit koccolta az egyik koreai bekk, meg aztán kollégájával megállította a tökéletes ütemben kiugró Damiano Tommasit, aki ziccerben törhetett volna kapura a hosszabbításban, hogy aranygóllal búcsúztassa a vendéglátókat. Aztán történt, ami történt, nyertek a dél-koreaiak, akik hasonlóan kalandos bíraskodás mellett még a spanyolokat is eltakarították a mezőnyből. Moreno azonnal közellenség lett Itáliában, tényleg olyan volt, mintha Soros György egyszer csak betiltotta volna a ristrettót. A FIFA ugyanakkor megvédte emberét, ami persze alapvetően gyanús, hiszen sok bizalmat az sem ébreszt, ha a Fidesz kiáll a CÖF mellett. Aztán maga Moreno tett arról, hogy megerősítse a fideszes párhuzamot. Nem sokkal később ugyanis hazájában, Quitóban vezetett rangadót, hatperces hosszabbítást jelzett, hogy aztán tizenhármat tegyen rá, ami alatt két gólt lőtt a quitói csapat, volt vitatható tizenegyes meg minden, amit akarunk. Az színezi a hihetetlen sztorit, hogy emberünk épp abban a városban volt képviselőjelölt, azaz hihetetlen innovációval próbálta csökkenteni a kampányköltségeket: fűjt a hazainak. Ha így volt, az az eredeti gondolat járhatott a fejében: ki ne szavazna valakire, aki tud csalni az érdeünkben? Természetesen vizsgálat indult ellene, eltiltották, aztán újabb botrány után befejezte a játékvezetést. Szakértett aztán a tévében, eljárt Olaszországba, ahol tévéshow-kban gúnyolták, ő pénzért tűrt, elhagyta a feleségét fiatalabb barátnőjéért. Ám a csúcspont hátra volt. Az ugyanis, hogy Quitóból New Yorkba repült, ahol feltűnően ideges volt, a vámosok lekapcsolták, találtak nála hat kiló heroint, és bevarrták pár évre. A tudósítások szerint igazi mintafogoly volt, amennyiben vasalt a többiekre, és futballmeccseket szervezett. Amikor kijött, azt mondta, reméli, Isten megbocsát neki. Ha olasz, akkor biztosan nem. Bár ha van pénze a helyi Nézőpontra, tán megméri neki, hogy már minden oké.

MARADONÁNAK LEFŐ A KÁVÉ: HAZAKÜLDIK AZ 1994-ES VB-RŐL

Ben Johnson doppingbotránya óta nem bukott akkorát sportoló, mint Diego Maradona az 1994-es amerikai labdarúgó-világ bajnokságon. Mint már leszögeztük, Maradona Isten ajándéka volt az argentin népnek, Argentínában egyháza is van a botrányos életű, dundi zseninek, a nép bajnokának, aki pályája csúcán szinte egymaga hozta a világ bajnoki címet Argentínának. Ezek után máig mindent megbocsátanak neki hazájában. Még azt is, hogy az ő züllesztő doppingbotránya miatt zuhant szét az újabb világ bajnoki címre esélyes argentin válogatott, amely gólokkal volt erősebb az 1986-os aranycsapatnál, hiszen már Redondo és Simeone védekezett, Caniggia és Batistuta támadott. 1993 októberében pedig nagyjából másfél évnyi elteltés, otthonülés, kokozás, tévzés, zabálás és paparazzikra lövöldözés után a már leírt Maradona is összeszedte magát, magányosan edzett a pampán, lefogyott és viszatért a válogatottba. Úgy tűnt, hogy minden idők legnagyobb comebackje lesz az övé: Argentína 4-0-ra verte Görögországot a világ bajnoki nyitómeccsen, Maradona egy csodaakció végén kilőtte a felső sarkot, és minden idők egyik legemlékezetesebb sportpillanataként eksztázisban üvöltött bele a kamerába. A következő meccsen a villámléptű Caniggiaival rúgott emlékezetes gólt Nigéria ellen, Argentína látszólag megállíthatatlan volt. Sajnos néhány nappal később megint dopping szert találtak az isteni Diego vizeletében, úgyhogy a vb-ről hazaküldték, Caniggia szolidaritásból sérültet jelentett, minden idők egyik legerősebb argentin válogatottja pedig mentálisan összeroppant, és kiejtette a román garnitúra. A FIFA-t csallással vádoló Maradona soha többé nem lépett pályára a nemzeti tizenegyben, hiába fogadott még személyi tréner is. Talán ha nem Ben Johnson lett volna az, nagyobb bizalommal fogadják az újabb viszatérési kísérletét.

A „CALCIOPOLI” ÉS A JUVENTUS PÉLDÁS MEGBÜNTETÉSE

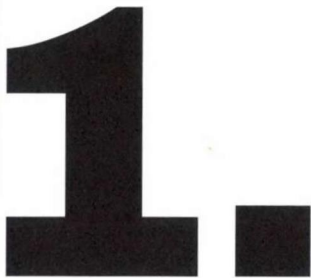
A világ még azzal volt elfoglalva, hogy mit mondhatott Materazzi Zidane-nak, mikor 2006 júliusában a torinói

2.

paninizókban kiesett a Juventus-drukkerek kezéből a kávéscsésze, és úgy érezhették magukat, mintha beleharraptak volna Paul Gascoigne macskaszarral töltött pitéjébe. Néhány nappal a világbajnoki cím elnyerése után az Olasz Labdarúgó-szövetség alacsonyabb osztályba számúzta a bajnoki címvédő Juventust, a Fiorentinát és a Laziót, a torinóiakat a bajnoki címtől is megfosztotta, a Milantól pedig annyi pontot vett el, hogy lecsúszott a BL-indulásról, úgyhogy csak röpködtek a vaffanculók és a verbális robogók. A divat és a totócsalás hazájában is példátlanul súlyos ítéletet aztán hamarabb enyhítették,

mint ahogy az olasz kormányok megbuknak és megalakulnak. Végül csak a Juventust büntették meg igazán, és sorolták vissza a Serie B-be, szurkolóikat nem vigasztalhatta a *Borostyán* zenéje sem. Noha a történet inkább a *Polipba* kíváncsozik, és egy olyan évtizedbe, amikor úgy hullottak az olasz oknyomozó újságírók, mint a konfetti az argentin rangadókon. A botrányt Stefano Palazzi ügyész robbantotta ki, miután vesztegetés gyanújával lehallgattatta Luciano Moggit, a Juventus sportigazgatóját, akiről feltételezhető volt, hogy nem egy üveg Chivas Regallal korrumpál, mint a Heves megyei csapatokat szponzoráló építési vállalkozók, inkább egy zsák cementtel. Moggi a Serie A bíróküldési felügyelőjével seftelve intézte el, hogy Juve-barát sporikat küldjenek a meccseikre, és mikor Paparesta játékevezető nem akart együttműködni, bezárták a stadion vécéjébe. A botrány azonban tovább dagadt: gyanúsán csak a Juvét terhelő felvételek kerültek elő, ráadásul többen látni vélték Palazzit, ahogy vörösboros csirkét evett a helyi Gianni éttermében a Juve bajnoki címét megkapó Internazionale tulajdonosával, hovatovább a Calciopoli vizsgálatát lefolytató Guido Rossi ügyvéd az Inter elnökségi tagja volt. Moggi azzal védekezett, hogy az Inter nem azért vár 1989 óta a bajnoki címre, mert a Juvének fájnak a bírók, hanem mert olyan hátvédeket igazolnak, mint a botrányos hajú Taribo West. Ráadásul elég nehéz volt elképzelni, hogy pont az Inter lett volna makulátlan abban a bajnokságban, amelyekben a sérüléseket is közlésteszik a *Tippmix*-magazinban, csakhogy tippeket adjanak a fogadóknak. Mindenesetre a Juventust kizárták, legjobb játékosainak egy része az Interbe igazolt, amely az ajándékba kapott tróféával együtt sorozatban ötször lett bajnok a legnagyobb rivális eltakarítása után. A Calciopoli a nyolcvanas évek eleji Totonero-ügy óta nem látott módon züllesztette le a Serie A becsületét, de mivel a nagy botrányok idején mindig világbajnoki címet nyernek az olaszok, nyilván alig várják a következőt.

A JUGOSZLÁV POLGÁRHÁBORÚ KI-TÖRÉSE A MAKSIMIR STADIONBAN

A legnagyobb durranás a zágrábi Maksimir Stadionban 1990. május 13-án megvívott ütközet, hiszen több volt ez, mint egyszerű szurkolói rendbontás, ez úgy egyértelmű, minthogy a boza a világ legroszszabb itala. Tito marsall erővel és tisztelettel tartotta egyben Nagy-Jugoszláviát, akár a stabilizátor a Coop-kókuszgolyót, halálát nem sokkal később polgárháború és népirtás követte. 1990 tavaszán már úgy forrtak az indulatok a szerbek és a horvátok között, hogy Vitár Róbertnek menedékjogot kellett volna kérnie, ha egy rangadón eltéveszti egy játékos nemzetiségét, vélhetően már leállították

a Szerbhorvát nyelvkönyv javított kiadásának munkálatait is. Ebben a tűzforró légkörben került sor a jugoszláv bajnokság csúcsrangadójára, a horvát Dinamo Zagreb és a szerb Crvena Zvezda összecsapására, melyen végül anynyian szenvedtek sérülést, mintha a találkozózt egy taposóakna-mezőn rendezték volna meg. Persze ez nem meglepő, ha arra gondolunk, hogy a belgrádi ultrák, a „Delije” vezetője a később paramilitáris parancsnokként elhíresült, tigrisekkel, énekesnőkkel és fegyveres pszichopátákkal fotózkodó Arkan volt, akinek agyára ment *A sebhelyesarcú*, és akit csak egy merénylet mentett meg attól, hogy Hágába rángassák, míg a Dinamo Zagreb szurkolói csoportja, a „Bad Boys Blue” esetében se az MTK patikusokból, ügyvédekből és történészekből álló kemény magjára tessék gondolni. A hírhedt, és már a 13. percben félbeszakadt mérkőzésen egyszerre kaptuk meg, amikor a begőzölt Maradona nekirontott a baszk nacionalizmusáról és csonttöréseiről híres Athletic Bilbao-nak, amikor szétszakadt a brüsszeli Heysel Stadion a besűrűsödött brit szurkolók nyomására, és amikor a józsefatillás önmarcangolástól nem szenvedő Eric Cantona kung-fu-rúgással terítette le az őt kritizáló Crystal Palace-drukkert. Minden azzal kezdődött, hogy a szerbek szurkolói nótákban kezdték gyalázni a horvát szeparatista törekvések vezetőjét, az önállósuló Horvátország államfőjét, Franjo Tudjmant, amit a horvátok a műanyag székek letépésével és a szerbek megdobálásával köszöntek meg, azok bicskával támadtak vissza, de nemsokára a vízágyúk is megérkeztek. A csapatokat ekkor már öltözőbe menekítették, csak néhány Dinamo-játékos próbált közvetíteni a pályán, de amikor a hazaiak 21 éves csapatkapitánya, Zvonimir Boban azt látta, hogy

a szerb rendőrök csevapcsicsivé kezdik aprítani a földön fekvő horvát drukkereket, nekifutásból mellkason térdelte az egyik felfegyverzett közeget. Ezzel Boban instant nemzeti hős lett, nála gyorsabban csak Dugovics Titusz váltott jegyet a hősök panteonjába. Félévre eltiltották, és ezért ki kellett hagynia az 1990-es világbajnokságot, amely az utolsó világversenye lett a pláviknak. Az 1992-es Európa-bajnokságról ugyanis már nemcsak Bobant, de az egész jugoszláv válogatottat kizárták a polgárháború miatt, ami annyira méltányos húzás volt az UEFA-tól, mint amikor egy „Holnap 9 és 15 óra között villanyóra-leolvasást tartunk”-értesítést találunk az ajtónkon. A jugoszláv aranygeneráció ott-hon maradt, és már megint Soros nevetett a végén, macskát simogatva a vulkán mélyén, ahogy azt Gary Lineker megmondta.

AZ OLIMPIÁK

Az olimpiatörténet legemlékezetesebb

LEGEMLÉKE-

epizódjairól szóló top tenünkben a NOB-

ZETESEBB

nak annyi jó szó jut, amennyi megértés

PILLANATAI

Ferenc pápának a KDNP-frakcióülésén, hőseink viszont azok, akik jót akartak. Történetek Ericről, az angolnáról, a szelfiző koreai lányokról meg az árjákat oktató Jesse Owensről. A helyezettek közötti egysoros szünetekben pedig emlékezzenek az MTVA olimpiai aljasságára, amikor az állami média két versenyszám között egyperces híradókban hergelt a menekültek ellen.

ERIC, AZ ANGOLNA

Jelentős népegészségügyi kockázatot jelentene, meg persze a turizmust is visszavetné, ha Sidi Péter sportlövő ott készülne egy olimpiára, ahol Eric Moussambani. Az Egyenlítői-Guineából érkező úszó ugyanis egy szálloda medencéjében trenírozott a 2000-es olimpiára, ami nála még elmegy, de egy sportlövő azért tudna zavart okozni a recepciónál, ha

10

trénínegni kezdene. Minthogy a fiatalember hotelban edzett, nem is találkozott soha életében 50 méteres medencével, mielőtt vízbe ugrott volna Sydney-ben. Az már akkor biztos volt, hogy hitvallása nem különbözik érdemben a swingerpartiról aktus nélkül távozó férfiétől, aki nyugtalanlag hangoztatja, nem a győzelem, a részvétel a fontos. És extra szerencse, hogy Moussambani, akinek legjobb eredménye addig egy jakuzzi-átúszóverseny teljesítése volt, a 100 méter gyorsra nevezett. Például azért, mert ez, ugye, szabadstílusú szám, azaz közepes úszástudása nem volt akadály a annak, hogy nevezzen a vetélkedőre, míg pillangóban esetleg kizárták volna a műfaj radikális megtagadása miatt. Nem csoda, hogy bizonytalanul mozgott a vízben, mint Pintér Attila a Nyelvtudományi Intézetben, hiszen tizenkét hónappal az olimpia előtt még úszni sem tudott. Moussambani időre megtanult azért nem megfuladni a mély vízben, és eljutott a játékokra egy olyan országból, ahol az emberek többsége tökéletes nyomorban él, a politikai rendszer pedig annyira szabad, amennyire Loyolai Szent Ignác engedélyezte a prédikációkban a *Monty Python*-idézetek használatát. Moussambani természetesen szabadkártyával kvalifikálta magát a vetélkedőre, éppúgy, ahogyan 1988-ban Eddie, a sas, aki a téli olimpián trollkodott azzal, hogy konkrétan az életét kockáztatta a sűrűversenyen. Sydney-ben, a csodálatos uszodában, ahol tizenhétezer ember várta a sportág klasszisait, Ericnek 100 métert kellett leúsznia, miközben 50-re készült. Megpróbálta, megcsinálta. Sokszor valós veszélynek tűnt, hogy be kell ugrania a mindenkinek ismerős fasiszta úszómesternek, aki mentés után leteremti a fuldoklót, aztán a fülénél fogva húzza át a tízcentis kölyök-medencébe, hogy ott bohóckodjon vízipisztolyokkal, amíg nem tud úszni. Ám a közönség, amint megérezte, hogy ez az ember eléri határait, önmagát felülmúlva juthat csak el a falig, elképesztő ovációba kezdett. Hogy majd kétperces idejével a Dagályon nem kerülne az első nyolcba a délelőtti ráérő cukorbeteg nyugdíjasok bemelegítő tréningjén, nem számított. Csak az: megcsinálta. Ian

Thorpe, a játékok többszörös aranyérmes ikonja be is mondta: ez az olimpia, erről az emberfeletti erőfeszítésről, önmagunk legyőzéséről szól az egész. Hogy aztán jöjjön valamelyik NOB-elöljáró, és viccnek ítélje az egészet, egyúttal jelezze, átgondolják a szabad kártyák rendszerét. Persze, hogy zavarta ezeket a figurákat a produkció, hiszen volt benne valami gyengeség, ügyetlenség, idegenség, amatőr. Volt benne bármi, ami emlékeztetett az olimpiai eszmére, amely a kultúrák sokféleségéről, a hozzájárásról, a részvételről szól, nem pedig tévés társaságok bankszámlájáról. Persze a történelem igazságot szolgáltatott: a NOB-vezérekre soha nem emlékszik senki, Moussambani meg a YouTube örök sztárja marad. Épp úgy, ahogyan az ember, aki egyszer egy Tescóban egyben bekapott egy tömb trappistasajtot.

10

BEN JOHNSON TÜNDÖKLÉSE ÉS BUKÁSA

Ben Johnson óriási futása és doppingbotránya az, amely még az NDK csodaúszónőit legyőző Egerszegi Krisztina aranyát is elhomályosította az 1988-as szöuli olimpián, amelyen a gazdasági összeomlás előtt utoljára megmutatta erejét a keleti blokk, és amelyre „a világ Ben Johnson miatt emlékezik”, mondhatnánk bordó telesportzakós giccsel, miközben szól a Koreana együttes *Hand in Hand* cím slágere. A huszonhat éves kanadai sprinter friss világbajnokként érkezett a világ leggyorsabb embereinek küzdelmére, és a döntőben 9,79 másodperces, döbbenetes világcsúcsot futva métereket vert arra az olimpiai címvédő Carl Lewisra, aki pedig a „dinamikus” szócikk illusztrációja az 1986-os

kék *Sportlexikonban*. Ben Johnson mégis szinte lelépte. „Hogy ezt hogy csinálta? Hogy ezt hogy csinálta?” – hitetlenkedett a közvetítő Gyulai István. Aztán megtudtuk, hogyan. Három nappal később robbant a doppingbomba, Johnson szervezetében annyiféle tiltott szert találtak, amennyit mi fagyiból nem ismertünk a nyolcvanas években. Ben Johnson akkor szó nélkül visszaadta az aranyérmét, és a nemzeti hős bukott férfiként tért haza, a mennyországból

9.

a pokolba. Csoda, hogy azon a héten nem róla monologizáltak fejcsóválva a *Szomszédokban*. Az elmeszelése után 1993-ban tért vissza, de akkor újra lebukott, és örökre eltiltották. Fehérjeshake-ek helyett ma már inkább spirituális tanácsadókra költ, ennek köszönhetően világosodott meg: egyik életében fáraó volt Egyiptomban, Lewis pedig a hatalomra éhes öccse, aki megmérgezte, és naná, hogy a döntő után is a rivális stábjá pottyantotta az anabolikus szteroidokat Johnson sörébe. Persze ennél még David Hasselhoff sztorija is hihetőbb, aki állítólag csak azért evett kikukázott burgert a földön csúszva, mert véletlenül ráivott egy pohár pezsgőt az antibiotikumra. Vele ellentétben Ben Johnson nem rehabilitálta a Jogért és Igazságért Alapítvány és a világ közvéleménye. Azóta bemutatáson futott versenyt gepárdokkal és volt az antidopping-mozgalom követője is. Tragikus mese az elfecsérelt ifjúságról, a tanulság levonását rábízzuk Lenke nénire.

AZ ÉSZAK- ÉS A DÉL-KOREAI SPORTOLÓ SZELFIJE

Oly korban élünk mi e földön, mikor az ember úgy elborult, hogy önként, kéjjel fotózza magát telefonnal. Bele se merünk gondolni, mi történt volna, ha ezt megéri Van Gogh. Az önarckép műfaji diszkreditálása tényleg olyan sebességgel zajlik, amilyenvel Mészáros Lőrinc nemzeti agyrémmé vagyona növekszik. Pózolnak már itt odaégett székelő káposztával (#foodporn) éppúgy, mint használt kotonnal (#gumivárron), Kasza Tibivel (#tibiiaaaaaaaaa) és diszkógömbbel (#bulika). A hanyatlástörténetet azonban egy pillanat alatt fordította a fejére a kép, amelyen azt látjuk: a tizenhét éves dél-koreai Li Un Dzsu és a huszon-

hét éves észak-koreai Hong Un Dzsong együtt szelfizik. A két tornász a riói olimpián készített közös képet. Ennél bátrabban aligha viselkedhettek volna. A Koreák háborúban állnak egymással, ráadásul az egyiket egy komplett elmebeteg diktátor irányítja, akinek a világ Észak-Koreán kívüli részén csak azért vannak rajongói, mert Dennis Rodman blogjának olvasói állítólag ingyenes zöld számon hívhatják a rajongói üzeneteket fogadó telefonközpontot. A sportolók úgy gondolták, azért élnek, hogy merjenek. Elsősorban Hong Un

Dzsong kiállása üzen felfoghatatlan bátorságot. Meg persze azt: az olimpia mégiscsak a békéről szól. A játékok idején ugyanis hallgatnak a fegyverek, még ha erről az MTVA hírszerkesztői nem is értesültek. Míg a mi köztvévénk száználmas arcai a leggyávábbak, e koreai tornászok a legbátrabbak közé emelkedtek. Tisztelet nekik. És Albrecht Dürer, Van Gogh és minden más szelfibajnok nevében köszönjük a műfaj relegitimálásáért tett erőfeszítéseiket.

FARKAS PÉTER ARANYÉREMBE HARAPÁSA

7.

Ki ne emlékezne Farkas Péter aranyérembe harapására, amely nélkül egy évtizedig elképzelhetetlen volt *Telesport*-főcím? Sajnos, már egy jó ideje csak a *Kékfényben* látjuk a birkózót. Farkas ösztönös zseni volt, a birkózószőnyeg Kurt Cobainje, aki éppúgy nem bírta el saját tehetsége súlyát, ahogyan megannyi kollégája. De 1992-ben, noha a VICO szponzorálta a magyar olimpiai csapatot, még nem akart drogdíleres akciófilmeket nézni ellenfelei karfiolfülén, hanem szimplán csak őserőből nyomta Barcelonában,

azon az olimpián, melynek megnyitóján az akkor már halott Freddy Mercury énekelt duettet videóról Montserrat Caballéval. A magyar birkózó nyert mindent, ami neki nem okozott gondot, mivel mindent tudott a háromezer éves sportágból, amelyet sajnos 24 év alatt sikerült odáig züllesztetni a bírói csalásokkal, hogy a riói olimpián már dühös mongol edzők vetkőzzenek meztelenre, olyan performanszt bemutatva, amelyhez képest a *Gyalog galopp* is egy harrachpéterkomolyságú királydráma. De mikor Farkas a barcelonai döntőt nyomta, még nem Németh Szilárd rezsibiztos volt a birkózószövetség elnöke, és Novotny Zoltán anélkül mondhatta a rádióban, hogy „drámája van, dramaturgiája van ennek a mérkőzésnek”, hogy mindenki kétvállra feküdt volna a röhögéstől. Drámája viszont leginkább Farkas életének van, pedig sosem járt meg *Való Világ*-kiszavazóshow-t. Juniorként úgy nyert Európa-bajnokságot, hogy edzője, Kocsis Ferenc már a finálé előtt tudta, hogy meghalt a sportoló méhészt edzős apja: halálra csípték a rovarok. A tréner csak a verseny után közölte a hírt tanítványával. Aztán a feledhetetlen olimpiai arany

után Farkas kozmetikai szalont nyitott, s a „Darázsfészek” nevet adta a vállalkozásnak. Szekeres István, a nagytekintélyű birkózó-szakíró nyilatkozta egyszer, hogy zavarba ejtő volt a megnyitó, mert azon gondolkodott, Farkas vajon a halált gúnyolja-e. Azt nem tudjuk, de azt igen, hogy mindörökre emlékezni fogunk arra, ahogyan az ötkarikás eredményhirdetésen beleharap az aranyérembe. Luis Suárez több interjújában is példaképének nevezte a magyar zsenit, aki azóta már bírósági tárgyalásokon tűnik fel, bűnügyekbe keveredik. Nekünk azért a harapás marad.

FEYISA LILESA IGAZSÁGA: KIÁLLÁS AZ OROMÓKÉRT

Akadnak operetthősök minden országban, akik bátran lájkolnak egy ellenzéki hangnemű posztot a Facebookon, majd polgári szalonokban súgják meg politikusoknak, hogy a rendszerváltás után nem kérnek cserébe Bátorság-érdemrendet, elég lesz, ha gondolnak rájuk a színházigazgatói posztok szétosztásánál, mások inkább közbeszerzési sikereket remélnek egy bátor kacsin-

tástól, a „Tudjuk, hogy megy ez itt!” kiszólástól. Meg van Feyisa Lilesa, aki a második helyen érkezett célba a férfiak maratonifutó-versenyén a riói olimpián, aztán a hajrában a két kezét a feje fölé emelte, keresztet formált vele. A nézők többsége nem értette a mozdulatot, nyilván azt gondolták, hogy az atléta valami törzsi társasjátéknak akar reklámot csinálni az akcióval. Aztán azt nyilatkozta: „Népemért, az oromókért tiltakoztam. Az etióp kormány megöli a rokonaimat, a barátaimat, a népcsoportot, amelyhez tartozom. Minden családtagom börtönben van. Ha beszélek velük, bajuk eshet. Megölnek vagy börtönbe zárnak.

Azért tettem keresztbe a karom, hogy kifejezzem támogatásomat az oromóknak”. Egészen megrendítő monológ volt, ellentétben alpolgármesterek pirosbetűs ünnepeken elmondott nemzet ellen elkövetett retorikai merényletével. Tán azért, mert mély szenvedése és a megélt igazságtalanság akkora súlyt adott minden szavának, ami alatt összeroskadt volna a felújított Margit híd. Feyisa Lilesa nem állt meg ennyinél, az eredményhirdetésén ugyanígy üzent népének, az elnyomottoknak. Korábban az Amnesty International is beszá-

molt arról, hogy ezeket tartóztattak le békés tüntetések alkalmával, a Human Rights Watch több száz megölt oromóról számolt be. Riói akciója után Lilesa nem térhetett vissza hazájába, ott alighanem halál várt volna rá. Mindenét feladta, hogy az igazságáról beszélhessen. Bár ezüstérmes lett, ő nyert.

ABEBE BIKILA MEZÍTLÁBAS FUTÁSA

Negyedszázaddal azután, hogy hazáját elfoglalták az olaszok, Abebe Bikila első fekete-afrikaiként aranyérmet szerzett az 1960-as római olimpián. Ez volt minden idők legragyogóbb válasza a gyarmatosításra, már ha nem vesszük a máltai adószabályozást, amivel a szigetre csábították a sportfogadócégek

központjait, a briteknek meg maradtak a virtuális orrszarvúversenyek. Ráadásul Bikila mesét írt, elvégre úgy győzött, hogy mezítláb futott. Komolyan, ez kábé olyan, mintha Szilágyi Áron kard nélkül nyerne vívásban. Bikila azonban Benito Mussolini szelleme ellen is futott, ahogyan sok szellemes publicisztika megjegyezte, és ennek fényében már érthető, miért ő van a *Ghostbusters* Facebook-oldalának coverfotóján. Az etióp embert persze mindenki kiröhögte, amikor cipő nélkül nekilátott a távnak, de hát a többség nyilván akkor is kacagott,

amikor Albert Einstein előállt azzal, van egy elmélete. A világ amúgy addig nevetgélt Bikilán, amíg nem 2 óra 15 perc 16 másodperces idővel célba nem ért. Nyert. Ott, ahol éppen zajlott a vita arról, hogyan díszelgethettek a fasiszta rezsim építményei mindenfelé, miként boríthatják neofasiszta graffitik a falakat, ott egy néger ember, akinek hazáját nem sokkal korábban elfoglalták, mezítláb győzött a birodalom fővárosában. Szerencsére a hajrában nem nézte menekülő migránsnak egy arra járó Bakondi György, így nem kapták ki a bepúderezett határvadászok a versenyből. A *The Guardian* számolt be arról, hogy a korabeli tudósítások egyszerűen nem találták a jelzőket: teátrális dráma, felfoghatatlan sztori... Persze hogyan is találták volna, elvégre erre még a minden este kád abszintban fürdőző, szimbólumokban elég jó Arthur Rimbaud is csak annyit mondott, hogy yolo. A csoda meg nem ért véget, Bikila 1964-ben megvédte címét, 1968-ban viszont autóbalesetet

szenvedett, lebénult, tolókcocsiba kényszerült. 1973-ban meghalt. Hogy soha nem szabad elfeledni a mirákulumot, arra Bikila honfitársa emlékeztetett: Siraj Gena Bikila futásának ötvenedik évfordulóján megnyerte a római maratont, az utolsó ötszáz métert pedig mezítláb futotta. És ha mától bárki azt kérdezi, tudja-e, nyugodtan mondja, hogy igen, tudja: Bikila volt az egyetemes történelem legnagyobbjainak egyike. A törhetetlen.

A MELBOURNE-I VÉRFÜRDŐ

A magyar vízilabda-válogatott tagjai új magasságokba emelték a „szerethető válogatott” fogalmát az 1956-os melbourne-i olimpián, amikor pár héttel a szabadságharcunk leverése után egy verekedésbe torkolló mérkőzésen megverték a szovjet pólósokat. És ugyan sosem gajdoltuk még V nyakú pulóveres sörreklámszereplőként egy körüti hajnalon, hogy „vízilabdában mi vagyunk a császárok” – ugyanezt elmondhatjuk a kanállal nokedlit evésről is –, de ez a győzelem számunkra még a hidegháborús évtizedek másik felejthetetlen csatájánál is legendásabb. Pedig az „évszázad kosármeccsének” bizonyuló 1972-es olimpiai döntőn a szovjetek egy utolsó utáni másodperces kosárral győzték le a történelmük első olimpiai vereségét elszenvedő és már ünneplő amerikai főiskolásokat, akik azóta sem vették át ezüstérmeiket. 1956. december 6-án került sor a máskor szinte mindenkit hidegen hagyó, de a felfokozott nemzetközi helyzet miatt mégis a világ érdeklődését kiváltó, brutális mérkőzésre, amelyen a fecskés pesti srácok revansot vettek a szovjeteken a budapesti intervencióért. Annyira elszabadultak az indulatok a végül 4-0-ra megnyert meccsen, hogy Zádor Ervinnek vérző fejjel kellett elhagynia a medencét. A fotóapparátok kattantak, és a magyar vízilabdás képe körbejárta a világsajtót, Bol-Dog kabalaállatnál is nagyobb idézettségre téve szert. Az olimpiai diadal ezt követően már olyan könnyen jött, mint egy átlagos magyar öklözőnek a szemhéjrepedés: december 7-én 2-1-re vertük a jugoszlávokat, és ezzel Magyarország olimpiai bajnok lett, és már zúg a fülünkben, hogy „Magyarország, halld szavunk!” A pillanat nagyszerűségét még az sem veheti el, hogy azóta a vízilabda a gumiasztallal vív élet-halál harcot az olimpiai sportágak közt maradásért, mert négy-öt nemzetet kivéve komolyan

4.

senkit sem érdekel, és mióta Jugoszlávia szétesett, már a dobogóról is le tudunk szorulni. Mindenesetre mi a melbourne-i olimpián megmutattuk, hogy mit érünk a szovjetek ellen, ha éppen nincs pár ezer tank főrkük, és a magyar kapuban sem Kádár János tempózik, hanem egy kapus.

MUHAMMAD ALI GYÚJTJA MEG AZ ATLANTAI LÁNGOT

„Én vagyok a legnagyobb” – mondta, de hát nehéz szerénynek lenni, ha valaki olyan nagy volt, mint Muhammad Ali. Allah ökle, századának sportolója, akinek mindennél fontosabb volt, hogy a választott nevén szólítsák. A nép bajnoka volt, Schmitt Pál nem védte úgy az igazát az Obersovszky-interjúban, mint Muhammad Ali a jogait. Az Alival történekről már bőven írtunk ebben

a könyvben, ám azt még nem említettük: az igazi rehabilitációja csak 1996-ban következett el a pályafutása csúcán szolgálatmegtagadás miatt három évre eltiltott bajnoknak, amikor az akkor már súlyos beteg, ötvennégy éves, Parkinson-kóros, remegő Ali gyűjthatta meg a lángot az atlantai olimpia nyitóünnepségén. Az olimpiatörténelem egyik legmegrázóbb momentuma volt beteg testébe zárva látni azt a sportolót, aki egykor szállt, mint a pillangó, és csípett, mint a méh. A legnézettebb olimpiai sportesemény, az USA-Jugoszlávia kosárlabda-finálé félidejében pedig az elve-

szett római aranyérme másolatát is visszakapta Juan Antonio Samaranch NOB-elnöktől. Elegáns gesztus volt ez azoktól a fehérgalléros sportdiplomátáktól, akik közül az idősebbek még a halálos ágyukon is a Katolikus Izabella-rendet szorongatva kommunistáznak, míg a fiatalabbak egyszerűen csak a korrupság lovagjai, akik Katarnak is simán odaadnának egy Európa-bajnokságot. Az 1996-os olimpián azonban helyén volt a szívük, de hát kellett is kapaszkodniuk, miután úgy döntöttek, hogy az újkori olimpiák centenáriumi játékát nem Athén, hanem a Coca-Cola központja, Atlanta rendezheti meg.

DICK FOSBURY UGRÁSA

Nem játszszuk el a Golden League-résztvevő atlétikai szakértőt, bevalljuk, hogy a valaha létezett legkülönbözőbb magasugró technikák annyit mondanak nekünk, mint az Empire State Building tervezőjének a magyarországi organikus építészeti iskolák, de nem kell ahhoz TF-diploma, hogy bemondjuk: Dick Fosbury volt az atlétika Kolumbusza, aki háttal ugrott előre. Neki köszönhető, hogy a sporttörténelem szemétdombjára került minden más magasugró technika a gurulástól a hasmántig, úgyhogy a számonkérés alól ezennel fel is vagyunk mentve. Az ifjú egyetemista az 1968-as mexikói olimpián ejtette ámulatba a világot a „flop”-ként elhíresült magasugrómódszerrel, amelyet előtte csöndes magányában csiszolt az Oregon Állami Egyetemen. Mikor a helyi atlétikai pályán először előadta az elképzelését, körberöhögték, hogy talán nem kéne annyi nagyokos könyvet olvasni, és ez annyiban érthető, hogy a szomszédos Idahóban már vallási okokból nem használnak deót. De Fosbury nemcsak próbálta, hanem tette: az egyetlen délután alatt kidolgozott, a szendvicshez vagy a fröccshöz hasonlóan pofonegyszerű, mégis a világot forradalmasító ötletével Fosbury 15 centiméterrel növelte meg az ugrómagasságát, és ezzel úgy tört elő a semmiből, mint Andy Vajna a magyar rádiós piacon. Bekerült az olimpiai csapatba, és már papíron a világ hatodik legjobb magasugrójaként érkezett Mexikóvárosba, ahol a döntőben a kezei ökölbe szorítását, a lábai hintáztatását, a tömegek számára addig ismeretlen köríves nekifutását és a levegőben átfordulását követően Fosbury újra és újra átvitte a léceket, míg végül csak egyedül neki sikerült, és győztesen hullott a szivacsba tapsvihar közepette. A 21 éves aranyérmesből szupersztár lett, még a *Johnny Carson Show*-ba is behívták Alvy Singer mellé, felkérték, hogy mutassa be a csodaugrását, azonban Fosbury elcsúszott a stúdió padlóján, és nagyot taknyolt. Ez lehetett volna az utolsó alkalom, hogy a „flop” feltalálójának sikeres ugrását milliók látják, mert nem sokkal ezután már abbahagyta a komolyan vett versenyzést a fogalommal vált sportoló. Az általános iskolai sportfoglalkozásról csak az ő neve maradt meg amellet, hogy tisztelni kell, ha meghalljuk, hogy „Samaranch úr”.

JESSE OWENS OKTATJA AZ ÁRJÁ- KAT AZ 1936-OS OLIMPIÁN

1.

A Harmadik Birodalom az 1936-os berlini olimpián akarta megmutatni magát a világnak, ez volt az első televízióban közvetített sportesemény, és Hitler magától Leni Riefenstahltól rendelt korszakos sportfilmet, amelyet majd ezer év múlva is megnézhetnek. Árja sikerre készült a náci Németország. Arra, hogy az olimpia a felsőbbrendű faj ünnepléséről fog szólni. Nyomták a *Deutschland*

über allest, és vakon hitték, hogy a négerek majd nem tudnak magasat ugrani, ha nem lógnak bannánt a lécfölé. Ugyanakkor az amerikai csapatban tizenkilenc színes bőrű és öt zsidó kelt útra az 1936. augusztus 1-jén nyitó olimpiára. A küzdelmekben lemosták az árjakat, de Hitler a *Mein Kampf* megévése helyett inkább nem fogott kezét a győztesekkel, akikről Baldur von Schirach előljáró azt írta, „az amerikaiak szégyellhetnék magukat azért, hogy négerekkel akarják megnyeretni az érmeiket”, a sok „Heil Hitler!”-köszöntéstől elferdült gerincű né-

met sajtómunkatársak pedig „fekete segédcsoportokról” tudósítottak. A legnagyobb diadalt Jesse Owens aratta, amikor világsúccsal nyerte a 100 méteres síkfutást a náci VIP-páholy szeme láttára, ahol az összes csávó olyan képet vágott, mintha kinint nyalattak volna vele, mikor látta, hogy az alsóbbrendű faj képviselője veri az árja szuperembereket a horogkeresztes zászlók lobogó rengetegében. Jesse Owens összesen négy aranyéremmel tért haza az olimpiáról, még 200 méteres síkfutásban, távolugrásban és a 4 × 100 méteres amerikai váltó tagjaként diadalmaskodott. Gyönyörű volt, hiszen már azzal, hogy letérdelt a rajthoz, nevetségessé tette a többi közt színfétisista Hitler nagyszerű tanait, amelyek alapja, hogy a világot lámpás kereszteszödének kell tekinteni, mert ott a színek tartják fent a rendet. A főnáci ennek ellenére sem vizsgálta felül nézeteit, inkább úgy gondolta, hogy a következő olimpián már ki kéne zárni a civilizált emberek küzdelméből az Owenshez hasonló állatokat. Kár, hogy még ennek ellenére sem tűnt fel millióknak, hogy mekkora örültek kolbászolnak a világban, és így a következő olimpia a második világháború miatt elmaradt.

Csunderlik Péter történész és Pető Péter újságíró évek óta írja együtt a Page Not Found történelmi stúdióblogot, amelyen tízes listákban szintetizálják a politika-, kultúr- és sporttörténet legfontosabb, legszebb, legaljasabb vagy éppen leghitványabb eseményeit, szereplőit és termékeit a Kennedy-gyilkosságtól a *Kacsamesék* félbeszakadásáig, a holdra szállástól a herevasalásig. Történelmi gonzóikban minden előfordulhat, a világtörténelem legnagyobb tévedéseit bemutató top tenbe bekerülhet nemcsak a Szovjetunió megtámadása, de a Bundesliga-frizura is, a magyar történelem legnagyobb beszélői között szerepet kaphat Könyves Kálmán és Mészöly Kálmán egyaránt, és a pszichedelia odáig terjedhet, hogy Szaniszló Ferenc aktuális heti monológjában ítélné el Szerb Antal magyarnak, irodalomnak és történetnek csúfolt könyvét, az 1943-ban betiltott *Magyar irodalomtörténetet*.

A kötet válogatást közöl az elmúlt években született írásokból, de bonus trackként négy vadonatúj toplista is helyet kapott a könyvben.

2900 Ft

ISBN 978-963-338-416-9

9 789633 384169

„Csunderlik és Pető levéltetűk a magyar kultúra pálmafáján.”
(Tisza István)

„Népszerűbbek, mint a Beatles.”
(John Lennon)

„Csúcs, ha szabad így mondanom.”
(Faludy György)

„Van Isten, hogy végre megjelent ez a könyv.”
(Friedrich Nietzsche)

„★★★★★”
(Anonymus)